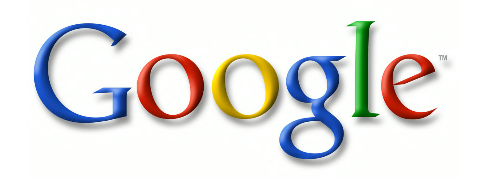
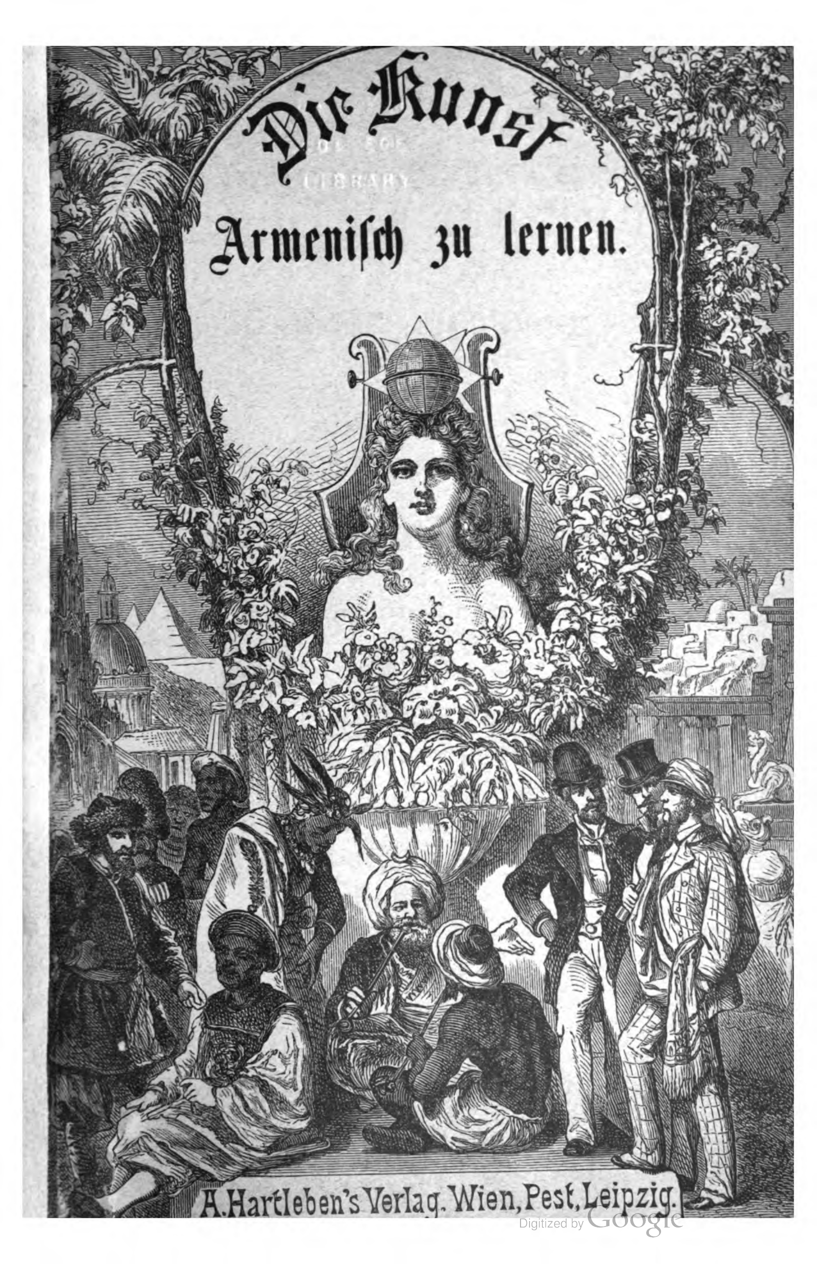

Praktische grammatik der armenischen sprache für den ...

Carl Kainz

Die Kunst
Armenisch zu lernen.
A. Hartleben's Verlag. Wien, Pest, Leipzig.

Die Kunst
Armenisch zu lernen.
A. Hartleben's Verlag. Wien. Pest. Leipzig.

Die

Kunst der Polyglottie.

Eine auf Erfahrung begründete Anleitung

jede Sprache

in kürzester Zeit in Bezug auf

Verständniß, Conversation und Schriftsprache

durch Selbstunterricht sich anzueignen.

Fünfunddreißigster Theil:

Die armenische Sprache.

Von

C. Kainz.

Wien. Pest. Leipzig.

A. Hartleben's Verlag.

Praktische Grammatik

der

Armenischen Sprache

für den Selbstunterricht.

I. Classische Sprache.

II. Neu-armenische Sprache mit einem neu-armenisch-deutschen und deutsch-neu-armenischen Wörterbuch und zahlreichen Lesestücken.

Von

C. Kainz.

Wien. Pest. Leipzig.

A. Hartleben's Verlag.

Vorrede.

Über die Nothwendigkeit eines armenischen Lehrbuches braucht wohl kein Wort weiter verloren zu werden, umsomehr als es das erste ist, welches in deutscher Sprache erscheint und die Grammatik der classischen armenischen Sprache von Lauer unmöglich mehr ernst genommen werden kann.

Es sei jedoch nicht im geringsten meine Absicht, auf den eben genannten Vorgänger Steine zu werfen, denn es scheint mir mehr denn fraglich, ob ich ohne der beiden armenischen Grammatiken von Ajdĕn und der Durchsicht meines Manuscriptes durch ein Mitglied der Wiener Mechitharisten-Congregation Ersprießlicheres geleistet hätte.

Ganz neu ist der zweite Theil unseres Lehrbuches, der neu-armenische Theil.

Der mit unendlichem Fleiße von Schröder verfaßte Thesaurus linguae armenicae bietet in seiner Synopsis hodiernae civilis Armenorum linguae alles eher, als ein Bild der modernen armenischen Umgangssprache in irgend einem Dialecte. Was Schröder unter diesem Titel bringt, ist nichts, als die Umgangssprache der armenischen Mönche in Amsterdam, bei denen er sich seine armenischen Kenntnisse erwarb, eine etwas verschlechterte Ausgabe des ohnehin nicht classischen Schriftarmenisch, welches damals (1711) im Gebrauche war.

Eine zweite Grammatik über die neu-armenische Sprache ist Rigg's Grammar of the modern Armenian

language as spoken in Constantinople and Asia Minor (Const. 1856), welche ich trotz fünfjährigen Suchens nicht mehr auftreiben konnte.

Noch eines Büchleins muß ich hier Erwähnung thun, und zwar der Grammatica della lingua armena letterale con appendice sulla lingua volgare, welches ein nicht gerade sorgfältig gearbeitetes Excerpt der beiden Grammatiken von Ajdĕn darstellt, der jedoch an keiner Stelle erwähnt wird. Dieses im Jahre 1879 in Rom durch die Societas catholica de propaganda fide herausgegebene Buch macht derselben keine Ehre und verräth auch der Umstand, daß im neu-armenischen Theile nur jene Uebungsbeispiele übersetzt sind, deren Bedeutung mittels der allgemein zugänglichen Wörterbücher „herausgefunden“ werden konnte, einen des Neu-armenischen unkundigen Schreiber.

Von einem alt-armenischen Wörterverzeichnisse wurde abgesehen, da es hiefür Wörterbücher im Ueberflusse gibt. Am empfehlenswertesten erscheint mir Calfa, Dictionnaire arménien-français, 2. Aufl., Paris 1872, welches auch die meisten neu-armenischen Wörter behandelt, für die man vergebens einen Behelf suchen würde.

Bei der Verfassung dieses Werkchens habe ich die ganze vorhandene und mir zugebote stehende Literatur benützt und war, soweit es in meinen Kräften lag, bemüht, der mir gestellten Aufgabe nach bestem Wissen und Können nachzukommen. Erwähnen will ich noch, daß ich im Großen und Ganzen auf rein-armenische Behelfe angewiesen war und möchte das Buch auch nach dieser Richtung beurtheilt wissen.

C. Kainz.

Inhalt.

Einleitung.

Die armenische Sprache ist ein selbstständiges Glied des indogermanischen Sprachstammes und weicht von der Muttersprache bei weitem nicht so stark ab, als es dem ersten Eindrucke nach scheinen würde. Man muß eben in Betracht ziehen, daß diese Sprache lange Zeit unter dem Einflusse des Persischen, Syrischen und Griechischen stand.

Von dieser alten Literaturperiode der Armenier ist so viel als nichts erhalten. Einestheils soll der König Ninus von Assyrien die Bücher verbrannt haben, „damit die Geschichte erst von seiner Zeit an beginne", während anderntheils im vierten Jahrhunderte unserer Zeitrechnung der heilige Gregor alle heidnischen Bücher den Flammen überlieferte, um auf diese Weise das armenische Volk von der Rückkehr zum Heidenthume abzuhalten. Die Vernichtungen durch die Mongolen und Tataren dauerten bis in das 15. Jahrhundert fort und schlossen mit dem großen Bücherraube des Timur Lenk (Tamerlan) im Jahre 1402. Dazu kommen noch die Glaubensverfolgungen und die Auswanderungen.

Die jetzige Schrift wurde vom heil. Mesrob mit Hilfe eines griechischen Kalligraphen Ruphanos unter Verwendung des griechischen Alphabetes geschaffen. Das erste Werk, welches in der neuen Schrift geschaffen wurde, war eine Uebersetzung der heiligen Schrift. Von dieser Zeit an kann man die Entwicklung der armenischen Literatur verfolgen.

Das Armenische zerfällt, wie jede Sprache eines Volkes, das Jahrhunderte lang sich selbst überlassen blieb, in eine Schriftsprache (classisches und nachclassisches Armenisch) und in eine Umgangssprache, letztere wieder in

mehrere Dialecte, welche sich in einem Westlichen (von Erzerum bis Europa) und in einem Oestlichen (Kaukasus, Rußland, Persien und Indien) zusammenfassen lassen.

Was die Geschichte der classischen armenischen Schriftsprache betrifft, so sei hier auf die Grammatik der altarmenischen Sprache, von Dr. A. Aïdynian, Wien, 1885, S. 509 und auf die ausgezeichnete Abhandlung Doctor J. Thumajan's hingewiesen, die anläßlich des Wiener Orientalistencongresses publicirt wurde. An Grammatiken mögen auch die beiden Werke von Dr. A. Aïdynian über die classische und die jetzt gesprochene armenische Sprache erwähnt werden, welche beide die gestellten Aufgaben in ebenso ausführlicher als übersichtlicher Weise behandeln. Für den Anfänger bieten sie jedoch die Schwierigkeit, daß sie beide in Neu-Armenisch selbst abgefaßt sind, ein Umstand, der jedoch beim fortschreitenden Studium immer mehr in den Hintergrund treten dürfte.

Für Denjenigen, dem es um eine gründlichere Kenntniß in der armenischen Sprache zu thun ist, dürfte es sich empfehlen, zuerst den Lehrgang der alten Sprache durchzuarbeiten, bevor er an die Erlernung der neuen Sprache schreitet, da ihm sonst die vielen Archismen stellenweise die größten Schwierigkeiten bereiten könnten. Nach dem Lehrgange des Neu-Armenischen wurde eine Anzahl von armenischen Zeitungsnotizen gegeben, die zumeist der Monatsschrift Հանդէս der Wiener Mechitharisten-Congregation und dann auch dem in Constantinopel erscheinenden Blatte Արեւելք (Orient) entnommen sind und dem Lernenden gewiß manche Anregung geben dürften. Die ersteren zeigen den schönen Stil in der neu-armenischen Sprache, während die letzteren die Schreibweise der täglich erscheinenden Zeitungen darstellen. Die darauf folgenden Sprachübungen dürften besonders für solche geeignet sein, die sich nur einige alltägliche Phrasen in der armenischen Sprache aneignen wollen.

Nachdem wegen des gedrängten Raumes die Wortbildung nicht in eigenen Lectionen behandelt werden konnte, so seien im Nachstehenden mit besonderer Berücksichtigung des Neu-Armenischen einige Anweisungen gegeben.

Die weibliche Form, welche übrigens nur bei Personennamen vorkommt, wird durch die Anhängung der Endsilben *ուհի* gebildet, z. B. *կոմս* Graf, *կոմսուհի* Gräfin.

Der abstracte Begriff entsteht durch die Anhängung der Endung *ութիւն* an den Stamm. Diese Endung dürfte etwa dem deutschen heit, keit, ei und e (Größe) entsprechen. Steht vor dem letzten Stammconsonanten ein Vocal, so fällt derselbe meistens aus, ebenso der letzte Stammlaut, wenn er ein Vocal ist; z. B.:

ճշմարիտ wahr	*ճշմարտութիւն* Wahrheit
հաւատարիմ treu	*հաւատարմութիւն* Treue
*ատելի**) verhaßt	*ատելութիւն* Haß
հարուստ reich	*հարստութիւն* Reichthum
սուտ falsch	*ստութիւն* Falschheit, Lüge.

Die Endsilbe *ումն* zeigt immer die Handlung an (nomen actionis), z. B. *ուսումն*, *հալածումն*:

Ուն bezeichnet das Eigenschaftswort, z. B. *սիրուն* lieblich, hübsch, *գիտուն* weise, gelehrt.

Die Silben *ակ* und *իկ* sind Verkleinerungssuffixe, z. B. *հայրիկ* Väterchen, *մայրիկ* Mütterchen. Die Endung *ական* zeigt den Besitzer oder auch das Ganze an, von dem ein Theil eingenommen wurde. Z. B. *Հելլենական* griechisch. Die Silbe (*ան*)*ոց* bildet den Ort, wo etwas geschieht (nomen loci), z. B. *վաճառանոց* Markt. Die Silbe *ող* bildet mit dem Stamme der Verben das Participium Präsentis, welches zur Bezeichnung des Thäters (nomen actoris) häufig Verwendung findet, z. B. *գնող* Käufer von *գնել* kaufen.

---

*) Das *ի* ist hier nicht wurzelhaft, sondern eine Gerundiumendung, vergl. *սիրելի* lieblich (amandus).

Zur Bezeichnung des Thäters dienen des Weiteren noch die Silben ուչ (selten) und իչ, letztere auch zur Bezeichnung des Werkzeuges, z. B. գրիչ die Feder.

Bei allen Wörtern, die aus der alten Sprache in die neue übergingen, sind folgende Veränderungen zu bemerken, die besonders deshalb von Vortheil sein dürften, da es ein Wörterbuch der neu-armenischen Sprache nicht gibt;

ա fällt vielfach ganz aus oder verwandelt sich in ը:

Des Wohllautes wegen tritt vielfach ը zwischen zwei Consonanten ein.

Die Endung ումն verliert vielfach das ն und geht überhaupt finales ն (wie bei հիմն Grund) in der Regel verloren.

Die Wörter mit Pluralendungen (-ք) werden fast durchwegs als Singulare behandelt und bilden einen neuen Plural auf եր oder ներ. Im Genitiv haben diese Wörter dann immer ի:

Alle Wörter, die auf einen Consonanten mit vorhergehendem ա endigen, haben im Genitiv ի, z. B. դանակ, ի, Messer u. s. w.

Jene Fremdwörter, welche im Nominativ Singulare auf ա ausgehen, bilden im Neu-Armenischen den Genitiv auf այի, z. B. պանքա պանքայի Bank.

Die Verba auf իլ,*) welche in der alten nachclassischen Sprache meist passiv oder intransitiv waren, bilden in der modernen Sprache ein neues Passivum auf ուիլ, abgesehen davon, daß sie in ihrer Form auf իլ auch weiterbestehen.

*) In der classischen Sprache fehlt die Infinitivendung իլ ganz.

Schrift und Aussprache.

I dialetti

I Armeno orientale

α) gruppo turco-armeno + β) gruppo russo-armeno

γ) gruppo perso-armeno

II Armeno occidentale

α) gruppo turco-armeno + β) gruppo romeno-armeno

γ) gruppo polacco-armeno

Die armenische Schrift wird wie in den europäischen Sprachen von links nach rechts geschrieben.

Die 32 Buchstaben des armenischen Alphabetes *(ajpûpenkh*)* sind folgende:

Groß	klein	cursiv	Name	Laut	Zahlwerth
Ա	ա	ա	*ajp*	a	1
Բ	բ	բ	*p(i)en*	p (b) (nichtaspirirt)	2
Գ	գ	գ	*kim*	k (c)	3
Դ	դ	դ	*ta*	t (d) (nichtaspirirt)	4
Ե	ե	ե	*jetsch*	e oder je	5
Զ	զ	զ	*za*	z (französisch)	6
Է	է	է	*ê*	ê	7
Ը	ը	ը	*jeth*	ĕ (sehr kurz)	8
Թ	թ	թ	*thuo*	th (aspirirtes t)	9
Ժ	ժ	ժ	*že*	ž (französisches j)	10
Ի	ի	ի	*ini*	i (j)	20
Լ	լ	լ	*liun*	l	30
Խ	խ	խ	*che*	ch (scharf)	40
Ծ	ծ	ծ	*dsa*	ds	50
Կ	կ	կ	*gen*	g (k) (hart)	60
Հ	հ	հ	*huo*	h	70
Ձ	ձ	ձ	*tsa*	ts (nichtaspirirt)	80
Ղ	ղ	ղ	*ghad*	gh	90
Ճ	ճ	ճ	*dsche*	dsch (tsch)	100
Մ	մ	մ	*mien*	m	200
Յ	յ	յ	*hi* oder *je*	j (sanft h)	300
Ն	ն	ն	*nu*	n	400
Շ	շ	շ	*scha (ša)*	sch	500
Ո	ո	ո	*uo*	uo (englisch w)	600
Չ	չ	չ	*tscha*	tsch (hart)	700
Պ	պ	պ	*be*	b (p)	800

---

*) Die hier gegebene Transcription entspricht dem Constantinopler (westlichen) Dialecte, während die in der Klammer beigegebene Aussprache sich auf den östlichen (sogenannten russischen) Dialect bezieht.

Groß	klein	cursiv		Name	Laut	Zahlwerth
Ջ	ջ	ջ	Ջ	*tsche*	tsch (dsch) (weich)	900
Ռ	ռ	ռ	Ռ	*ra*	r (scharf)	1000
Ս	ս	ս	Ս	*sse*	s (scharf)	2000
Վ	վ	վ	Վ	*wiew*	w	3000
Տ	տ	տ	Տ	*diun*	d (t)	4000
Ր	ր	ր	Ր	*re*	r	5000
Ց	ց	ց	Ց	*thsuo*	ths (scharf)	6000
Ւ	ւ	ւ	Ւ	*june*	u	7000
Փ	փ	փ	Փ	*phiur*	ph (scharf)	8000
Ք	ք	ք	Ք	*khe*	kh (scharf)	9000
Օ	օ	օ	Օ	*o*	o	10.000
Ֆ	ֆ	ֆ	Ֆ	*fe*	f	20.000

Aussprache und Anwendung der Buchstaben.

ա *a,* über die Aussprache dieses Lautes ist nichts zu bemerken, wichtig dürfte hingegen sein, daß er besonders im Innern eines Wortes der Kürze halber oft nur • geschrieben wird;

բ *p* wurde in der alten Sprache, wie auch bis heute, in östlichen Dialecten b gesprochen. Der Laut entspricht vollkommen dem dialectischen deutschen p, welches nicht die scharfe Aspirirung der Schriftsprache zeigt;

գ *k* wurde in der alten Sprache g gesprochen. Auch hier gilt dasselbe wie bei բ.

դ *t* in der alten Sprache d, analog wie oben;

ե *e* ist mehr kurz zu sprechen. Im Anfange von Wörtern und vor ա wird es zu je;

զ ist ein weiches *s,* wie französisches z in zèle;

է *ê* das deutsche e in sehen, doch soll es nicht zu sehr gedehnt gesprochen werden;

ը ist ein kurzer Kehllaut, etwa wie das englische u (Walker ů) in cut, mud;

թ *th,* wie th in Statthalter;

ժ ist wie französisches *jour;*

ի *i,* wie im Deutschen;

լ wie *l* im Deutschen. Von den orientalischen Armeniern wird l nach a, o und u, wie polnisches ł oder russisches лъ gesprochen;

խ ein scharfes deutsches *ch* oder خ im Arabischen;

ձ ist ein sanftes *z* (medial), etwa wie dds*);

Die occidentalen Armenier sprachen das ձ wie ծ.

*) Vergl. das italienische z in mezzogiorno.

կ wie deutsches *g*, die orientalischen Armenier k;
հ wie deutsches *h*;
ձ ist ein sehr sanftes z (weich), etwa wie dz (z französisch), die occidentalischen Armenier sprechen den Buchstaben ձ wie ds aus;
ղ ist ein gutturals *gh* (in der alten Sprache wurde dieser Laut oft լ gesprochen);
ճ wie italienisches *g* in giorno (englisches j);
յ dieser Laut entspricht im Allgemeinen unserem *j*, bekommt aber im Inneren eines Wortes häufig den Charakter eines sanften h. Ebenso am Ende von Wörtern und vor einem Consonanten, wenn dem յ ein Vokal, wie ա oder ո, vorhergeht;
ո im Anlaute wird meist *uo* gesprochen, im Inlaute o (nicht lang);
In Verbindung mit ւ entsteht der Vokal *u* (ու);
չ ist ein scharfes *tsch;*
ջ ist sanfter als չ zu sprechen;
ռ soll angeblich aus einem doppelten ր *(r)* entstanden sein, welcher Auffassung es in der Aussprache auch vollkommen entspricht;
վ entspricht dem deutschen *w;*
ց ist ein scharfes deutsches *z,* etwa *ths*;
ւ lautete ursprünglich u, jetzt in Diphthongen jedoch meist u. Zwischen zwei Vocalen hat es immer den Laut *w*.
փ ist ebenfalls scharf aspirirt, etwa *ph;*
ք = *kh* in schreckhaft.

Diphthonge.

այ wird im Anfange und in der Mitte der Wörter *ai,* am Ende jedoch oft *a* gesprochen, աւ = *au* nach der classischen Aussprache, doch zieht man jetzt in vielen Wörtern die Aussprache o = ô vor, ja diese Veränderung geht soweit, daß selbst *o* statt աւ geschrieben wird;
եա = *ia,* richtiger jedoch *ea*. Ueberhaupt wird ե vor ա auch in Triphthongen meist *i (e)* gesprochen;
եւ = *jew* (zugleich auch die Conjunction) und իւ = եւ.
ույ = *ui,* am Ende von Wörtern wie bei այ aj, oj.

Accent.

Der Accent ruht im Armenischen immer auf der letzten Silbe.
Die Lesezeichen und Abkürzungen werden sowohl im Lehrgange als auch am Ende dieses Abschnittes behandelt werden.

Ueber den Gebrauch der Buchstaben, die Lesezeichen und Abkürzungen.

Große Buchstaben.

Große Anfangsbuchstaben werden im Armenischen am Anfange von Sätzen und bei Eigennamen verwendet. Bei Aufschriften, Titeln 2c. werden häufig ganze Wörter mit großen Buchstaben geschrieben, welcher Gebrauch einem Anfänger oft in Verlegenheit bringen kann. Wörter, wie Gott, Vorsehung, Majestät, Herr 2c. werden mit großen Anfangsbuchstaben geschrieben, um dadurch die Verehrung anzuzeigen.

Cursivschrift.

Statt der Anführungszeichen oder des gesperrten Druckes wird das betreffende Wort meist in Cursivschrift gedruckt. Sollte der übrige Theil in Cursivschrift sein, so wird für das hervorzuhebende Wort die gewöhnliche Schrift angewendet.

Lesezeichen.

Բութ (՝) = —; *Ստորակէտ* (,) = ,; *Կէտ* (.) = :; *Վերջակէտ* auch *երկու կէտ* genannt (:) = .; *Հարցական* (՞) = ?; *Զարմացական* (՜) = !; *Շեշտ* (՛) = ´ Accent.

Das Zeichen ⋌ wurde früher über ein ւ gesetzt, um anzuzeigen, daß das ւ in diesem Falle wie w und nicht wie u zu sprechen ist. Jetzt ist dieses Zeichen ganz abgeschafft.

Abtheilungen von Wörtern werden durch einen ‐ angezeigt und ist es Regel, die Wörter so abzutheilen, daß der zweite Theil mit dem ihm zukommenden Consonanten beginnt.

⋏ aspre > lenis ⌣ longue ∘ brevis

Die wichtigsten Abbreviaturen der armenischen Schrift.

ա̃ծ für *աստուած* Gott (*ա̃յ*) = *աստուծոյ*, *ա̃լ* = *աստուծոլ* (*ա̱ծ* = falsche Götter)
ա̃մ „ *ամենայն* alle, jeder, *ա̃մի* = *ամենայնի* (conform, *յա̃մէ* und *ա̃միւ* = *յամենայնէ* und *ամենայնիւ*
յ̃ „ *այսինքն* das heißt oder nämlich
բ̃ղմ „ *բազում* viel
դ̃ր „ *դորա* Genitiv, von *դա* eigentlich „dieser“
ե̃լ „ *եալ* Genitivendung des Part. Praes. auch *ել* (Conjugation I.)

Ligature cursive: [illegible]

և	für	եւ und, եւն = եւ այլն und so weiter
ը	„	ընդ *(ĕnt)* durch, mit, wo, ը = ըստ nach, über
ըս	„	ըստ *ĕssd* mit
թի oder ի	„	թիւն *thiun* Endsilbe
թե „ ե	„	թեան *thian* Endsilbe
թէ „ է	„	թենէ *thienê* Endsilbe
թբ „ բ	„	թեամբ *thiamp* Endsilbe
ի վր	„	ի վերայ *i wierah* über
յս	„	յիսուս *hissus* Jesus
նր	„	նորա *nuora* seiner
նմնէ	„	նմանէ *nmane* von ihm
նք	„	նոքա *nuokha*
նց	„	նոցա *nuothsa* sie
նս	„	նոսա *nuossa* seiner
որպ	„	որպէս *ourbess* wie
պս, պ	„	պէս *bess* Endsilbe
սր	„	սորա *ssuora* seiner
սմնէ	„	սմանէ *ssmanê* von ihm
սք	„	սոքա *ssuokha* sie
սց	„	սոցա *ssuothsa* sie
սցէ	„	սոցանէ *ssuothsanê* von ihnen
սբ, սբոյ	„	սուրբ, սրբոյ, *ssurp, ssrpuoh* heilig
վս	„	վասն *wassn*
վսյ	„	վասն որոյ *wassn uoruoh,* durch den, jedoch, aber
տր	„	տէր *dêr* Herr
տն	„	տեառն *diarrn* des Herrn
տբ	„	տերամբ *diaramp* durch den Herrn
տնէ	„	տեառնէ *diarrnê* von dem Herrn
ք	„	քան *khan* als
քս	„	քրիստոս *Khrisduoss* Christus.

I. Lection.

Hauptwörter.

Das Armenische hat keinen bestimmten Artikel und kein grammatisches Geschlecht. Man kann also bei einem Worte durch dessen Endung nicht bestimmen, ob es männlich oder weiblich ist. Soll jedoch hervorgehoben werden, daß ein männliches oder weibliches Wesen gemeint ist, so kann dies durch Vorsetzung gewisser Wörter geschehen.

Solche Wörter sind այր *(ajr)* Mann und կին *(gin)* Frau, մանուկ *(manúg)* Knabe (Sohn) und աղջիկ *(aghtschig)* Mädchen

für Menschen, nebst **արու** *(arú)* männlich und **էգ** *(êk)* weiblich für Thiere.

Die einzige Endung, welche sich, von Fremdwörtern abgesehen, im Armenischen zur Bezeichnung des weiblichen Geschlechtes vorfindet, ist **ուհի** *(uhi)*, was aber im Classisch-Armenischen sehr selten vorkommt, z. B. **արքայ** *(arkhaj)* König, **արքայուհի** *(arkhajuhi)* Königin; **աստուած** *(assduads)* Gott, **աստուածուհի** *(assduadsuhi)* Göttin.

Das Armenische hat eigentlich sechs Fälle (Casus), und zwar: Nominativ, Genitiv, Dativ, Accusativ, Ablativ und Instrumental, doch ist bei den meisten Wörtern im Singular der Nominativ mit dem Accusativ und der Genitiv mit dem Dativ gleich, so daß wir sie zusammenfassen können. Die einzige Möglichkeit, auch im Armenischen ein Nomen definirt (bestimmt) zu machen, bietet der Accusativ, denn wenn demselben im Deutschen ein Hauptwort mit dem Artikel entspricht, so wird im Armenischen dem Worte ein **զ** *z* (weiches s!) vorgesetzt, z. B. bedeutet **մարդ** *(mart)* ein oder einen Menschen und **զմարդ** *(zmart)* den Menschen.

Der Ablativus steht auf die Frage woher, von wem, woraus, wovon, während der Instrumentalis zur Bezeichnung des Mittels dient.

Nach den Vocalen, welche bei den einzelnen Wörtern in den Declinations-Endungen auftreten, theilt man die Declination in eine **ա** *(a)*, **ո** *(o)*, **ի** *(i)* und **ու** *(u)* Declination, dann in eine **ի** *(i)* und **ա** *(a)*, **ո** *(o)* und **ա** *(a)*, sowie in eine **ու** und **ա** Declination, in welch' letzteren je zwei Vocale abwechselnd auftreten. Dann gibt es Wörter, welche auf Consonanten endigen (consonantische Declination zum Unterschied von den vocalischen), dieselben werden ebenfalls nach den dem Consonanten vorhergehenden Vocalen a, e, i und u, oder i mit a geschieden. Außerdem finden sich einige Wörter, welche eine unregelmäßige Declination haben, wie **հայր** *(hajr)* Vater, **այր** *(ajr)* Mann, **մայր** *(majr)* Mutter, **կին** *(gin)* Frau ꝛc.

Zur leichteren Orientirung in den Aenderungen, welche die letzte Silbe der Nomina in der Declination durchmacht, wurde die nachstehende Tabelle beigefügt:

թիւն	wird	zu	**թեան, արքայութիւն**	Genitiv	**արքայութեան**
ումն	„	„	**ման, կործանումն**	„	**կործանման**
կից	„	„	**կցի, գործակից**	„	**գործակցի**
իչ	„	„	**չի, ազատիչ**	„	**ազատչի**
եղէն	„	„	**եղինի, հողեղէն**	„	**հողեղինի**
ային	„	„	**այնոյ, երկնային**	„	**երկնայնոյ**
ուհի	„	„	**ուհւոյ** Plural **ուհեաց**		
			թագուհի	„	**թագուհեաց**
ելի	„	„	**ելւոյ, երանելի**	„	**երանելւոյ**

այի	wird zu այւոյ, զգայի	Genitiv	զգայւոյ
եան	„ „ ենի, ատեան	„	ատենի
է	„ „ ի, կէտ	„	կիտի
ի	„ „ ւոյ, գերի	„	գերւոյ
իւ	„ „ ուի, հովիւ	„	հովուի aber, հարիւր հարիւրոյ (wegen des darauffolgenden Consonanten)
ոյ	wird zu ու, գոյն	Genitiv	գունոյ, finales ոյ unterliegt keiner Veränderung
ուա	wird zu ու, աստուած	Genitiv	աստուծոյ

Vocalische Ա-Declination.

Singular

Nom. u. Accusativ	Տիգրան *dikran, Tigranes* (Eigenname)
Genitiv und Dativ	Տիգրանայ *dikranaj (h)*
Ablativ	ի*) Տիգրանայ *i dikranaj (h)*
Instrumental	Տիգրանաւ *dikranau*

Das Zeichen des Nominativ Plural ist ք, doch kommen außerdem noch folgende Affixe zur Bezeichnung des Plurals vor: իկ, տի, եան, z. B. մարդիկ *(martig)* Menschen (in Ep. Paul. an die Corinther 17. եւ զամենայն մարդիկ մեղօք կապէր։ Und er band alle Menschen mittels der Sünden).

Im Plural ist der Nominativ vom Accusativ in der Endung verschieden, ersterer hat wie der Instrumental am Schlusse ein ք *(kh)*, letzterer ein ս *(ss)*. Der Genitiv, Dativ und Ablativ bekommen ein ց *(ths)*.

Plural

Nominativ	Տիգրանք	*dikrankh*
Gen. und Dat.	Տիգրանաց	*dikranaths*
Accusativ	զՏիգրանս	*dikranss*
Ablativ	ի Տիգրանաց	*i dikranaths*
Instrumental	Տիգրանաւք	*dikranawkh*

Ebenso gehen Հեղինէ *(heghinê) Helena,* Տրդատ *(drtad) Trdat,* Հռոմ *(hrrom)* Rom 2c.

Bei den Zeitwörtern ist zu bemerken, daß dieselben durch ihre Endung auch die Person ausdrücken (wie im Lateinischen und Italienischen), so daß die persönlichen Fürwörter gewöhnlich weg=

*) Früher wurde vor der Präposition ի ein ' ('ի) gemacht, um sie in den Manuscripten hervorzuheben, da man alle Wörter ohne Zwischenräume schrieb, doch ist dies in neueren Drucken ganz abgekommen.

gelassen werden können.*) Die Eigenschaftswörter haben nur eine Endung für beide Geschlechter.

Präsenz des Zeitwortes ել *(jel)* sein:

Singular	եմ	*jem*	ich bin
	ես	*jess*	du bist
	է	*ê*	er ist
Plural	եմք	*jemkh*	wir sind
	էք	*êkh*	ihr seid
	են	*jen*	sie sind

Das von dem Verbum „sein“ abhängige Adjunctiv oder Particip. stimmt mit seinem Substantiv gewöhnlich auch im Numerus nicht überein. Genus ist, wie bereits bemerkt, nicht vorhanden.

Uebung.

Ծոյլ ես։ Չար է։ Հարուստ եմ։ Ճարտար է։ Առատաձեռն է։ Տկար ես։ Շատ գոհ եմ։ Խոնջեալ է։ Չար են։ Ծոյլ էք։ Հարուստ եմք։ Զբաղեալ եմք։ Երկչոտ են։ Փոքր է։ Ճշմարտութիւն մայր է ատելութեան (Genitiv)։ Մարդ չար է։ Հայր իմաստուն է։ Մանուկ ծոյլ է։ Այր չար է։

ճարտար *dschardar* geschickt
ծոյլ *dsoil* faul
չար *tschar* schlecht, böse
հարուստ *harrussd* reich
շատ *schad* viel, sehr
գոհ *koh* froh
խոնջեալ *chontschial* müde
մայր *majr* Mutter
ատելութիւն *adeluthiun* Haß (vom verb. ատել *adel* hassen, adj. ատելի *adeli* verhaßt)
մանուկ *manug* Knabe, Sohn
առատաձեռն *arradatserrn* freigebig
տկար *dgar* schwach
զբաղեալ *zpaghial* beschäftigt
փոքր *phokhr* klein
ճշմարտութիւն *dscheschmarduthiun* Wahrheit (Substantiv auf ութիւն von ճշմարիտ *dscheschmarid* wahr
մարդ *mart* Mensch
հայր *hajr* Vater
իմաստուն *imassdun* weise
այր *ajr* Mann.

Wir sind sehr froh. Du bist faul. Der Mann ist reich. Der Vater ist weise. Sie ist schwach. Der Mensch ist beschäftigt. Vorsicht (զգուշութիւն) ist die Mutter der Weisheit (իմաստութիւն Genitiv թեան). Die Mutter ist müde. Er ist reich. Ihr seid freigebig. Sie sind geschickt. Du bist klein. Wir sind müde. Der Haß ist ein Sohn (որդի) der Wahrheit. Er ist freigebig. Sie sind beschäftigt. Sie ist verhaßt. Sie ist sehr schwach. Ihr seid sehr reich.

*) In der Epistel des Apostels Paulus an die Corinther sind dieselben durchwegs beibehalten.

II. Section.

Vocalische O-Declination.

	Singular	Plural
Nominativ	մարդ *mart* (Mensch)	մարդք *martkh*
Gen. und Dat.	մարդոյ *marto(j)*	մարդոց *martoths*
Accusativ gleich dem Nom.	զմարդ	զմարդս *zmartss*
Ablativ	ի մարդոյ *i marto(j)*	ի մարդոց *i martoths*
Instrumental	մարդով *martow*	մարդովք *martowkh*

Nach diesem Paradigma gehen die Infinitive der Verben (auf ալ, ել, իլ [spätclassisch] und ուլ), das Particip. Praes. auf եալ *(eal)*, dann die Substantiva auf ուն (nicht թիւն), ած und ուած, ին undային, das ու vor ուլ fällt im Laufe der Declination aus, während das ի vor իլ und das եա vor եալ zu ե werden.

Act. Ind. von ունիլ *(unil)* haben.

Praesens.

		Singular	Plural
1.	Person	ունիմ *unim*	ունիմք*) *unimkh*
2.	„	ունիս *uniss*	ունիք *unikh*
3.	„	ունի *uni*	ունին *unin*

Uebung.

Այս մարդ օգտակար է եւ սիրելի իւրում հայրենեաց: Այսպէս են նորա միտք: Որո՞ց են մկրատքս այսոքիկ: Հայր իմ եւ մայր իմ գոհ են: Եւ Յիսուսի Քրիստոսի ծնունդն էր այսպէս: Զի ոչ էք դուք որդիք անհնազանդութեան, այլ մանկունք սիրեցելոյն եկեղեցւոյ: Արշակ՝ թագաւոր երկրի եւ ծովու որոյ անձն եւ պատկեր, որպէս եւ է իսկ, մեր աստուածոց. իսկ բախտ եւ պատահումն՝ ի վեր քան զամենայն թագաւորաց. եւ մտաց լայնութիւն՝ որչափ երկնի ի վերայ երկրի: Առն միոջ էին երկու որդիք: Այր ոմն էր մեծատուն:

այս *ajss* dieser
օգտակար *ôkdagar* nützlich
մեծատուն *miedsadun* reich (von großem Hause)

*) Die Form ունինք ist erst sehr spät in den Gebrauch gekommen.

այսպէս *ajssbess* so, derart, auf diese Weise
որոց *uoroths* Plur. wessen, wem
իմ *im* mein
գոհ *koh* zufrieden
էր *êr* war
զի *zi* hier, denn, weil
անհնազանդութիւն *anhěnazantuthiun* Ungehorsam
սիրեցեալ, ցելոյ *ssiriethsial* geliebt
եկեղեցի, ցւոյ *jegiethsi* Kirche
ծով, ու *dsow* Meer
անձն *antsn* Gestalt, 1. Person
որպէս *uorbêss* wie
մեր *mer* unser
պատահումն *badahumn* Schicksal
քան *khan* als
լայնութիւն *lajnuthiun* hier: Ausdehnung
երկին, կնի *jergin* (meist Plur.) Himmel
առն Gen. Dat. zu այր *ajr* Mann
սիրելի *ssirieli* lieb, theuer
հայրենիք, րենեաց *hajrenikh* Vaterland
միտք *midkh* Plurale tantum, Geist, Absicht
մկրատք Plural *mgradkh* Scheere
մայր *majr* Mutter
ծնունդ *dsnunt* Geburt
դուք *tukh* Plural von դու du
որդիք *uortikh* Söhne
այլ *ajl* aber, sondern
մանկունք *mangunkh* Plur. von մանուկ *manug* Knabe, Kind
երկիր, կրի *jergir* Erde
որոյ *uoroj* dessen
պատկեր *badgier* Bild
իսկ *issg* selbst, denn
բախտ *pachd* Glück
ի վեր *i wier* über
մտաց siehe միտք
որչափ *uorthschaph* wie, gleich
ի վերայ *i wieraj* über
երկու *jergu* zwei
որդի *uorti* Sohn
ոմն *uomn* ein gewisser

Wien ist sehr schön. Der Vater hat Brot. Wir haben Kirschen. Meine Mutter ist zufrieden. Der Wein ist gut. Der Hirt und der König sind gleich. Ich habe Schmerz. Du hast Tinte. Er hat eine Feder. Bringe mir Fleisch. Ihr seid aufrichtig (habt Aufrichtigkeit). Der Mann hat Wein. Der Knabe hat eine schöne Birne. Wir sind verhaßt (adeli). Der Vater ist sehr froh. Der Mann ist faul. Der Knabe ist klein. Er ist sehr schwach. Die Mutter des Mannes ist sehr froh. Gib (տուր *dur*) dem Manne Wein. Unser (մեր) tägliches (հանապազորդ *hanabazort*) Brot (Satzstellung Brot [bestimmt. Accus.] unser tägliches) gib uns (մեզ *mez*) heute (այսօր *aissôr*). Ich bin heute sehr beschäftigt. Der Mensch ist nach der Arbeit (գործ Genitiv wie von մարդ) müde. Er ist sehr geschickt. Sie sind verhaßt. Wir sind sehr froh. Wir haben Schmerz. Die Mutter und der Vater des Mannes sind gleich. Der Mann hat eine schöne Birne. Dieser Mensch (Suffix ս) ist sehr faul. Wir haben Brot. Wir sind aufrichtig (haben Aufrichtigkeit).

III. Section.

Vocalische ի-Declination.

Singular

Nominativ und Acc.	ախտ	*achd* Schwäche, Laster
Genitiv und Dativ	ախտի	*achdi*
Ablativ	յախտէ	*i achdê*
Instrumental	ախտիւ	*achdiu*

Plural

Nominativ und Acc.	ախտք	*achdkh* Acc. զախտս *zachds*
Genitiv und Dativ	ախտից	*achdiths*
Ablativ	յախտից	*i achdiths*
Instrumental	ախտիւք	*achdiukh*

Nach dieser Declination gehen die Wörter auf ոյ und ու, dann die auf ոյ mit darauffolgenden Consonanten, die auf եայ und այ und viele andere, die im Nominativ auf einen Kehl- oder Dentallaut ausgehen. Solche Wörter sind: հաց *haths* Brot, բան *pan* Wort, խաչ *chathsch* (neu-armenisch auch *hothsch* und *chothsch*) Kreuz, փայտ *fajd* Holz, վանգ *wank* Silbe, քար *khar* der Stein, ուրախ *urach* erfreut, գէճ *kêdsch* Feuchtigkeit, ջերմ *tscherm* warm, ողջ *uoghtsch* ganz, sicher, ծառայ *dsarra(j)* Diener, արուեստ *aruessd* Kunst, ծոյլ *dsuil* faul, լոյծ *luids* flüssig.

Das Imperfectum Indicative von ել sein lautet:

Singular	Plural
էի *ei* ich war	էաք *êakh* wir waren
էիր *êir* du warst	էիք *êikh* ihr waret
էր *êr* er, sie, es war	էին *ein* sie waren

Der Accusativ steht mit der Präposition ի auf die Frage wohin und wo.

Das Participum des Aoristes (Siehe Lection XXVII) mit dem Imperf. von ել bildet eine zusammengesetzte Zeit, welche etwa dem deutschen Plusquamperfectum entspricht, z. B. խորհեալ էին sie waren, gedacht habend, sie hatten gedacht.

Uebung.

Երկիր էր աներեւոյթ եւ անպատրաստ։ Բարի է եղանակն։ Ո՛չ է ցուրտ, ջերմ է։ Դուք էք աղ երկրի։ Ցափշտակեալ էր։ Ելեալ էր ի տանէն։ Շատ գոհ էի։ Թողեալ էն զճանապարհս ուղիղս։ Ես այր եմ, եւ ոչ եմ տակաւին ծեր։

Ուրախ էր։ Ես միայն մնացեալ էի, եւ սոքա ո՞ւր էին։ Հարեալ ի տիգէ անտի։ Համբերելն է եւս Աստուծոյ ծառայութիւն։ Ես սովոր եմ յառնել ի նկատել զաստեղս։ Ժամանակ է գնալոյ։ Հիւանդ էին։ Զձի պարգեւեալ ոչ է պարտ զննել ի բերանն։ Տեսեալ էր։ Լուեալ էր։ Պատուհան իւր բացեալ էր։ Դուք էք լոյս աշխարհի։ Ննջեալ էր։ Աղքատ էաք։ Ընդ բան եւ ընդ գործ մեծ է խտրոց։ Մնացեալ էր։ Հնազանդ էիք։ Եւ էր անդ այր մի՝ որոյ ձեռն գոսացեալ էր։ Երանի աղքատաց հոգւով զի նոցա է արքայութիւն երկնից։

երկիր *jergir*, Vocal ի und Ա-Declination, Erde
աներեւոյթ *anirewujth* unsichtbar
անպատրաստ *anbadrassd* ungeformt
բարի *pari* gut, անբարի schlecht
եղանակ *jeghanag* Form, Art
ն ist Demonstrativ-Suffix siehe Lection XIX.
ոչ *uotsch* nicht
ցուրտ *thsurd* kalt
ջերմ *tscherm* warm
դուք *tukh* Plural v. դու du
աղ *agh* Salz (ի, իւ)
յափշտակեալ *japhschdagial* erregt
ելեալ *jelial* gegangen, weggegangen
ի aus, von, mit dem Ablat.
տուն *dun* Haus ի տանէ Abl. siehe Lection VIII
սովորեալ *ssoworial* gewöhnt
առնել *arrnel* machen
յառնել aufstehen
նկատել *ngadel* betrachten
աստղ *assdegh* Stern, determ Accus. Pluralis
զաստեղս *zassdeghss*
ժամանակ *žamanag* Zeit
գնալ *knal* das Gehen, voc. Ո-Declination siehe Lection II.
հիւանդ *hiwant* krank
ձի *tsi* Pferd
պարգեւեալ *barkewial* geschenkt
հոգւով ein Instrumental von հոգի Geist, hier im Geiste
թողեալ *thoghial* verlassen haben
ճանապարհ *dschanabarh* Weg
ուղիղ *ughigh* recht (ս Demonstrativsuffix)
տակաւին *dagawin* mehr, noch
ուրախ *urach* freudig
միայն *miain* einzig, allein
մնացեալ übrigbleibend
սոքա *ssokha* diese, sie (Plural)
ո՞ւր *ur* wo
հարեալ *harial* getroffen
տէգ, տիգի *dêk* Lanze
անտի *andi* adv. von dort, pron. jener
համբերել *hampierel* das Ausharren
ն Demonstrativ-Suffix
եւս *jeuss* noch, auch, ebenfalls
աստուած Աստուծոյ Gott
ծառայութիւն *dsarajuthiun* Dienst
լուեալ *lowial* gehört
պատուհան *baduhan* Fenster voc. Ի-Declination
իւր *iur* sein
բացեալ *bazial* geöffnet
լոյս *lujss* Licht
աշխարհ *aschcharh* Welt voc. Ի- und Ա-Declination siehe Lection VI
ննջեալ *nentschial* geschlafen
աղքատ *aghkhad* arm, voc. Ի- und Ա-Declination

պարտ *bard* Pflicht
զննել *zennel* untersuchen, betrachten
բերան *peran* Mund, vocal. ՈՒ-Declination siehe Lection II.
տեսեալ *dessial* gesehen
մնացեալ *mnathsial* erwartet
հնազանդ *hnazant* gehorsam
որ *uor* Genitiv որոյ *uoroj* dessen
գօսացեալ *kossathseal* verwittert
երանի *jerani* glücklich, herrlich
ընդ *ent* von, bis
բան *pan* Wort, voc. Ի-Declinat.
բազում *pazum* viel
անդ *ant* dort, dort unten
ձեռն *tserrn* Hand
զի *zi* denn
նոքա jene
արքայութիւն *arkhajuthiun* Reich
երկնից *jergniths* des Himmels.

Dein ist das Reich des Himmels. Ihr habt den rechten Weg verlassen. Die Erde ist unsichtbar. Er (նա) allein blieb übrig. Wo ist der Mann. Er ist aus dem Hause gegangen. Diese Art ist gut. Du bist das Licht der Welt. Das Wort ist das Licht des Menschen. Ein geschenktes Pferd ist nicht immer (միշտ) gut. Er betrachtet die Sterne des Himmels (Plural). Es ist Zeit, zu gehen. Du bist das Salz dieser (Suffix դ) Erde. Wir waren krank.

IV. Lection.

Reine vocalische ՈՒ-Declination.

	Singular	Plural
N. u. A.	ժամ *žam* Zeit	ժամք *žamkh* A. զժամս *zžams*
G. u. D.	ժամու *žamu*	ժամուց *žamuths*
Ablativ	ի ժամու oder ժամէ *i*	ի ժամուց *i žamuths*
Irstrum.	ժամու [*žamu (ê)*	ժամուք *žamukh*

Nach dieser Declination gehen: հաւ *haw* Vogel, ուղտ *ughd* Kameel, ուրբաթ *urpath* Freitag, աղուէս *aghowess* Fuchs, զօր *zor* Kraft, ճակատ *dschagad* Stirne, սակաւ *ssagau* wenig, դաս *tass* Chor, զգեստ *zekessd* Kleid, զարդ *zart* Schmuck, Լիբանան *lipanan* Libanon, Յոհան *johan* Johannes, Յակոբ.

Gemischte vocalische ՈՒ-Declination.

Diese Declination unterscheidet sich von der vorhergehenden dadurch, daß die derselben angehörigen Wörter, welche fast durchwegs Adjectiva sind, im Nominativ und Accusativ Singularis außer dem Schlußconsonanten noch ein finales ր annehmen, z. B. ծառր, թանձր, während vor den Endungsconsonanten des Plurals ein ուն eingeschoben wird, z. B.:

Singular

Nom. und Acc.	ծանր *dsaner* schwer (Gewicht)
Gen. und Dat.	ծանու *dsanu*
Ablativ	ի ծանուէ *i dsanuê*
Instrumental	ծանու od. ծանումբ *dsanu* od. *dsanump*

Plural

Nom. und Acc.	ծանունք *dsanunkh* Accus. զծանունս *zdsanunss*
Gen. und Dat.	ծանունց *dsanunths*
Ablativ	ի ծանունց *i dsanunths*
Instrumental	ծանուք *dsanukh*, ծանումբք *dsanumpkh*

Nach dieser Declination gehen փոքր *phokhr* klein, gering. Das Präsens des regelmäßigen Verbums auf ել lautet:

	Singular	Plural	
1. Person	ասեմ *assem*	ասեմք *assemkh*	Infinitiv ասել *assel*
2. „	ասես *assess*	ասէք *assêkt*	Part. Aoristi ասացեալ
3. „	ասէ *assè*	ասեն *assen*	*assathseal*

Die Negation **nicht** lautet im Armenischen ոչ *uotsch* und geht dem Verbum voran. Dieselbe wird besonders in der modernen Sprache zu չ verkürzt und mit dem Verbum zusammengeschrieben.

Uebung.

Եւ էին աշակերտքն Յովհաննու եւ փարիսեցիքն ի պահս. եւ ասեն ցնա. Ընդէ՞ր աշակերտքն Յովհաննու եւ փարիսեցիքն պահեն, եւ քո աշակերտքդ ոչ պահեն։ Եւ ասէ ցնոսա Յիսուս։ Եւ ասէ ցայրն՝ որոյ ձեռն գօսացեալ էր։ Զի՞նչ արժան է ի շաբաթու, բարի՞ ինչ գործել եթէ չար առնել, ոգի մի ապրեցուցանել եթէ կորուսանել։ Շաբաթ վասն մարդոյ եղեւ, եւ ո՛չ եթէ մարդ վասն շաբաթու։ Ապա ուրեմն՝ տէր է Որդի մարդոյ եւ շաբաթու։ Եւ ասէ ցնոսա Յիսուս։ Գրեալ է թէ ոչ հացիւ միայն կեցցէ մարդ, այլ ամենայն բանիւ որ ելանէ ի բերանոյ Աստուծոյ։

Աշակերտ *aschagerd* Schüler, voc. Ի= und Ա=Declin. siehe Lection VI, ք Pluralendung, ն Demonstrativ=Suffix, siehe Lection XIX — Յովհաննու Genitiv von Յովհաննէս *jowhanness* — փարիսեցի, Plural ցիք *pharissethsi* Pharisäer — պահ *bah* Wache, Beobachtung, Fasten, reine voc. ՈԻ=Declin. — ց Präposition mit dem Accus. auf die Frage wohin?, նա *na* jener, er — ընդէ՞ր *entêr* warum? — պահել *bahel* fasten — քո *kho* dein — նոսա jene, sie — Յիսուս *jissuss* Jesus — զի՞նչ *zintsch* was, warum? — արժան *aržan* recht, billig (auch vom Preise) — շաբաթ *schapath* Sabbat, reine voc. ՈԻ=Declin, siehe Lection III. — բարի siehe Lection III.

— գործել *kordsel* ausführen, durchführen, չար siehe Lection I. — ոգի *uoki* Seele, Figur, Leben, siehe Lection V, voc. Ո= und Ա=Declin. — մի *mi* ein — ապրեցուցանել *abrethsuthsanel* retten — եթէ *jethê* oder, aber — կորուսանել *gorussanel* vernichten, verderben, zu Grunde richten — վասն *wassn* für — եղեւ *jeghew* es war — ապա *aba* dann, denn — ուրեմն *uremn* denn, infolge — տէր *dêr* Herr — որդի *uorti* Sohn, եւ *jew* bedeutet hier, auch (vergleiche et im Lateinischen) — գրեալ *krial* geschrieben — միայն siehe Lection IV. — կեցցէ *gethsthsê* es lebe — այլ *ajl* aber, sondern — ելանել *jelanel* stammen, abstammen, kommen.

Er fastet und warum fastet ihr nicht? Er ist der Herr der Menschen und des Sabbates. Wo sind deine Schüler? (Demonstr.=Suffix դ). Sie sind vom Hause weggegangen. Glücklich die Armen, denn sie haben das Himmelreich. Er sagte zu ihnen, ihr seid das Salz. Ich bin der Hirte. Im Himmel ist der König arm und der Hirte reich (siehe Lection I). Es steht (ist) geschrieben, daß er der Menschensohn ist. Ist es erlaubt, am Sabbat Gutes zu thun? Jedes Wort, welches aus dem Munde Gottes kommt, ist Brot für die Menschen.

V. Lection.

Gemischte vocalische Declination.

Vocalische Ո= und Ա=Declination

	Singular	Plural
Nom. und Acc.	գինի	գինիք *kinikh* զգինիս *zkiniss*
Gen. und Dat.	գինւոյ	գինեաց
Ablativ	ի գինւոյ	ի գինեաց
Instrumental	գինեաւ	գինեօք
Loc.	ի գինւոջ	ի գինիս

Nach dieser Declination geht der größte Theil der Wörter, die im Nominativ Singular auf ի endigen, z. B. ոգի (ոգւոյ) *uoki* Geiß, հոգի (հոգւոյ) *hoki* Seele, Geist, ոսկի (ոսկւոյ) *uossgi* Gold, հեռի *herri* entfernt, ferne, բարի *pari* gut, արծաթի *ardsathi* silbern, արամբի *arampi* Gemalin, կենդանի *gentani* Thier, որդի (որդւոյ) Sohn.

Präsens der Ա=Conjugation (Infinitiv գնալ):

	Singular	Plural
1. Person	գնամ *knam* ich gehe	գնամք *knamkh*
2. „	գնաս *knas*	գնայք *knajkh*
3. „	գնայ *knaj*	գնան *knan*

Uebung.

Օրհնեալ է յորդւոց։ Յայնժամ վարեցաւ Յիսուս յանապատ ի Հոգւոյն փորձիլ ի սատանայէ։ Պարտ է միաբանել ընդ կամացն Աստուծոյ։ Ոչ է արժան քեզ այդպէս խօսել։ Ո՞չ պարտ էր քեզ ամաչել։ Այլ սակայն կայ մնայ մեռանել։ Համբերել պարտ է։ Այս է չարն։ Զի՞նչ կայ։ Ասէ ցնոսա Յիսուս։ Մանկունք՝ միթէ ունի՞ք ինչ ուտելոյ։ Ասեն ցնա, Ոչ։ Տէր է այն։ Տէր ո՞վ է՝ որ մատնելոցն է զքեզ։ Զնա տեսեալ Պետրոսի, ասէ ցՅիսուս։ Տէր իսկ սա զի՞։ Ասէ ցնա Յիսուս։ Եթէ կամիմ, զի կացցէ դա՝ մինչեւ ես գամ. քեզ զի՞ փոյթ է, դու եկ զկնի իմ։ Բայց է եւ այլ ինչ բազում զոր արար Յիսուս։

Օրհնեալ *ôrhnial* gesegnet — յորդւոց Plur. Abl. von որդի — յայնժամ *jainžam* als — վարեցաւ *warethsau* 3. Pers. des passiven Aoristes von վարիմ führen, siehe Lection XXVII — անապատ *anabad* Wüste, entweder nach der voc. Ի- und Ա-Declination, siehe Lection VI, oder nach der vocalischen Ի-Declination, siehe Lection II — փորձիլ *phortsil* versucht werden, պարտ է *bard ê* es ist nöthig — միաբանիլ *miapanil* sich anschließen, jemand gerecht werden — կամք *gamkh* Wille, vocalische Ի- und Ա-Declination, siehe Lection VI — քեզ *khez* dir — այդպէս *ajtbêss* so, in dieser Weise — խօսել *chôssel* — ամաչել *amathschel* sich schämen — այլ *ajl* ein anderer, aber — սակայն *ssagajn* auf jede Art, immerhin, doch, dennoch — կալ *gal* verbleiben, sein, bestehen — մնալ *mènal* bleiben — կայ մնայ man muß — մեռանել *merranel* oder մեռանիլ sterben — համբերել *hamperel* Geduld haben — այս *ajss* dieser, e, es — ն Demonstrativ-Suffix — մանկունք *mangunkh*, Plural von մանուկ Knabe, Kind — միթէ *mittê* was ist es doch, ist es möglich, etwa? — ուտել *udel* essen, vocalische Ո-Declination, Lection II — այն = այս — ո՞վ *uow* wer? — որ *uor* welcher — մատնել *madnel* verrathen, siehe vocalische Ո-Declination, Lection II — քեզ *khez* dich — զնա *zna* ihn — տեսեալ *dessial* gesehen haben — Պետրոսի, der Genitiv steht hier wegen der Participialconstruction — իսկ *issg* denn, offenbar — սա *ssa* dieser — զի՞ *zi* warum, aus welchem Grunde — եթէ *jethê* wenn — կամիմ *gamim* ich wünsche — զի կացցէ *zi gathsthsê* daß er bleibe — մինչեւ *mintechjeu* bevor, bis — ես *jess* ich — գալ *kal* kommen — զի՞ փոյթ է *zi phojth ê* was thut es — եկ *jeg* komme — զկնի *zrgni* hinten nach — իմ *im* meiner — բայց *pajths* jedoch — բազում *pazum* viel — զոր *zôr* was — արար *arar* machte.

Es ist aber noch vieles Andere, was er sagte. Er sagte zu ihm, komme. Es ist nicht nöthig, dem Willen der Menschen gerecht zu werden. Er wurde von dem Geiste geführt. Es ist nöthig, Geduld zu haben.

Der König sagt zum Hirten, du bist mein Bruder (եղբայր) im Geiste. Man muß sterben. Was habt ihr zu essen? Wir haben Brot und Fleisch (Lection I). Als (er) ihn gesehen hatte, sprach er zu ihm: „Wer ist es, der dich verrathen will (կամի)?“ Ich will es nicht sagen (խօսել, ասել).

VI. Lection.

Vocalische Ի- und Ա-Declination.

	Singular	Plural
N. u. A.	կարգ *garkh* Ordnung	կարգք Accusativ զկարգս
G. u. D.	կարգի *garki*	կարգաց
Ablativ	ի կարգէ *i garkê*	ի կարգաց
Instrum.	կարգաւ *garkau*	կարգօք (աւք)

Nach dieser Declination gehen: քաղաք *khaghakh* Stadt, Staat, բարեկամ *paregam* Freund, ընկեր *ĕnger* Genosse, լեզու *lezu* Sprache, դպիր *tbir* Schreiber, պատճառ *badscharr* Grund, dann die Plurale մեղք *meghkh* Sünde, կամք *gamkh* Wille, հաւատք *hawadkh* Glaube, Treue, խոստովանանք *chossdowanankh* Geständniß 2c.

Uebung.

Եւ այն շատ է համբակի: Զի արար ինձ մեծամեծս հզօրն, եւ սուրբ է անուն նորա: Եւ դու ընդ Յիսուսի Նազովրեցւոյ էիր: Ո՛չ ճանաչեմ եւ ո՛չ գիտեմ զի՛նչ դուդ ասես: Ծեծէ զջուր յանկանի: Եւ գլուխ նորա եւ հերքն իբրեւ զասր սպիտակ՝ եւ որպէս զձիւն. եւ աչք նորա որպէս բոց հրոյ: Եւ ոտք նորա նմանեալ պղնձոյ ծխելոյ ի մէջ հնոցի հրաշէկ. եւ ձայն նորա իբրեւ զձայն ջուրց բազմաց: Թէ եւ սա ի նոցանէ է: Արդարեւ եւ դու ի նոցանէ ես քանզի Գալիլեացի ես եւ խօսքդ իսկ քո նման են: Ո՛չ գիտեմ զայդն զորմէ դուքդ ասէք:

Համբակ *hampag* Kind, unerfahren, vocalische Ի= und Ա=Declination — մեծամեծ *medsameds* sehr groß — հզօր *hzor* mächtig — սուրբ *ssurp* heilig — ընդ *ĕnt* bei, mit — ճանաչել *dschanathschel* wissen, kennen — գիտել *kidel* verstehen, wissen — ծեծել *dsiedsel* schlagen — անկան *angan* Mörser, voc. Ի=Declination — գլուխ *kluch*, voc. Ո=Declination, Lection II — հեր *her*, Plural հերք Haar — իբրեւ *ipreu* wie, als — ասր *assĕr* Wolle, reine voc. ՈՒ=Declination — սպիտակ *ssbidag* weiß — որպէս *uorbéss* wie, gleich — ձիւն *tsiun* Schnee, consonantische Ա=Declination,

siehe Lection VIII — աչք *atschkh* Augen — բոց *poths*, vocalische Ո-Declination, Lection II — Հուր *hur*, Հրոյ Feuer — ոտն *uodn*, Plural ոտք, siehe Lection VIII, Fuß — նմանեալ *nmanial* ähnlich gewesen — պղնձի *bghntsi* aus Kupfer, vocalische Ո- und Ա-Declination, Lection V — ծխեալ *dsěchial* gebrannt habend, Genitiv ծխելոյ, siehe Lection II — ի մէջ *i mêtsch* mitten in — հնոց, ի *hnoths* Ofen — հրաշէկ *hraschêg* glühend — ձայն *tzain* Stimme, vocalische Ի-Declination, Lection III — ի նոցանէ *i nothsanê*, Ablativ Plural von նա jener — արդարեւ *artareu* in der That, fürwahr — քանզի *khanzi* denn — Գալիլեացի *kaliliathsi* ein Galiläer — խօսք *chosskh*, Plural, Rede, խօսից — իսկ *issg* denn, offenbar — նման *nman* gleich, ähnlich, vocalische Ի-Declination, Lection III — զորմէ *zormê* von welchem.

Ich kenne den nicht, von dem ihr sprecht. Seine Augen waren wie eine Feuerflamme. Siehst du das Kupfer, welches im Ofen glühte (Adjectiv mit եր)? Nein. Ich bin nicht der Mann, von dem er spricht. Ich sage, daß es geschrieben steht, daß er der Menschensohn ist. Ich verstehe nicht, was du sagst. Ich bin kein Galiläer und bin auch nicht von den Seinen. Sein Name ist heilig. Ich füge mich dem Willen der Menschen. Auch du warst mit ihm. Die Füße waren von Kupfer. Ich verstehe deine Reden nicht.

VII. Lection.

Vocalische ՈՒ- und Ա-Declination.

	Singular	Plural
N. u. Acc.	բարձր *partsr* hoch	բարձունք Accus. զբարձունս
G. u. D.	բարձու	բարձանց
Ablativ	ի բարձուէ	ի բարձանց
Instrumen.	բարձամբ, բարձու	բարձամբք

Wie aus obigem Beispiele zu ersehen ist, lehnt sich diese Declination fast ganz der gemischten vocalischen ՈՒ-Declination an. Verschieden ist nur der Vocal (ա statt ու) im Singular Instrumental und im Genitiv Ablativ und Instrumental Pluralis. Diese, sowie die gemischte vocalische Ա-Declination bilden den Uebergang zu den consonantischen Declinationen, indem sie im Plural bereits consonantische Elemente zur Bildung der Endungen verwenden.

Präsens der Verba auf ուլ (Infinitiv առնուլ nehmen).

	Singular		Plural
1. Pers.	առնում *arrnum*	ich	առնումք *arrnumkh*
2. „	առնուս *arrnus*	[nehme	առնուք *arrnukh*
3. „	առնու *arrnu*		առնուն *arrnun*

Uebung.

Արք ոմանք երկու եկին ի Կորնթոս՝ Սիմոն անուն եւ Կլեոբոս, որք կործանեցին քաջ քաջ զոմանց հաւատս, հրապուրող եւ ապականեալ բանիւք։ Մեք հաւատամք ի Տէր։ Եւ են բանք մոլորութեան պղծոցն՝ զոր ասենն եւ ուսուցանենն, այսպէս։ Չէ պարտ ասեն զմարգարէսն ընդունել։ Եւ ոչ Աստուած ասեն ամենակալ։ Եւ ոչ ասեն յարութիւն մարմնոց մեռելոց։ Եւ ոչ զմարդն ասեն բնաւ ստեղծեալ յԱստուծոյ։ Ապա գիտասջիք եթէ ոչ են նոքա որդիք արդարութեան, այլ բարկութեան։ Այլ նոքա անիծեալքն զօձին ուսումն ունին։ Մարդ աւերէ զերկիր։

Արք *arkh* unregelmäßiger Plural von այր Mann, siehe Lection IX — ոմն *uomn* Plural ոմանք, ոմանց gewisse, einige — երկու *jergu* zwei — եկին *jegin* kamen — կործանեցին *gordsanethsin* sie störten — քաջ *khatsch* sehr — հաւատ *hawad* Glaube, vocalische Ի= und Ա=Declination, Lection VI. — հրապուրող *hraburogh* verführerisch, Particip. des Präsens von հրապուրել verführen — ապականեալ *abaganial* verdorben — մեք *mekh* wir — հաւատալ Verbum zu հաւատ — մոլորութիւն *moloruthiun*, Genitiv եան, siehe Lection VIII, Schlechtigkeit — պիղծ *bighds*, Gen. պղծոյ unrein, verächtlich, vocalische Ո=Declination, Lection II, die Demonstrativ=Suffixe ս, դ, ն, können jedem beliebigen Worte, also auch den Verben angehängt werden — ուսուցանել *ussuthsanel* lehren — զ, das Accusativpräfix kann auch ganzen Sätzen vorgesetzt werden — մարգարէ *markarê* Prophet, vocalische Ի=Declination, Lection III — ընդունիլ oder besser ել *entunel* annehmen, zulassen, zugeben — ամենակալ *amenagal* allmächtig — յարութիւն *haruthiun* Auferstehung — մարմին *marmin* Körper, Genitiv Plural մարմնոց, vocalische Ո=Declination, Lection II — մեռեալ *merrial* Particip. des Aorist von մեռանել *merranel* — ստեղծեալ *ssdeghdsial* geschaffen — ապա denn, dann — գիտասջիք *kidasstschikh* 2. Person Plural des I. Futurums von գիտել wissen — արդարութիւն *artaruthiun* Gerechtigkeit, siehe Lection VIII — բարկութիւն *parguthiun* Zorn, Wuth անիծեալ *anidsial* verflucht — օձ, ի, ից *ots* Schlange — ուսումն *ussumn* Lehre — աւերել *awerel* verwüsten.

Es kamen zwei Männer, um uns (զմեզ) mit verdorbenen Worten zu beunruhigen. Sie lehren nicht Gerechtigkeit. Sie sagen, daß der Herr nicht der Menschensohn sei. Wir glauben an die Auferstehung des Fleisches (der todten Körper). Gott ist allmächtig. Die Menschen verwüsten die Erde. Gott schafft (ստեղծանել) die Erde. Die Erde wurde von Gott geschaffen.

VIII. Section.

Consonantische Declinationen.

Die consonantischen Declinationen unterscheiden sich dadurch von den vocalischen, daß sie auch im Singular nach dem den Casus bezeichneten Vocal immer auch noch einen Consonanten, ն und im Instrumental wegen des darauffolgenden բ, մ annehmen oder den Vocal des betreffenden Casus vor dem letzten Consonanten des Stammes einschieben.

Nach den consonantischen Declinationen gehen:

1. alle Wörter, welche im Nominativ Singular auf ն, ղ und ր mit einem vorhergehenden Consonanten auslauten, z. B. հիմն *himn* Fundament, գառն *karrn* Lamm, աստղ *assdegh* Stern, ոսկր *uossgr* Knochen. Die Wörter auf ր und ղ schieben ein ե vor diesen Consonanten ein, die auf ն ein ա oder ի.

2. die Wörter auf ուն, իւն und իւր.

3. die Wörter auf ուստ und ուրդ, իստ und ունդ:

Die Wörter auf ուն, իւն und իւր verwenden im Singular als Declinationsvocal ա, welches zwischen dem auslautenden Consonanten ն und den Stamm des Wortes eingeschoben wird. Einige Wörter, die im Nominativ Singular kein ն ausweisen, nehmen dasselbe in der Declination an, z. B. մանուկ Genetiv մանկան: Im Plural decliniren sie nach der vocalischen ՈՒ- und Ա-Declination, z. B.:

	Singular	Plural	
N. u A.	ակն *agĕn* Urquelle	ակունք A. զակունս	*agunkh,*
G. u. D.	ական *agan*	ականց *aganths*	[*zagunss*
Ablativ	յականէ *jaganê*	յականց *jaganths*	
Instrum.	ականմբ *agamp*	ականմբք *agampkh*	

Ebenso flectiren ձուկն, ձկան Fisch, մուկն, մկան Maus, աշուն, աշնան Herbst, գարուն, գարնան Frühling, հիմն, հիման die Grundlage, տուն, տան Haus, անուն, անուան Name, մահ, մահուան oder մահու Tod, շուն, շան Hund, ակն,ական Auge, Plural աչք, աչաց, աչօք, u. s. w.

Consonantische Ա-Declination.

	Singular		Plural	
N. u. A.	բարութիւն *paruthiun*		բարութիւնք	Acc. զբարութիւ-
G. u. D.	բարութեան	[Güte	բարութեանց	[թիւնս
Ablativ	ի բարութենէ		ի բարութեանց	
Instrum.	բարութեամբ		բարութեամբք	

Nach dieser Declination gehen alle Wörter auf *ութիւն* und *իւն*, z. B. *արիւն* *ariun* Blut, *սիւն* *ssiun* Säule, *բարկութիւն* *parguthiun* Zorn, *ագահութիւն* *akahuthiun* Geiz, *ազատութիւն* *azaduthiun* Freiheit, dann Wörter auf *իւր*, *իստ*, *ուստ*, *ունդ* und *ուրդ*, z. B. *փախուստ* *phachussd* Flucht, *պահուստ* *bahussd* Wachsamkeit, *գալուստ* *kalussd*, *հանգիստ* *hankissd* Ruhe, *սնունդ* *ssenunt* Erziehung, *խորհուրդ* *chorhurt* Berathung.

Die Endung *ութիւն* wird zur Bildung von abstracten Hauptwörtern der Handlung verwendet und entspräche etwa dem lateinischen atio.

Uebung.

Փոխել ի կատաղութիւն զիւր զմեծ բարկութիւն: Այս կեանք անհամար աշխատութեամբք լի են: Տեղեկանան որպիսութեան եւ չափու վաճառացն: Որ գնայ յորս առանց շանց, դառնայ ի տուն առանց նապաստակաց: Ի շուն՝ որ զմոխիր լիզանէ, մի հաւատար զալիւր: Մահ ոչ հայի ի տօնացոյց: Սակաւ խաղաղութիւն է ի տան, ուր մարին խօսի, եւ աքաղաղն լռէ:

Փոխել *phochel* verändern — *կատաղութիւն* *gadaghuthiun* Wuth — *մեծ* *meds* groß, das Präfix des Accusatives kann dem Substantiv und dem Adjectiv gleichzeitig oder demjenigen Worte vorgesetzt werden, welches voran geht — *բարկութիւն* *parguthiun* Zorn — *կեալ* *gial* leben — *կեանք* *giankh* das Leben — *անհամար* *anhamar* unzählig — *աշխատութիւն* *aschchaduthiun* Mühseligkeit — *լի* *li* voll — *տեղեկանալ* *deghegananal* sich bekannt machen mit einer Sache — *որպիսութիւն* *uorbissuthiun* Qualität, Zustand — *չափ* *tschap* Quantität — *վաճառ* *wadschar*, *աց*, *ուց* Waare, gewöhnlich nach der vocalischen Ի= und Ա=Declination — *գնալ* *knal* gehen — *որս* *uorss*, *որսոց* Jagd, *առանց* *arranths* ohne, *շուն* *schun*, Plural *շունք*, *շանց* Hund — *դառնալ* *tarrnal* zurückkehren — *նապաստակ* *nabassdag* Hase, vocalische Ի= und Ա=Declination — *մոխիր* *mochir* Asche — *լիզանել* *lizanel* lecken — *մի* nicht — *հաւատար* *hawadar* sei treu, vertraue an — *ալիւր* *aliur* Mehl, *ալեր*, *ալերք* — *մահ* *mah* Tod, gewöhnlich nach der reinen vocalischen ՈԻ=Declination — *հայել* *hajel* beachten, *հայի* er beachtet — *տօնացոյց*, *ցուցի* *donathsojths* Kalender — *սակաւ* *ssagau* unwichtig, wenig — *խաղաղութիւն* *chaghaghuthiun* Friede — *ի տան* *i dan* im Hause — *ուր* *ur* wo — *մարի* *mari*, *րւոյ*, *րեաց* Henne — *խօսել* sprechen hier, krähen — *աքաղաղ* *akhaghagh* Hahn, vocalische Ի= und Ա=Declination — *լսել* *lĕssel* zuhören.

Er will nicht sprechen. Dieses Leben ist nicht ohne Mühen. Gott ist groß. Seine Wuth verwandelt er in Zorn. Er schreibt. Der

Hahn kräht. Die Propheten Gottes glauben an ihn. Ich kenne die Qualität und Quantität dieser Waare. Es ist nicht gut, ohne Hunde auf die Jagd zu gehen. Hast du gutes Mehl. Hüte das Mehl vor den Hennen. Der Tod beachtet nicht die Beschaffenheit eines Menschen. Alle Menschen müssen sterben. Wenig Friede ist in einem Hause, wo der Mann (այր) nicht spricht, sondern (այլ) zuhört. Er macht sich mit der Qualität des Mehles bekannt.

IX. Section.

Consonantische ե-Declination.

	Singular	Plural	
N. u. A.	աստղ *assdĕgh* Stern	աստեղք *assdeghkh* Acc. զաս-	
G. u. D.	աստեղ *assdegh*	աստեղց*)	[տեղս *assdeghss*
Ablativ	յաստեղէ *jassdeghê*	յաստեղց	
Instr.	աստեղբ *assdeghp*	աստեղբք	

Nach dieser Declination gehen alle Wörter die auf ein ղ *gh* oder ր *r* mit vorhergehendem Consonanten endigen, z B. եղղ *jedgh* Ort, անգղ *angĕgh* Geier, ճրագեղղ *dscherakedĕgh* Leuchter, dann ալիւր *aliur* Mehl, աղբիւր *aghpiur* die Quelle, կայսր *ga(j)ssĕr* Caesar 2c.

Die Präposition ի mit dem Dativ bezeichnet den Ort, wo etwas geschieht, während sie mit dem Accusativ auf die Frage wohin steht.

Uebung.

Յիսուս ի տան էր։ Ասէ երթ ի տուն քո։ Ոչ ինչ պիտոյ է դոցա երթալ։ Տեղիս անապատ է, եւ օրս տարաժամեալ. Ասէ ցնոսա Յիսուս. Իմացարո՞ւք զայս ամենայն. ասեն ցնա։ Այո՛ Տէր։ Եւ նա ասէ ցնոսա. Վասն այսորիկ ամենայն դպիր աշակերտեալ արքայութեան երկնից՝ նման է առն տանուտեառն, որ հանէ ի գանձէ իւրմէ զնոր եւ զհին։ Սմա ուստի՞ իցէ այս իմաստութիւն եւ զօրութիւնք։ Ո՞չ սա է հիւսանն որդի, ո՞չ մայր սորա կոչի Մարիամ. եւ եղբարք սորա Յակոբոս եւ Յովսէփ եւ Սիմոն եւ Յուդա։ Եւ քորք սորա ամենեքեան առ մեզ են. արդ ուստի՞ է սմա այս ամենայն։

Երթալ *jerthal* gehen — երթ gehe — ոչինչ nichts, keinesfalls — պիտոյ *bidoj* nöthig — դոցա = սոցա = նոցա, Dativ Plural

---

*) Von dieser Lection an wird die Aussprache nur mehr den schwierigeren Wörtern beigegeben, da angenommen wird, der Schüler sei mit den Buchstaben nun genügend vertraut gemacht worden.

von **սա, դա, նա** dieser, er — **տեղի, տեղւոյ, տեղեաց** Ort — **անապատ, աց** oder **ից**, gewöhnlich vocalische Ի= und Ա=Declination, wüste, nicht bewohnt — **օր** Tag, siehe Lection XII — **տարաժամեալ** *daražamial* zu Ende gehend, sich dem Ende zuneigend — **իմացարուք** ihr habt verstanden, passiver Aorist von **իմանալ**, verstehen, begreifen — **այո** jawohl — **վասն** *wassn* denn, daher, aus dem Grunde, **այսորիկ** *ajssorig* — **վասն այսորիկ** aus diesem Grunde, daher — **դպիր** Schreiber, Schriftgelehrter — **աշակերտել** *aschagerdel* unterrichten — **եալ** unterrichtet — **արքայութիւն** Königreich — **երկնից** der Himmeln (Plurale tantum) — **նման** gleich — **առն**, Dativ von **այր** Mann — **տանուտէր, տեառն, տերանց** Hausherr, Hausvater — **հանել** herausbringen, vorzeigen — **գանձ, ուց** oder **ից** Schatz — **իւրմէ**, Ablativ von **իւր** sein — **նոր** neu — **հին, հնոյ** alt — **սմա**, Dativ von **սա** — **ուստի** von wo — **իցէ**, 3. Person des Conjungtives Präsentis von ***ել** sein — **իմաստութիւն** Wissen — **զօրութիւն** Macht — **հիւսն, հիւսան, հիւսանց** Zimmermann, Schreiner — **կոչի** *gothschi* er, sie wird genannt — **եղբարք** *jeghparkh* Brüder — **քոյր**, Plural **քորք** Schwester — **ամենեքեան** insgesammt, Genitiv Plural von **ամենայն** — **առ** bei — **մեզ** uns — **արդ** jetzt, nun — **այս ամենայն** dies alles.

Sie waren zu Hause. Er sprach, habt ihr dies verstanden, und sie sagten, nein (**ոչ**) Herr. Es ist nicht nothwendig, zu gehen. Dieser Platz war wüste. Aus diesem Grunde sind keine Menschen hier. Woher sind ihm diese Kenntnisse und diese Macht? Sein Vater ist (ein) Schreiner. Seine Schwester ist bei uns. Wo (**ուր**) war er, um dies zu lernen. Er hat in seinem Schatze Altes und Neues, aber er will (**կամի**) es nicht zeigen. Nicht jeder Hausvater ist reich (Lection I). Seine Schwester wird Helena (Lection I) genannt. Diese Stadt heißt Wien. Es ist nicht nöthig, nach Hause zu gehen. Dieses Mehl ist gut. Woher hast du es? Ich weiß (es) nicht. Es ist aus dem Hause dieses Menschen, welcher Simon genannt wird. Sprich (**ասա**), wo ist dein Vater und deine (**քո**) Brüder! Sie sind nicht zu Hause.

X. Lection.

Consonantische Ի- und Ա-Declination.

	Singular	Plural
N. u. A.	**գառն** *karrĕn* Lamm	**գառինք** Acc. **զգառինս** *zkarrinss*
G. u. D.	**գառին**	**գառանց**
Ablativ	**ի գառանէ**	**ի գառանց**
Inst.	**գառամբ**	**գառամբք**

Hieher gehören die Wörter, welche im Nominativ Singular auf ein ն mit vorhergehendem Consonanten ausgehen, z B. անձն *antsĕn* Person, եզն *jezn* Ochse, ձեռն *tserrn* Hand, Plural nach der vocalischen Ի= und Ա=Declination, ոտն *uodĕn* Fuß, Plural nach der vocalischen Ի=Declination, դառն *tarrn* bitter, սառն *ssarrn* Eis. Einige Wörter dieser Classe, die auf ռն auslauten, verwandeln das ռ in ր, wenn ein Vocal (ի oder ա) dazwischen tritt, z. B. լեառն *liarrĕn* Berg, լերին, լերամբ aber ի լեռնէ:

Der Genitiv kann auch allein stehen, wenn das ihn regierende Nomen aus dem Vorhergehenden ergänzt werden kann. Vergleiche die Anwendung des sächsischen Genitives im Englischen in His book is not like my father's oder it is not my house, it is my brother's.

Das Passivum wird im Armenischen durch eine besondere Conjugation ausgedrückt und gibt es Verba, die nur diese passive Form haben, während alle anderen auch nach dieser Conjugation flectirt werden können, z. B. bedeutet խօսիլ sprechen, u. s. w.

Präsens der Ի=Conjugation.

Singular		Plural	
1. Per.	խօսիմ *chôssim*	խօսիմք	Particip. խօսող, խօսօղ
2. „	խօսիս	խօսիք	*chôssôgh* sprechend.
3. „	խօսի	խօսին	

Uebung.

Այս, ասէ, Հայկ գեղապատշաճ եւ անձնեայ, քաջագանգուր, խայտակն եւ հաստաբազուկ. սա ի մէջ սկայիցն քաջ եւ երեւելի լեալ, ընդդիմակաց ամենեցուն, որք ամբառնային զձեռն՝ միապետել ի վերայ ամենայն սկայիցն եւ դիւցազանց: Արդ երկու իրք կան առաջի ձեր. կամ ի դուռն եկայք եւ յանդիման լերուք մեծի հրապարակին: Այլ ես ոչ կամեցայ զամենայն ըստ մասանց ընդ գրով արկանել առ ձեզ. զի բազում այն ինչ է, զոր խօսին դոքա.

Հայկ Name, Ahnherr der Armenier wird nach der alten Aussprache *Haik* ausgesprochen — գեղապատշաճ *keghabadschadsch* — անձնեայ, նէի, նէիւ dick, corpulent — քաջագանգուր *khatschakantur* wohl gelockt — խայտակն mit blitzenden Augen versehen — հաստաբազուկ *hassdadazug* robust, mit starken Armen versehen — ի մէջ mitten in — սկայ, voc. Ի=Declination, Held, Riese — քաջ, ի, աց, voc. Ի= und Ա=Declination, mächtig, stark — երեւելի offenbar, nach voc. Ո= und Ա=Declination — լեալ geworden, gewesen — ընդդիմակաց *ĕnttimagaths* — ամենեցուն Dat. Gen. Plur. von ամենայն — որք Plur. von որ — ամբառնային 3. Pers. Plur. Imperf. von ամբառնալ erheben, in die Höhe heben, ամբառ-

նալ զձեռն die Hand erheben, einen Aufstand anzetteln — միա-պետել allein herrschen — ի վերայ über — դիւցազն, զին, զան, զունք tiuthazn Heros — իր, voc. Ի= und Ա=Declination, Sache — կալ stehen, bleiben — առաջի vor — ձեր Gen. Plur. von դու du — արարէք machet — նամակ, voc. Ի= und Ա=Declination, Brief — պատասխանի Antwort, voc. Ի= und Ա=Declination — դուռն, դրան, դրամբ, դրունք oder դրանց oder դրաց Thor — եկայք jegaikh kommet von գամ — յանդիման angesichts, von յանդիման լինել beiwohnen — լերուք seid, geschehet, von լինել — Հրապարակ, voc. Ի= und Ա=Declination, Gerichtshof — կա-մեցայ gamethsaj ich wünschte — ըստ մասանց theilweise, partien=weise, einzeln — գիր, գրոյ Buch, ընդ hier, mittels — արկանել zusammentragen.

XI. Section.

Unregelmäßige Declinationen.

Օր *uor* Tag, աւուր, յաւրէ oder յօրէ, Instrumental աւուրբ *awurp*, Plural աւուրք, Accusativ զաւուրս, աւուրց, յաւուրց, աւուրբք. Ebenso կէսօր *gêssor* Mittag. **Այր** *ajr* Mann, առն յառնէ, արամբ, Plural արք, Accusativ արս, Genitiv արանց, յարանց, արամբք.

Տէր *dêr* Herr (Monsieur), տեառն, ի տեառնէ, տերամբ, Plural տեարք, տեարս, տեարց oder տերանց, տերամբք. **Տանու-տէր** *danudêr*, pater familias, der Hausvater und պարտատէր *bardadêr* der Gläubiger decliniren in gleicher Weise. **Մայր** *majr* Mutter und Հայր *hajr* Vater, մայր, մօր, ի մօրէ, մարբ. Plural մարք, մարս, մարց, մարբք. Ebenso եղբայր *jeghpajr* Bruder.

Քոյր *khuir* Schwester, Genitiv քեռ, ի քեռէ, քերբ, Plural քորք, Accusativ զքորս, քերց, ի քերց, քերբք: Ebenso Հօրաքոյր, մօրաքոյր Tante, (väterlicherseits Հօր, mütterlicherseits մօր):

Կին *gin* Frau, կնոջ *gnotsch*, ի կնոջէ, կնաւ oder կանամբ, Plural կանայք, զկանայս, կանանց, ի կանանց, կանամբք. Ebenso gehen տիկին *digin* Gebieterin, առնակին *arrnagin* verheiratete Frau. **Գիւղ** *kiugh* Dorf, Nominativ գիւղ, գեաւղ, գեօղ, գեղ, Genitiv գեղջ, Ablativ ի գեղջէ, Instrumental գիւղիւ, Plural գիւղք, զգիւղս, գիւղից oder գեղից, գիւղիւք (օք) oder գեղիւք:

Տիւ *diu* Tag (dies), Genitiv տուընջեան (Ablativ ենէ), Instrumental տուընջեամբ, Plural տիւք. Accusativ զտիւս, Genitiv տուընջեանց, տուընջեամբք: Als Locativus findet sich auch der Ablativ ի տուէ, z. B. ի տուէ եւ ի գիշերի *i duê jew i kischeri* Tag und Nacht.

Bezüglich der Apposition sei bemerkt, daß sich dieselbe im Casus und Numerus nach ihrem Substantive richtet, doch werden eventuell vorhandene Präpositionen nicht wiederholt; dasselbe gilt, wenn die Apposition zu einem Satze erweitert wird, z. B. durch որ է *uor ê* welcher ist.

Uebung.

Են իմ ականք գեղեցիկք եւ մեծագինք։ Եւ ասէ Կային ցՀաբէլ եղբայր իւր, եկ երթիցուք ի դաշտ։ Եւ ասէ տէր Աստուած ցԿային. ո՞ւր է Աբէլ եղբայր քո. եւ նա ասէ՝ չգիտեմ. միթէ պահապա՞ն իցեմ եղբօրն իմոյ։ Նշան դնել սպիտակ ածխով։ Աղջիկ խօսեցեալ է առն։ Արամ որդի Հարմեայ յաջորդեալ ի տեղի հօր իւրոյ եղեւ անուանի յոյժ. վասն զի խոհական եւ արիական գործոց զհետ լեալ՝ արար բազում քաջութիւնս։

Ակն,ական, ականք, ականս Kleinod — գեղեցիկ schön, voc. Ի= und Ա=Declination — մեծագին oder գնի, գնոյ und գնւոյ kostbar — Կայն, Կային Kain — Աբէլ Abel — եկ komme երթիցուք wir werden weggehen von երթալ — դաշտ, voc. Ի= und Ա=Declination, Feld, Ebene — տ̃ր = տէր — ա̃ծ = աստուած — չգիտեմ = ոչ գիտեմ von գիտել wissen — միթէ ob, etwa? պահապան, voc. Ի= und Ա=Declination, Wächter — իցեմ ich sei — նշան, voc. Ի= und Ա=Declination, Zeichen — դնել legen — սպիտակ weiß (bereits vorgekommen) — ածուխ, ածխոյ Kohle — աղջիկ, կան, կուսք, կանց Mädchen, Magd — խօսեցեալ Particip. Aoristis von խօսել — Արամ Eigenname — յաջորդել nachfolgen (in der Regierung) տեղի Ort, ղւոյ, ղւոջ, ղւոջէ — եղեւ er wurde — անուանի berühmt — յոյժ sehr — ա̃մ = ամենայն — վ̃ն = վասն wegen — խոհական, voc. Ի= und Ա=Declination, klug — արիական großmüthig, männlich — գործ, voc. Ո=Declination, Arbeit, Geschäft — զհետ nach — զհետ լեալ folgend, verfolgend — արար er machte, er übte aus — բ̃զմ = բազում — քաջութիւն Tugend, Tapferkeit.

Wo ist dein Vater? Er hat schöne Augen. Er sagte zu seinem Bruder, weißt du nicht, wo die Mutter ist. Die Mutter ist auf dem Felde. Er macht ein Zeichen mit der Kohle. Das Mädchen sagte zu ihrer Mutter. Er folgte seinem Vater in der Regierung und wurde sehr berühmt. Sein Reich war sehr groß. Sein Vater übte viele Tugenden. Gott, unser (մեր) Herr, der im Himmel (ist), ist allmächtig.

Lesestück.

Տեսեալ աղուեսու զդիմակ ինչ, ասաց. զիարդ գեղեցիկ է գլուխս, բայց միտս ոչ ունի։ Ուսուցանէ առակս, թէ ծիծաղելի է նա որ ցուցանէ զանձն լինել որ ինչ ոչ է։

Erläuterung.

Տեսեալ *dessial* Particip. des I. Aoristes von dem voc. **տեսանել** *dessanel* sehen, betrachten, erblicken (**տեսանեմ, տեսի, ետես, տե՛ս**).

Աղուեսու, Genitivus absolutus von **աղուէս** *aghouêss* Fuchs. Dieser absolute Genitiv in Verbindung mit einem Particip. ist im Armenischen sehr häufig und entspricht dem Ablativus absolutus im Lateinischen (vulpure vidente) oder der Participialconstruction des Englischen (a fox seeing). Im Griechischen kommt auch der absolute Genitiv vor.

Դիմակ *timag* Maske, **զ** *(z)* Zeichen des Accusatives. **Ինչ** *intsch* ein, irgend ein (quidam).

Ասաց *assaths,* erster Aoristes von **ասել** sagen. Der Aorist wird insbesondere zur Bezeichnung der soeben vergangenen Handlung in Erzählungen verwendet (passé défini im Französischen).

Զիա՞րդ *ziart* wie? zusammengesetzt aus **զի** *zi* was? warum? und **արդ** *art* nun.

Գեղեցիկ *keghethsig* schön (**ցկի, ցկաց**)

Է *ê* ist, 3. Person von ***ել** *jel* sein, vide Lection I.

Գլուխ *kluch* (**գլխոյ**) Kopf; **ս** Demonstrativ-Suffix

Բայց *pajths* aber, trotzdem; **բայց ի** ausgenommen

Միտք *midkh* Gehirn

Ոչ *uotsch* nicht

Ունի *uni,* 3. Person Singular, Präs. Act. von **ունել** (**ունիլ**) haben

Ուսուցանէ *ussuthsanê,* 3. Person Singular, Präs. Act. von **ուսուցանել** lehren

Առակ *arrag* Fabel; **ս** Demonstrativ-Suffix

Թէ *thê* daß

Ծիծաղելի *dsidsagheli* lächerlich

Նա *na* jener, derjenige (**նա, նորա, նովաւ**)

Որ *uor* welcher (**որոյ, որով**)

Ցուցանէ *thsuthsanê,* 3. Person Singular, Präs. Act. von **ցուցանել**

Անձն *ants(ĕ)n* Person

Լինել (**լինիլ**) *linel* sein, werden (**լինիմ,** Particip. **լեալ,** Imperativ **լեր, լերո՛ւք,** Futurum **լեցիմ, լեցի,** u. s. w.)

Ինչ *intsch* etwas (Accusativ **զինչ**) Sache, Ding

Որ ինչ *uor* vertritt hier die Stelle des deutschen „was". Die Satzstellung im Armenischen ist in diesem Falle etwa was (er) nicht ist. **Որ** declinirt **որոյ, որում, յորմէ, որով. որք** oder **որ, որոց, զորս** oder **զոր, յորոց, որովք։**

XII. Lection.

Adjectiva.

Die Adjectiva sind declinirbar oder indeclinabel und können ihren Substantiven vor= oder nachgestellt werden. Man könnte fast die Regel aufstellen, daß Adjectiva, wenn sie mehrsilbig sind und ihren Substantiven vorhergehen, gewöhnlich nicht declinirt werden, das heißt, mit ihrem Substantiv in Genus, Numerus und Casus nicht übereinstimmen; folgen sie dem Substantivum, so können sie declinirt werden. Die einsilbigen Adjectiva werden auch declinirt, wenn sie ihren Substantiven vorausgehen. Wie sich aus obiger Regel ersehen läßt, bleiben die mehrsilbigen Adjectiva demnach häufig ohne Flexion, einige sind überhaupt indeclinabel.

Comparativ.

Der Comparativ kann auf zweierlei Arten gebildet werden, und zwar:

1. Durch Anhängung des Comparativ=Suffixes գոյն *kuin*. Consonantisch auslautende Adjectiva schieben vor dem գ ein ա ein, während die auf ի auslautenden diesen Vocal in ե verwandeln, z. B. չար *tschar* schlecht, չարագոյն, բարի *pari* gut բարեգոյն։ Stehen zwei oder mehrere Adjective im Comparativ, so hängt man gewöhnlich dem ersten oder letzten ein Suffix an.

Das deutsche als wird durch քան mit nachfolgendem determinirten Accusativ (զ) ausgedrückt, z. B. իմաստնագոյն քան զնա weiser als er.

Superlativ.

Für die Bildung des Superlatives läßt sich im Armenischen keine bestimmte Regel aufstellen. Derselbe kann vor Allem durch den Comparativ oder durch Wiederholung des Positivs ausgedrückt werden, dann durch Vorsetzung von ամէն, գեր, մեծ, երեք oder եւս, wobei ein ա zwischen den Stamm und das Prefix eingeschoben wird und dann endlich durch Voranstellung von յոյժ, կարի, եւս rc., ohne Verbindungsvocal; die letztgenannten drei Superlativ=Adverbien werden auch in der Schrift von ihren Adjectiven getrennt.

Das deutsche „Unter", „Von" wird beim vorhandenen oder gedachten Superlativ im Armenischen durch den Accusativ mit der Präposition ի ausgedrückt.

Uebung.

Խորհիմ զեւս կարեւորն ի խորհել, զօգտակարագոյնն ի խօսել։ Խորհիմ թէ յինչ աւարտին զուարճութիւնք, պատիւ

կեանք մեր։ Ապա ուրեմն խոկումն առաւել պիտանի մահուանն է։ Բայց տէր, յիշել զմահ եւ խօսել զնմանէ՝ երկիւղ գործէ։ Ամէն ասեմ ձեզ. Զի դժուարաւ մտցէ մեծատուն յարքայութիւն երկնից։ Դարձեալ ասեմ ձեզ. Դիւրին է մալխոյ մտանել ընդ ծակ ասղան, քան մեծատան յարքայութիւն Աստուծոյ մտանել։ Գեղեցկագոյնն ի նոցանէ էր։ Իմաստնագոյն քան զնա է։

խորհել danken — կարեւոր nöthig — եւս eher — օգտակար vortheilhaft — աւարտել beenden — զուարճութիւն *zwardschuthiun* Unterhaltung, Vergnügen — պատիւ, տուոյ Ehre — կեանք, կենաց Leben — ապա nachher, also — ուրեմն also, infolge — խոկումն Gedanke, nachdenken — առաւել außerordentlich, mehr — պիտանի nöthig — բայց aber — յիշել erinnern — նմանէ, Ablativ von նա — գործ, ոյ Arbeit — ամէն *(amên)* wahrlich — ձեզ euch — դժուարաւ, Adverb, schwer — մտցէ, Futurum, 3. Person von մտանել eintreten — մեծատուն reich (տանց) — դարձեալ neuerdings — դիւրին leicht — մալուխ, մալխոյ Kameel — ծակ, կուց Loch — ասեղն, ասղան, ղունք, ղանց Nadel — իմաստուն weise.

Aus dem Herzen (ի սրտէ) kommen (ելանել) üble (չար nachgesetzt) Gedanken (խորհուրդ, vocalische Ո-Declination, Lection II) und falsche (սուտ bleibt unverändert und wird dem Substantiv vorgesetzt) Zeugniße (վկայութիւն). Dies alles ist, was verunreinigt (պղծել) den Menschen (mit dem Demonstrativ-Suffix ն, dem des Wohlklanges wegen ein ը vorgesetzt werden kann), aber mit ungewaschenen (անլուայ indeclinirt) Händen (Instr.) verunreinigt man den Menschen (ohne Suffix) nicht. Oh (ո՛վ) Frau (Lection I), (du դու) groß ist (Plural) dein (nachgesetzt) Glaube (Pluial', es geschehe (եղիցի) dir (քեզ) wie (որպէս) auch (եւ) du wünscht (կամիլ). Wer (ո՞վ) ist (իցէ) von uns (ի մէնջ) der größte (Positiv) im Himmelreiche (ի mit dem G. u. D.)? Er ist der Unverschämteste (լիրբ) von ihnen. Ich glaube nicht, daß er weiser ist, als dieser Mann, welcher viel weiß.

XIII. Lection.

Zahlwörter.

I. Cardinalia.

Die Cardinalia der armenischen Schriftsprache sind durchwegs declinabel, werden ihrem Substantive vorangestellt, welch' letzteres meistens die Singularform beibehält, doch kann auch der Plural gebraucht werden.

Die Cardinalia sind:

մի *mi* eins, **միոյ** oder **միոջ**, **միում**, **ի միոջէ** oder **ի միոյ**, **միով**. Nebenformen sind **մին**, spätarmenisch **մու** und **եզ** *(jez)*;

երկու *jergu* zwei, auch **երկուք** und **երկ**, declinirt **երկուց** (**զ**)**երկուս**, **երկուք**, **յերկուս**.

երեք *jerekh* drei, **երից**, **զերիս**, Instr. **երիւք**, Nebenformen **եռ** und **երր**.

չորք *thschuorkh* vier, **չորից** wie **երեք**.

հինգ *hink* fünf, wie **երեք**.

վեց *weths* sechs, declinirt in gleicher Weise.

եւթն *jewthěn* sieben (auch **եօթն**), **եւթանց**, **եւթնից**, **եւթամբք**.

ութ *uth* acht, nach der vocalischen Ի-Declination wie **երեք**.

ինն *iněn* neun, **ըննի**, **ըննիւ**, Plural, nach der gemischten vocalischen ՈԻ-Declination **իննունք** (**ինունք**).

տասն *dassn* zehn, **տասին**, **տասամբ**, **տասունք**, **տասանց**, **տասամբք**, **տասնից**, **տասնիւք**.

մետասան *medassan* elf
երկոտասան *jergodassan* zwölf
երեքտասան *jerekdassan* dreizehn
չորեքտասան *thschourekhdassan* vierzehn
հնգետասան *hěnkedassan* (quindecim) fünfzehn
} decliniren nach der vocalischen Ի-Declination.

վեշտասան *weschdassan* sechzehn

Die Zahlen von 17 bis 20 exclus. werden regelmäßig mittelst der Copula **եւ** *jeu* (und) gebildet, z. B. **ութեւտասն** *utheudassn* achtzehn. Es werden entweder beide Zahlwörter oder nur *dassn* declinirt;

քսան *khsan* zwanzig, vocalische Ի-Declination

քսան եւ մի *khssan jeu mi* einundzwanzig. Bezüglich der Declination gilt wie bei den Zahlwörtern von 17 bis 20 die Regel, daß entweder beide Theile oder nur der letzte declinirt werden;

երեսուն *jeressun* dreißig, das **ու** fällt bei der Declination aus, z. B. **երեսնից**.

քառասուն *kharrassun* vierzig, declinirt wie *jeressun;*

յիսուն *jissun* fünfzig ditto;

վաթսուն *wathssun* sechzig do.;

եւթանասուն *jeuthanassun* siebzieg do.;

ութսուն *uthssun* achtzig do.;

իննսուն *in(ě)nssun* neunzig do.;

հարիւր *hariur* hundert, **հարիւրոյ** *hariuruj* oder **հարիւրի**.

հարիւր եւ մի = 101;

երկերիւր (nicht **երկհարիւր**) zweihundert u. s. w., z. B.: **իննհարիւր** *in(ě)nhariur* neunhundert. Bezüglich der Declination gilt dieselbe Regel, wie bei 21, wobei jedoch zu bemerken ist, daß, wenn Hunderter und Einer (1—9) allein zusammentreffen, beide

declinirt werden, treten noch Zehner dazwischen, so wird blos der an letzter Stelle stehende Zahltheil einer Flexion unterworfen;

հազար *hazar* tausend, -րի, -րիւ, -րաւ.
երկու հազար *jergu hazar* zweitausend u. s. w.
բիւր *piur* zehntausend, ի, ոյ oder ուց.
մետասան հազար elftausend;
քսան հազար zwanzigtausend;
հարիւր հազար *hariur hazar* einmalhunderttausend u. s. w., die Declination ist wie oben;
հազարիցս հազար eine Million.

Der gezählte Gegenstand steht oft im Ablativ Plural, besonders dann, wenn die genannte Zahl alle vorhandenen Gegenstände darstellt. Auf die Frage wie lange, wie alt, 2c. steht der gezählte Gegenstand im Accusativ.

Bei Alterangaben bleibt das deutsche „Alt“ im Armenischen häufig weg und es wird der einfache Accusativ gesetzt.

Uebung.

Ամ մի է, երկոտասան ամիս, եւ ոչ աւելի։ Իբրեւ ասպարիզօք հնգետասան։ Դարան գործեալ է նմա ի նոցանէ արանց աւելի քան զքառասուն։ Ի բերանոյ երկուց եւ երից վկայից հաստատեսցի ամենայն բան։ Ադամ կեցեալ ամս երկերիւր եւ երեսուն ծնանի զՍէթ։ Միով հարուածով ոչ անկանի ծառ։ Բարձեալ էր ի չորից։ Եւ պահեալ զքառասուն տիւ եւ զքառասուն գիշեր ապա քաղցեաւ։ Եթէ որդի ես Աստուծոյ՝ ասա՛ զի քարինքս այսոքիկ հաց լինիցին։ Արդ ամենայն ազգք յԱբրահամէ մինչեւ ի Դաւիթ՝ ազգք չորեքտասանք։ Զի որպէս էր Յովնան ի փոր կիտին զերիս տիւս եւ զերիս գիշերս։ Ո՛չ ինչ ունիմք աստ՝ բայց հինգ նկանակ եւ երկուս ձկունս։ Բարձին զնշխարս կոտորոցն երկոտասան սակառի լի։ Եւ որք կերանն էին արք իբրեւ հինգ հազար։

Ամ, ամաց Jahr — ամիս, ամսոյ. ամսոց Monat — ասպարէզ, ասպարիզի, Meile (Stadion), Arena — իբրեւ circa herum — դարան, աց (voc. Ի= und Ա=Declination) Hinterhalt, Schrank — գործեալ gemacht, verbrochen, von գործել — աւելի mehr — բերան, voc. Ո=Declination, Lection II, Mund — վկայ, voc. Ի=Declination, Lection III, Zeuge — հաստատեսցի, 3. Person des I. Futurum Passivum von հաստատեմ feststellen — Ադամ Adam — կեցեալ gelebt, von կեալ leben, կեցուցանել das Leben geben, zeugen; zusammengesetzt bekommen intransitive Verba transitive Bedeutung. — ծնանիլ zeugen — հարուած, ոյ Hieb, Schlag — անկանիլ fallen — ծառ, ոց Baum — բարձեալ erhoben, von բառնամ — գիշեր, voc. Ի= und Ա=Declination, Nacht —

ապա nachher — *քաղցեաւ*, 3. Person, Aorist Singular von *քաղցնում* hungern — *քար, ի, ամբ, ինք, անց* Stein — *այսոքիկ*, Plural von *այս* dieser — *ազգ, ի, աց* Nation, Geschlecht — *մինչեւ ի* bis auf — *փոր, ոյ* Bauch — *կիտոս, ի* Wallfisch — *նոյնպէս* so auch — *եղիցի* sei — *սիրտ, սրտից* Herz — *աստ* hier — *նկանակ, աց* Brot (Wecken) — *ձուկն, ձկանց* Fisch — *բարձին*, 3. Person, Plural Aoristes von *բառնալ* — *նշխար, աց* Stückchen — *կոտոր, ոց* Stückchen, Ueberbleibsel — *սակառի* Korb — *լի* voll — *կերան*, 3. Person, Plural Aoristes des unregelmäßigen Verbums *ուտեմ* essen — *արք*, siehe Lection XII.

Es sagte zu ihnen Jesus: „Wie viele (*քանի*) Brote habt ihr?", und diese antworteten (*ասեն*): „Sieben, und einige (*սակաւ*) Fische". Und er nahm (*առեալ*) die (determ. Accusativ) sieben Brote und die Fische. Und sie nahmen von den Stückchen, (die) übrig gelassen, sieben Körbe voll. Und die, welche aßen, waren (an) Männern beiläufig viertausend, ohne (*Թող*) den Frauen (*զկանայս եւ զմանկտի*)։

Und nach (*յետ*) sechs Tagen (siehe unregelmäßige Declination) nahm (*առնու*) mit (*ընդ*) sich (*իւր*) Jesus Petrus (det. *Պետրոս*) und Jacobus (*Յակոբոս*) und Johannes (*Յովհաննէս*), seinen (*նորա*) Bruder (alle Accusativ determ.). Erfreut (*ուրախ*) ist er (*լինի*) über (*ի վերայ* mit dem Genitiv) jenes (*նա*) mehr (*առաւել*), als über die neunundneunzig (Demonstrativ-Suffix *ն*), welche (nur Singular) nicht sind (*չիցեն*) verloren gewesen (*մոլորեալ*). Und als (*եւ իբրեւ*) er anfing (*սկսաւ*) zu rechnen (*առնուլ*), brachte man (*մատուցաւ*) zu (*առ*) ihm (*նա*) einen Schuldner (*պարտապան մի*) von zehntausend (unverändert) Talenten (*քանքար*, Singular Genitiv, voc. Ո-Declination). Und es trug (Imperfect, 3. Person Singular von *բերել*, so wie von *ել*). Nun, drei Tage sind es (schon), daß (*մինչ*) sie bei mir (*առ իս*) sind, und nicht haben sie, was sie essen könnten (*ուտիցեն*). Als (*յորժամ*) (ich gab) die fünf Brote den (*ի* mit dem Accusativ des Substantives) fünftausend, wie viele Körbe voll nahmt ihr auf? (*բարձիք*), und sie sagten, zwölf.

XIV. Lection.

Ordinalia.

Die Ordinalia werden mit Ausnahme von *մի* eins, durch Anhängung des Suffixes *րորդ* gebildet. Ist der letzte Buchstabe der Cardinalzahl ein Consonant, so tritt noch der Euphonie wegen ein *ե* dazwischen. „Der Erste" kann übersetzt werden mit *առաջին* oder *առաջնորդ*, (nicht *առաջներորդ*,) *նախկին*, *նախնի*, *նախ* und endlich durch *մի*։

Einige Unregelmäßigkeiten zeigen nur noch die Zahlen երկրորդ oder երկիր (selten) der Zweite, երրորդ oder երիր (sehr selten) der Dritte, չորրորդ (չորիր oder քառորդ spätarmenisch) der Vierte.

Elf lautet մետասաներորդ bis 19 inclusive. Bei den Zahlen von 20—90 wird der Vocal ու der letzten Silbe der Cardinalzahlen ausgelassen, z. B. իններներորդ neunzig.

Declinirt werden diese Zahlen nach der vocalischen Ի-Declination, doch kann immer, auch im Instrumental, die Ա-Declination eintreten.

Uebung.

Ի վեցհարիւրորդի եւ ի միում ամի, յամսեանն առաջնում։ Եւ ոչ գիտէր զնա մինչեւ ծնաւ զորդի իւր զանդրանիկ, եւ կոչեաց զանուն նորա Յիսուս։ Եւ մատուցեալ փորձիչն՝ ասէ ցնա։ Բազումք եղիցին առաջինք յետինք՝ եւ յետինք առաջինք։ Եւ ելեալ զերրորդ ժամու՝ ետես այլս զի կային դատարկ ի հրապարակս։ Եւ դարձեալ ելեալ զվեց ժամու եւ զինն ժամու՝ արար նոյնպէս։

Ամիս, մսոյ, ամսեան, մսոց Monat — գիտել wissen — ծնաւ er, sie gebar — անդրանիկ der Erstgeborene — կոչեաց 3. Pers. Sing. Aor. von կոչել nennen — մատուցեալ dargeboten, erschienen — փորձիչ, փորձող der Versucher, յետին, ետնոց der Letzte — ելեալ gegangen — ժամ, ժամուց Stunde, Zeit — ետես er sah — դատարկ, voc. Ի- und Ա-Declination, unbeschäftigt — հրապարակ, voc. Ի- und Ա-Declination, Platz, Markt — դարձեալ neuerdings.

Lesestück.

Գորտն տեսեալ եզն մի, եւ հարեալ ի նախանձուէ ցանկացաւ հաւասարել նմա մեծութեամբ. վասն որոյ սկսաւ ուռնուլ. եւ այնչափ ջանացաւ՝ մինչեւ հերձաւ։ Այս կատարած է նախանձոտաց եւ հպարտից։

Գորտն *kordn* von *kord* der Frosch mit dem Suffixe ն, welches etwa dem unbestimmten Artikel entspricht.

Տեսեալ *desseal* Part. des I. Aor. von տեսանել sehen.

Եզն *jezn* Ochse.

Հարեալ *harial* Part. des I. Aor. von հարկանել *harganel* schlagen, hier: ergriffen werden.

Նախանձուէ *nachantswe,* Ablativ von *nachants,* der Neid, mit der Präposition ի։

Ցանկացաւ *thsangathsau,* 3. Pers. Ind. des I. Aor. von ցանկալ wollen, dieser Aor. hat zwar passive Form, aber active Be-

deutung, eine Erscheinung, welche bei den Verben der zweiten Conjugation (auf a) vorkommt.

Հաւասարել *hawassarel* (Inf.) nachahmen.

Նմա *nma* Dat. von նա *na* jener, welches häufig statt des fehlenden Pronomen der 3. Pers. gebraucht wird.

Մեծութեամբ *medsutheamp* Instrumental von *medsuthiun* die Größe.

Վասն որոյ *wassn oroj*, *wassn* wegen, weil, *oroj* Genitiv von որ *(uor)* welcher.

Սկսաւ *ssgssau* 3. P. S. des II. A. von *ssgssanel* anfangen.

Ուռնուլ *urrnul* Inf. der 3. Conjug. (sich) aufblasen.

Այնչափ *ajnthschaph* sosehr, derart.

Ջանացաւ *tschanathsau* 3. Pers. Ind. Sing. des I. Aor. von *tschanal* arbeiten, sich bemühen.

Մինչեւ *mintschew* bis, daß.

Հերձաւ *hertsau* 3. Person Sing. Ind. des II. Aor. von *hertsul* platzen.

Այս *ajss* dieser.

Կատարած *gadarads* Ende (voc. Ի=Declination).

Նախանձոտաց *nachantsodaths* Genit. Plur. von *nachantsod* neidisch (voc. Ի= und Ա=Declination).

Հպարտից *hebardiths* Genit. Plur. von *hebard* stolz, arrogant (voc. Ի=Declination).

XV. Section.

Multiplicativa.

Dieselben nehmen die Endung կին oder պատիկ an, z. B. պարզ *barz* einfach (auch սոսկ und եզ), կրկին, երկպատիկ zweifach, երեքկին, երեքպատիկ dreifach, չորեքկին, չորեքպատիկ vierfach.

Distributiva.

Dieselben werden entweder durch Wiederholung der Cardinalzahl oder durch Anhängung von եան oder ին an die Pluralform der Cardinalzahlen gebildet, z. B. մի մի *mi mi* einzeln, երկու երկու oder երկոքեան und երկոքին zu zweien, երեքեան oder երեքին zu dreien rc.

Uebung.

Մերկացուցանէ զմի սեղան առ ի ծածկել զմիւսն: Եւ սկսաւ առաքել զնոսա երկուս երկուս, եւ տայր նոցա իշխանութիւն ի վերայ այսոց պղծոց: Յայնժամ մատեաւ առ նա Պետրոս՝ եւ ասէ. Տէ՛ր՝ քանի՞ցս անգամ եթէ մեղիցէ ինձ եղ–

բայր իմ, եւ թողից նմա. մինչեւ եօթն անգամ: Ասէ ցնա Յիսուս. Ո՛չ ասեմ քեզ՝ թէ մինչեւ եօթն անգամ, այլ մինչեւ եօթանասնեկին եօթն:

Մերկացուցանել oder մերկանալ sich entkleiden, entblößen — սեղան, voc. Ո-Declination, Tisch, Mahl — առ ի für, um, zu — ծածկել verbergen — միւս, ոյ, ով der Andere — առաքել aus-senden — տայր er gab — իշխանութիւն Herrschaft, Macht — այս, ու, ոց Geist — պիղծ, պղծոց unrein — մատեաւ es näherte sich — անգամ, adv., mal — մեղիցէ daß er sündige — թողից ich werde verzeihen von թողուլ — մինչեւ bis — այլ aber, sondern.

Lesestück.

Գայլն ամբաստանէր զաղուեսէ վասն գողութեան. եւ նա ժխտէր: Ընտրեցին դատաւոր զկապիկն. եւ նա յետ լսելոյ զվկայութիւնս երկոցունց՝ ասէ. Դու ո՛վ գայլ, ոչ հաւատամ թէ կորուսեալ իցես զայն զոր պահանջեսն: Եւ դու աղուէս, կարի իսկ հաւատամ թէ գողացեալ իցես՝ զոր ժխտեսն: Ոչ կամեցաւ կապիկն հաւատալ՝ եւ ոչ միումն. զի երկոքին իսկ ի ստել սովոր էին:

Գայլ, ոց der Wolf, ն Demonstrtaiv-Suffix, siehe Lection XVIII;
ամբաստանել, Imperfectum ստանէր wie ել, anklagen;
վասն wegen;
գողութիւն Diebstahl, Verb. գողանալ stehlen, գող, ոց Dieb;
ժխտել leugnen, ժխտութիւն Undankbarkeit, ժխտումն Verneinung;
ընտրել wählen, Aor. ընտրեցի, 3. Pers. Plur. եցին.
դատաւոր, աց Richter, դատել richten;
կապիկ, պկաց Affe;
յետ nachdem, darauf;
լսել hören, Part. Aor. լուեալ.
վկայութիւն Grund, Beweisgrund;
կորուսանել, կորուսեալ verlieren;
իցես Conjunct. Präs. = ես.
պահանջել verlangen, das ն ist Demonstrativ-Suffix;
կամեցաւ 3. Pers. des Aor. von կամել wollen;
կարի sehr, stark;
իսկ Conjunct. denn, aber, offenbar, Subst. Wirklichkeit, Thatbestand, Wahrheit;
ստել lügen, ստութիւն die Lüge;
սովոր, սովորեալ sich gewöhnen, gewohnt sein etwas zu thun, սովորել աշխատութեան sich an die Arbeit gewöhnen, sich durch Arbeit abhärten.

XVI. Lection.

Separativa oder Zahlsubstantiva.

Dieselben werden durch Anfügung von **ակ** oder **եակ** aus den Cardinalzahlen gebildet. Declination: **ակի**, **ակէ**, **ակաւ**, z. B. **միակ** *miag* nur einer, **երկեակ** *jergiag* nur zwei, **հարիւրեակ** nur hundert ꝛc.

Zahladverbia.

Die Zahladverbien können auf dreierlei Weise ausgedrückt werden, und zwar durch Ordinal- oder Cardinalzahlen, durch den Genitiv der Separativa und drittens durch Anhängung des Suffixes **աբար**, z. B. **երրորդաբար** *jerrortapar* drittens (Lauer).

Uebung.

Եւ նոյնժամայն կրկին հաւ խօսեցաւ. եւ յիշեաց Պետրոս զբանն՝ զոր ասաց ցնա Յիսուս, թէ Չեւ իցէ հաւու երիցս խօսեալ՝ զի դու երիցս ուրասցիս զիս. եւ սկսաւ լալ: Էր ժամ երրորդ՝ եւ հանին զնա ի խաչ: Եւ իբրեւ վեց ժամ եղեւ խաւար կալաւ զամենայն երկիր: Եւ յիններորդ ժամուն աղաղակեաց Յիսուս ի ձայն մեծ եւ ասէ: Եւ ընդ առաւօտս միաշաբաթուն գան ի գերեզմանն ընդ արեւագալն:

Նոյնժամայն in dem Augenblicke, als — **կրկին**, **կնոյ**, **ով** ein zweites Mal — **հաւ**, **ուց** Hahn — **խօսեցաւ** hier krähen — **յիշեաց** erinnerte sich — **չեւ** noch nicht, ehe — **իցէ** Conjunct. Präs. = **է** — **ուրասցիս** 3. Pers. Futur. Passiv. (mit activirter Bedeutung) von **ուրանալ** verleugnen — **զիս** mich — **լալ** weinen — **հանին** 3. Pers. Plur. Aor. von **հանել** erheben — **խաչ**, **ի**, Kreuz — **խաւար**, **ի**, **աւ** Finsterniß — **կալաւ** 3. Pers. Aor. Sing. von **ունել** haben, ergreifen, sich bemächtigen, einschließen — **աղաղակեաց** er schrie — (**աղաղակել**) — **ձայն**, **ից** Stimme — **ընդ** bei, hier, gegen — **առաւօտ**, **ուց** Morgen — **միաշաբաթ**, **ուց** der erste Tag der Woche — **գան** von **գալ** gehen — **գերեզման**, **աց** Grab — **ընդ արեւագալն** bei Sonnenaufgang.

Lesestück.

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Իմաստասէր ոմն հարցաւ, թէ ընդէ՞ր կուրաց եւ կաղաց ողորմութիւն լինի առաւել քան իմաստասիրաց: Նա պատասխանի այրն իմաստուն. վասն զի առաւել երկիւղ է լինելոյ կոյր եւ կաղ, քան իմաստասէր:

Պատմութիւն Erzählung, պատմել erzählen, պատմիչ Erzähler, պատմական historisch;

իմաստասէր einer der die Weisheit liebt, ein Philosoph;

ոմն, ուրումն, ումեմն, ոմանք, ոմանց irgend einer, ein gewisser;

Հարցաւ 3. Person Singular des passiven Aoristes von Հարցանել fragen;

թէ daß, wenn, wenn es dazu kommt, daß, wenn zufällig;

ընդէր *entêr* warum, weshalb;

կոյր, կուրաց der Blinde;

կաղ, աց der Lahme, Hinkende;

ողորմութիւն Almosen, առաւել eher, früher, besonders;

քան siehe Comparativ Lection XII.;

ետ 3. Pers. des Aor. Sing. von տալ geben;

պատասխանի, նւոյ, նեաց (welche Declination?) Antwort; պատասխանել antworten, այլ ընդ այլոյ — eine verkehrte Antwort geben;

իմաստուն weise, իմաստութիւն Weisheit, իմաստապէս auf eine weise Art, վասն weil, da, վասն նորա für, wegen ihn;

երկիւղ, ի, իւ, Furcht, վասն երկիւղի aus Furcht;

է, գոյ bestehend, vorhanden seiend;

լինիլ, լինել werden (fieri);

Der letzte Satz würde wörtlich übersetzt, folgendermaßen lauten: Aus dem Grunde (վասն), daß (զի) eher Furcht vorhanden (seiend) des Werdens blind und (oder) lahm, als ein Weiser, in freier Uebersetzung: Aus dem Grunde, weil ich mehr fürchte ein Blinder oder ein Lahmer, als ein Weiser zu werden, լինել Genitiv լինելոյ (լինիլոյ) ist in diesem Falle von երկիւղ Furcht abhängig und steht als Genitivus causae oder qualitatis.

XVII. Lection.

Fürwörter (դերանուն).

1. Persönliche Fürwörter.

I. Person.

	Singular	Plural
Nom.	ես *jess* ich	մեք *mekh* wir
Gen.	իմ *im*	մեր *mer*
Dat.	ինձ *ints* (առ իս), ցիս	մեզ, *mez* առ մեզ
Acc.	զիս *ziss*	զմեզ *zmez*
Abl.	յինէն *jinen*	ի մէնջ *i mentsch*
Instr.	ինեւ *inew*	մեւք, մեօք *miwkh, miôkh.*

II. Person.

	Singular	Plural
Nom.	դու *tu* du	դուք *tukh* ihr
Gen.	քո *kho*	ձեր *tser*
Dat.	քեզ *khez*	ձեզ *tsez*
Acc.	զքեզ *zkhez*	զձեզ *ztsez*
Abl.	ի քէն *i khen*	ի ձէնջ, ձեզէն *i tsentsch, tsezen*
Instr.	քեւ *khiw*	ձեւք *tsiwkh*, ձեաւք *tsiaukh*, ձեօք *tsiokh.*

III. Person.

	Singular	Plural
Nom.	ինքն *inkhĕn* er, sie	ինքեանք *inkhiankh* sie
G. D.	ինքեան *inkhian*	ինքեանց *inkhianths*
Accus.	զինքն *zinkhen*	զինքեանս *zinkhianss*
Ablat.	յինքենէ *jinkhene*	յինքեանց *jinkhianths*
Instr.	ինքեամբ *inkhiamp*	ինքեամբք *inhhiampkh*

Allein bedeutet ինքն er, sie, in Verbindung mit einem anderen Pronomen aber selbst, z. B. ես ինքն ich selbst, դու ինքն du selbst. Andere Pronomina, welche zur Bezeichnung der 3. Person verwendet werden, sind: իւր *iur* (Nom. fehlt), welches nur in den nachfolgenden Fällen vorkommt und nur reflexiv gebraucht wird: Gen. und Dat. իւր *iur,* Abl. յիւրմէ, Instr. իւրեւ։

Uebung.

Գրեմ քեզ այժմ։ Ես զայն քեզ ասացից։ Հաճոյ է անդրէն տալ զայն ձեզ։ Քեզ զայն գրեցի։ Նա գիտաց։ Ես գնամ։ Խորհեաց կատարել զայն ինձ։ Ոչ է նա։ Երանի է նմա։ Զնոսա համարիմ որպէս զնա։ Էին իբրեւ զնա՝ անօրէնք։ Գոհ էին զնմանէ։ Ինձ արժան է զգուշանալ համեստութեան իմում։ Աստուած թողցէ քեզ։ Որ կարի ձգտէ զաղեղն, խորտակէ զնա։ Գրեալ է ի նմանէ առ նա։

Գրել schreiben — այժմ jetzt — ասացից ich werde sagen — հաճոյ zufriedenstellend, angenehm — անդրէն vom Neuen, neuerdings — տալ geben — գրեցի ich schrieb — գիտաց er wußte, von գիտել — գնալ gehen — խորհեաց denken — կատարեալ vollendet — երանի o, wie glücklich — համարիլ schätzen, rechnen, halten für — անօրէն, րինի, նաց Verbrecher — արժան passend, զգուշանալ vorsichtig, behutsam sein — համեստութիւն Bescheidenheit, Zurückhaltung — թողցէ, 3. Pers. des 2. Futur. von թողուլ verzeihen — կարի zu sehr — ձգտել spannen — աղեղն, ղան, ղունք, ղանց Bogen — խորտակել brechen — գրեալ geschrieben.

Uebung.

Ich war mit ihnen zufrieden. Er sagte (ասաց) dir alles, was er weiß. Ich will (կամիմ) dir jetzt schreiben. Ich halte diese Männer euch gleich. Der Mann, welcher die Bögen zu stark spannt, zerbricht sie. Er wußte, daß sie am ersten Wochentage Früh morgens kommen, aber er sagte nichts. Es ist für dich angezeigt, behutsam zu sein. Es waren um ihn zwei Verbrecher am Kreuze. Er ist's (es) nicht. Es ist nicht angenehm, euch dies vom Neuen zu geben. Ihr seid reich, wir aber arm. Und wer viel bellt (բազմահաչ է), mit Luft (Instr. von հողմ, ոյ) füllt (լնու von լնուլ) den Bauch (Determ. Accus. von որովայն, նից).

XVIII. Section.

Demonstrativpronomina.

Die Demonstrativpronomina werden aus drei Radikalen gebildet, ս, դ und ն, von denen die Bildungen des letzten am häufigsten sind. Die daraus hervorgegangenen Demonstrativpronomina sind:

սա *ssa* dieser	դա *ta* dieser (entfernter)	նա *na* jener
այս *aiss*	այդ *ait*	այն *ain*
սոյն *ssuin*	դոյն *tuin*	նոյն *nuin*

Diese Demonstrativpronomina decliniren folgendermaßen:

Singular

N.	սա *ssa*	դա *ta*	նա *na*
G.	սորա *ssora*	դորա *tora*	նորա *nora*
D.	սմա *sma*	դմա *tma*	նմա *nma*
Acc.	զսա *zssa*	զդա *zta*	զնա *zna*
Ab.	ի սմանէ *i ssmanê*	ի դմանէ *i tmanê*	ի նմանէ *i nmanê*
In.	սովաւ *ssowau*	դովաւ *towau*	նովաւ *nowau*

Plural

Nom.	սոքա *ssokha*	դոքա *tokha*	նոքա *nokha*
G. D.	սոցա *ssothsa*	դոցա *tothsa*	նոցա *nothsa*
Accus.	զսոսա *zssossa* [*nê*	զդոսա *ztossa* [*nê*	զնոսա *znossa*
Ablat.	ի սոցանէ *i ssothsa-*	ի դոցանէ *i tothsa-*	ի նոցանէ *nothsanê*
Instr.	սոքօք *ssokhôkh*	դոքօք *tokhôkh*	նոքօք *nokhôkh*

	Singular	Plural
N.	այս *ajss*	այս(ք) *ajsskh*, այսոքիկ *ajssokhig*
G.	այսր *ajssĕr* oder այսորիկ	այսց *ajssĕths* oder ասոցիկ *assothsig*
D.	այսմ *ajssm* „ այսմիկ	do. do.
A.	զայս *zajss*	զայսոսիկ *zajssossig* [*thsanê*
A.	յայսմանէ *jajssmanê*	յայսց *jajssĕths*, յայսցանէ *jajsso-*
J.	այսու *ajssu* oder այսուիկ	այսոքիւկ *assokhiug*

Bei այս kann der Nominativ und Accusativ Singularis auch statt der entsprechenden Fälle des Plurals gebraucht werden. Von այս kommt dann noch eine Form յայսմ im Ablativ Singular vor, welche jedoch nur im adjectivischen Sinne, d. h. in Verbindung mit einem Substantiv in Anwendung kommt.

Wie այս gehen auch այդ und այն։

	Singular	Plural
N.	դոյն *tuin*	դոքին *tokhin*
G.	դորին *torin*	դոցին *tothsin*, դոցուն, դոցունց
D.	դմին *tmin*	դոցին *tothsin*, do.
A.	զդոյն *ztuin*	զդոսին *ztossin*
A.	ի դմանէ *i tmanê*	ի դոցունց *i tothsunths* [*khumpkh*
J.	դովին *towin*	դոքիմբք *tokhimpkh*, դոքումբք *to-*

Ebenso decliniren սոյն und նոյն։ Von den angeführten Demonstrativpronomen wird նա am häufigsten anstatt eines persönlichen Fürwortes der 3. Pers. gebraucht, z. B. նա ինքն er selbst.

Präsenz der ՈՒ-Conjugation (թողուլ):

	Singular	Plural
1. Person	թողում *thoghum*	թողումք *thoghumkh*
2. „	թողուս *thoghus*	թողուք *thoghukh* [թողօղ
3. „	թողու *thoghu*	թողուն *thoghun* P. թողող od.

Uebung.

Զի՞ հարկանէք դուք զդա։ Դա՝ որ տակաւին աղբի։ Ո՛չ կամիմ զայն։ Այս է չարն։ Եւ նոքա մատուցեալ հարցանէին զնա՝ եւ ասէին. Տէր եթէ ի ժամանակի՞ աստ յայսմիկ հաստուցանելոց իցես զարքայութիւն Իսրայէլի։ Ասէ ցնոսա։ Ո՛չ է ձեզ գիտել զժամս եւ զժամանակս, զոր Հայր եդ յիւրում իշխանութեան։ Ո՞չ աւասիկ ամենեքին սոքա որք խօսին՝ Գալիլիացիք են։ Զի՞նչ կամիցի այս լինել։ Ո՛չ որպէս դուքդ կարծէք թէ սոքա արբեալ իցեն։ Այլ այս է՝ որ ասացաւ ի ձեռն մարգարէին Յովելեայ։

Հարկանել schlagen — դն = դոսա — տակաւին noch mehr, noch — ապրիլ sich retten, gerettet sein — մատուցեալ von մատուցանել sich nähern — հարցանել fragen — աստ hier — ,յայսմիկ = ի und Dativ von այս — հասուցանել ankommen lassen, wiederherstellen — իցես Conjunct. = ես — գիտել wissen — եդ 3. Pers. Sing. Aor. von դնել stellen, legen (ponere) — իշխանութիւն Macht — աւասիկ siehe da! (voici) — խօսիլ sprechen — կամիցի 3. Pers. Präs. Conjunct. von կամիլ wollen — կարծել glauben, meinen — արբեալ betrunken — իցեն 3. Pers. Plur. Conjunct. Präs. von ել — մարգարէ ից Prophet.

Nicht so (այդպէս), du irrst (սխալիլ), ich bin nicht (ոչ եմ = չեմ) dieser, welchen du meinst und von dem (զոր) du sprichst. So handle (արա) auch (եւ) du gegen (առ) mich und ich verehre (յարգել) dich. Die Vernunft (բան mit Demonstrativ-Suffix ն) bestätigt (հաստատել) uns, daß (թէ) die vergänglichen (2, անցաւորաց) Dinge (1, իր voc. Ի- und Ա-Declination) nicht sind (ոչ են = չեն) werth (արժանի, նւոյ, նեաց) der Liebe (Gen. von սէր Stamm սիր nach der voc. Ո-Declination, Lection II.) einer unsterblichen (անմահ indecl.) Seele (bereits vorgekommen als Declinationsbeispiel). Sagen will ich, daß es nothwendig ist, (պարտ է) zu führen (վարել) ein Leben (Accus. von կեանք Plur. taut. Leben) würdig (werth) eines Vernünftigen (բանական Gen. ի).

Lesestück.

Գող ոմն դատապարտեալ առ ի մահ, իբրեւ ընթեռնուին զդատակնիքն՝ յորում նշանակեալ կայր ոճիր նորա, ասէր անդադար. չար եւս գործեալ է իմ: Հարցին ցնա՝ թէ զինչ չարագոյն գործեալ իցէ. ետ պատասխանի, այն՝ զի թողի անկանիլ ի ձեռս:

Գող, siehe Lection 14, Lesestück;
ոմն, siehe Lection 15, Lesestück;
դատապարտեալ Part. Aor. von դատապարտել verurtheilen;
մահ, մահու oder մահուան, մահուց Tod;
ընթեռնուլ lesen, gelesen werden;
նշանակել unterzeichnen, bezeichnen;
դատակնիք, քոյ, քաւ Urtheil;
ոճիր Verbrechen, Attentat, Missethat;
նր̄ = նորա Gen. von նա.
անդադար Adj. was kein Nachlassen hat, Adv. ununterbrochen;
եւս noch;
գործել machen, thun, Part. Aor. գործեալ.
է bemerkenswerth, da wir nach dem Deutschen եմ, ես erwarten würden;

իմ Gen. von ես ich;
Հարցին. siehe Lection 15, Lesestück;
չարագոյն, siehe Lection 11, Comparativ;
ես պատասխանի. siehe Lection 16, Lesestück;
թողուլ, Aor. թողի. lassen;
անկանիլ fallen, wohin gerathen — ի ձեռս in die Hände, Gewalt jemandes gerathen, gefangen werden;
ձեռն, ռին, ձեռամբ, ձեռք, ռաց. Hand, ձեռէք Handschuh, ձեռնագիր Manuscript, Handschrift, ձեռնածու, աց Taschenspieler, առ ձեռն zur Hand, nahe.

XIX. Lection.

Demonstrativpartikeln.

Dieselben sind ս, դ und ն, die letzte Partikel wird am häufigsten gebraucht. Diese Partikeln werden den Substantiven angehängt, um sie stärker hervorzuheben und vertreten so gewissermaßen den bestimmten Artikel des Deutschen. Welche Functionen sie in der Umgangssprache erlangten, kann aus dem betreffenden Abschnitte im zweiten Theile dieses Buches ersehen werden.

In Bezug auf ihren Gebrauch, sei vor allem bemerkt, daß sie Personalia, Possessiva, Demonstrativa und Reciproca sein können. In ihrer Function als Demonstrativa sind sie oft pleonastisch.

Beispiele: Personalia Ես հովիւս յանցեայ ich, der Hirte, habe gefehlt, Հայրս ich, der Vater 2c., Possessiva Հայրս mein Vater, Հայրդ dein Vater, Հայրն sein Vater, Demonstrativa Հայրս dieser Vater, Reciproca եսս ich selbst, ի քում ականդ in deinen eigenen Augen.

Wie aus Obigem zu ersehen ist, entspricht ս der ersten, դ der zweiten und ն der dritten Person.

Wenn mehrere Wörter mit einander in grammatischer oder logischer Beziehung stehen und unmittelbar aufeinander folgen, so nimmt immer das erste Wort das Suffix an, z. B. Ծառն վայրենի der wilde Baum, oder վայրենին ծառ։

Diese Suffixe werden auch dem unmittelbar auf ein Relativpronomen folgenden Worte angehängt. Զոր տեսանէրն welchen er sah (ն, weil dritte Person), զոր տեսանէքդ welchen ihr sehet (դ, weil zweite Person).

Uebung.

Եթէ ընդ փայտ դալար զայս առնեն, ընդ չորն (փայտն) զինչ լինիցի։ Զգործ Տեառն գործեա՛, որպէս եւ եսս։ Որպէս

հաստատեցանն: Մինչ ոչն գիտիցէք: Որ խօսիդ ընդ քեզ: Որ ի մէնջ ասացաւ: Պահեա՛ զծառայս քո: Հարցանէին զնա աշակերտքն: Իբրեւ լուան ի Թագաւորէն: Ի քում ականդ ոչ տեսանես: Առաքեն առ նա զաշակերտսն իւրեանց: Զի՞ կոչէք զիս Տէր, Տէր, եւ զոր ասեմս՝ ոչ առնէք: Ես եմ կեանք, եւ ես եմ, որ մեռայն: Տէրս եւ վարդապետս: Այսպէս արարից տեղւոյդ այդմիկ՝ ասէ Տէր, եւ բնակչացդ՝ որք ի դմա տալ զքաղաքդ զայդ ի գլորումն: Որդիքն արքայութեան ելցեն ի խաւարն: Ի սկզբանէ էր Բանն, եւ Բանն էր առ Աստուած. եւ Աստուած էր Բանն. առանց նորա եղեւ եւ ոչինչ որ ինչ եղեւն: Նովաւ կեանք էր. եւ կեանքն էր լոյս մարդկան: Եւ լոյսն ի խաւարի անդ լուսաւորէ: Ի քո կամելդ ստեղծան: Զոր պաշտեմն: Որ պարծին ի Տէր պարծեսցի: Եղիցի ձեր այոն՝ այո, եւ ոչն՝ ոչ: Ամենապարգեւին Աստուծոյ փառք: Որ էրն ի սկզբանէ, զորմէ լուաքն, որում ականատեսն իսկ եղեաք, ընդ որ հայեցաքն, եւ ձեռք մեր շօշափեցին ի վերայ Բանին կենաց: Զո՞յր զհետ ելեալ ես Արքայդ Իսրայէլի: Տեղիս անապատ է, եւ օրս տարաժամեալ: Զինչ իրք են՝ վասն որոյ եկիքդ: Ա՛ռ դու զորդիդ քո սիրելի, զոր սիրեցեր զԻսահակ: Արանց խստապարտացդ այդոցիկ: Ցարանցս յայսցանէ եկելոցս: Զի՞նչ իցէ ի մեռելոցն յառնել: Մեկնեցարուք ի վրանաց: Ո՞չ արար զխուլն եւ ըզհամր, զականին եւ զկոյր: Եկայք ի հարսանիս: Ցոր եւդ իջանեմ:

Եթէ wenn — ընդ bei, an — փայտ, voc. Ի=Decl., Baum, Holz — դալար, ի, ոյ grün — առնեն thuen — չոր, ոց dürr — գործ, ոց Sache, Werk — գործեա thue von գործել thun — հաստատեցան Pass., Aor., 3. Pers., Plur. von հաստատել, siehe Lection 17 — ասացաւ 3. Pers., Sing. des pass. Aor. von ասել sagen — պահեա Imp., Sing. von պահել bewachen, aufrechterhalten, halten (sein Versprechen) — ծառայ, ից Diener — մարմին, մնոյ Leib — լոյս, լուսոյ, լուսով Licht, Glanz — հարցանէին Imperf. 3. Pers., Plur. von հարցանել — աշակերտ, ի, աց, Schüler, Jünger — լուան 3. Pers. des pass. Aor. (mit activer Bedeutung) von լսել hören — թագաւոր, աց König — ական Mine, Graben — առաքել schicken, senden — առնել machen — կոչել anrufen, nennen — մեռանել Aor. մեռայ sterben — վարդապետ, աց Meister — արարից Fut., 1. Pers., Sing. von առնել — տեղի, ղւոյ Platz, Gelegenheit — բնակիչ, կչաց Einwohner — քաղաք, աց Stadt — գլորումն Sturz, Vorfall — ելցեն 3. Pers., Plur. des II. Futur. von ելանել hinaustreten — խաւար, ի, աւ Finsterniß — սկիզբն, սկզբանց Anfang — առանց ohne — նովաւ Instr. von նա — մարդիկ, մարդկան Plur. zu մարդ — անդ dort, dort unten — լուսաւորել leuchten — կամիլ wollen — ստեղծան 3. Pers., Plur. des pass. Aor. (mit passiver Bedeutung) von ստեղծանել schaffen —

պաշտել verehren, dienen, պարծիլ gerühmt werden (պարծի und ն Demonstrativ), պարծեսցի 3. Pers., Fut., I. Pass. (übersetze was — wird, soll in — werden) — ձեր. siehe persönliche Fürwörter — եղիցի es sei — այո ja — ամենապարգեւ allgebend — փառք. փառաց Ruhm, Glanz — լուաք 1. Pers., Plur. von լսել hören — ականատես Augenzeuge — եղեաք 1. Pers., Plur., Aor. von եղանիլ sein — հայիլ. Aor. հայեցայ betrachten — շօշափել. Aor. շօշափեցի betasten, berühren — ձեռն Plur. ձեռք — ի վերայ darauf, oben — կեանք. կենաց Leben — հետ. ոց Spur — ելեալ herausgegangen — տեղի Ort — անապատ verlassen, wüste — օր Tag, Zeit — տարաժամեալ zur Neige, seinem Ende nahe — վասն für, mit dem Genitiv — եկիք 2. Pers., Plur., Aor. von գալ kommen — սիրել. սիրեցի lieben — առ nehme — Իսահակ = Isak — մեռանել. մեռեալ sterben — մեկնեցարուք 2. Pers. Plur., Aor., Pass. von մեկնել trennen, sich entfernen — վրան. աց Zelt — խստասիրտ. սրտաց hartherzig, schlecht — արար machte — խուլ stumm — համր taub — ականի sehend — կոյր blind — հարսանիք. եաց Heirat — իջանել wohnen, verweilen.

Wie ich früher (եւ կանխաւ) ihnen (eigentlich euch, Suffix ն an կանխաւ) sagte (Imperf. ասել = ասէի). Wer ist es, der zu dir (ցքեզ) sagte (ասէ mit dem Suffix դ wegen der 2. Pers.). Mit (ընդ) dem auch (եւ) ich (unübersetzt, wie immer) offen heraus (համարձակեալ Part. Präs. von . . . կել offen, frei sein, sich frei bewegen, dazu das Suffix դ) spreche (խօսիմ). Sehet (տեսանիցէք) denjenigen, welchen (որ im determinirten Accus.) auswählte (ընտրեաց mit Suffix դ und folgendem իւր) der Herr, damit (զի) nicht (ոչ) ist (unüb.) ein Existirender (գոյ) gleich (նման) ihm (Dat. von դա) von allen (Accus. Plur. mit ի) unter Euch (Accus. mit ի [Locat.]). Was auch immer (որ նոյն determinirt) er thut (առնէ). Was (որ determ.) du da (übersetzen und Suffix դ anhängen) thust (առնես). Aber (իսկ) der bei dem (Accus. von որ mit der Präposition ի) nicht (ոչ mit dem Suffix der 3. Pers.) ist (Conj. Präs. Plur. von ել.) dies (Plur. von սա) nahe (մերձ), ist blind (blind կոյր ist und geblendet (պաշացու). Wieso (զիարդ), jetzt (այժմ mit dem Suffix der 2. Pers.) sieht er (3. Pers. Präs. von տեսանել). Wer machte den Blinden und den Tauben? Gott ist groß, und heilig (սուրբ) ist sein Name. Ich sage dir, der Mann, welcher nicht glaubt, tritt in das Reich der Himmeln nicht ein. Sein Herr und Gebieter (Meister). Dein Herr und Gebieter. Der Gott Abraham's und Isak's ist auch unser Gott. Der Fuchs glaubte nicht, was der Wolf sagte. Du hast nicht verloren, was du verlangt hast und jener hat nicht gefunden, wast du verloren hast. Wahrheit ist besser als Macht. Dies ist der blinde Mann.

XX. Lection.

Possessivpronomina.

Dieselben sind eigentlich Genitive der persönlichen Fürwörter, so daß sie indeclinabel auftreten können, (in der Umgangssprache sind sie nur indeclinabel) oder aber wieder eine eigene Flexion (voc. Ո-Declination) annehmen. Diese besitzanzeigenden Fürwörter sind: իմ mein, քո dein, իւր sein, մեր unser, ձեր euer, իւրեանց ihr. Sie decliniren wie folgt:

Sing. իմ, իմոյ, իմում, յիմմէ, իմով. Plur. իմք, իմոց, յիմոց, իմովք։

Քո kann noch eine zweite Flexion annehmen:

Sing. քոյոյ, քոյում, ի քոյոյ, քոյով. Plur. քոյք, քոյոց, ի քոյոց, քոյովք։

Իւր und իւրեանց werden nur im reflexiven Sinne gebraucht, sonst dienen für die dritte Person die Genitive der hinweisenden Fürwörter oder die Demonstrativpartikeln als besitzanzeigende Fürwörter.

Durch Anhängung der Silbe ին an die Genitive der obengenannten Possessivpronomina können wieder neue besitzanzeigende Adjectiva gebildet werden, welche nicht flectirbar sind, wird jedoch noch ein ա eingeschoben, so gehen diese Adjectiva mit oder ohne Abfall des finalen ն nach der voc. Ո-Declin., z. B. նորային, Gen. նորայնոյ oder նորայոյ։

Statt der Possessivpronomina werden in der classischen Sprache häufig die Demonstrativ-Suffixe verwendet, was bereits in der letzten Lection ausführlich auseinandergesetzt wurde.

Gewöhnlich werden die Possessivpronomina als indeclinabel behandelt und folgen ihren Substantiven, nur in sehr emphatischer Rede, oder in Gedichten kann das Possessivpronomen seinem Substantiv unmittelbar vorgesetzt werden, doch ist eine solche Ausdrucksweise immer selten.

Uebung.

Իւրաքանչիւր ծառ ի պտղոյ իւրմէ ճանաչի։ Ո՞չ ապաքէն զՏէր մեր՝ Յիսուս Քրիստոս աչօք իմովք տեսի։ Հայր մեր որ յերկինս ես՝ սուրբ եղիցի անուն քո։ Մեք կաւ, եւ դու ստեղծիչ մեր, եւ գործք ձեռաց քոց ամենեքին մեք։ Յովսէփ որդի Դաւթի, մի երկնչիր առնուլ առ քեզ զՄարիամ կին քո։ Եկ եւ խնդրեա՛ զքոյն։ Արար մերոցն ամօթ սաստիկ։ Կերիցէ յիւրմէն, ի մերմէն ոչ ուտիցէ։ Սա է տէր իմ։ Ո՛վ աստուած իմ։

Իւրաքանչիւր jeder — ծառ Baum, voc. Ո-Declination — պտուղ, պտղոց Frucht — ճանաչել erkennen — աչք, աչաց

Augen — տեսի 1. Perf., Aor., Sing. von տեսանել sehen — կաւ Lehm — ստեղծիչ Schöpfer, Erfinder — մի՛ երկնչիր, verneinter Imperf., Sing. von երկնչել fürchten — առնուլ annehmen, կին առնուլ als Frau nehmen — եկ gehe — խնդրեա՛, Imperf., Sing. von խնդրել verlangen, suchen — արար er machte — ամօթ, ոյ, ով Schande — սաստիկ, Adj., stark, groß — կերիցէ esse -- ուտիցէ, Conj., Präs., 3. Pers. von ուտել essen.

Lesestück.

Հայր մեր որ յերկինս ես, սուրբ եղիցի անուն քո: Եկեսցէ արքայութիւն քո: Եղիցին կամք քո որպէս յերկինս եւ յերկրի: Զհաց մեր հանապազորդ՝ տուր մեզ այսօր: Եւ թող մեզ զպարտիս մեր, որպէս եւ մեք թողումք մերոց պարտապանաց: Եւ մի՛ տանիր զմեզ ի փորձութիւն: Այլ փրկեա՛ զմեզ ի չարէ. զի քո է արքայութիւն եւ զօրութիւն եւ փառք յաւիտեանս ամէն:

Եկեսցէ, 3. Perf., Fut., Sing. (welches imperativisch gebraucht werden kann) von գալ kommen — կամք Wille, Plur. tant. — հանապազորդ täglich — տուր gib — այսօր = այս օր — թող, Imperf. von թողուլ verzeihen — պարտ, ոյ Schuld, պարտապանաց Schuldner — փորձութիւն Versuchung — մի տանիր nicht führe — փրկեա՛, 2. Perf., Sing., Imperf. von փրկել befreien — զօրութիւն Macht — փառք Ruhm յաւիտեանս = ի, յաւ. von յաւիտեան Ewigkeit.

XXI. Lection.

Relativpronomina.

Die armenische Sprache hat nur ein Relativpronomen որ, welches für Personen und Sachen gebraucht wird. Dasselbe declinirt wie folgt:

	Singular	Plural
Nom.	որ *uor* welcher	որք *uorkh* welche
Gen.	որոյ *uoroj*	որոց *uoroths*
Dat.	որում *uorum*	do.
Accus.	զոր *zor*	զորս *zorss*
Ablat.	յորմէ *jormé*	յորոց *joroths*
Instr.	որով *uorow*	որովք *uorowkh*

Das Relativpronomen kann mit seinem Nomen im Numerus übereinstimmen, doch wird häufig der Singular statt des Plurals

gebraucht. Der Ausdruck, „Das Was" wird meist nur durch որ allein gegeben, welches dann in dem Casus steht, den das Verbum des Relativsatzes verlangt. Vergleiche die Anwendung von what im Englischen.

Interrogativpronomina.

Bei den fragenden Fürwörtern kommt vor Allem ո՞*) oder ո՞վ für Personen und ի՞ für Sachen in Betracht. Ո՞ declinirt folgendermaßen:

	Singular	Plural
Nom.	ո՞, ո՞վ *wo, ow*, wer	ո՞յք *ojkh*
Gen.	ո՞յր *ojr*	ո՞յց *ojths*
Dat.	ու՞մ *um*	do.
Accus.	զո՞, զո՞վ *zo, zow*	զո՞յս *zojss*
Ablat.	յումէ՞ *jumê* (մէ՞)	յո՞յց *jojths*
Instr.	որո՞վ *worow*	որո՞վք *worowkh*

Ի՞ hat nur Singularflexion: ի՞, էր, իմ, հիմ, զի, առ-իմէ, իւ. — զի՞նչ was? hat blos die Formen զի՞նչ und յի՞նչ. Composita davon sind: այլ ինչ was noch und ինչ ինչ։

Uebung.

Զո՞ր լեզու ուսանի տէրութիւնդ։ Ո՞վ եղեւ վարդապետ քո։ Ո՞րչափ ծախք եղեալ են։ Ո՛չ այլ ինչ, բայց միայն ունի զգիրս այս։ Զինչ խորհի տէր։ Զի՞նչ վճարեաց տէրութիւնդ վարդապետին քում։ Ո՞վ է սա։ Ո՞յր է պատկերս այս կամ գիր։ Ո՞յր որդի է Քրիստոս։ Զո՞ խնդրեցեր։ ԶՅիսուս Նազովրեցի։ Են որք զիւրեանցն սերմանեն եւ բազմապատիկ առնեն, եւ են որք յանիրաւութենէ ժողովեն։ Ո՛հ որոց թողեալ են զճանապարհս ուղիղս՝ գնալ ի ճանապարհս անաւրինաց։ Ոչ սատակեցին զազգսն՝ զոր հրամայեաց Տէր։ Ի բազմութենէ, ո՞յք գործեն զանօրէնութիւն։ Թագաւորութիւն մի՝ զորոյ ես զպատկն խնդրեմ։ Հոգին փառաւորեալ զորմէ խօսեալ լինի։ Ունայն յոյսքն՝ որովք ես կեալ սովոր էի։ Ճանաչել զայն՝ որ իցէ փախչելի։ Թշնամիքն յորոց ես փախչիմ։ Ոչ անձին ումեք առնէ անիրաւութիւն նա՝ որ վարէ զիւր իրաւունս։ Զարեգակն աշխարհի երեւին բառնալ նոքա՝ որք բառնան ի կենաց աստի զբարեկամութիւն։ Իրքն՝ որք ընթերցեալ լիցին։ Աչքն՝ զորոց ես խօսեցայ։ Հարցանել զայն որ ընդ նմա էր։ Բարի այրն՝ի տան որոյ մեռեալ էր։ Տակառն պահէ զգինի զոր ունի։

---

*) Bezüglich des ՞ siehe in der Einleitung unter Lesezeichen.

Լեզու, լեզուաց Zunge, Sprache — ուսանիլ lernen — տէրութիւն, von տէր Herr — եղեւ, 3. Perſ., Sing., Aor. von եղանիլ ſein — վարդապետ Meiſter, Lehrer — ոք irgend einer — այլ ոք ein anderer — բայց միայն nur, als einzig — գիրք, գրոց Buch — չափ, ու, ոց Maß, Menge — ծախ, ուց Ausgabe, Koſten — եղեալ, Part., Aor. von եղանիլ — խորհիլ denken — վճարեաց, 3. Perſ., Sing., Aor. von վճարել zahlen — պատկեր Gemälde, Bild, Zeichnung — կամ oder — գիր Brief — խնդրեցեր, 2. Perſ., Sing., Aor. von խնդրել ſuchen — սերմանել ſäen — բազմապատիկ vielfach — անիրաւութիւն Ungleichheit, Ungerechtigkeit — ժողովել ſammeln, ernten — թողեալ Part. von թողուլ (hier) verlaſſen, laſſen — ճանապարհ, աց Weg — ուղիղ, gerade — գնալ gehen — խաւարին finſter — սատակեցին, 3. Perſ., Plur., Aor. von սատակել töten — ազգ, ի, աց Nation, Geſchlecht — հրամայեաց 3. Perſ., Sing., Aor. von հրամայել befehlen, einſetzen, verſprechen — բազմութիւն von բազում viel — գործել thuen — անօրէնութիւն Anarchie, Verbrechen, Sünde — թագաւորութիւն Reich, Staat — պսակ, աց Krone — փառաւորեալ berühmt, ruhmreich — խօսեալ լինի geſprochen wird — ունայն, ից leer, eitel — յոյս, յուսոյ, Hoffnung, Erwartung — կեալ leben — սովոր, ից gewöhnt — ճանաչել kennen — իցէ er ſei — փախչիլ fliehen, Aor. խեայ, Part. խուցեալ — թշնամի, մւոյ, մեաց Feind, Gegner — անձն, ձին, ձամբ, ձանց Perſon, Seele — վարել gebrauchen — իրաւունք, ւանց Vernunft, Plur. tant. — արեգակն, ական, կունք, կանց Sonne — աշխարհ, ի, աց Welt — երեւիլ ſcheinen (paraître), ſich zeigen — բառնալ wegnehmen — աստ hier unten — բարեկամութիւն Freundſchaft — ընթեռնուլ, ընթերցեալ leſen — լիցին ſie werden ſein — աչք, աչաց die Augen — խօսեցայ ich ſprach — մեռեալ geſtorben — տակառ, աց Faß — գինի, նւոյ, նեաց Wein.

Uebung.

Was (զինչ) iſt das, was (այդ զոր) du ſagſt (ասել). Dieſes Leben, welches wir leben (կեամքս), iſt von unzähligen Mühſeligkeiten voll. Wer Ziegen hat (deſſen Ziegen այծ ſind), hat auch (եւ) Hörner (եղջիւր). Von dem, welcher ſie nicht kennt, werden (2. լինին) ſie (für) groß (մեծ) (gehalten). Das (այսպէս) geſchieht (պատահել) dem (Dat. von նա), welcher iſt in den Drehungen (Accuſ., Plur. von շրջան, աց mit ի) des Glückes (բախտ voc. ի=Declination, das Suffix ն iſt hier anzuwenden). Die Seelen derjenigen, welche beſiegte (յաղթեաց) der Zorn (բարկութիւն).

XXII. Section.

Unpersönliche Fürwörter (Indefinita).

Singular

N.	ոմն *uomĕn*, ոք *uokh* irgend einer	(իք), իմն, ինչ *ikh*, *imèn*, *inthsch* irgend etwas
G.	ուրումն, ուրուք *urumĕn*, *urukh*	իրիք *irikh*
D.	ումեմն, ումեք *umemèn*, *umekh*	իմեմն, իմիք *imikh*
Acc.	զոմն, զոք *zomĕn zokh*	զիմն *zimĕn*
Ab.	յումեմնէ, յումեքէ *jumemĕnê* [*mekhê*	յիմեմնէ, յիմեքէ *jime-* [*mĕnê* ꝛc.
In.	ոմամբ *uomamp*	իւիք *iwikh*

Plural. ոմանք, ոմանց, զոմանս, յոմանց, ոմամբք: Ոք und (իք) bilden keinen Plural.

Collectiv-Fürwörter (Collectiva).

Այլ *ajl* ein Anderer, auch häufig in Verbindung mit einem unpersönlichen Fürworte, z. B. այլ ոք, այլ ոմն, այլ ինչ: Այլ flectirt wie folgt: այլոյ Dat. այլում, Abl. յայլմէ, Instr. այլով u. s. w., dann nach der voc. Ո=Declination.

Ebenso flectirt und wird gebraucht մեւս, միւս des Anderen (միւսոյ). Ferner gehören hieher իւրաքանչիւր und անձնիւր (auch mit ց geschrieben) Jeder, irgend Einer, երկաքանչիւր Jeder von Beiden, ամէն Jeder (omnis) Gen., ամենի Dat., u. s. w., regelmäßig nach der voc. Ի=Declination, ebenso das Compositum ամենայն im Singular regelmäßig und Plural wie folgt:

Nom.	ամենեքեան, ամենեքին	ամենայնք	spätarmenisch
Gen.	ամենեցուն, ամենեցունց	ամենայնց	
Acc.	զամենեսեան, զամենեսին	զամենայնս	
Abl.	յամենեցուն u. s. w.	յամենայնց	
Instr.	ամենեքումբք	ամենայնիւք	

Բոլոր *polor* das Ganze, ganz, nach der voc. Ո=Declination. Ebenso der Plural բոլորեքեան oder բոլորեքին jeder, ganz, համայն, համակ, համօրէն, բնաւ, ողջոյն das Ganze, vollständig. Außer համակ, welches nicht reflectirbar ist, gehen die anderen nach der voc. Ի=Declin. Außerdem merke noch: միմեանց oder իրերաց von dem einen, von dem andern.

Uebung.

Զամենայն մարդիկ մեղօք կապէ: Ամենայն փութով, ամենայն հնարիմացութեամբ, ամենայն արուեստիւ: Ամենայն անարգ իրք: Ամենայն ոք վասն իւր, եւ Աստուած վասն ամե-

նեցուն։ Աղաչեաց զնոսա ի դիմաց ամենեցուն։ Զամենայն գիշերս հառաչէ. Բոլոր մերոյ տան։ Գային առ նա յամենայն կողմանց։ Սիրեցեալ յամենայն ժողովրդենէ։ Յորում եդ նա զբովանդակ զիւր յոյսն, զբովանդակ զիւր ցանկութիւն։ Ոչ ոք զիս անդ ճանաչէ։ Ոչինչ պարծանք են արծուոյ յաղթել աղաւնւոյ։ Ոչ ոք մարդ է ազատ։ Ոչ ոք ճանաչէր զվախճանն։ Առանց ինչ երկբայութեան երթայց մխիթարեալ։ Ուր ոչ էր ոք։ Գտաւ ոք, որ հակառակ կայր իշխանութեան։ Առանց ասելոյ զինչ։ Թմբրեալ քնով յանտառս ինչ կանաչագեղս։ Յիւրաքանչիւր դիպուածս՝ աշխարհականն պարտաւորի ծածկել զմեղն՝ զորս լուաւ ի խոստովանութեան։ Որչափ իւրաքանչիւր ոք է սակաւ պարկեշտ։ Հայցեմ քեզ զամենայն բարի։

Մեղք, ղաց Sünde — կապել anhängen, verketten; կապ, պոյ, Band — փութով fleißig, aufmerksam — հնարիմաց, ից künstlich, listig; հնարիմացութիւն Kunstgriff — արուեստ, ից Handwerk, Kunst — անարգ schlecht — իրք Sachen — վասն durch, vermittels — զարմացումն, նաց Bewunderung — աղաչել, աղաչեցի, 3. Person, եաց bitten, anflehen — գիշեր, աց Nacht — հառաչել jammern — տուն Haus — գալ, Imperfectum, 3. Perſ., գայ kommen — կողմն, մանց Seite — սիրել, սիրեցի, սիրեցեալ lieben, schmeicheln — ժողովուրդ, րդեան, րդոց Leute, Menge — եդ er setzte, legte — յոյս, յուսոյ, Hoffnung — ցանկութիւն Wunsch, Leidenschaft — անդ dort, dort unten — ճանաչել kennen, erkennen — պարծանք, նաց Ruhm, Ehre — արծուի, ուոյ, ծուեաց Adler — յաղթել (mit Dativ) besiegen, überwinden — աղաւնի, նւոյ, նոյ, նեաց Taube, աղաւնապէս, adverb., wie eine Taube — ազատ, ազատի, ազատաց frei, ազատութիւն die Freiheit — ազատել befreien, ազատասէր ein Freiheitsliebender (սիրել lieben), ազատախօս ein Freisprechender (խօսիլ sprechen), ազատօրէն, adverb., frei, offen hin — վախճան, ի Ende — առանց ohne — երկբայութիւն Zweifel — երթալ, Futurum երթայց gehen — մխիթարել, եցի, եալ trösten — գտանել, գտի, 3. Person, Singular, Aor., Präs., գտաւ finden — հակառակ entgegengesetzt, feindlich — կայր, 3. Pers., Sing., Imperf. von կալ, կացի bleiben, verweilen, aufrechterhalten — իշխանութիւն Gewalt, Obrigkeit — ասել sagen, sprechen — գեղեցիկ, ցկի, ցկաց schön — թմբրել, եալ einschlafen, erschlaffen — անտառ, աց Wald — կանաչագեղ grün (schön grün) — դիպուած, ի Ereigniß, Fall — պարտաւորիլ verpflichtet sein — ծածկել verbergen — մեղք Fehler, Sünde — աշխարհական der Weltliche, der Laie — լուաւ er hörte — խոստովանութիւն Beichte, Bekenntniß — որչափ, ոյ, ոյք wie viel, wie groß — սակաւ weniger — պարկեշտ anständig, rein, keusch — հայցել um etwas bitten.

Augen (աչս), mit welchen (Instr. Plur.) sie nicht sehen sollten (Conj., Präs. տեսանիցեն) und Ohren (ականջս) mit denen sie nicht hören sollten (լսիցեն). Er hörte (լուաւ) von ihm (ի mit dem Ablativ von նա) betreffs (վասն որ) des Glaubens (2. Հաւատք in Christus (1.). Damit nicht irgend etwas komme (եկեսցէ) auf mich (ի վերայ իմ) von denen (յորոց) ihr (übers.) sprechet. Dem, welcher (որում) verlangt (խնդրել) von (ի mit dem Abl.) dir, gebe (տո́ւր) und wer wünscht eine Anleihe (փոխ, ից, ոց) zu machen (առնուլ) bei (von) dir nicht (մի) ab (դարձուցանէր) das Gesicht (երեսք determ. Accus.). In diesen letzten Tagen (ի վախճան Tagen diesen, Tag Dat., Plur., siehe unregelmäßige Declinationen, dieser ist mit dem Nomen übereinzustimmen) sprach er (խօսեցաւ) zu (ընդ) uns durch seinen Sohn (einfacher Instr., das „Seinen" wird durch das Demonstr.-Suffix ն ausgedrückt), welchen er aufstellte (եդ) zum Erben (ժառանգ) aller Dinge (nur Gen., Sing. von ամենայն) durch den er auch (եւ) die Welten (յաւի-տեան, ենից) machte (արար), welcher ist das Licht seines (unübers.) Ruhmes (Plural փառք, փառաց). Und sie ernteten (ժողովեցին) einige (որ) mehr (շատ) und andere (որ) weniger (սակաւ). Heil (երանի) dem, der (որ) glaubt (պահել), das Wort dieser Prophezeihung (մարգարէութիւն).

XXIII. Section.

Correlativa.

Այսպիսի, սոյնպիսի so, derart, ähnlich; այդպիսի, դոյն-պիսի. այնպիսի, նոյնպիսի desgleichen.

Այսքան oder այսչափ *ajsskhan*, *ajssthschaph* u. s. w. wie oben.

Alle diese Wörter werden ebenso declinirt wie ihre Wurzeln, ոմն und ոք und haben daher im Plural ոմանք 2c.

Reciproca.

Von միմեանց und իրերաց sind nur die Cas. obliqu. des Plurals vorhanden.

Gen. Dat. միմեանց, իրերաց *mimianths*, *ireraths*
Accus. զմիմեանս, զիրեարս *zmimianss*, *ziriars*
Abl. ի միմեանց, յիրերաց
Instr. միմեամբք, իրերաւք, իրերօք *mimiampkh*, *irerôkh*

Uebung.

Ո՛րպիսի.է եղանակն։ Լինել այսպիսի զայն պահանջէր։ Այնպիսի է կին այնպիսւոյ մարդոյ։ Այնպիսի՛ որպիսի դու զայն ունիս, այնպիսի զայն տաս։ Այնպիսիքն մեռան։ Ոչ գիտեմ՝ որպիսի ինչ։ Աստուած ի ներքս իմ ազդէ։ Որպիսի ինչ տայ էշն յորմ, այնպիսի ընդունի։ Այլք այնպիսիքն մեռանելոց են։ Պտուղք այնպիսի ծառոց կամ են եւ ոչ մի կամ են անհամք։ Ներելի մեղք ոչինչ օրինակաւ թողեալ լինին առանց մահուչափից։ Ոչ առնէ նա ջերմութիւն ինչ։ Փորձութեամբք ցուցանի մարդ, թէ ունի՞ նա բարութիւն ինչ։ Ոչ ոք խօսի յօժարակամ առ համր եւ առ խուլ ունկնդիր։ Եթէ ամպ ինչ զնա չծածկէ։ Որոց թիւն է գրեթէ հասեալ յոչինչն։ Որ ոք ի գործ ինչ կարէ յուսալ, յոչինչ իմիքէ անյուսասցի։ Եհարց զնա, թէ նա զգայցէ՞ ինչ։ Այնպիսի ծառայութեանց անսովորք էին։

Եղանակ, ի, աց Art, Weise — լինել sein — պահանջել verlangen — կին Frau — տաս sage — մեռան sie starben 3. Pers., Plur., Aor., Pass. մեռանել sterben — գիտել wissen — ի ներքս in, innerhalb — ազդել antreiben, einen Rath geben (ital. stimolare) — տալ geben — էշ, իշոց Esel — որմ, ոյ Mauer, Wand — ընդունիլ empfangen — պտուղ, ղոց Furcht — անհամ, ից geschmacklos — ներելի verzeihlich — մեղք Sünde — օրինակ, աց Beispiel, Weise — մահուչափ tötlich, schwer — ջերմութիւն Wärme, ջերմին heiß, ջերմն Fieber, ջերմ, ոյ heiß, ջերմաջերմ sehr heiß — ջերմագոյն sehr heiß — ջեր, ոց die heiße Zeit, der Sommer — փորձութիւն Versuchung, փորձել versuchen — փորձիչ der Versucher — փորձառութիւն Erfahrung — ցուցանել zeigen, beweisen — բարութիւն Güte — յօժարակամ freiwillig, gerne — համր, մրց stumm — խուլ, խլից taub — ունկնդիր, դրի Zuhörer, — ամպ, ոյ Wolke — չ = ոչ — ծածկել verbergen, bedecken — թիւ, թուոց Zahl — գրեա թէ = գրեթէ fast, gleichsam — հասանել, հասի, հասեալ ankommen, erreichen, — առ auf, zu, bis — գործ Sache — կարել können — յուսալ hoffen — անյուսալ Fut., 3. Pers, Sing., Präs., Conj., անյուսասցի verzweifeln — զգալ fühlen, 3. Pers., Sing., Präs., Conj. — զգայցէ — ծառայութիւն Dienst, Dienstleistung — անսովոր ungewohnt, nicht gebräuchlich.

XXIV. Section.

Verba.

Man theilt die Verba im Armenischen in vier Conjugationen ein, und zwar nach den vier zum Stamme gehörigen Conjugations-vocalen ե, ա, ու, ի: In Bezug auf die Thätigkeit theilt man diese Verba in vier Arten: Active, Passive, Neutrale und Commune. Der charakteristische Vocal des Passivums ist das ի: Commune oder gemeinschaftliche Verba werden diejenigen genannt, welche bei passiver Form active und passive Bedeutung haben, z. B. համարիմ „ich schätze“ und auch „ich werde geschätzt“. Die Zeiten sind vier: Präsens, Imperfectum, Perfectum (Aorist) und Futurum. Im Perfectum und Futurum gibt es zweierlei Formen, doch wird bei derselben Wurzel nur die erste oder nur die zweite angewendet. Im Perfectum und Futurum haben alle Verba dieselben Endungen, nur das Passivum zeigt noch einen Unterschied.

Die Modi oder Ausdrucksarten sind: Indicativ, Conjunctiv, Imperativ, Infinitiv, Participum.

Die Zeiten theilt man in regelmäßige (specielle) und unregelmäßige (allgemeine).

Die regelmäßigen sind (Tempora specialia) Präsens, Imperfectum und der prohibitive Imperativ.

Die unregelmäßigen Zeiten (Tempora generalia) sind die Aoriste, Futurum, der eigentliche Imperativ. Das Part. Präs. kann regelmäßig oder unregelmäßig sein. Die letzteren Zeiten werden deshalb unregelmäßig genannt, weil in denselben die Unregelmäßigkeiten eines Zeitwortes zu Tage treten, während in den regelmäßigen Zeiten kein Verbum Abweichungen aufweist. Der Ausdruck tempora generalia weist darauf hin, daß in diesen Zeiten alle Verba dieselben Endungen ohne Rücksicht auf den Conjugationsvocal des Präsens annehmen.

Die Ausdrucksweisen (Modi).

Conjunctiv.

Ein Conjunctiv findet sich im Armenischen im Präsens und zuweilen im Imperfectum. Derselbe wird durch Anfügung von ց an den Präsensstamm gebildet, wobei der Conjugationsvocal ե in ի und ա in այ übergeht. Der Conjunctiv des Imperfectums entsteht in analoger Weise.

Imperativ.

Das Armenische hat drei Imperative, einen verbietenden, einen Imperativ des Aoristes, welcher den fehlenden Imperativ des

Präsens vertritt, und einen Imperativ des Futurums. Die aus den allgemeinen Zeiten (Aor. und Fut.) gebildeten Imperative haben wieder, je nachdem der Indicativ ein erster oder zweiter Aorist, ein erstes oder zweites Futurum ist, eine besondere Form.

Der verbietende Imperativ steht nur in der 1. Person Singul. und Plural, hat die Personalendungen ր und ք (Plural) und kommt nur in Verbindung mit dem Partikel մի (nicht) vor.

Wie Lauer bereits nachgewiesen hat, ist dieser Imperativ aus dem jetzt fehlenden einfachen Imperfectum hervorgegangen.

Der Imperativ des Aoristes hat ebenfalls nur die 2. Pers. Sing. und Plur. Dieser Imperativ wird beim 1. Aorist unter Abwerfung aller Zusätze und Dehnung von etwa vorhandenen ե zu եա (seltener է) gebildet, z. B. գերեալ Imp. գերեա։ Das ց bleibt fast nur bei einsilbigen Imperativen, z. B. բանալ Imp. բացցի։ Würde der Imperativ blos aus zwei Consonanten bestehen, so wird zwischen dieselben ein ի eingeschaltet.

Beim 2. Aorist besteht der Imperativ aus dem reinen Stamme mit den betreffenden Endungen.

Der Bindevocal wird nur dann gesetzt, wenn der Stamm auf einen Consonanten ausgeht, und zwar ist derselbe ե für die Ե- und Ի-Conjugation, mit Ausnahme von կարել, գիտել, und ատել, für die Ա-Conjugation ա und für die mit նա zusammengesetzten Verba der Vocal, welcher dieser Silbe im Präsens voranging.

Die Mehrzahl der einfachen Verba mit Präsens auf ե und ի, alle auf ա (ausgenommen տալ und գալ), alle mit նա und viele der mit նու vermehrten, bilden den 1. Aor. (Lauer).

II. Aorist.

Einen zweiten Aroist bilden viele Verba mit Präsens auf ե und ի, dann տալ und գալ, alle auf ու und mit նե, չ, նչ zusammengesetzten, sowie auch solche, die mit նու verbunden sind. Der zweite Aorist fügt die Personalendungen des Imperfectums ohne irgend welchen Hilfsconsonanten an.

Futura.

Dieselben werden durch die Anhängung eines ց an die Form des betreffenden Aor. gebildet. Die Personalendungen sind in der ersten und dritten Person Sing. bereits ganz abgefallen, es bleibt demnach nur ein ս für die 2. Pers. Sing., ք für die 1. und 2. Pers. und ն für die dritte Pers. Plur.

I. Futurum.

Das erste Futurum entsteht, indem man an die ersten Aor. ein ց anhängt. In der 1. Pers. Sing. kommen wegen der fehlenden Personalendung zwei ց nebeneinander zu stehen und wird daher

zwischen denselben im Activ ein ի im Passiv ein այ eingeschaltet, sonst wird das erste ց des Wohllautes wegen in ein ս verwandelt, das zweite ց in der 2. Person Plur. in ջ: Diejenigen Verba, welche als Auslaut des Stammes einen Vocal haben, behalten beide ց, mit Ausnahme der 2. Pers. Plur. (ջ) bei, während in den speciellen Zeiten die drei Conjugationsvocale zu Tage treten. Das armenische Verbum hat nur einen Singular und Plural mit je drei Personen.

Die Personalendungen des armenischen Verbums sind Sing. մ, ս, Vocal, Plur. մք, ք, ն (Wegen der Ethymologie vergl. Bopp II, pag. 260).

Einfache Zeiten (das heißt ohne Hilfsverba gebildete), Regelmäßige Zeiten.

Präsens.

Das Präsens wird gebildet, indem der Stamm mit der Hälfte des Conjugationsvocal die Personalendungen annimmt. In der dritten Pers. Sing. und zweiten Pers. Plur. wird ե zu է und ա zu այ.

Imperfectum.

Im Imperfectum nehmen die Verba der Ե-Conjugation ein էի an, die auf ա ein այի, die auf ու ein ուի an, die auf ի nehmen էի an.

Die Personalendungen des Imperfectums sind ի, իր, էր oder այր oder ուր (eigentlich իր), աք, իք, ին.

Unregelmäßige Zeiten.

Aoriste (Perfecta).

Wie bereits angedeutet, werden die Aoriste vom Stamme selbst gebildet, d. h. die Conjugationsvocale des Präsens gehen verloren. Die Personalendungen sind dieselben wie im Imperfectum, nur im Passiv tritt in der dritten Person Sing. ein ւ ein. Die Aoriste werden in den I. und II. Aor. getheilt, und zwar hat ein Verbum entweder **nur** den ersten oder **nur** den zweiten Aorist, **beide** kommen bei demselben Verbum nicht vor.

I. Aorist.

Der erste Aorist wird mittelst ց gebildet, welches mit oder ohne vermittelndem Vocal zwischen den Stamm und die der Imperativ des Futurums, hat alle Personen mit Ausnahme der 1. Pers. Sing. und ist mit dem Indicativ des betreffenden Futurums gleichlautend.

Infinitiv.

Der Infinitiv wird gebildet, indem man an den um den Conjugationsvocal vermehrten, einfachen oder zusammengesetzten Stamm des Verbums ein լ anhängt. Der Infinitiv flectirt immer nach der vocalischen Ա-Declination.

Participien.

Das Particip. des Präsens wird von dem einfachen oder zusammengesetzten Verbalstamme durch Anhängung eines ող (օղ) ohne Classenvocal gebildet. Z. B. von բերել բերող (օղ)։

Das Particip. des Aoristes entsteht durch Anhängung von եալ an die Verbalform des Aoristes, z. B. գեր(եց)եալ։

Das Particip. des Futurum wird aus dem Infinitiv durch Anhängung von ոց oder ի (beide Formen kommen gleichzeitig vor) gebildet. Bei der dritten Conjugation fällt der Vocal ու aus, während das ի der vierten in ե übergeht.

Passivum.

Außer der passiven Conjugation kann noch von allen Verben mittelst des Particip. des Aoristes und dem Hilfsverb լինիլ, geschehen werden, ein Passivum gebildet werden, welches vielfach im Gebrauch ist.

Derselbe Vorgang findet bei jenen Verben statt, welche im Stamme auf einen Consonanten auslauten und im Präsens mit der Silbe նու zusammengesetzt sind, z. B. լնուլ Futur. լցից (Lauer).

II. Futurum.

Das zweite Futurum wird durch Anfügung des ց an den reinen Stamm gebildet und verwendet in der ersten Person Sing. ebenfalls ի und այ als Hilfsvocale, der erstere wird auch oft in den anderen Personen verwendet. Das ց des zweiten Futurums geht nur in der zweiten Person Plur. in ջ über, z. B. հանել, հանջիք։

Zusammengesetzte Zeiten.

Die zusammengesetzten Zeiten werden aus den Part. der Aor. und der Futura mittelst des Verbums ել sein gebildet und sind:

Perfectum	գեր(եց)եալ եմ	ich habe gefangen, ich bin gefangen worden
	հանեալ եմ	ich habe gehoben, ich bin gehoben worden
Plusquamperfectum	գեր(եց)եալ էի	ich hatte gefangen, ich war gefangen worden
	հանեալ էի	ich hatte gehoben, ich war gehoben worden

Futurum exactum — գեր(եց)եալ եղէց ich werde gefangen haben, ich werde gefangen worden sein
հանեալ եղէց ich werde gehoben haben, ich werde gehoben worden sein

Praes. (rei inchoandae, im Begriff sein etwas zu thun)
գերելոց եմ, գերելի եմ ich bin im Begriffe zu fangen oder gefangen zu werden

Praeteritum „
գերելոց էի, գերելի էի ich war im Begriffe zu fangen oder gefangen zu werden

Futurum „
գերելոց եղէց, գերելի եղէց ich werde im Begriffe sein, zu fangen oder gefangen zu werden

Ueber den Gebrauch dieser Zeiten wird das Nöthige später ausführlicher gegeben werden.

XXV. Section.

Die regelmäßigen Conjugationen.

Im Armenischen werden die Verben in zwei Arten eingetheilt, in einfache, d. h. solche, welche außer ihrem Stamme nur die Conjugationsendungen annehmen, und in zusammengesetzte, in welchen an die Stämme der regelmäßigen Tempora noch die Silben oder Buchstaben ն, ան, չ, նչ vor den Conjugationsendungen einschalten, z. B. առնում։ Den Stamm eines Verbums kann man am leichtesten in der dritten Person Singular des Aoristes erkennen. Wie schon erwähnt, sind die hauptsächlichsten Conjugationen drei: ե, ա und ու։ Die vierte oder passive Conjugation wird dadurch gebildet, daß man das ե der ersten Conjugation überall in ի und das angefügte (Schluß) ի in այ verwandelt, sonst bleiben sich die Formen gleich.

Praesens.

ե-Conjugation.

Indic. Sing. սիրեմ, սիրես, սիրէ, Plur. սիրեմք, սիրէք, սիրեն
Conj. „ սիրիցեմ. ես, է, եմք, էք. են. Infinitiv սիրել
Partic. սիրող (ող)
Imperat. մի՛ սիրեր, մի՛ սիրէք, Partic. Futur. սիրելոց oder սիրելի։

Ա-Conjugation.

Indic. Sing. աղամ, աս, այ, Plur. ամք, այք, ան
Conj. „ աղայցեմ, ես, է, Plur. եմք, էք, են, Infinitiv աղալ Partic. աղացող
Imperat. մի աղար, մի աղայք, Part. Futur. աղալոց, աղալի

Ու-Conjugation.

Indic. Sing. թողում, ուս, ու, Plur. ումք, ուք, ուն
Conj. „ թողուցում u. s. w. Infinitiv թողուլ Partic. թողող (օղ)
Imperat. մի թողուր, մի թողուք, Part. Futur. թողլոց, թողլի

Ի-Conjugation.

Indic. Sing. խօսիմ, իս, ի, Plur. իմք, իք, ին
Conj. „ խօսիցիմ u. s. w. Infinitiv խօսիլ Part. խօսող (օղ)
Imperat. մի խօսիր, մի խօսիք, Part. Futur. խօսելոց, խօսելի

Ueber den Gebrauch des Präsens ist zu bemerken, daß es wie im Deutschen bei Erzählungen zur Belebung der Ausdrucksweise verwendet wird und noch im selben Satze mit dem Aoriste abwechseln kann.

Werden zwei Verba durch եւ zu einem Begriffe verbunden, so fällt die Infinitivendung (ել, ալ, ուլ, իլ) des ersten Verbums aus und wird nur von dem zweiten beibehalten, z. B. երթեւեկել hin- und hergehen. Es ist bei solchen Zusammensetzungen gleichgiltig, ob beide Verba nach derselben Conjugation gehen oder nicht, das zweite Verbum erhält immer die ihm zukommende Infinitiv- oder sonstige Conjugationsendung.

Uebung.

Ահաւասիկ սկսանի ցօղել։ Յորժամ կայցէք յաղօթս մի շատախօսք լինիք իբրեւ զհեթանոսս։ Այն զի յաճախ յիշատակ մահու նուազեցուցանէ ի մեզ զերկիւղն։ Ապա զիա՞րդ պարտ է տնօրինել զկեանս մեր առ ի կատարել երջանկութեամբ։ Վասն բանի մեք պատկեր Աստուծոյ եմք։ Մի առնիցէք ձեզ աստուածս ոսկեղէնս, եւ աստուածս արծաթեղէնս։ Ո՛հ որոց թողեալ են զճանապարհս ուղիղս՝ գնալ ի ճանապարհս խաւարինս։ Ո՞չ ապաքէն ոգի առաւել է քան զկերակուր եւ մարմին քան զհանդերձ։ Իւրաքանչիւր ծառ ի պտղոյ իւրմէ ճանաչի։ Բազումողորմ առ ամենեսեան, որք կարդան առ քեզ։ Եւ արդ որովհետեւ ազգ եմք Աստուծոյ ոչ պարտիմք համարել ոսկւոյ

կամ արծաթոյ՝ կամ քարի, որ ի ճարտարութենէ եւ ի մտաց մարդկան քանդակեալ իցէ՝ զաստուածականն լինել նմանող։ Շինէ գիւղ մի։ Ասեն զԿռոնոս Նեբրովթ լեալ։ Սուրբք զաշխարհ դատեն։ Են որք զիւրեանցն սերմանեն՝ եւ բազմապատիկ առնեն, եւ են որք յանիրաւութենէ ժողովեն։ Գալո՞վ գայցեմք ես եւ մայր քո, եւ երկիր պագանիցե՞մք քեզ։ Զրուան զՍեմ կոչեն։ Ամենեքին ծնաք, եւ ծնանիցիմք հաւասարք։ Եթէ դու ի վերայ այսորիկ իրաց վշտանայցես։ Որ կարի ընդգրկէ, բնաւ ոչ սեղմէ։

Ահաւասիկ siehe da — սկսանիլ anfangen — ցօղել thauen, tropfenweise regnen — աղօթք, թից, թիւք Bitte, Gebet, Wunsch — շատախօս, աց jemand der viel plaudert, ein Schwätzer — հեթանոս, ի, աց Heide — յաճախ, աց häufig — յիշատակ, ի, աց Erinnerung — նուազեցուցանել schwächen — երկիւղ, ի, իւ Furcht — ապա als, nachdem, denn — զիա՞րդ wie? — պարտ է es ist nöthig, man muß — տնօրինել verfügen — կատարել beenden — երջանիկ, նկաց glücklich, երջանկանալ glücklich sein, երջանկութիւն Glück — պատկեր, աց Bild, Gemälde — ոսկեղէն aus Gold, golden — արծաթեղէն aus Silber, silbern — ուղիղ, ղոց, echt, richtig, gerade — ապաքէն, adv., sicherlich — կերակուր, կրոց Speise, Nahrung, Mahl — մարմին, մնոց Körper, Leib, Mensch, Person — հանդերձ, ից Kleidung — ճանաչել erkennen — բազումողորմ sehr mitleidig — կարդալ bitten, anflehen — որովհետեւ nachdem, da, vorausgesetzt, daß — համարիլ rechnen, schätzen — ոսկի, ոսկւոյ Gold — արծաթ, ոյ Silber — քար, ի, ամբ, ինք, անց Stein — ճարտարութիւն Kunst, Geschicklichkeit, List — միտք, մտաց Geist, Gedanken — քանդակել meißeln — աստուածական göttlich — շինել bauen — գիւղ, ից Dorf, Lager — երկիր պագանել anbeten — ծնանիլ zeugen, gebären — վշտանալ sich kränken — ընդգրկել umarmen — բնաւ, adv., durchaus nicht — սեղմել drücken, umfassen.

Uebung.

Sollen ich und mein Vater kommen und vor ihm uns beugen? Ich glaube mir (sich gl. կարծել). Wollen sie etwa (Conj., Präs. von կամիլ), daß wir (einfach Accus.) hinaus gehen (Inf. երթալ). Er fischt (որսալ) im (ի) trüben Wasser (übers. W. tr. ջուր պղտորեալ). Wir glauben (հաւատալ) an (ի) den Herrn. Es ist nicht nothwendig, die Propheten (մարգարէս bestimmter Accus. mit Demonstrativ-Suffix ն) zu lesen (ընթեռնուլ). Ich bin in keiner Weise (ոչինչ) sehr verwundert (զարմացեալ). Er gibt (տալ) Allen Leben (Plur.) und Seele (շունչ) und alle Dinge. Ich liebe (սիրել) mit immerwährender (յաւիտենական) Liebe (սէր) dich. Ich kenne

die Meinen und werde von den Meinen gekannt. Denn (*քանզի*) durch (Instr.) diese (*անտի* nach gesetzt) Frucht (*պտուղ* Stamm *պտղ* voc. Ո=Declination) wird der Baum (*ծառ* mit Suffix *ն*) erkannt. Zu was machst du dich selbst (übers. Du was machst dich)? Wir wollen nicht, daß er regiere (übers. zu regieren *թագաւորել* ihn *զմա*).

XXVI. Section.

Imperfectum.

Ե=Conjugation.

Indic. *սիրէի, սիրէիր, սիրէր, սիրէաք, սիրէիք, սիրէին*
Conj. *սիրէի* (spätarmenisch *սիրիցէի* ꝛc.) u. s. w.*)

Ա=Conjugation.

Indic. *աղայի, աղայիր, աղայր, աղայաք, աղայիք, աղային*
Conj. *աղայի* (spätarm. *աղայցայի*) u. s. w.

Ու=Conjugation.

Indic. *թողուի, թողուիր, թողոյր, թողուաք, թողուիք, թողուին*
Conj. *թողուի* (spätarm. *թողուցուի, ուիր* ꝛc.) u. s. w.

Ի=Conjugation.

Indic. *խօսէի, խօսէիր* u. s. w. wie bei der Ա=Conjug.
Conj. *խօսէի* (spätarm. *խօսիցէի* ꝛc.) u. s. w.

Ueber den Gebrauch des Imperfectums sei bemerkt, daß es in Hauptsätzen eine längere Zeit dauernde oder bereits vollendete, in Nebensätzen aber eine gleichzeitige Handlung bezeichnet. Der Gebrauch desselben ist somit analog dem der romanischen Sprachen, besonders was die Nebensätze betrifft.

Uebung.

Հայկ խրոխտացեալ ամբարձ զձեռն ընդդէմ բռնաւորութեան Բելայ ի մէջ բազմակոյտ սկայիցն անհուն խոյաց եւ ուժաւորաց. քանզի անդ մոլեգնեալ այր իւրաքանչիւր սուր ի կող ընկերի իւրոյ ձգելով ջանային տիրել. ուր պատահմունք ի դէպ եղանէին Բելայ: Հայկ ընդդիմակաց ամենեցուն՝ որք ամբառնային զձեռն միապետել ի վերայ ամենայն սկայիցն: Եւ

---

*) Imperf. Indic. und Conj. lauten also ganz gleich.

Հոգի աստուծոյ շրջէր ի վերայ ջուրց։ Այր զարամբ ելանէին տիրել։ Որք վաճառականք երեւէին։ Խօսէր նոցա զբանն։ Գային առ նա յամենայն կողմանց։ Ելանէր արիւն յունգանցն։ Ի կղզւոյն ոչ մեկնէր։ Ոչ գիտէր զնա մինչեւ ծնաւ զորդի։ Ըստ դատաստանի որոյ եւ լինիցի։ Տեսանեմ զլաւն, եւ ի վատ-թարն յարիմ։ Երթեալ բնակէ ի լեռնոտին միում ի դաշտի՝ յորում սակաւք ի մարդկանէ բնակէին։ Զնոսա, որք ի նմանէ ապստամբին։ Գիտէր ում առնիցի։ Կամէր առաքել։ Վասն իւր սիրէր մանաւանդ քան վասն քո։ Իբրեւ գնացին նոքա անտի ահա հրեշտակ երեւէր ի տեսլեան Յովսեփու եւ ասէր։ Պատուէր ետ նմա, զոր պարտ էր առնել։ Զար մարդիկ երգ-չունին (Շիլլեր՝ Քնար հայկական։) Յովսէփ քանզի արդար էր եւ ոչ կամէր առակել զնա, խորհեցաւ լռելեայն արձակել զնա. եւ մինչդեռ նա զայս ածէր զմտաւ՝ ահա հրեշտակ երեւե-ցաւ նմա եւ ասէր։

Հայկ Ahnherr der Armenier — խրոխտալ, խրոխտացեալ hochmüthig sein — ամբառնալ. ամբարձի, 3. Perſ., բարձ erheben — ընդդէմ gegen, entgegen — բռնաւորութիւն Willkür, Tirannei — Բէլ Eigenname — ի մէջ mitten in, in der Mitte von — բազմակոյտ, adj., ſehr zahlreich, subst., Menge — սկայ, իջ Rieſe — անհուն, adj., ungeheuer — խօլ, աց gefühllos — ուժաւոր, աց ſtark — քանզի, ſiehe letzte Lection, unter den deutſchen Sätzen — անդ dort, dann — մոլեգնեալ wüthend — սուր Stamm, որ voc. Ո=Declin., ſiehe Lection II — կող, ի, աց, Seite — ընկեր, ի, աց Nachbar, Nächſte — ձգել ausſtrecken, anſtreben — ջանալ ſich anſtrengen, bemühen — տիրել erwerben, ſich bemächtigen, herrſchen — ուր wo, während — պատահումն, հմուտք Zuſammentreffen, Ereigniß — ի դէպ zu Gunſten — ելանել fallen, ausfallen — ընդդիմակաց Gegner, doch auch 3. Perſ., Aor. von ընդդիմակալ, welches Verbum nur mehr in der Form ընդդիմակալ լինիլ „ſich widerſetzen" vor-kommt, daneben exiſtirt das Verbum ընդդիմակայել, ալեցի mit gleicher Bedeutung — միապետել allein herrſchen — շրջել ſich hin- und her-, oben und unten bewegen, hier: ſchweben — վաճառա-կան Händler, Kaufmann — երեւիլ erſcheinen — գալ kommen — արիւն, եան, եամբ Blut — ռունգունք, գանց, auch ունգունք Naſenlöcher — կղզի, ւոյ, ղեաց Inſel — մեկնել unterſcheiden, trennen — ծնանիլ, ծնայ, 3. Perſ., ծնաւ gebären — ըստ, Präpoſ. mit dem Dat. oder Accuſ. — դատաստան, voc. Ի- und Ա=Declin., Urtheilsſpruch — լաւ, աց gut — վատթար, աց ſchlecht — յա-րիլ ſich zugeſellen, ſich anſchließen — բնակել wohnen, verweilen, ſich niederlaſſen (բնակ, աց Einwohner, Eingeborner), — երթալ gehen, reiſen — լեռնոտն, տին Fuß eines Berges — դաշտ, աց Ebene, Feld — սակաւ, ու, ուց wenig — ապստամբել ſich erheben, revoltiren — առաքել ſchicken, ſenden — սիրել

lieben — մանաւանդ besonders, eher — վասն wegen — գնալ gehen, reisen, Aor., գնացի — անդր dort — ահա bereits, als — Հրեշտակ, ի, աց Bote, Engel -- երեւել erscheinen — տեսիլ, տեսլեան, անց Erscheinung, Anblick, Schauspiel — պատուէր Befehl, Auftrag — ետ er gab — երգ, ոյ, ոց Lied — քնար, աց, ից Lyra — Հայկական armenisch — արդար, ոց gerecht — առակել öffentlich beschämen — խորՀիլ, Հեցայ, 3. Pers., աւ denken — լռելեայն heimlich, stillschweigend — արձակել wegsenden — մինչդեռ als — ածել tragen — միտ, մտի, մտաւ, միտք, մտաց Geist, Gedanke, Absicht.

XXVII. Lection.

I. Aorist.

Ե=Conjugation.*)

Ind. Sing. սիրեցի, սիրեցեր, սիրեաց, Plural սիրեցաք, սիրեցիք (էք), սիրեցին
Imperativ սիրեա՛, սիրեցէք, Partic. սիրեցեալ Partic. Präs. սիրեցող (օղ)

Ա=Conjugation.

Ind. Sing. աղացի, աղացեր, աղաց, Plur. աղացաք, աղացիք (էք) աղացին.
Imperativ աղա՛, աղացէք, Part. աղացեալ Part. Präs. աղացող (օղ)

ՈՒ=Conjugation.**)

Ind. Sing. լցի, լցեր, լից, oder ելից Plural լցաք, լցիք oder լցէք, լցին
Imperativ լից, լցէք, Part. լցեալ Part. Präs. լցող, (լցօղ)

Ի=Conjugation oder Passiv***)

Ind. Sing. խօսեցայ, խօսեցար, խօսեցաւ, Plural խօսեցաք, խօսեցայք, խօսեցան
Imperativ խօսեա՛ց, խօսեցարուք Part. խօսեցեալ Part. Präs. խօսեցող (օղ)

---

*) Hieher gehören die Verba, deren Stamm auf ե ausgeht und die mit ն zusammengesetzten, wenn dieser Silbe ein Vocal vorhergeht.

**) Hieher gehören die Verba, deren Stamm auf einen Consonanten endigen, auch wenn sie mit նու zusammengesetzt sind.

***) Kann auch von den activen Verben gebildet werden.

II. Aorist.

Activ.

Ind. Sing. *հանի, հաներ, հան (եհան)* Plural *հանաք, հանէք, հանին*

Imperativ *հա՛ն, հանէք,* Part. *հանեալ,* Part. Präs. *հանող,* (*հանօղ*)

Passiv.

Ind. Sing. *հանայ, հանար, հանաւ.* Plur. *հանաք, հանայք, հանան*

Imperativ *հանիր, հանարուք։*

Die Aoriste haben im Armenischen vor Allem dieselben Functionen, wie das Passé défini in den romanischen Sprachen, d. h. sie sind die erzählende Zeit und bezeichnen somit die vergangene Handlung im Allgemeinen, außerdem vertreten sie das Plusquamperfectum, d. i. die längst vergangene Zeit.

Uebung.

Շուն մի ի լուղ անցանէր ընդ գետ՝ ունելով ի բերանի կտոր մսոյ։ Ես ոչինչ կարի զարմացեալ եմ եթէ այդչափ վաղվաղակի ընթանան հրապոյրք չարին։ Այլ խնդրեցաւ, զի ի ձեռն որդեգրութեանն կենդանասցի։ Հոգի աստուծոյ շրջէր ի վերայ ջուրց։ Եւ ասաց աստուած, եղիցի լոյս. եւ եղեւ լոյս։ Աղուէսն տեսեալ ի գագաթան ծառոյ զագռաւն, որ ունէր ի բերանի կտոր մի պանրոյ, սկսաւ գովել զնա։ Մանուկ ոմն երթալով ի դպրոց՝ գողացաւ զգրքոյկ միոյ յաշակերտակցացն. եւ տարաւ առ մայր իւր։ Զեւ անցեալ ամսոյ միոյ՝ ունէր բազում բարեկամս սիրելիս։ Ադամ ծնանի զՍէթ։ Կեա՛ց իբրեւ ճշմարիտ բանական։ Ոչ թէ ի բազում զօրս իւր ապրեցի թագաւոր, եւ ո՛չ սկայ ի բազում զօրութեան իւրում։ Բազմաւ համարձակութեամբ վարեցուք։ Զանսպառ խաղացմունս աստուածայնոցն ի քեզ շնորհացն՝ ծանեայ։ Ո՛չ ապաքէն զՏէր մեր Յիսուս Քրիստոս աչօք իմովք տեսի։ Պարապեցաւ յուսումն։ Զստացուածսն անիրաւութեան զոր յափշտակեալ էր, Ասէ Տէր, հասեալ է ժամանակ, մերձեցաւ օր։ Նախ ծնանին՝ մինչեւ է մտեալ առ նոսա մանկաբարձաց։ Բանալ երկնից, եւ իջանել հոգւոյն սրբոյ եւ գալ ձայն յերկնից։ Եւ ոչ գիտէր Յակոբ՝ թէ Ռաքելայ կնոջ իւրոյ գողացեալ էր զնոսա։ Ցարեաւ այլ ազգ, որ ոչ ճանաչէին զՏէր։ Եկն միաբան բազմութիւնն, եւ խռնեցաւ, զի լսէին յիւրաքանչիւր լեզուս խօսել նոցա։ Զոր սկիզբն լինել առա՛ց։ Եցոյց զնա հովիւ։ Նստեալ կանայքն ողբային։ Ողբալով լային պար առեալ։ Դարան գործեալ է նմա ի նոցանէ արանց

աւելի քան զքառասուն։ Առաքեցին անդ Փլորենտացիք հարիւր ասպետս եւ ի Պողոնիոյ նոյնչափ։ Ոչ խօսէին զի մի հարկիցին յայտնել զտգիտութիւն իւրեանց։ Գործեցէք քաջութեամբ։ Կոչեաց առ ի տալ համար։

Շուն, շանց Hund — *անցանել* überschreiten — *ի լուղ* schwimmend — *ընդ* durch — *գետ, ոյ* Fluß — *բերան, ոյ, ով* Mund — *կտորակ, աց* ein kleines Stück — *միս, մսոյ,* voc. Ո-Declin., Fleisch — *զարմանալ* erstaunt sein, sich wundern — *խնդրել* suchen, fragen — *որդեգրութիւն* Adoption, Annahme an Sohnesstatt — *ի ձեռն* an Hand, durch — *կենդանանալ* neu beleben, auffrischen — *գագաթն, աթան, աթանց* Gipfel — *ագռաւ, ու* Krähe — *պանիր, նրոյ, նրի* Käse — *սկսանիլ, սկսայ* anfangen — *գովել* loben — *մանուկ* Knabe, siehe Lection VIII — *ոմն, ումեմն, ումեմն, ոմանք, ոմանց* ein gewisser, ein — *կին, ոմն* eine Frau — *ոմանք ասեն այո, ոմանք ոչ* die einen sagen ja, die andern nein — *դպրոց,* voc. Ի- und Ա-Declination, Schule — *գողանալ* Stamm, *գող(աց)* stehlen, wegnehmen — *գրքոյկ* ein kleines Buch, *գրքուկ, գրքուկի* — *միոյ յաշակերտակցացն* eines unter seinen (Suffix *Ն*) Collegen (*աշակերտակից*) — *տարաւ,* siehe Lection XXIX, *տանիլ* — *անցանիլ,* Stamm *անց* übergehen, Gesetze übertreten — *ամիս, ամսոյ, ամսեան, ամսոց* Monat — *բարեկամ, աց* Freund — *կեալ* leben — *ճշմարիտ, աց* wahr — *բանական* vernünftig — *ապրիլ, ապրեցայ* sich retten, einer Gefahr entrinnen, leben — *զօր, ու, աց* Armee, Truppe — *թագաւոր աց* König — *զօրութիւն* Macht — *բազմաւ* von *բազում, զմի, զմաց* viel — *համարձակութիւն* Freiheit, Freimüthigkeit — *վարել* arbeiten, führen, regieren, sich bedienen, benützen, ausüben — *խաղացումն* oder *խաղացք, ցից* Lauf, Fluß, Ausfluß, Einfluß — *աստուածային* göttlich — *շնորհ, ի, հք, աց,* Gnade — *ճանաչել, ծանեայ* erkennen — *ապաքէն* sicherlich — *աչք, աչաց* Augen — *պարապիլ* sich beschäftigen mit, sich ausruhen — *ուսումն* Wissenschaft, Lehre — *ստացուած, ոց* Eigenthum, Gut — *անիրաւութիւն* Ungerechtigkeit — *յափշտակել* ergreifen, rauben — *հասանել* ankommen, erreichen — *մերձենալ, եցայ* herannahen — *նախ* der erste, adv., früher, *նախ քան* früher als — *ծնանիլ* gebären, zeugen — *մտանել, մտի, մուտ* eintreten, durchdringen — *մանկաբարձ, աց* Geburtshelfer, -helferin, der Genitiv steht hier wegen der Participial-Construction (absoluter Genitiv) — *բանալ* öffnen — *իջանել* herabsteigen — *ձայն, ից* Stimme — *Ռաքել* Rachel — *կնոջ,* Genitiv von *կին* — *գողանալ, գողացայ* stehlen — *յառնել, յարեայ* erweckt sein, in's Leben zurückkehren — *ազգ, ի, աց* Geschlecht — *ճանաչել* kennen — *եկի,* Aor. von *գալ* kommen — *միաբան, ից* gleichgesinnt — *խռնել* versammeln — *սկիզբն, սկզբանց* Beginn, Ursache — *հովիւ, վուի, վուաց* Hirt — *ողբալ* weinen, jammern — *լալ* weinen

— պար առնուլ umschließen — դարան, աց Hinterhalt — աւելի, ելեաց mehr — առաքել schicken — քաջութիւն Tapferkeit — ասպետ, ի, աց Reiter — նոյնչափ ebensoviel — հարկել pressen, zwingen, einen Tribut auferlegen — յայտնել zeigen, erklären — համար, ոց Rechnung, տալ համար Rechenschaft ablegen.

Uebung.

Und es wurde reich (մեծանալ Aor. ացայ) der Mann (Suffix der 3. Person) außerordentlich (յոյժ, յոյժ) und es wurden (Aorist եղանիլ) seine (Genitiv von նա siehe Seite 43) Schaf- (Singular ոչխար) und Rinderheerden (Singular արջառ) in großer Zahl (յոյժ), Knechte (ծառայ Plur.) und Mägde (աղախին Plural աղախնայք oder աղախնեայք), Kameele (ուղտ) und Pferde (ձի). Ich schätzte (արժել), zahlte (վճարել) (und), verkaufte (վաճառել) ein Pferd für zwanzig Ducaten (սկուտի voc. Ի-Declination Gen. u. Dat. Plur.). Ich mache (Conj. Präs.) das, worum du mich gebeten hattest (Part. Aorist. von (աղաչել) mit dem Imperf. von ել). Ich kam (գալ), als (յորժամ) ich ihn sah (տեսանել). Wahr ist, daß ich liebte (սիրել). Und da (եւ) suchte heim (պատժել regelmäßig) der Herr (Աստուած) den Pharao (bestimmter Acc. Փարաւոնն) mit Strafen (պատիժ Gen. պատժոյ hier Instr. Plur.) sehr großen (մեծամեծ voc. Ի- und Ա-Declination) und schweren (schlecht չար voc. Ի- und Ա-Declination) und auch seine Familie (Fam. տուն bestimmter Accus. sein, Gen. von նա nachgestellt). Als (իբրեւ) der König Herodes (dies) hörte, (hörte լուեալ König արքայ Հերովդէս) erschrak er (խռովել Aorist խռովեցայ).

XXVIII. Lection.

Futurum.

I. Futurum*) Activ. Uebergang des ersten ց in ս.

Indic. Sing. սիրեցից, սիրեսցես, սիրեսցէ, Plur. սիրեսցուք, սիրեսջիք, սիրեսցեն.
Imperativ սիրեսցես u. s. w., ebenso աղացից.

Ohne Uebergang.

Indic. Sing. լցից, լցցես, լցցէ, Plur. լցցուք, լցջիք, լցցեն.
Imperativ լցցես u. s. w.

*) Die Regeln sind hier dieselben wie beim Aorist.

I. Futurum Passiv.

Indic. Sing. խօսեցայ, խօսեսցիս, խօսեսցի, Plur. խօսեսցուք, խօսեսջիք (oder խօսիջիք), խօսեսցին.
Imperativ խօսեսցիս u. s. w., ebenso գերեցայց, աղացայց, լցայց.

II. Futurum Activ.

Indic. Sing. հանից, հանցես, հանցէ, Plur. հանցուք, հանջիք, հանցեն.
Imperativ հանցես u. s. w.

II. Futurum Passiv.

Indic. Sing. հանայց, հանցիս, հանցի, Plur. հանցուք, հանջիք, հանցին.
Imperativ հանցիս oder հանջիր u. s. w.

Die Verba zu etwas machen, nennen, ernennen, wählen rc., verlangen wie im Lateinischen zwei Accusative, z. B. եդոյց զնա հովիւ er machte ihn zum Hirten.

Außer der zukünftigen Handlung bezeichnen die Futur. noch den Optativ, stehen in Sätzen, die mit զի auf daß und զի մի (auf daß nicht) beginnen und dienen schließlich auch statt des Imperativs. In allen diesen Fällen können sie durch den Conjunctiv Präsens ersetzt werden. Besonders bei Wunschsätzen wird der Conjunctiv häufiger angewendet, als die Futura.

Uebung.

Թուի ինձ, թէ յետ սակաւուց փոփոխութիւն ինչ լինիցի։ Անձրեւիցէ՞ արդեօք թէ հողմ լինիցի։ Կարծեմ թէ եւ անձրեւ լինիցի, եւ հողմ։ Արդարք երթիցեն ի կեանսն յաւիտենականս։ Գովեսցին ամենեքեան՝ ոյք երդնուն նովաւ. խցցին բերանք այնոցիկ՝ ոյք խօսին զանօրէնութիւն։ Ոչ սատակեցին զազգսն՝ զոր հրամայեաց Տէր։ Ծնցի որդի։ Ասէ Տէր, հասեալ է ժամանակ, մերձեցաւ օր։ Պարգեւեսցուք զայն ումեք։ Նա կարօտի սակաւուն, որ սակաւու ցանկայ։ Զրուան զՍեմ կոչեն։ Ես արկից քեզ մեղմով վերմակ մի փոքրիկ, եւ ննջեսցես։ Որ ոչ ըմբռնեսցի յումեքէ։ Զո՞ր աղօթս սովոր ես ասել։ Փոխեցաւ ի կենաց աստի։ Կարծելով իմ զնա դարձուցեալ։ Կոչեսցես զանուն նորա Յիսուս, զի նա փրկեսցէ զժողովուրդ իւր ի մեղաց իւրեանց։ Դու ընդ մեզ մնասցես։ Լցից զթերութիւն։ Յորում իրի միաբանեսցան։ Ես չգիտեմ զի առնիցեմ։ Ոչ գիտելով ուր երթայցէ։ Գտին զպատանեակն խաղալով։ Կիսով փեղկիւն աւելորդաւ մնացելով։

Թուել zählen, թուիլ gezählt werden, scheinen — յետ nach, seit — սակաւ, ու, ուց wenig, bescheiden — փոփոխութիւն

Aenderung — անձրեւել regnen — արդեօք etwa? — հողմ, մոյ Wind — կարծել glauben — անձրեւ, Subst. zu անձրեւել — արդար, ոյ gerecht — երթալ gehen — գովել loben — երդնուլ schwören — բերան, ոյ Mund, Oeffnung, Ursprung — անօրէնութիւն Verbrechen, Sünde — սատակել tödten, սատակիլ zu Grunde gehen, sterben — հրամայել befehlen — ծնանիլ, ծնայ zeugen, gebären — պարգեւել schenken, beschenken — կարօտիլ nöthig haben — ցանկալ wünschen, verlangen — արկանել werfen — մեղմ, ոյ, ով, adj., մեղմով, adv., angenehm, sanft — վերմակ Bettdecke — փոքրիկ, րկան, րկունք klein — ննջել schlafen — ըմբռնել ergreifen — աղօթք, թից, թիւք Bitte, Gebet — սովոր gewohnt — N. B. Man verwechsle nicht ես ich und ես du bist — փոխել wechseln, ändern, übersetzen — կարծել, siehe oben — դարձուցանել drehen, wenden — փրկել retten — ժողովուրդ, րդեան, վրդոց Volk, Menge, Versammlung — մեղք Sünde — մնալ warten, erwarten — թերութիւն Fehler, Unvollkommenheit — գտանել, գտի finden — խաղալ spielen, tanzen, springen, zittern — փեղկ, կց Zeltvorhang, Leinwand — կէս, կիսոյ, ով Hälfte — աւելորդ, աց überflüssig — մնացեալ übrig bleibend.

Und Alles, was (ինչ՝ զոր) Hormistus (Որմիզդն) machte (Imperf.), war gut und richtig (ուղիղ) und was Harminus (Արհմն) that (Imperf. von գործել), war schlecht und unrichtig (թիւր). O (այ) du Falscher (սուտ) und Schlechtesthuender (չարագործ). Gegeben (տուեալ) werde (լիցի) dir das Reich (թագաւորութիւն mit dem Suffix ն, unbestimmter Accus.) für (unübers.) neuntausend Jahre (ամի). Aber (եւ) Hormistus ist (unübers.) über (ի վերայ) dich als König (Nom.) gesetzt (կացուցանել, ուցի Particip Aorist) und nach (յետ) neuntausend Jahren wird Hormistus herrschen (Fut. von թագաւորել, եցի) und was (զինչ) er will (Conj. Präs. von կամիլ) thuen (առնել), wird er thuen (արասցէ). Ich gehe (անցանել) das Ganze (ընդ բնաւն) durch, auf daß du erkennest (իմանալ, իմացայ), gegen dich (զառ քեզ) die Aufrichtigkeit (պարզմտութիւն) meiner (իմոց) Wünsche (խորհուրդ, հրդեան, հրդոց). Seinen Engeln (հրեշտակ, աց seinen nachgestellt) hat er befohlen (Part. Aor. mit ել, befehlen պատուիրել, եցի) wegen dir (վասն քո) und auf (= über) den Händen werden sie tragen (բառնալ, բարձի) dich (զքեզ), auf daß du nicht etwa (երբեք) stoßest (հարկանել, հարի) an einen Stein (քար, ի, ամբ, ինք, անց hier զքարի) deinen Fuß (best. Accus. von ոտն, ոտին, ոտամբ, ոտք).

XXIX. Section.

Hilfsverba.

Infinitiv Էլ Sein.

Präsens Indic. եմ, ես, է, եմք, էք, են, Conj. իցեմ, իցես, իցէ իցեմք, իցէք, իցեն.
Imperf. Indic. էի, էիր, էր, էաք, էիք, էին, (Cj. իցէի, իցէիր ꝛc.*)
Imperativ ե՛ր**), երուք, (Part. Futur. ելոց.)

Գոլ Sein.

Präsens Indic. գոմ, գոս, գոյ, գոմք, գոյք, գոն, Conj. գուցեմ, գուցես, է, եմք, էք, են.
Imperf. Indic. գոյի, գոյիր, գոյր, գոյաք, գոյիք, գոյին, Part. գոյող, գոյօղ.

Լինել Werden.

Präsens Indic. լինիմ ꝛc., Conj. լինիցիմ ꝛc.
Imperf. Indic. լինէի u. s. wie bei ել, Aor. nur Imp. լե՛ր, լերո՛ւք.
Präs. Imperat. մի՛ լինիր, մի՛ լինիք.
Futur. Indic. լիցիմ, լիցիս, լիցի, լիցուք, լիջիք, լիցին.
Fut. Imperat. լիջի՛ր oder լինիջի՛ր oder լիցիս, լիցի՛, լիցո՛ւք, լիջի՛ք oder լինիջիք, լիցի՛ն.

Եղանել Werden.

Präsens Indic. եղանիմ u. s. w. Präs. Conj. եղանիցիմ u. s. w.
Imperativ մի՛ եղանիր, մի՛ եղանիք Part.Fut. եղանելոց, եղանելի
Imperf. Indic. եղանէի u. s. w. wie bei ել.
Aorist Perfect. եղէ, եղեր, եղեւ, եղեաք, եղէք, եղեն.
Imperativ (եղի՛ր), եղերո՛ւք Part. եղեալ.
Futurum եղէց oder եղիցիմ oder եղիցեմ, եղիցիս oder եղիցես, եղիցի Plur. եղիցուք, եղիջիք oder եղանիջիք, եղիցին.
Imperativ եղիջի՛ր oder եղանիջի՛ր, եղիցի՛, եղիցուք, եղիջի՛ք oder եղանիջիք, եղիցին։

Եղանել mit dem Genitiv des Besitzers und dem Nominativ des Besessenen wird oft statt des deutschen haben oder besitzen gebraucht.

---

*) Die Formen իցէի ꝛc. sind spätarmenisch.
**) Wegen des Zeichens ՛ siehe in der Einleitung unter Lesezeichen.

Uebung.

Եղեն իմ արջառ եւ ոչխար եւ էշք, ծառայք եւ աղախնեայք։ Ես համարեալ լինէի։ Երանի թէ սիրեալ լինէի։ Երանի թէ սիրելի լինէի։ Երանի թէ սիրելի լեալ իցեմ։ Երանի թէ սիրելի լեալ էի։ Երանի թէ սիրելի լեալ էր իմ։ Երանի թէ սիրեցիմ։ Յորմէ բազումիրք ծնեալ լինէին։ Ընթերցող եղէց։ Ոչ է նա մի բարձող մարդոց։ Գրեալ եղեւ առ իս թուղթ մի։ Լսող եղէ։ Այս ըմպելի հաճոյ է յոյժ։ Հաճոյ էին կենցաղք նորա։ Գողացեալ եղեն թուղթք։ Հնարաւոր է լինել յաշխարհի։ Որ չունի խելս՝ ունիցի ոտս։ Որ կամիցի ապրեցուցանել զանձն իւր կորուսցէ զնա։ Զմտաւ ածել զնմանէ կատարեալ իմաստութիւն է։ Զայր հաւատարիմ գործ է գտանել։ Լուր եղեւ եթէ ի տան է։

Եղանիլ. werden, եղեն իմ mir wurden . . ., das heißt: ich besaß — արջառ, ոյ Rinderheerden — ոչխար, աց Schaf — էշ, իշոց Esel — ծառայ, ից Diener — աղախին, խնոյ, խնով, աւ, նայք, նայց, նանց նաց, նովք, նեայք, նեայց, նեօք Magd — համարիլ rechnen, für etwas halten — երանի glücklich, երանի թէ wollte Gott — սիրելի liebgewonnen, lieblich — յառաջ das Frühere, adv., vorher, früher — անձն, անձին, անձամբ, անձանց Person, Seele, Körper — ընթերցող der Leser — ըմպելի trinkbar — հաճ, ոյ zufrieden, հաճոյ angenehm, zufriedenstellend — յոյժ sehr, յոյժ յոյժ besonders, außerordentlich — կենցաղ, ոյ, Leben, Sitte — գողանալ, ացայ rauben, stehlen — թուղթ, թղթոյ Brief, Papier, — հնարաւոր, աց möglich — խելք, լաց Gehirn, Geist, Verstand — ոտն, ոտին, ոտամբ, ոտք Fuß — ապրեցուցանել retten, leben lassen — կորուսանել, ուսի zu Grunde richten, verderben — կատարել, եցի vollenden, fertigstellen — իմաստութիւն Weisheit, gründliche Sachkenntniß — հաւատարիմ, տարմի, մաց treu — գտանել finden, entdecken — լուր, լրոյ das Hören, Gerücht, Stimme.

XXX. Section.

Unregelmäßige Verba.

Ե-Conjugation.

Առնել *arrnel* machen, thun, Aor. արարի, Fut. արարից, արասցես, Imperativ արա՛, արասջիր, արարէք, Part. Aor. արարեալ.

Ըմպել *ĕmbel* trinken, Aor. արբի, Fut. արբից, doch kommen auch die regelmäßigen Formen vor;

Հարկանել *harganel* schlagen, Aor. հարի.

Յառնել *jarrnel* aufstehen, Aor. յարեայ, Imperat. Sing. արի
Plur. արիք oder յարերուք.
Ճանաչել *dschanatschel* erkennen, Aor. ծանեայ.
Լսել *lĕssel* hören, Aor. լուայ, Imperat. Sing. լո՛ւր, Plur. լուայք oder լուարո՛ւք, Fut. լուայց oder լուիցեմ, doch sind auch die regelmäßigen Formen gebräuchlich.

Ա-Conjugation.

Գ.ալ *kal* gehen, kommen, Aor. եկի *jegi;*
Տալ *dal* geben, Aor. ետու, ետուր, ետ, տուաք, ետուք, ետուն, Fut. տաց.
Երթալ *jerthal* kommen, Aor. չոգայ oder չոքայ, Imperf. երթ, Fut. երթայց oder երթիցեմ.
Բառնալ *parrnal* tragen, Aor. բարձի.
Դառնալ *tarrnal* zurückkommen, Aor. դարձայ.

ՈՒ-Conjugation.

Երդնուլ *jertnul* schwören, Aor. երդուայ, Imperat. երդուիր, Fut. երդուայց.
Առնուլ *arrnul* annehmen, Aor. առի.

Ի-Conjugation.

Տանել *danel* führen, bringen, Aor. տարայ, Imperat. տա՛ր Fut. տարայց, տարցիս.
Ունել *unel* haben, Aor. կալայ, Fut. կալայց, Imperat. կա՛լ oder կա՛։

In den regelmäßigen Zeiten bedeutet das Verbum ունիմ besitzen, halten, plündern, in den Zeiten jedoch, die mit կալ gebildet werden, bedeutet es gewöhnlich nur halten, plündern, sehr selten aber haben, besitzen.

Wie schon früher erwähnt, steht im Armenischen bei absoluter Construction mit dem Particip. des Aoristes das betreffende Substantiv abweichend von anderen Sprachen im Genitiv.

Uebung.

Տեսեալ ի ջուր անդր զպատկեր իւր, կարծեաց՝ թէ այլ շուն իցէ, եւ այլ կտորակ մսոյ։ Ի սկզբանէ արար աստուած զերկինս եւ զերկիր։ Արար աստուած կէտս մեծամեծս, եւ զամենայն շունչ զեռնոց կենդանեաց։ Զստացուածսն անիրաւութեան, զոր յափշտակեալ էր։ Յորժամ ես եկի, եկ դու ընդ իս։ Փախաւ ինքն ի տուն իւր։ Դառնալ քեզ ի տուն։ Թէ դու ճանաչե՞ս։ Ինձ թուի հաւատի գոլ։ Որպէս զի ունիցիմ ես ուստի ապրիցիմ։ Ես եմ սիրող։ Եղէ սիրող. եղէց սիրող։ Եկն առ նա՝ որ կայր ի Վենէտիկ։ Նոքա յառաջ երթեալ միային մեզ։ Երկնչող եմ։ Շուն հաչող սակաւ

խածանէ։ Եւ չուեալ որդւոցն Իսրայէլի բանակեցան։ Աստուծոյ թոյլ տալովն։ Զնա տեսեալ Պետրոսի ասէ ցՅիսուս։ Համարձակեալ Պօղոսի եւ Բառնաբայ ասէին։ Սրտի բերկրեցելոյ երեսք ծիծաղեցին։ Անձն յագեալ զխորիսխ եւ զմեղր արհամարհէ, բայց անձին կարօտելոյ եւ դառն իբրեւ զքաղցրութիւն։ Գնացեալ անտի Յիսուս եկն ի ժողովուրդն նոցա։ Մատուցեալ դպիր մի ասէ ցնա։ Եւ գային առ նա բերէին անդամալոյծ մի բարձեալ ի չորից։ Նա պատասխանի ետ եւ ասէ։

Անդր da unten, unten — *պատկեր, աց* Bild — *կարծել* glauben — *կէտ, կիտի* Wallfisch; Punkt, Zweck, Regel — *շունչ, շնչոյ* Geist, Seele, Athem — *զեռուն, ռնոյ, նոց* Schlange, kriechendes Thier — *կենդանի, նւոյ, նեաց* lebend — *ստացուած, ոց* Besitz, Gut, Geschöpf — *անիրաւութիւն* Ungerechtigkeit — *յափշտակել, եցի* rauben, an sich reißen — *փախչիլ խեայ. խուցեալ* fliehen — *ինքն* er, selbst — *ճանաչել* erkennen (*ծանեայ. ծանիր, ծանուցեալ*) — *հաւաստի* sicher — *թուիլ* scheinen, vorkommen, *թուի ինձ* es scheint mir — *ուստի* wessen, von wo — *ապրիլ, ապրեցայ* sich retten, leben — *յառաջ*, siehe die vorhergehende Lection — *մնալ* warten — *հաջել, հաչել* bellen — *խածանել* beißen — *չուել* = *չու առնել* reisen, weggehen — *բանակեցուցանել, ուցի* lagern, Stellung nehmen — *թոյլ. թուլից, թուլոց* feige — *համարձակել* kühn werden — *սիրտ, սրտից* Herz — *բերկրիլ, եցայ* sich erfreuen, erfreut sein — *ծիծաղել* lachen, spotten über — *յագիլ* sich sättigen — *խորիսխ* eine Honig=Wabe, Scheibe — *մեղր, ղու, ղեր* Honig — *արհամարհել* verachten, nicht beachten — *կարօտիլ* nöthig haben — *դառն* bitter, hart — *քաղցրութիւն* Süßigkeit — *ժողովուրդ, դեան, վրդոց* Menge — *մատուցանել* anbieten — *դպիր, դպրաց* Schreiber — *բերել* tragen — *անդամալոյծ, լուծի* gelähmt — *չորից*, siehe unter den Zahlwörtern — *պատասխանի, նւոյ, նեաց* Antwort, *պատասխանի տալ* antworten.

Und als ihn Zerwanus sah (absoluter Genitiv *Զրուան, նայ*), wußte er nicht wer (*եթէ ո՛ ոք*) er sei (Conj. Präs. *եմ*) und fragte (Imperf.): Wer bist du (*եթէ ո՞վ ես դու*)? Und dieser sagte: Ich bin dein Sohn (mit Suffix *ն*). (Da) sagte zu ihm Zerwanus: Mein Sohn (Suffix *ն*) ist (steht am Ende des Satzes) wohlriechend (*անուշահոտ*) und leuchtend (*լուսաւոր*) und du (übers.) bist (an das Ende des Satzes) dunkel (*խաւարին*) und widerlich (*ժանտահոտ*). Und während (*մինչդեռ*) diese (Plural von *նա*) dieses zu (*ընդ*) einander sagten, wurde (Partic.) Hormistus (Gen. *ի*) geboren in seiner Zeit, glänzend und wohlriechend, ging (und) blieb stehen (Aor. von *կալ, կացի*) vor (*առաջի*) Zerwanus (Genitiv). Und ihn sehend (Participum Aorist, ihn ist nachzustellen) wußte (nachzustellen) Zerwanus, daß Hormistus sein (nachzustellen) Sohn war (Präsens);

wegen welchen (Gen.) er (unübers.) geopfert hatte (զյաշտն առնել Imperf.). Und er nahm (Part. Aor.) die Instrumente (զքարքամունան), welche er in der Hand hatte, mit welchen er opferte (զյաշտ առնել Imperf.), gab (sie) Hormistus (mit der Präp. ց) und sagte: Bis jetzt (ցայժմ) opferte (Imperf.) ich (übers.) wegen dir (ich w. d. o.), von nun an („յայսմ հետէ) thue (Conj. Präs.) (dasselbe) wegen mir (d. w. m. th.).

XXXI. Section.

Unpersönliche Verba.

Unpersönlich sind diejenigen Verben, welche nur in der dritten Person Singular gebraucht werden. Sie bezeichnen meist Naturerscheinungen, wie z. B. Es schneit Ձիւնէ, es regnet անձրեւէ u. s. w. Nachstehend eine vollständige Liste der armen. unpersönlichen Verba:

Ամպէ es beginnt sich zu bewölken,
անձրեւէ es regnet,
ցօղէ es thaut,
հեղեղէ es regnet stark,
ձիւնէ es schneit,
ճառագայթէ es scheint,
առաւօտէ es beginnt Tag zu werden,
մրրկէ der Wind weht stark,
փայլատակէ es blitzt,
պտղաբերէ es trägt Früchte,
մռնչէ es heult,
կաղկանձէ es heult, es bellt,
բառաչէ es brüllt,
այգանայ es klärt sich auf,
առաւօտանայ es dämmert,
երեկոյանայ es wird dunkel,
գիշերանայ es wird Nacht,
լուսանայ es glänzt,
խաւարանայ es wird düster,
հրանայ es fängt Feuer,
ասի man sagt, es wird erzählt,
երեւի es scheint, es hat den Anschein,
թուի do.,
կարծի man glaubt, man meint.

Alt-Armenische Lesestücke.

Lesestücke.

Եզնիկ:

Մինչչեւ բնաւ էր ինչ՝ ասեն (Պարսից քէշին գաղտ), ոչ երկինք, եւ ոչ երկիր, եւ ոչ այլ ինչ արարածք՝ որ յերկինս կամ յերկրի. Զրուան ոմն անուն էր՝ որ թարգմանի բախտ կամ փառք. զհազար ամ յաշտ արար, զի թերեւս որդի մի լինիցի նմա, որում անուն Որմիզդ. որ զերկինս եւ զերկիր, եւ զամենայն որ ի նոսա՝ արասցէ: Եւ յետ հազար ամի յաշտ առնելոյ՝ սկսաւ ածել զմտաւ, ասէ. Օգո՞ւտ ինչ իցէ յաշտս զոր առնեմ, եւ լինիցի՞ ինձ որդի Որմիզդ. եթէ ի զուր ինչ ջանայցեմ:

Erklärungen.

Մինչչեւ *mintschjeu* bevor,
բնաւ, ից jeder, ganz,
էր *êr* 3. Pers. Sing. Imperf. von եւ *(jel)* sein,
ինչ *intsch* Sache, etwas,
ասեն *assen* 3. Pers. Plur. Präs. von ասել *assel* sagen,
Պարսից *barssiths,* Gen. Plur. von Պարսք *barsskh* der Perser,
քէշ, ի Religion, Secte,
գաղտ Entdecker, Erfinder,
ոչ *uotsch* nicht,
երկինք *jerkinkh* Himmel, Plur. von երկին (կնի, նաւ),
    Plur. կնից, իւք.
երկիր *jergir* Erde (կրի, րաւ),
այլ *ajl,* 1) Adjectiv (ոյ, ում, յայլմէ, լով), anderer, 2) aber,
արարած *ararads* Geschöpf, Schöpfung, declinirt nach der vocalischen
    Ո=Declination, vide Lection II, das Verbum lautet: առնել
    arrnel machen (առնեմ, արարի) ք Plural=Suffix,
կամ *gam* oder, auch,
յերկինս ist Accus. mit der Präposition ի und steht hier statt eines
    Locativ auf die Frage wo?
յերկրի Locativ von երկիր, auf der Erde,
Զրուան *Zerwan* (persischer Gott),
ոմն *uomn* ein gewisser, pron. indefinitum (declinirt: ոմն, որումն,
    Dat. ումեմն, յումեմնէ, ոմամբ, Plur. ոմանք, ոմանց, զոմանս, յոմանց, ոմամբք), bezieht sich auf Zeruan,

անուն *anun* Name (անուան, ուամբ),
որ *uor* welcher (im Namen welcher ...),
թարգմանի *tharkmani* 3. Perf. Präs., Sing. Pass. von թարգմանել erklären, übersetzen (Dragoman) (Präs. Act. եմ, ես, է, եմք, էք, են, Präs. Pass. իմ, իս, ի, իմք, իք, ին),
բախտ *pachd* Glück (ի, իւ,ից, իւք),
փառք *pharrkh* Ruhm (փառաց) փառաւորութիւն Verherrlichung,
հազար *hazar* tausend (ի, աց) զ Zeichen des Accus.
ամ *am* Jahr (ի, աց),
յաշտ *jaschd* Opfer (ի,ից) յաշտ առնել *(jaschd arrnel)* ein Opfer machen, opfern; Bezüglich der Ethymologie vergl. im Sanscrit die Wurzel yaj (Subst. yajña),
արար *arar*, II. Aor. des Verbums առնել,
զի *zi* auf daß, damit զի մի *(zi mi)* damit nicht,
թերեւս *thereus* vielleicht, es kann sein,
որդի *uorti* Sohn (դւոյ, դւոց),
մի *mi* irgend einer (միոյ oder միոջ, միում, ի միոջէ, միով),
լինիցի *linithsi* 3. Perf. Fut. Pass. Sing. von լինիլ *linil* ich bin, ich werde,
նմա *n(e)ma* Dat. Sing. des Demonstrativpronomen նա *(na)* jener (նորա, նմա, ի նմանէ, նովաւ, նոքա, նոցա, նոքօք),
որում *uorum* Dat. von որ *uor* welcher (dem ein ...), անուն siehe oben,
Որմիզդ *uormizt (Hormistes)* Name,
ամենայն *amenajn* alles, jeder (ի, իւ, այնք, այնց),
նոսա *nossa*, Accus. Plur. von նա *na* jener (նորա, նմա, նովաւ, Plur. նոքա, նոցան, զնոսա, ի նոցանէ, նոքօք), wegen der Präposition ի mit dem Accus., siehe oben,
առնիցէ *arrnithsê*, 3. Perf. Sing., Präs. Conj., Act. vom Verbum առնել *arrnel* machen, schaffen,
յետ *jed* nachher, darauf, bezieht sich auf den folgenden Genitiv von առնել *arrnel* machen, thun, welches wie մարդ (Lection II) declinirt,
սկսաւ *(e)ssgssau* von սկսանիլ anfangen, 3. Person Indic. Sing. des I. Aor. der 4. oder passiven Conj.,
ածել *adsel* führen, tragen, bringen (ածեմ, ածի, ած),
մտաւ *m(e)daw* Instr. von միտ *mid* Geist (մտի, Plur. միտք, մտաց, մտօք)։ Mit der Präp. զ *(z)* bezeichnet der Instr. den Ort, um welchen herum etwas geschieht (Um den Geist herumtragen = nachdenken; vergl. das Deutsche „sich mit einem Gedanken herumtragen"),
ասէ *assê*, 3. Perf. Sing., Präs. von ասել sagen, sprechen,
օգուտ *okud*, Nom. Sing., Nützlichkeit (օգտի, ից),
ինչ *intsch* irgend welcher,

իցէ *ithsê,* 3. Perſ. Sing., Präſ. Conj. von **ել** ſein (**իցեմ. իցես. իցէ. իցեմք. իցէք. իցեն**).
յաշտս *jaschdss,* ſiehe oben,
զոր *zuor* beſt. Accuſ. von **որ** welcher
առնեմ *arrnem,* 1. Perſ. Sing., Präſ. Act. von **առնել** machen,
լինիցի *linithsi,* 3. Perſ. Sing., Präſ. Conj. von **լինել** werden,
որդի *uorti* Sohn, nach der vocaliſchen Ո= und Ա=Declination,
եթէ *jethê* oder, wenn, was, auf daß,
ի զուր *i zur* vergebens,
ջանայցեմ *tschanajthsem,* 3. Perſ. Conj. Sing., Präſ. von **ջանամ** arbeiten (II. Conj., regelmäßig).

Պատմութիւն:

Որմնադիր ոմն դիպուածով անկաւ ի բարձրութենէ տանեացն՝ ուր գործէր. եւ ըստ յաջողելոյ բախտին՝ անկաւ ի վերայ առն միոյ՝ որ նստէր ի խոնարհ. որով առանց մեծի ինչ վնասու անձինն՝ սպան զողորմելի այրն: Որդի մեռելոյն կոչեաց զորմնադիրն յանդիման դատաւորի, եւ յատենի ամբաստանէր զնմանէ՝ մարդասպան գոլ: Բայց որմնադիրն ապրեցոյց զանձն ասելով. Բարեկամ, եթէ յանցուցեալ ինչ իցեմ, յանձն առնում զապաշխարութիւն. Ել դու ինքնին ի տեղին՝ ուստի եսն անկայ. եւ ես նստայց՝ ուր նստէր հայր քո. եւ դու ընկենլով զքեզ ի վայր՝ սպան զիս, եթէ կարես. եւ ես հաւանեալ եմ ընդ այս:

Որմնադիր oder **որմնաշէն, շինաց** Maurer — **դիպուած, ոց** Zufall — **անկանիլ, անկայ, անկիր** fallen — **բարձրութիւն** die Höhe — **տանիք, նեաց** Dach — **գործել, գործեցի** arbeiten — **յաջողել, եցի** gelingen, Glück haben — **բախտ, ի, ից** Glück, **ըստ բախտի, ըստ յաջողելոյ բախտի** zum Glücke, glücklicherweiſe — **ի վերայ** auf — **առն** von **այր** — **նստիլ, տայ, նիստ** ſitzen, bleiben — **խոնարհ, ի, աց** niedrig, **ի խոնարհ** unten — **անձն, ձին, ձամբ, ձանց** Seele, Körper — **սպանանել, սպանի** tödten — **ողորմելի** unglücklich, arm — **մեռանիլ, ռայ** ſterben — **կոչել, եցի** nennen — **յանդիման** vor, in Gegenwart von — **դատաւոր, աց** Richter — **ատեան, ենի** Gericht — **ամբաստանել, եցի** anklagen — **մարդասպան, ի, աց** Mord — **ապրիլ, ապրեցայ** retten, vertheidigen — **բարեկամ, ի, աց** Freund — **յանցանել** fehlen — **ապաշխարութիւն** Buße — **ընկենուլ, կեցի** werfen — **ի վայր** hinunter, (**վար** Arbeit, bearbeitetes Land, Gebrauch, Verwendung) — **հաւանել** überzeugt ſein, zuſtimmen, ſich mit etwas zufriedenſtellen, der Sinn dieſes Satzes: „und ich bin damit einverſtanden".

Յաղագս ապստամբութեան Հայկայ։

Այս, ասէ, Հայկ գեղապատշաճ եւ անձնեայ, քաջագանգուր. խայտակն եւ հաստաբազուկ, սա ի մէջ սկայիցն քաջ եւ երեւելի լեալ, ընդդիմակաց ամենեցուն, որք ամբառնային զձեռն՝ միապետել ի վեր ամենայն սկայիցն եւ դիւցազանց։ Սա խրոխտացեալ ամբարձ զձեռն ընդդէմ բռնաւորութեան Բելայ, ի տարածանել ազգի մարդկան ընդ լայնութիւն ամենայն երկրի՝ ի մէջ բազմակոյտ սկայիցն, անհուն խօլաց եւ ուժաւորաց։ Քանզի անդ մոլեգնեալ այր իւրաքանչիւր սուր ի կող ընկերի իւրոյ ձգելով, ջանային տիրել ի վերայ միմեանց, ուր պատահմունք ի դէպ ելանէին Բելայ՝ բռնանալ ունել զամենայն երկիր։ Որում ոչ կամեցեալ Հայկայ՝ հնազանդ լինել Բելայ. յետ ծնանելոյ զորդի իւր զԱրմենակ ի Բաբելոնի, չուեալ գնայ յերկիրն Արարադայ, որ է ի կողմանս հիւսիսոյ, հանդերձ որդւովք իւրովք եւ դստերօք եւ որդւոց որդւովք. արամբք զօրաւորօք՝ թուով իբրեւ երեքհարիւր, եւ այլովք ընդոծնօք, եւ եկօք յարեցելովք ի նա, եւ բոլոր աղխիւ։

Երթեալ բնակէ ի լեռնոտին միում ի դաշտավայրի. յորում սակաւք ի մարդկանէ յառաջագոյն ցրուելոցն դադարեալ բնակէին. զորս հնազանդ իւր արարեալ Հայկ, շինէ անդ տուն բնակութեան կալուածոց, եւ տայ ի ժառանգութիւն Կադմեայ որդւոյ Արմանեկայ։ Այս արդարացուցանէ զանգիր հին ասացեալ զրոյցս։

Եւ ինքն խաղայ, ասէ, այլով աղխիւն ընդ արեւմուտս հիւսիսոյ, գայ բնակէ ի բարձրաւանդակ դաշտի միում. եւ անուանէ զանուն լեռնադաշտակին Հարք. այս ինքն՝ աստէն բնակեալքս՝ ազգի տանն Թորգոմայ։ Շինէ եւ գիւղ մի, եւ անուանէ յիւր անուն Հայկաշէն։ Յիշի եւ աստանօր պատմութիւնս. հարաւոյ կողմանէ դաշտիս այսորիկ առ երկայնանստիւ միով լերամբ բնակեալ յառաջագոյն արք սակաւք՝ ինքնակամ հնազանդեալ դիւցազինն։ Արդարացուցանէ եւ այս զասացեալ զրոյցս անգիր։

Erläuterungen.

Յաղագս wegen, von,
ապստամբութիւն Erhebung, Aufstand, Revolution,
Հայկ Ahnherr der Armenier,
գեղապատշաճ wohlgeformt, wohlgestaltet,
անձն, ին, ամբ Person, selbst, անձնեայ corpulent, stark,
քաջագանգուր schön gelockt,

խայտակն lebhaft, mit blitzenden Augen versehen,
հաստաբազուկ mit starken Armen versehen, robust,
սկայ, ի, ից Riese, Heros, քաջ, ի, աց mächtig, tapfer,
երեւելի, լւոյ, լեաւ, լեաց, լեաք augenscheinlich, offenbar; hervorragend,
ընդդիմակաց Gegner,
ամբառնալ, բարձի, բարձ erheben, զձեռն die Hand erheben,
միապետել, եցի allein herrschen, ի վերայ mit Gen., über,
դիւցազն, զին oder զան, զունք զանց Heros, Halbgott,
խրոխտալ oder պանծալ, ացայ, ացեալ sich rühmen, brüsten,
ընդդէմ gegen mit dem Genitiv,
բռնաւորութիւն Herrschaft, Gewaltherrschaft,
տարածանել oder ծել, եցի zerstreuen, ausdehnen,
լայնութիւն Breite,
բազմակոյտ, կուտի, ից angehäuft,
անհուն, հնի, հնից oder հունց endlos,
խոլ, ի, աց mächtig,
ուժաւոր, ի, աց kräftig, mächtig,
քանզի denn, da, weil,
անդ dort, damals,
մոլեգնիլ, եցայ wüthen, rasen,
սուր, սրոյ, ոց Schwert, Degen,
կող, ի oder ոյ, ից Seite,
ընկեր, ի, աց Genosse, Nächste,
ձգել, եցի, եա ausstrecken, ergreifen, an sich ziehen,
ջանալ, ացայ, ացի, arbeiten, streben,
տիրել, եցի herrschen,
պատահումն, հման, մունք, մանց Zufall, Ereigniß,
ի դէպ ելանէ es geschieht, es gelingt, es ereignet sich,
բռնանալ, ացայ tyranisiren, die Herrschaft an sich reißen,
կամիլ, եցայ, մեաց, wollen, wünschen,
հնազանդ, ի, ից, gehorsam, unterworfen,
յետ nach,
ծնանիլ, ծնայ, ծնեալ gebären, zeugen,
չու, ոյ, ոց, Reise, չու առնել reisen,
գնալ gehen, գնացի, գնաց, գնա՛, գնացից, գնասցես.
կողմն, ման, մանք, մանց Gegend, Seite,
հիւսիս, սիսոյ oder սիսի Norden,
հանդերձ mit, zusammen mit,
դուստր, դստեր, երք, երաց oder երց Tochter,
զօրաւոր, ի, աց stark, mächtig,
ընդոծին oder ընտոծին, ծնի, նաց, նօք im Hause geboren,
յարեցեալ verbunden,
բոլոր, ի, իւ, ով, ից, իւք ganz,

աղխ, ի, ից Geräth, Aufwand,
բնակ, ի, աց eingeboren, einheimisch,
լեռնոտն, ոտին, ոտամբ Fuß eines Berges,
դաշտավայր, ի, աց Ebene,
յառաջագոյն früher, eher,
ցրուել եցի zerstreuen,
դադարել եցի nachlassen, bleiben,
բնակել, եցի bewohnen, wohnen,
շինել, եցի bauen, errichten,
բնակութիւն Wohnung, (hier im Genitiv des Zweckes),
կալուած, ոյ oder *ի, ոց* Besitz,
ժառանգութիւն das Erbe,
արդարացուցանել, ցուցի rechtfertigen, beweisen,
հին, հնոյ, ոց alt, veraltet,
զրոյցք, զրուցաց Geschichte, Erzählung,
ինքն selbst *ինքեան, քեամբ, քեանք, քեանց, քեամբք,*
խաղալ, ացի aufbrechen, reisen,
արեւմուտք, մտից, մտիւք West, Abendland,
բարձրաւանդակ, ի, աց, hoch, erhaben,
դաշտ, ի, աց, Feld, Ebene,
լեռնադաշտակ, ի, աց Hochebene,
աստ hier, daselbst,
ազգ, ի, աւ, աց, օք Geschlecht, Volk, Stamm,
գիւղ, գեղջ. ջէ oder *ղէ, ղիւ, ղից, ղիւք* oder *ղջք* Dorf,
յիշել. եցի erinnern, in's Gedächtniß zurückrufen,
աստանօր hier = *աստէն*
հարաւ, ւոյ, ով Süden,
կողմն, ման, մանք, մանց Seite, Gegend,
երկայնանիստ, նստի, իւ sich weit erstreckend,
լերամբ von *լեառն* Berg, (*լերին, ի լեռնէ, լերամբ, րինք, րանց*)
ինքնակամ freiwillig,
հնազանդել gehorchen,
դիւցազն, զին, զունք, զանց Heros, Halbgott,
անգիր nicht geschrieben,
զասացեալ von *ասել* sprechen.

NB. Die nun folgenden Stücke in alt-armenischer (classischer) Sprache sind dem Neuen Testamente entnommen und wurde von einer Erklärung des Textes aus dem Grunde abgesehen, da es jedem Lernenden leicht sein dürfte, die Uebersetzung in seiner Muttersprache zum leichteren Verständnisse des Textes zu benützen. Das in diesem Abschnitte gegebene Stück aus Eznik und die hier folgenden Bruchstücke des Neuen Testamentes sind aus dem „Goldenen Zeitalter“ der armenischen Literatur.

Մկրտութիւն Տեառն:

Յայնժամ գայ Յիսուս ի Գալիլեէ ի Յորդանան առ Յովհաննէս՝ մկրտել ի նմանէ: Եւ Յովհաննէս արգելոյր զնա եւ ասէ. Ինձ պիտոյ է ի քէն մկրտել, եւ դու առ իս գաս: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնա. Թոյլ տուր այժմ, զի այսպէս վայել է մեզ լնուլ զամենայն արդարութիւն. եւ ապա թոյլ ետ նմա: Եւ իբրեւ մկրտեցաւ Յիսուս, ել վաղվաղակի ի ջրոյ անտի. եւ ահա բացան նմա երկինք. եւ ետես զՀոգին Աստուծոյ՝ զի իջանէր իբրեւ զաղաւնի եւ գայր ի վերայ նորա: Եւ ահա ձայն յերկնից՝ որ ասէր. Դա է որդի իմ սիրելի, ընդ որ հաճեցայ: Մատ. Գ. 13—17.

Փարիսեցին եւ մաքսաւոր:

Այր երկու ելին ի տաճարն կալ յաղօթս, մին փարիսեցի եւ միւսն մաքսաւոր: Փարիսեցին կայր մեկուսի, եւ զայս առանձինն աղօթս մատուցանէր. Աստուած իմ, գոհանամ զքէն, զի ոչ եմ իբրեւ զայլս ի մարդկանէ, յափշտակողս եւ զանիրաւս եւ շնացողս, կամ իբրեւ զայս մաքսաւոր: Այլ պահեմ երկիցս ի շաբաթու, եւ տամ տասանորդս յամենայն ստացուածոց իմոց: Եւ մաքսաւորն կայր մեկուսի, եւ ոչ կամէր եւ ոչ զաչսն ընդ երկինս ամբառնալ. այլ կոծէր զկուրծս իւր եւ ասէր. Աստուած, քաւեա զիս զմեղաւորս: Ասեմ ձեզ. էջ սա արդարացեալ ի տուն իւր քան զնա. զի ամենայն՝ որ բարձրացուցանէ զանձն իւր՝ խոնարհեսցի. եւ որ խոնարհեցուցանէ զանձն՝ բարձրասցի: Ղուկ. ԺԸ. 10—14.

Neu-Armenisch.

Einleitung.

Wie bei allen Cultur-Sprachen, die lange Entwicklungen durchmachten, zeigt auch im Armenischen die Umgangssprache ein Abfallen der ursprünglichen Nominalendungen und eine Vereinfachung der ganzen Formenlehre. Die regen Handelsbeziehungen, welche die armenischen Kaufleute unterhielten, bewirkten, daß sich viele Fremdwörter in die Sprache einschlichen und oft die volksthümlichen Ausdrücke verdrängten, ja, diese Veränderungen gingen so weit, daß ein armenischer Kaufmann ein im classischen Armenisch geschriebenes Buch kaum versteht. Es existieren eigene Wörterbücher, welche nur den Zweck haben, dem gewöhnlichen Armenier die Kenntnis der Schriftsprache zu erleichtern. Diese sind nicht etwa in alt- und neu-armenischer Sprache verfaßt — nein, zur Erklärung der Bedeutungen wird das Türkische, welches zu diesem Behufe mit armenischen Lettern geschrieben wird, zu Hilfe genommen. Grammatiken, welche für Armenier zur Erlernung fremder Sprachen verfaßt wurden, haben bei Wort- und Sacherklärungen, bei Uebungen 2c. fast immer den türkischen Text beigegeben, damit, wie der Verfasser eines solchen Buches ausdrücklich bemerkt, seine Landsleute, die Grammatik leichter benützen könnten, da ihnen die türkische Sprache geläufiger sei, als die armenische Schriftsprache.*) Der in der classischen Sprache bereits fühlbare Mangel

*) Das gilt aber nur für einen kleinen Theil der in Constantinopel und im westlichen Klein-Asien wohnenden und des Armenischen nicht mächtigen Armenier.

eines bestimmten Artikels wird durch Anhängung von Demonstrativ-Suffixen abgeholfen. Dieselben vertraten bereits in der Schriftsprache die Stelle eines Artikels, obwohl sich daselbst der Charakter eines Demonstrativpronomens noch deutlich fühlbar macht. In der Umgangssprache ist derselbe gänzlich verloren gegangen. In den Klöstern und den anderen Pflegestätten armenischer Literatur wird beim Sprechen eine der Schriftsprache ziemlich nahestehende Ausdrucksweise angewendet. Im Ganzen und Großen verhält es sich aber zwischen der heutigen Umgangssprache und der Schriftsprache so wie etwa in Indien mit dem Hindustani und dem Sanscrit — das eine Volks- — das andere eine künstlich erlernte Gelehrtensprache, welche dem gemeinen Volke unverständlich ist. Der von den Gelehrten gesprochene Dialect dürfte etwa, wenn man den Vergleich schon fortführen will, dem Pali in Indien entsprechen. Wie jeder Vergleich, so ist auch dieser ziemlich hinkend, da die örtlichen und sprachlichen socialen Verhältnisse grundverschieden sind. Erwähnt sei noch, daß auch die armenische Schrift der türkisch-persischen, der Einfachheit wegen, vielfach vorgezogen wird und so finden wir rein türkische, aber nur von den Armeniern verfaßte Bücher in armenischen Lettern, ja, in Constantinopel gibt es vier von den Armeniern herausgegebene türkische Journale, die mit armenischen Lettern gedruckt werden, aber nur für die Armenier in Constantinopel und Klein-Asien. Wie schon in der Einleitung dieses Buches erwähnt wurde, spaltet sich die Umgangssprache in mehrere Dialecte, von denen besonders der Constantinopler und Tifliser Dialect hervorzuheben wären. Unser Buch beschäftigt sich vorwiegend mit dem Constantinopler Dialecte.

I. Lection.

Plural.

Siehe I. Theil, I. Lection und II. Präsens von ել sein und ունիլ haben. XIX. Lection, Demonstrativpartikeln.

Die Regeln zur Bildung des Plurales im Neu-Armenischen sind folgende:

1. Einsilbige Substantiva nehmen die Endung եր an, z. B.: ծառ Baum, փայտ Holz, ձի Pferd haben im Plural: ծառեր, փայտեր, ձիեր։

2. Mehrsilbige nehmen die Endung ներ an, z. B.: պարտէզ Garten, Plur. պարտէզներ — թռչուն Vogel, Plur. թռչուններ։

3. Endigt ein Substantiv auf յ, so verliert es im Plural diesen Consonanten, z. B.: տղայ Kind — տղաներ, ճամբայ Weg — ճամբաներ։

Von den Demonstrativ-Suffixen dient ս nur für die erste Person, դ nur für die zweite und ն besonders für die dritte, aber auch für die beiden anderen Personen. Das ն vertritt direct die Stelle eines bestimmten Artikels und wird in ein ը verwandelt, wenn das Substantiv, dem es angehängt werden soll, auf einen Consonanten ausgeht, beginnt das darauffolgende Wort mit einem Vocale, so bleibt ն. Diese Demonstrativ-Suffixe werden immer affigirt, wenn das Substantiv ein besitzanzeigendes Fürwort bei sich hat, und zwar im Singular, z. B.: իմ գիրքս mein Buch, քու գիրքդ dein Buch, իւր գիրքը*) sein Buch, Plural իմ գրքերս, քու գրքերդ, իւր գրքերը.*) Bei մեր, ձեր, իրենց, unser, euer, ihr, wird nur das Suffix ն, resp. ը angewendet. Wenn die Substantiva auch ohne besitzanzeigende Fürwörter auftreten und nur die Suffixe annehmen, so zeigen diese Suffixe allein schon den Besitz an. Diejenigen Wörter, welche in der Schriftsprache als Plurale behandelt werden, behalten das ք des Plurals auch in der Umgangssprache bei, bilden jedoch, da sie hier als Singulare behandelt werden, einen neuen Plural, z. B.: ծախք Kosten, Plural ծախքեր, գիրք Buch, Plural գրքեր։

---

*) ը, weil das Wort auf einen Consonanten endigt.

Uebung.

Հաց ունի՞ք։ Այո, տէր, ունիմ։ Իմ բեղոյրս ունի՞ք։ Այո, տէր, ձեր բեղոյրն ունիմ։ Ի՞նչ բեղոյր ունիք։ Իմ բեղոյրս ունիմ։ Ի՞նչ հաց ունիք։ Ձեր հացն ունիմ։ Ձեր հացն ունի՞ք։ Այո, տէր, ունիմ զայն։ Ի՞նչ աղ ունիք։ Ձեր աղն ունիմ։ Իմ թուղթս ունիմ։ Ի՞նչ շաքար ունիք։ Աճառն ունիմ։ Իմ աճառս ունիմ։ Աճառն ունի՞ք։ Օգտակար գրքեր։ Խոհեմ դատաւորներ։ Երիտասարդ զինուորներ։ Նոր ծախք։ Մեծագին գոհարներ։ Սիրուն հրացանն ունի՞ք։ Ունիմ։ Չունիմ։ Հաց չունիմ։ Իմ հին բեղոյրս ունի՞ք։ Ոչ, տէր, չունիմ։ Իմ գեղեցիկ ձիս ունի՞ք։ Այո, տէր, ունիմ։ Իմ հին մուճակս ունիք։ Ոչ, տէր, չունիմ։

Հաց *haths* Brot,
այո *ajo, aho* ja,
տէր *dêr* Herr,
իմ mein,
բեղոյր *peghqjr* Hut,
ձեր dein, Ihr,
ի՞նչ *inthsch* welcher, welches?
այն dieses, Accus. զայն *zajn*,
աղ *agh* Salz,
թուղթ *thughth* Papier,
շաքար *schakhar* Zucker,
աճառ *adscharr* Seife,
հին *hin* alt,
ձի *tsi* Pferd,
օգտակար *ôkdagar* nützlich,
գիրք *kirkh*, Plur. գրքեր Buch,
խոհեմ *chohem* klug, weise,
դատաւոր *tadawor* Richter,
երիտասարդ *jeridassart* jung,
զինուոր *zinuwor* Soldat,
նոր *nor* neu,
ծախք *dsachkh* Auslage, Kosten,
մեծագին *medsakin* kostbar, theuer, werthvoll,
գոհար *kohar* Edelstein, Geschmeide,
սիրուն *ssirun* schön,
հրացան *hrathsan* Flinte,
չունենալ nicht haben,
գեղեցիկ *keghethsig* schön,
մուճակ *mudschag* Schuh.

Uebung.

Hast du mein Pferd? Nein, mein Herr, ich habe es nicht. Welchen Hut hast du? Ich habe meinen schönen Hut. Schöne Bücher. Neue Pferde. Hast du meinen Schuh? Alte Seife. Dies ist meine Seife. Ich habe dein Brot. Hast du Salz? Diese Seife ist alt (alt ist). Hast du meine alte Flinte? Ich habe dein Papier. Dieser Richter ist klug (klug ist). Die Richter sind klug (klug sind). Welches Brot hast du? Ich habe mein Brot. Hast du meinen Hut? Ja, mein Herr, ich habe Ihren Hut. Hast du mein Pferd? Ja, mein Herr, ich habe es.

II. Lection.

I. und II. Declination.

Siehe I. Theil, I. Lection, die Lehre von den Fällen.

Die Hauptwörter des Neu-Armenischen unterscheiden sich in der Declination nur im Singular, da der Plural für alle vier Declinationen dieselben Endungen hat. Man kann im Neu-Armenischen vier verschiedene Declin. annehmen, welche folgende Endungen zeigen:

Singular

	I. Decl.	II.	III.	IV.
N. u. A.	—	—	—	—
G. u. D.	ի	ու	ւան	ան (եան)
Ablativ	է	է	ւընէ	նէ (ենէ)
Instrum.	ով	ով	ով	ամբ (եամբ)

Plural für alle Declinationen.

N. u. A.	—	եր (ներ)
G. u. D.	—	երու (ներու)
Ablativ	—	երէ (ներէ)
Instrum.	—	երով (ներով)

I. Declination (Առաջին Հոլովումն)։

Singular (Եզակի)

N. u. A.	ծառ	*dsarr*	der Baum
G. u. D.	ծառի	*dsarri*	(des) dem Baume(s)
Ablativ	ծառէ	*dsarrê*	von dem Baume
Instrum.	ծառով	*dsarrô*	durch den Baum

Plural (Յոգնակի)

N. u. A.	ծառեր	*dsarrer*	die Bäume
G. u. D.	ծառերու	*dsarreru*	der (den) Bäume(n)
Ablativ	ծառերէ	*dsarrerê*	von den Bäumen
Instrum.	ծառերով	*dsarrerô*	durch die Bäume

Nach der ersten Declination geht der größte Theil der Hauptwörter, z. B.:

փայտ, փայտի, տեր Holz,*) զինուոր, րի, ուորներ Soldat,
ձայն, ձայնի, ձայներ Stimme, բարեկամ, մի, կամներ Freund,

*) Wie aus den hier angeführten Beispielen ersehen werden kann, haben alle Wörter dieser Declination in der Schriftsprache im Genitiv Singular ebenfalls ի։

չար, չարի, չարեր der Schlechte,*)
անոյշ, անուշի, ոյշներ Parfum,
որսորդ, դի, սորդներ Jäger,
պսակ, պսակ, պսակներ Krone.

II. Declination. (Երկրորդ հոլովումն)։

	Singular (Եզակի)	Plur. (Յոգնակի)
N. u. A.	ծեր *dser* der Greis,	ծերեր *dserer*
G. u. D.	ծերու *dseru* des Greises (dem Greise),	ծերերու *dsereru*
Ablativ	ծերէ *dserê* von dem Greise,	ծերերէ *dsererê*
Instrum.	ծերով *dserôw* durch den Greis,	ծերերով *dsererôw*

Nach dieser Declination geht der größte Theil der einsilbigen Wörter. Wie man durch einen Vergleich mit dem Paradigma der ersten Declination ersehen kann, unterscheiden sich diese beiden Declinationen nur durch den Genitiv (Singul.).

Nach dieser Declination flectieren z. B.:

ձի, ձիու, ձիեր Pferd,
դի, դիու, դիեր Leichnam,
մարդ, մարդու**) Mensch,
արեւ, արեւու, արեւներ Sonne,
խենթ, խենթու, խենթեր Narr,
ծով, ծովու, ծովեր Meer, See,
պառաւ, պառաւու, պառաւներ Greisin,
շահ, շահու շահեր Gewinn,
ժամ, ժամու, ժամեր Stunde,
դար, դարու, դարեր Jahrhundert,
հայ, հայու, հայեր Armenier, [armenisch,
գլուխ, գլխու, խներ Kopf,
էշ, իշու, էշեր Esel,
արջ, արջու արջեր Bär,
տղայ, տղու, տղաներ Kind, Jüngling.

Zu dieser Declination gehören alle jene Wörter, welche in der Schriftsprache im Genitiv auf ու oder ոյ ausgehen.

Es gehen demnach auch nach diesem Paradigma alle Infinitive (աներեւոյթ), z. B.: տեսնել (Schriftsprache տեսանել) sehen, տեսնելու, աշխատիլ sich abmühen, աշխատելու, նստիլ sich setzen, նստելու, երթալ gehen, երթալու։

Statt den aus Stoffnamen gebildeten Adjectiven gebraucht die neuarmenische Sprache den Ablativ des betreffenden Stoffes, z. B.: ledern կաշիէ von կաշի Leder, eisern երկաթէ von երկաթ Eisen, papieren թղթէ von թուղթ Papier u. s. w.

Uebung.

Ի՞նչ մուճակ ունիք։ Կաշիէ մուճակն ունիմ։ Իմ գեղեցիկ ձիս ունի՞ք։ Այո, տէր, ունիմ։ Իմ հին մուճակս ու-

*) Als Adjectiv indeclinabel.
**) Der Plural von մարդ ist unregelmäßig, siehe IV. Lection.

նի՞ք։ Ոչ, տէր, չունիմ։ Ի՞նչ հրացան ունիք։ Ձեր գեղեցիկ հրացանն ունիմ։ Իմ դերձանէ գուլպաս ունի՞ք։ Ի՞նչ շաքար ունիք։ Երկաթէ հրացան ունիմ։ Բան մը ունի՞ք։ Բան մը չունիմ։ Անօթի՞ էք։ Անօթի եմ։ Աղէկ բան մը ունի՞ք։ Քուն չունիմ։ Քուն ունի՞ք։ Գէշ բան մը չունիմ։ Սիրուն բան մը ունի՞ք։ Ի՞նչ սիրուն բան ունիք։ Սիրուն բան մը չունիմ։ Ի՞նչ ունիք աղէկ։ Աղէկ սուրճ ունիմ։ Հին պանիր ունիմ։ Ի՞նչ թուղթ ունիք։ Ձեր աղէկ թուղթն ունիմ։ Գեղեցիկ ձի ունի՞ք։ Իմ կաշիէ հին մուճակս ունիմ։ Արծիւը թռչուններուն թագաւորն է։ Թագաւորական պարտէզները զարմանալի են։ Կապուտակն իրեն սիրական գոյնն է։ Տղաք միշտ հաւասար չեն։ Պզտիկ ճամբաները դեռ չոր չեն։

*կաշի, ու**) *gaschi* Leder,
գուլպայ, ի kulba Strumpf,
դերձան, ի tertsau Zwirn,
երկաթ jergath Eisen,
գէշ kêsch schlecht,
պանիր, պանրի banir Käse,
բան մը pan mĕ irgend etwas,
թռչուն, չնի trrthschun Vogel,
թագաւոր thakawor König,
թագաւորական thakaworagan königlich,
իրեն iren neben *իւր* sein,
գոյն, գոյնի koin Farbe,
միշտ mischd immer,
պզտիկ bĕzdig klein,
դեռ terr noch,
անօթի anôthi hungrig,
աղէկ aghêg gut,
քուն, քնոյ khun Schlaf,
սուրճ ssurdsch, Kaffee,
արծիւ, ի ardsiw Adler,
պարտէզ bardez Garten,
զարմանալի zarmanali bewunderungswürdig,
կապուտակ, ի gabudag das Blau,
սիրական ssiragan beliebt, Lieblings-,
տղայ, տղու, տղաք dghai Kind,
հաւասար hawassar gleich,
ճամբայ, ու dschambah Straße,
չոր tschor trocken.

Uebung.

Die Adler sind die Könige der Vögel. Das Kind ist nicht immer gut. Der königliche Garten ist schön. Die kleine Straße ist noch nicht trocken. Welchen Schuh hast du? Ich habe deinen schönen ledernen (l. sch.) Schuh. Hast du etwas? Nein, ich habe nichts. Haben Sie**) Brot? Haben Sie mein schönes Pferd? Nein, mein Herr, ich habe es nicht. Was hast du? Ich habe den guten Käse. Er hat mein schönes Pferd? Das Blau ist meine Lieblingsfarbe. Dies (*այս*) ist dein Lieblingsbuch. Welchen Schuh hast du? Ich

*) Ու oder ի zeigt an, ob das betreffende Wort im Genitiv Singular auf ու oder ի ausgeht.

**) Die Höflichkeitsform wird im Neu-Armenischen wie im Französischen durch die zweite Person Plural (ihr) ausgedrückt.

habe deinen hölzernen Schuh. (Siehe Paradigma der zweiten Declination). Hast du etwas? Ja, mein Herr, ich habe etwas. Was hast du? Ich habe gutes Brot. Hast du guten Zucker? Dieses Buch ist nicht schön. Hast du ein Buch? Nein, mein Herr, ich habe Papier. Hast du etwas Neues? Bist du hungrig? Nein, mein Herr, ich bin schläfrig, ich bin nicht hungrig. Ich habe deinen schönen papierenen (pap. sch.) Hut.

III. Section.

III. Declination (Երրորդ Հոլովումն)։

	Եզակի	Յոգնակի
N. u. A.	Օր *ôr* der Tag,	օրեր *ôrer*
G. u. D.	օրուան *ôrwan* des Tages, dem Tage,	օրերու *ôreru*
Ablativ	օրւընէ *ôrwênê* von dem Tage,	օրերէ *ôrerê*
Instrum.	օրով *ôrôw* durch den Tag,	օրերով *ôrerôw*

Nach der dritten Declination gehen alle Wörter, welche eine Zeitangabe bedeuten, und zwar:

Ատեն, նուան, ններ *aden* Sitzung, Zeit,
ժամանակ, կուան *žamanag* Zeit,
տարի, տարւան *dari* Jahr,
ամիս, ամսուան *amiss* Monat,
շաբաթ, շաբթուան *schapath* Samstag,
առտու, տուան *arrdu* Morgen,
իրիկուն, կուան *irigun* Abend,
կէսօր, րւան *gêssor* Mittag,
ամառ, ռուան *amarr* Sommer,
ցորեկ, րեկուան *thsoreg* Tag (heller),
ձմեռ, ռուան *tsmerr* Winter,
գիշեր, րուան *kischer* Nacht,
քառորդ, դուան *kharrort* Viertelstunde,
անգամ, գամուան *ankam* Mal,
յառաջ, ջուան *jarratsch* das Frühere,
հերու, րուան *heru* das vergangene Jahr. [Vorzeit,
երէկ, րեկուան *jerêg* Gestern,
վաղը, վաղուան *waghê* morgen,
օրհասարակ *ôrhassarag* Mittag (doch auch հասարակ օր),

Man sagt jedoch ausnahmsweise:

Հինգ օրի չափ beiläufig fünf Tage,
Այն օրէն ետեւ nach diesem Tage,
Ամսէ ամիս von einem Monat auf den anderen,
Քանի մը տարիէն nach irgend einem Jahre.

Die Namen der Wochentage im Neu-Armenischen sind:

Կիրակի Sonntag,
Երկուշաբթի Montag,
Երեքշաբթի Dienstag,
Չորեքշաբթի Mittwoch,

Հինգշաբթի Donnerstag, Շաբաթ Samstag,
Ուրբաթ Freitag, Eine Woche: շաբաթ մը։

IV. Declination.

Siehe I. Theil, IX. Lection.

	Եզակի	Յոգնակի
N. u. A.	տէրութիւն *dêruthiun* Regierung, Herrschaft,	տէրութիւններ
G. u. D.	տէրութեան *dêruthean*	տէրութիւններու
Ablativ	տէրութենէ *dêruthenê*	տէրութիւններէ
Instrum.	տէրութեամբ *dêruthiamp*	տէրութիւններով

Nach dieser Decl. gehen alle Wörter, die auf ութիւն ausgehen und dann noch mehrere andere mit einigen Unregelmäßigkeiten, z. B.:

ծանրութիւն *dsanruthiun* Gewicht,
բարութիւն *paruthiun* Güte,
զօրութիւն *zôruthiun* Macht,
ծնունդ, ծննդեան *dsènunt* Geburt,
ժողովուրդ, վրդեան *žoghowurt* Volk, Menge,
կործանում, նման *gordsanum* Umsturz,
խաւարում, րման *chawarum* Verdunkelung,
անուն, անուան *anun* Name,
էրիկ, էրկան, կանէ *êrig* Mann, Gemal,
կնիկ, կնկան, կանէ *gnig* Frau, Gemalin,
տուն, տան, տընէ *dun* Haus,
շուն, շան, շընէ *schun* Hund,
ձուկ, ձկան, ձըկէ *tsug* Fisch,
աղջիկ, ջկան, կանէ *aghtschig* Mädchen,
լեռ, լերան, լեռնէ *lerr* Berg,
դուռ, դրան, դռնէ *turr* Thüre.

Die Wörter լեռ und դուռ bilden den Plural լեռներ und դռներ, also abweichend von den in der I. Lection aufgestellten Regeln.

Der vierten Declination gehören auch einige Wörter an, welche nach anderen Declinationen, sei es auch nur in einzelnen Fällen, flectieren können, z. B.: անուն, Plural անուամբ oder անունով. տուն Haus, տամբ oder տնով. ծունկ, *dsung* Knie, ծկան oder ծնկի, արիւն Blut, արեան oder արիւնի։

Uebung.

Իմ աղէկ գինիս ունի՞ք։ Ունիմ։ Ոսկին ունի՞ք։ Չունիմ։ Ստակն ունի՞ք։ Ոսկի ժապաւէնն ունի՞ք։ Ոչ, տէր, չունիմ։ Ձեր արծաթէ աշտանակն ունի՞ք։ Իմ ասուէ վերարկուս ու-

նիմ։ Արծաթէ կոճակս ունի՞ք։ Չունիմ։ Ի՞նչ լար ունիք։ Ոսկիէ լարն ունիմ։ Ծարաւի չեմ։ Ի՞նչ ունիք գէշ։ Գէշ բան մը չունիմ։ Ի՞մ գիրքս ունիք թէ դրացւոյնը։ Այս գիրքն ունիմ։ Դրացւոյնն ունիմ։ Ի՞մ հացս թէ հացագործինն ունիք։ Հացագործինը չունիմ։ Տա՞ք էք։ Տաք եմ։ Չեմ վախնար։ Գեղեցի՞կ մուճակը թէ հինը ունիք։ Այս մուճակն ունիմ։ Կաշիէն ունիմ։ Ի՞մ վերարկուս թէ դերձակինը ունիք։ Ի՞մ գաւազանս թէ բարեկամիսը ունիք։ Ի՞մ հացս թէ հացագործինը ունիք։ Ձերինը չունիմ։ Ձե՞ր մատնոցը թէ դերձակինը ունիք։ Վաճառականի՞ն գաւազանը թէ ձերինը ունիք։ Ոչ վաճառականին գաւազանն ունիմ ոչ իմինս։ Անապատները աւազի ովկիանոսներ են։ Աչուըները հոգւոյն հայլին են։ Սա ձիանքը գառնուկներու պէս հանդարտ են։ Գիտութիւնը մարդը իր հաւասարներէն վեր կը դնէ։ Բնութիւնը, ժամանակն ու համբերութիւնն աս աշխարհքիս շատ մեծ բժիշկն են։ Պետրոբուրկ քաղաքը մեծն Պետրոսի թագաւորութեան ատենը շինուեցաւ։ Առէք աշխարհագրութեան թուղթն ու փնտռեցէք Լոնտոն քաղաքը։

Գինի (Schriftspr. նւոյ, նեաց) ու *kini* Wein,
ոսկի, ու *wossgi* Gold,
ժապաւէն *žabawĕn*, ինի Band,
արծաթ, ի *ardsath* Silber,
աշտանակ, ի, աց *aschdanag* Leuchter,
ասր *assr* Wolle,
վերարկու, ի *weragu* Kleid,
կոճակ, ի *godschag* Knopf,
գաւազան, ի, *kawazan* Stock,
մատնոց, ի, *madnoths* Fingerhut,
անապատ, ի, *anabad* Wüste,
ովկիանոս, ի, *ôwgianos* Ocean,
հոգի, Gen. հոգւոյ *hoki* Seele,
գառնուկ, ի, *karrnug* Schaf,
հանդարտ, *hantard* sanft,
գիտութիւն *kiduthiun* das Wissen,
դնել, 3. Pers., դնէ *tnel* setzen, stellen,
ու *u* und,
աշխարհք, ի, *aschcharhkh* Welt,
մեծ *meds* groß,
ուր, որ *ur, or* da, wo,
կը *gĕ*, diese Silbe wird sämmtlichen Personen des Präsens Indicativ vorgesetzt,
դրացի, ցւոյ *trathsi* Nachbar,
հացագործ, ու *hatsakords* Bäcker (Brotmacher),
դերձակ, ի, *tertsag* Schneider,
իմին *imin* das Meinige,
ձերին *tserin* das Deinige,
տաք *dakh* heiß,
թէ *thê* oder,
բարեկամ, ի, *paregam* Freund,
վաճառական, ի, *vadscharragan* Kaufmann,
աւազ, ի, *awaz* Sand,
աչք, Plur. աչուըներ, *athschk* Auge,
հայլի, (ի oder ւոյ, siehe IV. Lection) *ha(j)li* Spiegel,
պէս *bêss* wie, mit vorangehendem Genitiv,
վեր *wer* über, mit dem Gen.,
բնութիւն *pnuthiun* Natur, Wesen,
համբերութիւն *hamperuthiun* Geduld,
շատ *schad* sehr,
բժիշկ, բժշկի, *pžischg* Arzt,

բռնութիւն *pěrrnuthiun* Gewalt,
իրաւունք. *irawunkh* Gerechtigkeit, Vernunft,
չեն *tschen* ունենար haben nicht,
Պետրոբուրգ *betropurg* Petersburg,
առէք *arrêkh* nehmet,
փնտռեցէք *phěndrrezèkh* suchet,
լար, ի. *lar* Faden,
ծարաւի *dzarawi* durstig,
տիրել. 3. Pers., տիրէ *direl* herrschen,
օրէն, ինի, օրէնք. *ôrěn* Gesetz,
տեղի, ու *deghi* Platz,
գէշ *kèsch* schlecht,
քաղաք, ի. Stadt,
շինուեցաւ *schinwethsau* wurde erbaut,
աշխարհագրութիւն *aschcharhakruthiun* Geographie,
թուղթ Landkarte.

Uebung.

Die Wissenschaften (գիտութիւն) stellen (դնեն) den Menschen über Seinesgleichen. Der König ist ein Mensch. Die Wüste ist ein Meer von Sand. Das Auge ist der Spiegel der Seelen. Dieses Pferd ist so sanft wie ein Lamm. Nehmet die Landkarten und suchet die Stadt Petersburg. Die Stadt Rom wurde zur Zeit der Regierung von Romolus erbaut. Ich bin weder hungrig, noch durstig. Habt ihr meinen Schuh oder den des Nachbarn? Hast du mein Kleid oder das des Schneiders? Ich habe deinen goldenen Fingerhut. Ich habe dein Geld. Hast du einen silbernen Leuchter? Ich habe kein wollenes Kleid. Dieser goldene Knopf ist schlecht. Mein Nachbar ist (ein) Bäcker. Ist dir warm? Fürchtest du dich? Der Spiegel der Seele ist das Auge. Die Welt ist groß. Dieser Mann ist mein Arzt. Meine Freunde sind Aerzte. Ist dies deine Landkarte oder meinige? Wo ist mein Buch? Da, wo du bist.

IV. Lection.

Unregelmäßige Declinationen (Անկանոն Հոլովմունք).

Siehe I. Theil, VI. und XII. Lection.

Die im Nominativ Singular auf ի endigenden Wörter, welche in der Schriftsprache zur vocalischen Ո- und Ա-Declination gehören, flectieren im Singular im Neu-Armenischen folgendermaßen:

N. A.	հոգի	Geist	որդի	Sohn	գինի	Wein	թշնամի	Feind	բարի	Gut
G. D.	հոգւոյ		որդւոյ		գինւոյ		թշնամւոյ		բարւոյ	
Ablat.	հոգիէ		որդիէ		գինիէ		թշնամիէ		բարիէ	
Instr.	հոգւով		որդւով		գինւով		թշնամւով		բարւով	

Ebenso flectieren կենդանի, նւոյ, *gentani* Thier, գօտի, ւոյ, *kodi* Gürtel, ծիթենի, նւոյ *tsitheni* Gürtel, դրացի *trathsi* Nachbar, u. s. w.

Bei Fremdwörtern, welche auf ի ausgehen, kann das ի des Genitivs unmittelbar oder unter Einschiebung eines յ angefügt werden, z. B.: Ռիմինի, Genitiv Ռիմինիի oder Ռիմինիյի, Ռիվոլի, լիի, oder լիյի. Հայլի Spiegel bildet Հայլիի jedoch auch Հայլեւոյ nach der Schriftsprache.

Singular der Wörter, welche im Genitiv auf օր endigen.

Nom. und Acc.	հայր Vater	մայր Mutter	եղբայր Bruder
Gen. und Dat.	հօր	մօր	եղբօր
Ablativ	հօրմէ	մօրմէ	եղբօրմէ
Instrumental	հօրմով	մօրմով	եղբօրմով

(հայրով, հարբ) (մայրով, մարբ) (եղբայրով, եղբարբ)։

Der Plural dieser Wörter wird regelmäßig gebildet:

հայրեր, մայրեր, եղբայրներ,

daneben kommen jedoch auch die Formen der Schriftsprache vor, z. B.: հարք, հարց, մարք, մարց, եղբայր, եղբարց, եղբարցմէ und so weiter.

Singular der Wörter, welche im Genitiv auf ոջ endigen:

N. u. A	տէր	քոյր	կին
G. u. D.	տիրոջ*)	քրոջ	կնոջ
Ablativ	տիրոջմէ	քրոջմէ	կնոջմէ
Instrum.	տիրոջմով	քրոջմով	կնոջմով

Das Wort օր Tag hat folgende von der Schriftsprache abweichende Declination:

Singul.	օր	աւուր	օրէ	օրով
Plural	աւուրք	աւուրց	օրերէ	օրերով

Das Wort աստուած Gott declinirt im Singular wie folgt: աստուած, աստուծոյ, աստուծմէ, աստուծով oder ծմով։ Im Plural regelmäßig: աստուածներ, doch kommen auch die Formen der Schriftsprache vor: աստուածք, աստուծոց։

*) Das Wort տէր, im Sinne von Gott, kann jedoch auch nach der Schriftsprache, wie folgt, flectieren: տեառն, տեառնէ, տէրամբ։ Der Plural ist regelmäßig: տէրեր, քոյրեր, kann aber auch nach der Schriftsprache gebildet werden: տեարք, տերանց, կանայք, կանանց, կանանցմէ։ Das Wort այր Mann, welches im Sing. keine Flexion hat, bildet den Plur.: արք, արանց, արանցմէ։

Das Wort մարդ Mensch (Lection II) hat einen Plural, der seiner Form nach ein Singular ist, u. zw. մարդիկ, մարդկան, մարդկանէ, մարդկամբ, jedoch auch մարդիկներ, ներու u. s. w. Daneben ist aber auch die regelmäßige Form մարդեր im Gebrauch.

Der Lernende wird bemerkt haben, daß die verschiedenen Substantiva während der Declination auch innerhalb des Stammes gewisse Vocale abwerfen und andere dafür annehmen, z. B.: բերան, բերնի, գլուխ, գլխու, սէր, սիրոյ, սիրով։ Wir wollen daher im Nachstehenden eine kleine Uebersicht der dabei zu Tage tretenden Erscheinungen geben.

1. Die Vocale, welche sich im Laufe der Declination verändern oder gänzlich verloren gehen können, sind: ա, ի und ու։

Ա

Քաղաք, քաղքի *khaghakh* Stadt,
պառաւ, պառւու *barrau* Greisin,
զաւակ, զաւկի *zawag* Kind, Nachkomme,
տախտակ, տախտըկի *dachdag**) Brett,
ստակ, ստըկի *ssag* Geld,
աղքատ, աղքըտի *aghkhad* arm,
տղայ, տղու *dghah* Kind,
բերան, բերնի *pieran* Mund,
շաբաթ, շաբթուան *schapath* Samstag, Woche,
ոչխար, ոչխըրի *uotschchar* Schaf, Hammel,
կռնակ, կռնըկի *grrĕnag* Rücken,
ճամբայ *dschampah* Weg,
փեսայ, փեսի *phiessa* Gemal,
աստուած, աստուծոյ *assdwads, assdudsoj* Gott.

Ի

Երկիր, երկրի *jergir* Erde,
գիծ, գծի *kids* Linie, Zug, Strich,
քիթ, քթի *khith* Nase,
կաղին, կաղնի *gaghin* Nuß, Eichel,
գիրք, գրքի, գրոց *kirkh* Buch,
միս, մսի *miss* Fleisch,
մարմին, մարմնի, նոյ *marmin* Körper, Cadaver,
գետին, գետնի *kedin* Boden,
սիրտ, սրտի *ssird* Herz,
մոխիր, մոխրի *mochir* Asche,
գիր, գրի, գրոյ *kir, kri, kroj* Buchstabe, Brief, Buch, Schrift,
Դաւիթ, Դաւթի *tawith* David,
անկողին, ողնի; նոյ *angoghin* Bett,
ամիս, ամսոյ, ամսուան *amiss* Monat.

ՈՒ

Օգուտ, օգտի *okud* Vortheil, Gewinn,
անասուն, անսոյ *anassun* Thier,
ձուկ, ձկան *tsug* Fisch,

---

*) Da, wo durch das Ausfallen des betreffenden Vocales die Aussprache des Wortes (zu) hart sein würde, wird im Neu-Armenischen ein ը eingeschaltet. Dieses ը wird in solchen Fällen auch in der Schriftsprache, dort jedoch nur beim Lesen und nicht in der Schrift ausgedrückt.

Հարուստ, րստի *harussd* reich,
Ջուր, Ջրի, Ջրոյ *tschur* Wasser,
Թուղթ, Թղթի *thughth* Papier,
պտուղ, պտղոյ *bdugh* Frucht,
սուրբ, սրբոյ *ssurp* der Heilige,
կերակուր, րակրոյ *gieragur* Speise,
մուկ, մկան *mug* Maus,
դուռ, դռան *turr* Thür,
փուռ, փռան *phurr* Ofen, Herd,
ուսում, ուսման *ussum* Studium, Wissenschaft,
ժողովուրդ, ժողովրդեան *žoghowurt* Menge, Volk.

2. Die Vocale und Diphtonge, welche sich während der Declination in andere verwandeln, sind է, եա, իւ, ոյ, und zwar wird է zu ի, եա zu ե, ոյ und իւ zu ու։

Beispiele.

Է—Ի

Սէր, սիրոյ *ssêr* Liebe,
Հանդէս, դիսի *hantêss* Festlichkeit, Feier,
էշ, իշու *êsch* Esel.

ԵԱ—Ե

Վայրկեան, կենի *wajrgian* Minute, Moment,
պատանեակ, նեկի *badaniag* Jüngling,
վառեակ, ռեկի *warriag* Hühnchen, Küchlein.

ԻՒ—ՈՒ

Հաշիւ, շուի *haschiw* Rechnung,
Հովիւ, վուի *howiw* Hirte,
պատիւ, տուոյ *badiw* Ehre, Ehrenbezeugung.

ՈՅ—ՈՒ

լոյս, լուսոյ, *luiss* Licht,
փոյթ, փութոյ *phuit* Eile, Fleiß, Sorgfalt,
սառոյց, ռուցի *ssaruiths* Eis.

Die Endung իլ des passiven Indicativs verwandelt das ի in ե, z. B.: նայիլ betrachten, նայելու u. s. w.

Uebung.

Մարդուս կեանքը շատ պատահարներու տակ ինկած է։ Եղբայրս սաստիկ տենդ մը ունի։ Դրացի կինս շատախօս մըն է։ Բնութիւնը արհեստներուն հնարողն է։ Սա ծաղիկը ախորժելի հոտ մը ունի։ Բարի լոյս։ Ի՞նչպէս էք։ Աղէկ եմ։ Գէշ եմ։ Օդը ի՞նչպէս է այսօր։ Օդը աղէկ է։ Գէշ է։ Այսօր շատ աղէկ օր մըն է։ Օդը յստակ է։ Տաք է։ Շատ տաք է։ Երկինքը ամպերով պատած է։ Ամէն սկիզբը դժուար է։ Կենաց բոպէները սուղ են։ Աղքատութիւնը ծուլութեան վարձքն է։ Դիմաց տեսիլքը հոգւոյն հայելին է։ Ի՞նչ աճառ ունիք։ Եղբօրս աղէկ աճառն ունիմ։ Ի՞մ փայտէ հրացանս ունիք թէ եղբօրս։ Եղբօրս կաշիէ մուճակն ունիմ։ Տա՞ք էք թէ կը մսիք։ Ի՞նչ ունիք։ Երկաթէ՞ բեւեռը թէ արծաթէն ունիք։ Հիւսին փայտէ մուրճն ունիմ։ Ի՞մ հրացանս թէ ձերինը ունիք։ Ոչ ձերինը ունիմ ոչ ձեր եղբօրը։ Իրաւունք ու–

նիք։ Դուք գլխու ցաւ ունիք։ Անիրաւ չէք։ Ի՞նչ դանակ ունիք։ Դանա՞կն ունիք։ Ի՞նչ մատիտ ունիմ։ Գաղղիացւոյնը ունիք։ Ոչ ձերինն ունիմ ոչ իմինս։ Եղբօրս աղէկ աշտանակն ունիմ։

կեանք. կենաց *giankh* Leben,
պատահար, ի *badahar* Zufall, Ereignis,
տակ ինկած *dag ingads* unterworfen,
տենդ, ի *dent* Fieber,
կին *gin* Frau (դրացի կին Nachbarin),
արուեստ oder արհեստ, ի *aruessd, arhessd* Kunst,
սա *ssa* dieser, er,
ախորժելի *achorželi* angenehm,
բարի լոյս *pari lujss* guter Tag,
օդ, ի *ot* Wetter,
յստակ *jěssdag* klar, rein,
երկինք *jerginkh* der Himmel, das Firmament,
պատած *badads* erfüllt,
սկիզբ, ի *ssgisp**) Anfang,
րոպէ, ի *robê* Augenblick,
աղքատութիւն *aghkhaduthiun* Armuth,
վարձք *wartzkh* Lohn,
տեսիլ *dessil* Ausdruck, Anblick,
մսիլ, 2. Pers. Plur. (կը) մսիք *mssil* frieren, kalt haben,
իրաւունք *irawunkh* Recht,
դու *tu* du,
պարտք *bardkh* Schulden,
ցաւ, ու *thsau* Schmerz,
անիրաւ, ի *anirau* unrichtig, unrecht,
գաղղիացի, ւոյ *kaghghiathsi* der Franzose,
շատ *schad* viel,
եղբայր *jeghpajr* Bruder,
սաստիկ *ssassdig* stark, gefährlich,
դրացի *trathsi* Nachbar,
շատախօս, ի *schadachoss* Plauderer, Schwätzer,
հնարող *hnarogh* Erfinder – in,
ծաղիկ *dsaghig* Blume,
հոտ, ի *hod* Geruch,
ինչպէս *intschbêss* wie,
այսօր *ajssôr* heute,
տաք *dakh* heiß,
ամպ, ի *amb* Wolke,
ամէն *amên* alle, jeder,
դժուար, ի *tžwar* schwer,
սուղ *ssugh* kostbar,
ծուլութիւն *dsuluthiun* Faulheit,
դիմակ, աց *timag* Gesicht,
հոգի *hoki* Seele,
հիւս, հիւսի, *hiuss* Tischler, Zimmermann,
ես *jess* ich,
մենք *mienkh* wir,
գլուխ, գլխու *kluch* Kopf,
դանակ, ի *tanag* Messer,
մատիտ *madid* Bleistift,
աշտանակ *achdanag* Leuchter, (bereits vorgekommen).

Uebung.

Die Leben der Menschen sind Unglücksfällen unterworfen (unveränderlich). Meine Brüder haben ein sehr gefährliches Fieber. Hast du den Hammer des Franzosen? Ich habe den Leuchter meiner

*) Finales ն der Schriftsprache fällt im Neu-Armenischen in vielen Wörtern ganz weg.

Mutter. Hast du meinen Bleistift? Meine Nachbarinnen sind Schwätzerinnen. Du hast Unrecht. Habt ihr Kopfschmerzen? Die Armuth ist eine gute Erfinderin. Diese Blumen haben keinen angenehmen Geruch. Ihr habt nicht Recht. Guten Tag! Ist das Wetter heute schön? Nein, mein Herr, das Wetter ist sehr schlecht. Das Firmament ist voll von Wolken. Hast du meinen silbernen oder goldenen Fingerhut? Ich habe den hölzernen Hammer des Zimmermannes. Friert Sie? Nein, mein Herr, mir ist sehr warm (տաքիմ). Hast du Schulden? Das Wetter ist heute sehr klar. Wir haben Recht. Wir haben immer (միշտ) Recht. Ich habe einen goldenen Spiegel.

V. Lection.

Das Adjectivum (Eigenschaftswort ածական)։

Das Eigenschaftswort steht im Neu-Armenischen immer vor seinem Substantive und bleibt sowol im Singular, wie im Plural unverändert,*) z. B.: Բարձր աշտարակ der hohe Thurm, բարձր աշտարակներ die hohen Thürme, բարձր աշտարակներու der hohen Thürme ꝛc. Wegen der Vergleichungsstufen siehe I. Theil, XIII. Lection, Comparativ und Superlativ. Die Namen der drei Vergleichungsgrade im Armenischen sind: դրական Positiv, բաղդատական Comparativ und գերադրական Superlativ, z. B.: մեծ gut, մեծագոյն besser, ամենամեծ am besten.

Uebung.

Աս ծառս մէկայլէն մեծ է։ Աս հացս մեր դրացւոյն հացէն աւելի գէշ է։ Ես քեզմէ աւելի երջանիկ չեմ։ Անագն արծաթէն թեթեւ է։ Սա սիւնը մէկայլէն պզտիկ է։ Չար օրինակներ կայ որ մեծ յանցանքներէն գէշ են։ Աղէկ գիրք մը բարեկամներուն ամենէն աղէկն է։ Ամենէն երջանիկ վիճակն ալ դառնութիւններ ունի։ Մեր գրքերը աղէկ են, բայց ձերինները ալ աղէկ են։ Ժամանակը պարգեւներուն ամենէն ազնիւն է։ Ցայտնի թշնամին շողոքորթէն քիչ վնասակար է։ Իր վիշտն ալ քուկինիդ չափ մեծ է, ի վերայ այսր ամենայնի ինքը քեզմէ աւելի համբերող է։ Իմ մատնիս քուկինէդ արժան է։ Նամակդ շատ երկայն է։ Սոկրատ հին փիլիսոփաներուն ամենէն իմաստունն եղաւ։ Ամենէն աղէկ վրէժ առնելու կերպը

---

*) Alleinstehend gebraucht, ist es denselben Flexionsregeln unterworfen, wie die Substantive, vergl. die deutsche Uebung dieser Lection.

անարգանքը բանի տեղ չդնելն է։ Մեր դրացւոյն տղաքը մերիններուն չափ խելօ՞ք են։ Մերիններէն աւելի խելօք են։ Մերիններէն նուազ խելօք են։ Այս թռչունը շատ սիրուն է։ Այս մարդը յետին ծայր գիտուն է։ Ձեր բեղոյրն իմինիս չափ մեծ է։ Այս գիրքը փոքր է, ատիկա եւս աւելի փոքր է։

Աս *ass* dieser,
մէկալ *mégal* der andere,
քեզմէ *khezmê* Abl. von դու du,
անագ *anak* Zinn,
սիւն *ssiun* Säule,
չար *thschar* schlecht,
կայ *gaj* es gibt *(il y a)*,
յանցանք *janthsankh* Verbrechen,
վիճակ, ի *widschag* Zustand, Lage, [Bitterkeit,
դառնութիւն *tarrnuthiun*
բայց *pajths* aber,
պարգեւ, ի *barkieu* Geschenk,
յայտնի *jajdni* offen, klar,
քիչ *khithsch* klein, wenig, weniger,
վնասակար *wnassagar* gefährlich,
իր *ir* sein,
քուկին *khugin* das Deinige,
ի վերայ *i wieraj* über,
ամենայնի Gen. von ամենայն,
այսր Gen. von այս. — ի վերայ այսր ամենայնի und doch, und dennoch,
համբերող *hamperogh* geduldig,
արժան *aržan* billig, von geringem Werthe,
երկայն *jergajn* lang, [soph,
փիլիսոփայ *philissophai* Philo-
եղաւ *jeghau* war,
առնուլ *arrnul* nehmen (hier Genitiv), [achtung,
անարգանք *anarkankh* Ver-
տեղ *diegh* Platz, Stelle,
ոչ nicht,
խելօք *chielokh* klug, verständig,
թռչուն *thërrthschun* Vogel,

գիտուն *kidun* wissend, gelehrt,
ատիկա *adiga* jener, jenes,
եւս *jeuss* noch,
ծառ *dsarr* Baum,
աւելի *aweli* mehr,
երջանիկ *jertschanig* glücklich,
թեթեւ *thiethiu* leicht (an Gewicht),
պզտիկ *bzdig* klein,
օրինակ *ôrinag* Beispiel,
որ *uor* welcher, welche,
ամենէն *amenên* Abl. von ամէն jeder, alle,
ալ*) *al* auch, aber, anders, noch,
մեր *mer* unser,
ժամանակ *žamanag* Zeit,
ազնիւ *azniw* das Beste,
թշնամի *tschnami* Feind,
շողոքորթ *schoghokhorth* Schmeichler,
վիշտ, վշտի *wischd* Schmerz,
չափ *thschap* ebenso,
ինք *inkh* er,
մատնի *madni* Ring,
նամակ, ի *namag* Brief,
Սոկրատ Sokrates, [weise,
իմաստուն *imassdun* gelehrt,
վրէժ, վրիժու *wrêž* Rache,
կերպ, ի *gerb* Art, Weise,
բան, ի *pan* Wort,
դնել *tnel* legen, stellen,
մերին *mierin* das Unsere,
նուազ *nuaz* weniger,
սիրուն *ssirun* hübsch,
յետին ծայր *jedin dsajr* außerordentlich,
փոքր *phokhr* klein.

---

*) Ալ vor einem Adjectiv versetzt dieses in den Comparativ.

Dieser Vogel ist klein, er ist kleiner als der meinige, er ist der kleinste (փոքրագոյնն) von allen (բոլոր) Vögeln (թռչնոց). Welches (ո՞ր) Band ist das schönste von allen? Wessen (որո՞ւ) ist der schönste (ամենէն) Hut? Der Hut meines Vaters ist der schönste. Wem gehört dieses Buch (այս գիրքն որո՞ւն է։)? Es gehört mir. Wem gehört dieser Hut? Es ist der Hut deines Vaters. Sie sind viel größer als ich (ինէ). Er ist ebenso groß als ich (ինծի ebenso groß ist). Ist dein (քու) Hut (Suffix դ) ebenso schlecht als der deines Vaters (է an das Ende des Satzes)? Sie sind schöner, aber nicht (չեն) so (այնչափ) gut. Ist Ihr Pferd gut? Es (unübers.) ist gut, aber das Ihrige ist noch besser. Haben Sie schöne Schuhe? Sehr schöne (Pluralform, weil alleinstehend) habe ich, aber der Bruder (եղբայր) hat noch schönere als ich (ինէ haben wie immer an das Ende des Satzes). Ist Ihr Wein ebenso gut wie der meine? Er ist noch besser. Haben sie ebenso schöne Kinder wie unsere Nachbarn? Sie haben noch hübschere (Plural). Ist Ihr Kleid ebenso schön wie das meine? Es ist ebenso (այնչափ) schön, aber das Ihrige ist besser. Die Faulheit ist das größte Verbrechen des Menschen. Sein Fieber ist ebenso stark wie das deinige, aber du bist viel weniger geduldig als er. Der Adler ist der größte Vogel (ամենէն).

VI. Lection.

Zahlwörter (Թուական անուանք).

Von den Zahlwörtern ist im Neu-Armenischen wenig im Unterschiede zur Schriftsprache zu bemerken und wird auf der XIII. Lection des I. Theiles verwiesen.

Zu merken ist, daß ein մէկ heißt. Im Satze wird gewöhnlich մը, welches seinem Substantive nachfolgt, gesetzt. Der Gebrauch dieses Zahlwortes ist ein bedeutend häufigerer als im Deutschen, da es im Neu-Armenischen oft auch dort angewendet wird, wo es im Deutschen fehlt.

Die Cardinalzahlen heißen auf Armenisch բացարձակ, die Ordinalia դասական, die Distributiva բաշխական։ Bei den letzteren sind einige bedeutendere Abweichungen von der Schriftsprache zu bemerken, u. zw.:

մէյմէկ *mêjmêg* einzeln, einer nach dem anderen.
երկ՚ երկու *jerg' jergu* zu zweien,
երեք երեք *jerekh jerekh* zu dreien,
չորս չորս *thschorss thschorss* zu vieren,
հինգ հինգ *hink hink* zu fünfen,
վեց վեց *weths weths* zu sechsen,

եօթնական *jeothnagan* zu sieben,
ութական *uthagan* zu achten,
իննական *innagan* zu neunen,
տասնական *dassnagan* zu je zehnen
und so regelmäßig weiter alle Zahlwörter über zehn. Եօթ, ութ, ինն, տաս und ihre Composita hängen des Wohlklanges wegen ein ը an, welches natürlich bei einer Flexion des Zahlwortes verloren geht.

Bezüglich der Flexion der Zahlwörter ist folgendes zu bemerken:

I. Cardinalia. Das Wort մէկ declinirt մէկի aber auch մէկու։ Երկու flectiert mit ք, z. B.: երկուքն, երկուքի, երկուքով und nicht երկուն, երկուի։ Ebenso sagt man երկուք է oder auch երկու է, տասուերկուքն, յիսունուերկուքին։ Wenn es jedoch vor einem Substantiv steht, so fällt das ք aus, z. B. sagt man nicht երկուք լեռ, երկուք մարդ, sondern երկու լեռ, երկու մարդ։ Եօթը und ութը flectieren եօթի und ութի, jedoch kommt auch եօթնի vor.

Ինը und տասը verwandeln das ը während der Flexion in ն, z. B.: իննի, տասնի, տասնով։

2. Ordinalia. Առաջին flectiert folgendermaßen: առաջնոյն, առաջինէն, առաջնով։ Bei zusammengesetzten Zahlen nimmt nur die letzte Zahl die Endung երորդ, երորդի an, z. B.: Երեք—հազար—վեցհարիւր—քսանուհինգերորդ։

Die Ordinalia von տասնումէկերորդ bis տասնուիններորդ werden bei Königen und anderen Namen häufig umgestellt, z. B. Լուդովիկոս վեշտասաներորդ Ludwig XVI.

Diese Zahlwörter sind:

Մետասաներորդ	վեշտասաներորդ
երկոտասաներորդ	եօթնեւտասաներորդ
երեքտասաներորդ	ութեւտասաներորդ oder
չորեքտասաներորդ	ութուտասաներորդ
հնգետասաներորդ	իննեւտասաներորդ

3. Distributiva. Dieselben gehen alle nach der ersten Decl., z. B. մէյմէկով, երկերկուքի, եօթնականէ, u. s. w. (եւ այլն)։

Uebung.

Երկու հոգի տեսայ։ Ութը թռչուն բռնեց։ Գաղղիայի հինգերորդ թագաւորը։ Աս գործքիս իննսունուիններորդ հատորը կորսնցուց։ Իննսունըհինգ տարի ապրեցաւ։ Քսանըհինգ տարեկան է։ Բոլոր բանակը իննսուն հազար վեց հարիւր հոգի է։ Այն կռուին մէջ երկու հազար հինգ հարիւր երեսուն եւ չորս մարդ սպանուեցաւ։ Հարիւր հոգի գերի բռնուեցան։ Այս

գեղին մէջ հազար եօթը հարիւր հոգի կայ։ Մեր ժողովրդապետական թաղին մէջ հազար հինգ տուն կայ։ Այս յիշատակը հազար քանըհինգ տարի է որ կանգնուած է։ Տունը հարիւր տասը տարի դիմացաւ։ Թղթիդ թուականն է քանուերկու ապրիլի հազար ութհարիւր քառասունուիրեք։ Հօրեղբայրնիս գալ ամսոյ տասնուիրեքին պիտի հասնի։ Այս պալատը Գէորգ երրորդին թագաւորութեան ժամանակը շինուեցաւ։ Այս փողոցին երկայնութիւնը մէկալին կրկինն է։ Այս թէատրոնը երեք անգամ այրեցաւ։

Հոգի *hoki* Seele, hier für Mensch,
բռնեց *pĕrrneths* er nahm,
գործք, ի *kordskh* Werk,
տարի *dari* Jahr,
տարեկան *daregan* jährlich, jährig,
բանակ, ի *xanag* Armee,
կռիւ, կռուի *kriu* Kampf, Streit,
սպանուեցաւ *ssbanuethsau* es wurde getödtet, man tödtete,
բռնուեցան *pĕrrnuethsan* sie wurden genommen,
ժողովրդապետական *žoghortabedagan* pfarrämtlich, zur Pfarre gehörig,
յիշատակ, ի *jischapag* Monument, Erinnerung.
դիմացաւ *timathsau* es dauerte,
ապրիլ, ի *abril* April,
գալ der Kommende, der Nächste,
ամիս, ամսոյ *amiss* Monat,
ժամանակ *žamanag* Zeit,
շինուեցաւ *schinuethsau* es wurde erbaut,
երկայնութիւն *ergajnuthiun* Länge, auch geographische L.
անգամ *ankam* —mal, Mal,
այրեցաւ *ajrethsau* es brannte ab,
Գաղղիա *kaghiaj* Frankreich,
հատոր *hador* Volumen, Band,
կորսընցուց *gorssĕnthsuths* er verlor,
ապրեցաւ *abrethsau* er lebte,
բոլոր *polor* ganz,
այն = այս,
մէջ, mit vorhergehendem Gen., in, inmitten,
գերի *keri* Gefangener,
գեօղ, գեւղ *keôgh* Dorf,
կայ *gaj* es gibt, es sind,
թաղ, ի, *thagh* Stadtviertel,
տուն *dun* Haus,
որ *uor*, ist hier: als,
կանգնուած *ganknuads* errichtet,
թուական *thuagan* Zeit, Datum,
հօրեղբայր *horeghpajr* Onkel, (Vatersbruder, vergl. մօրեղբայր),
հասնի *hassni*, hier: er wird ankommen,
պալատ, ի *balad* Palais, Schloß,
թագաւորութիւն *thakaworuthiun* Regierung, Reich,
փողոց, ի *phoghoths* Straße,
մէկալ *mêgal* andere,
կրկին *gĕrgin* zweifach,
թէատրոն *thêadron* Theater.

Uebung.

Wo (ո՞ւր) wohnt (կը բնակի) Ihr Bruder? Er wohnt in der Rivolistraße Nummer (թիւ) neunundzwanzig. Wohnst du (կը բնակիս) bei deinem Bruder (übers., deines, nur Suffix դ. Bruders Haus bewohnst)? Sein (անոր) Haus bewohne ich nicht (չեմ բնա-

կիր), sondern (այլ) das Haus meines (Suffix ս) Vaters. Wohnt Ihr Freund noch dort (հո՛ն), wo ich (ես) gewohnt habe (բնակեցայ)? Wie viel sind Sie mir schuldig (übers. mir ինծի wie viel ո՞րչափ schuldig պարտական seid էք)? Ich bin Ihnen (ձեզի) fünfzig Thaler (սկուտ) schuldig. Wie viel ist Ihnen dieser Mann schuldig? Er schuldet mir sechzig Francs (Ֆրանք). Wie viel schuldest du (schuldest du, kann auch mit պարտիս übersetzt werden)? Zweihundert Francs. Achtzig Francs. Zweihundertfünfzig Francs. Er hat einen Freund. Haben Sie fünf schöne Pferde? Er hat deren (հատ) sechs (übers. sechs d. h.). Ich habe sechs gute und sieben schlechte. Welchen Tag des Monates haben wir (des Monates welch' քանին ist)? Es ist der erste (մէկն), der zweite (երկուքն), der dritte (երեքն). Welchen (ո՞ր) Band haben Sie? Ich habe den vierten. Haben Sie das erste oder (թէ) das zweite Buch? Ich habe das dritte. Ich habe das fünfte. Haben Sie den zweiten Band meines Werkes. Dieses Schloß wurde unter der Regierung Ludwig des IV. eines Königs (թագաւոր) von Frankreich erbaut. Dies ist der zehnte König Frankreichs. Ich habe zwanzig Menschen gesehen. Er hat das zehnte Volumen dieses Werkes verloren. Sie ist 29 Jahre alt. Dieses Theater ist zweimal abgebrannt.

VII. Lection.

Persönliche Fürwörter (անձնական դերանուն)։

	Einzahl (Եզակի)	Mehrzahl (Յոգնակի)
Nom.	ես	մենք, մեք
Gen.	իմ, իմին	մեր, մերին
Dat.	ինձի, ինծի	մեզի
Acc.	զիս, իս, ինծի	զմեզ, մեզի, մեզ
Ablat.	իզմէ, ինէ	մեզմէ, մենէ
Instr.	իզմով	մեզմով

II. Person (Երկրորդ դէմք).

	Եզակի	Յոգնակի
Nom.	դուն, դու	դուք
Gen.	քու, քուկին	ձեր, ձերին
Dat.	քեզի	ձեզի
Accus.	զքեզ, քեզ, քեզի	զձեզ, ձեզ
Ablat.	քեզմէ, քենէ	ձեզմէ, ձենէ
Instr.	քեզմով	ձեզմով

III. Person (Երրորդ դէմք).

	Եզակի	Յոգնակի
Nom.	ինքն, ինքը, ինք	իրենք
Gen.	իրեն	իրենց
Dat.	իրեն	իրենց
Accus.	զինքն, զինքը, զինք	զիրենք
Ablat.	իրմէ, իրմէն	իրենցմէ
Instr.	իրմով	իրենցմով

Der Nominativ der persönlichen Fürwörter wird mit dem betreffenden Accusativ verbunden, wenn die Handlung des Satzes reflexiv ist, z. B. ես զիս ich mich (selbst), դուն զքեզ du dich, մենք մեզի wir uns, u. s. w.

In der dritten Conjug. sind folgende Combinationen möglich:

Singular: ինք իրեն*), ինք զինք, ինք իրմէ, ինք իրմով oder ինքն իրեն, ինքը զինքը, ինքն իրմէն, ինքն իրմով։

Plural: իրենք իրենց, իրենք զիրենք, իրենք իրենցմէ, իրենք իրենցմով։

Hinweisende Fürwörter (Ցուցական դերանուն).

Die hinweisenden Fürwörter im Armenischen werden nach den Personen, auf die sie sich beziehen, eingetheilt. Wir unterscheiden daher Demonstrativa der ersten (dieser), zweiten (jener) und dritten Person (jener). Man stellt sich nämlich vor, daß die zunächst liegenden Gegenstände der sprechenden, die ferner liegenden der angesprochenen und die am fernsten liegenden Gegenstände einer dritten indifferenten Person angehören.

Diese Demonstrativa sind:

1. Person: Այս *ajss*, աս, ասի, ասիկա, սա, սուի, սուիկա, սոյն dieser (türk. bu).
2. Person: Այդ *ajt*, ատ, ատի, ատիկա, դա, դուի, դուիկա, դոյն jener (türk. schu).
3. Person: Այն, ան, անի, անիկա, նա, նուի, նուիկա, նոյն jener (türk. ô).

Von diesen Fürwörtern sind die Formen wie ասի, ասիկա, ատի, ատիկա, անի, անիկա substantivisch, d. h. sie können nur alleinstehend gebraucht werden. Man sagt daher աս, ան տունը dieses Haus, aber nicht ասիկա, անիկա տունը։

---

*) Oder im possessiven Verhältnisse ինք իր, z. B. ինք իր եղբայրը, ինք իր ձեռօքը։

Hieher gehören auch die Suffixe ս, դ, ն, welche wie in der Schriftsprache den Wörtern angehängt werden und dieser, jener (italienisch questo, codesto, quello) bedeuten. Im Neu-Armenischen tritt aber noch das oft nur phonetische ը hinzu, welches wieder die Stelle von ն vertritt, wenn das betreffende Wort auf einen Consonanten ausgeht. Z. B: Այն մարդը, այն տունը։ Wenn jedoch das darauffolgende Wort mit einem Vocale beginnt, so tritt das Suffix ն wieder in seine vollen Rechte, z. B. այն մարդն ըսաւ։ Das Suffix ը hat manchmal eine bestimmende (determinative) Bedeutung und wird dann ohne Unterschied an Stelle von ս, դ oder ն gebraucht. Z. B. Աս մարդը, ատ մարդը, ան մարդը doch kann man auch sagen: Աս մարդս, ատ մարդդ, ան մարդն։

Von den Functionen dieser Suffixe als besitzanzeigende Fürwörter wird in der nächsten Lection eingehender gesprochen werden.

Declination der hinweisenden Fürwörter.

	Եզակի	Յոգնակի
Nom. Acc.	այս, աս, ասի, ասիկա	ասոնք
Gen. Dat.	ասոր	ասոնց
Ablat.	ասկէ, ասկից, ասորմէ	ասոնցմէ
Instr.	ասով	ասոնցմով

Ebenso flectieren auch:

Այդ, ատ, ատի, ատիկա — ատոր, ատկէ ատով,
Plur. ատոնք, ատոնց, ատոնցմէ, ատոնցմով.

Այն, ան, անի, անիկա — անոր, անկէ, անով,
Plur. անոնք, անոնց, անոնցմէ, անոնցմով u. s. w.

Սոյն, դոյն, նոյն jedoch flectieren nach der ersten (ի) Declination.

In Verbindung mit Substantiven bleiben die hinweisenden Fürwörter vollkommen unverändert.

Nachstehend die Paradigmen von Substantiven, die gleichzeitig mit einem demonstrativen Fürworte und Suffixe flectiert werden.

1. Mit besitzanzeigendem Suffixe:

	Եզակի	Յոգնակի
Nom. Acc.	այս տուն—ս	այս տներ—ս
Gen. Dat.	այս տան—ս	այս տներու—ս
Ablat.	այս տընէ—ս	այս տներէ—ս
Instr.	այս տընով—ս	այս տներով—ս

2. Mit demonstrativem Suffixe:

	Եզակի	Յոգնակի
Nom. Acc.	այս կղզի—ն	այս կղզիներ—ը
Gen. Dat.	այս կղզւոյ—ն	այս կղզիներու—ն
Ablat.	այս կղզիէ—ն	այս կղզիներէ—ն
Instr.	այս կղզւով—ն	այս կղզիներով—ն

Uebung.

Աս վանդակս աս թռչուններուն համար շատ պզտիկ է։ Աս ծառերուն պտուղները ախորժահամ են։ Աս քաղքիս դիրքը սքանչելի է։ Սա մարդուս զգեստները պատռըւած են։ Աս ճարտարապետս շատ քաջ է։ Մարդը չունի մատիտը։ Ա՞յս գիրքն ունիք թէ այն։ Ասիկա ունիմ, անիկա չունիմ։ Ասիկա՞ ունիմ թէ անիկա։ Ասիկա ունիք, անիկա չունիք։ Մարդն ա՞յս բեղյրն ունի թէ ան։ Ասիկա չունի, այլ անիկա։ Չունիմ այն զոր դուք ունիք։ Մարդն ա՞յս գոհարներն ունի թէ անոնք։ Ասոնք ունի, բայց անոնք չունի։ Նայելու է որ ասիկայ ձեզի կը վայլէ չէ նէ չվայլեր։ Աս գոյները ձեզի անչափ վայլելով. պէտք է որ) ուրիշներէն աւելի սիրէք։ Աս կերպասը ասչափ կ'արժէ։ Ատիկայ հեռուանց չէր տեսնըւեր։ Աս ողորմելիները տեսած չըլլայինք նէ, աւելի երջանիկ չէի՞նք մի ըլլար։ Աս մարդս կծծութեամբ կ'ապրի։ Աս աշխատութեան համար իրեն տարուէ տարի հազար սկուտ կու տան։ Աս գետս հանդարտ կը վազէ։ Աղէկը աղէկ է, բայց շատ աղէկը կը գերազանցէ։ Քանի՞ տարեկան էք։ Տասուերկու տարեկան եմ։*

վանդակ, ի *wantag* Käfig,
պզտիկ *bzdig* klein,
ծառ *dsarr* Baum,
ախորժահամ *achoržaham* köstlich,
սքանչելի *sskhanthschieli* entzückend,
պատռըւած *baděrrdads* zerrissen,
քաջ *khatsch* geschickt,
մատիտ *madid* Bleistift,
գոհար *kohar* Kostbarkeit,
կը վայլէ *gě wajlê* es passt,
նայելու է *najielu ê* es ist nöthig zu sehen,
վայլելով *wajlelow* passend seiend,
անչափ *anthschaph* so viel,
համար *hamar* für, mit vorhergehendem Genitive,
պտուղ *bdugh* Frucht,
դիրք, է *tirkh* Lage,
զգեստ, ու *zkiessd* Kleid,
ճարտարապետ *dschardarabied* Architekt, Autor,
զոր, Acc. von *որ*, welcher,
բայց *pajths* aber, jedoch,
չէ նէ չվայլեր *thschê nê thschwajlier* oder es passt nicht,
գոյն *kojn* Farbe,
պէտք է *bêdkh ê* es ist nothwendig,

*) **Որ** vertritt in diesen Fällen unser deutsches „daß“.

ուրիշ *urisch* der andere,
սիրէք *ssirêkh* ihr liebet,
այսչափ *assthschaph* so viel,
հեռուանց *hierrwanths*, adv., von weiten [froh,
երջանիկ *jertschanig* glücklich,
ողորմելի *oghormieli* unglücklich,
տեսած *diessads* gesehen,
չէինք ըլլար *thschêinkh ĕllar* wir waren nicht,
կ'ապրի *gabri* er lebt,
աշխատութիւն *aschchaduthiun* Arbeit, Mühe, Werk,
տարուէ տարի *darwê dari* jährlich,
կու տան *gu dan* sie geben,
հանդարտ *hantard* adv. langsam,
աւելի *aweli* hier: mehr,
կը դերազանցէ *gĕ kerazanthsê* er, es besiegt, überwindet,
կերպաս, ու *gerbass* Stoff, Seide,
կ'արժէ *garžê* er ist wert,
չէր տեսնուեր *thschêr dessnĕwier* es wurde nicht gesehen,
չըլլայինք *thschĕllajinkh* wir waren nicht (hier: hatten nicht),
կծծութիւն *gĕdsdsuthiun* Niedrigkeit, Armut,
կծծութեամբ adv. elendiglich, armselig,
համար für (bereits vorgekommen),
սկուտ *ssgud* Thaler (ber. vorgek.),
գետ, ի *kied* Fluß,
կը վազէ *gĕ wazê* er fließt,
քանի՞ *khani* wie viel? wie?

Uebung.

Was (ինչ) ist das? Was ist der Name dieses? Dieses Haus ist sehr schön. Diese Flüsse fließen (կը վազեն) sehr langsam. Diese Menschen leben (կ'ապրին) sehr armselig. Dieser Käfig ist für jene Vögel zu klein. Die Früchte dieser Bäume sind köstlich. Diese Kleider sind schön. Diese Architekten sind nicht geschickt. Dieses Kleid paßt mir. Diese Farbe ist nicht gut. Diese Stoffe sind so viel wert (կ'արժեն). Wie viele Thaler haben Sie? Dreitausend Thaler. Wie alt bist du? Dieser Mann ist 80 Jahre alt. Sie zahlten mir für diese Arbeit jährlich 2000 Francs. Ich habe diesen Bleistift. Dies ist gut, jenes ist sehr schlecht. Böse (չար) Menschen haben keine (nicht haben) Lieder (երգ).

VIII. Section.

Besitzanzeigende Fürwörter (Ստացական դերանուն):

Die besitzanzeigenden Fürwörter des Neu-Armenischen sind eigentlich nur die Genitive der persönlichen Fürwörter, stehen vor ihren Substantiven und bleiben unverändert. Dieselben sind:

իմ,	մեր	mein,	unser	für	die	1. Person
քու,	ձեր	dein,	euer	„	„	2. „
իր,	իրենց	sein,	ihr	„	„	3. „

Den Substantiven werden jedoch in allen Fällen die betreffenden Suffixe, ս, դ, ն, (ը), angehängt, z. B.: իմ գիրքս mein Buch, իմ տունս mein Haus, իմ տներս meine Häuser. Քու տունդ dein Haus, քու տներդ deine Häuser. Իւր տունը sein Haus, իւր որդին sein Sohn (hier ն, weil das Substantiv auf einen Vocal ausgeht), իւր տները seine Häuser, իւր որդիքը seine Söhne.

Wenn das besitzanzeigende Fürwort jedoch einen Plural (der Besitzer) anzeigt (մեր, ձեր, իրենց), so wird das betreffende Substantiv nur mit dem Suffixe der dritten Person (ն, ը) versehen, z. B.: Մեր տունը, ձեր որդին, իրենց տունը, մեր տները u. s. w. Oft werden die Substantive nur mit den Suffixen versehen, welche dann die gleiche Bedeutung haben, wie ein besitzanzeigendes Fürwort, z. B.: գիրքս mein Buch, գրքերս meine Bücher, neben իմ գիրքս und իմ գրքերս։ Nicht möglich ist dies dann, wenn das besitzanzeigende Fürwort einen Plural (մեր, ձեր, իրենց) vertritt.

Obige Regel gilt nur dann, wenn der Stamm des dabei in Betracht kommenden Substantives einsilbig ist, hat der Stamm zwei oder mehr Silben, so wird zwischen dem Suffixe und dem Substantive noch ein ն (Vocal ի, ու, է) eingeschoben, so daß die drei Suffixe im Nomin. wie folgt lauten: նիս նիդ, նին։ Diese Suffixe sind dann declinabel und machen nachstehende Veränderungen durch:

	Եզակի	Յոգնակի
N. u. A.	պարտէզնիս	պարտէզներնիս
G. u. D.	պարտէզնուս	պարտէզներնուս
Ablativ	պարտէզնէս	պարտէզներնէս
Instrum.	պարտէզովնիս	պարտէզներովնիս

Ebenso gehen die Suffixe der zweiten und dritten Person, nur daß statt des ս dann je nach der Person ein դ oder ն eintritt.

Im Plur., der Besitzer, ist es auch hier besser (eigentlich richtiger), die besitzanzeigenden Fürwörter wieder zu gebrauchen, da durch den Gebrauch der Singular-Suffixe Undeutlichkeiten entstehen können.

Diese Suffixe können auch einem Substantive mit einsilbigem Stamme angehängt werden, wenn dieses die Pluralform hat. Diese um das Suffix vermehrte Pluralform kann dann auch für den Sing. des betreffenden Substantives gebraucht werden, z. B.: heißt Հայրերնիս unsere Väter oder unser Vater (die Form Հայրնիս ist unmöglich), տներնիս unsere Häuser oder unser Haus.

In der Declination macht nur der Instrumental einen Unterschied darin, ob das betreffende Substantiv im Singular oder Plural gebraucht ist, z. B.: heißt ձայնովնիս durch unsere Stimme, ձայներովնիս durch unsere Stimmen; es fällt somit das եր des Plurals im Instrumental des Singular aus. Treten die besitzanzeigenden

Fürwörter alleinstehend ohne Substantiv (substantivisch) auf, so werden sie 1. flectiert und nehmen 2. das mit ihnen correspondierende Suffix an, z. B.:

	Եզակի	Յոքնակի
N. u. A.	իմս	իմիններս
G. u. D.	իմինիս	իմիններուս
Ablativ	իմինէս	իմիններէս
Instrum.	իմինովս	իմիններովս

Ebenso auch noch

Քուկդ*) քուկինդ, քուկինիդ, քուկինէդ, քուկինովդ, Plural քուկիններդ u. s. w.

Իւրը, իրենը, իրենին, իրենէն, իրենովը, Plural իրենները u. s. w.

Մերը, մերինը, մերինին, մերինէն, մերինովը**), Plural մերինները u. s. w.

Ձերը, ձերինը, ձերինին, ձերինէն, ձերինովը**), Plural ձերինները u. s. w.

Իրենցը, իրենցին, իրենցինէն, իրենցինովը, Pl. իրենցները u. s. w.

Wiederhole das Präsens der Ել=, Ալ= und Իլ=Conjugationen nach Lection IV, VI und XI des ersten Theiles. Im Neu=Armenischen setzen die Verben den Formen des Präsens ein կը vor. Kommt diese Silbe vor einem Verbum zu stehen, welches mit einem Vocale anfängt, so wird das ը weggelassen und sein Ausfall durch ein Apostroph angezeigt, z. B.: կ'ուզեմ ich will.

Uebung.

Աս առուն մեր դաշտերը կը ջրէ։ Աս զոհս քու բարեկամիդ ըրէ։ Ականջներս ան մեծ աղմուկին վարժած չեն։ Եղբայրս իր պարտէզը կը ծախէ։ Զաւկըներուդ շատ ազատութիւն կու տաս։ Իրենց ծառան ճամբեցին. Իմ պատմութիւնս երկայն է։ Տղաք իրենց ծնողացը պիտի հնազանդին։ Ծառը իր պտուղէն կը ճանչցուի։ Թուրիդ ծայրը կտրեր է։ Եղբայրնիդ քանի՞ տարեկան է։ Գաւաթ մը զով ջուր խմել կ'ուզեմ։ Որակս ընել կ'ուզէ՞ք։ Ձեր ձին գնել կ'ուզէ։ Ի՞նչ կ'ուզէք ընել։ Ձեր եղբայրն ի՞նչ ընել կ'ուզէ։ Ձեր հայրը տո՞ւնն է։ Գերմանացիք ի՞նչ կ'ուզեն գնել։ Աղէկ բան մը գնել

---

*) Sobald das Fürwort քու das Suffix դ annimmt, muß auch ein կ eingefügt werden, man kann daher nur քուկդ aber nicht քուդ sagen.

**) Außerdem gibt es noch die Formen մերինոնք, ձերոնք oder ձերինոնք, մերինոնց, մերինոնցմէ։

կ՚ուզեն։ Բան մը խմել կ՚ուզեն։ Ո՞ւր է։ Իւր տունն է։ կ՚ուզէ՞ք զայն հօրս տունը ղրկել։ Տեղ մը երթալ կ՚ուզէ՞ք։ Սպասաւորն ի՞ւր արկղը թէ իմինս ունի։ Իրենը ունի։ Մէկը իմ գիրքս ունի՞։ Իմ պզտիկ դանակներս ունի՞ք։ Ձեր պզտիկ դանակները չունիմ, այլ ձեր մեծ դանակները։ Ի՞մ գիրքերս ունի՞ք թէ մարդունները։ Ձերինները չունիմ, մարդունները ունիմ։ Ի՞նչ դանակ ունի։ Իրեններն ունի։

Առու *arru* Fluß,
կը ջրէ *gĕ tschrê* er bewässert,
ըրէ *ĕrê* mache,
աղմուկ *aghmug* Lärm,
կը ծախէ *gê dsachê* er verkauft,
ազատութիւն *azaduthiun* Freiheit,
ծառայ *dsarraj* Diener,
պատմութիւն *badmuthiun* Geschichte,
երկայն *jergain* lange,
պիտի *bidi* man muß, es ist nöthig,
կը ճանչցուի *gĕ dschanthswi* er wird erkannt,
կոտրեր *godrier* gebrochen,
զով *zow* frisch,
խմել *chmel* trinken,
կրակ, ի *grag* Feuer,
գնել *knel* kaufen,
երթալ *jerthal* gehen,
արկղ *argĕgh* Koffer,
դաշտ, ի *taschd* Feld,
զոհ, ի *zoh* Opfer,
ականջ, ի *agantsch* Ohr,
վարժած *waržads* gewöhnt,
զաւակ, ի *zawag* Kind,
կու տաս *gu dass* du gibst,
ճամբեցին *dschampiethsin* sie haben weg-, zurückgeschickt,
ծնող, ի, աց *dsnogh* Eltern, Vater, Mutter,
հնազանդին *hnazantin* sie gehorchen,
թուր, թուրի (Schriftspr. թրոյ) *thur* Schwert, Säbel,
ծայր, ի *dsajr* Spitze,
գաւաթ, ի *kawath* Glas,
ջուր *tschur* Wasser.
ուզել *uziel* wollen, wünschen,
ընել *ĕnel* machen,
ղրկել *ghĕrgel* schicken,
բան *pan* etwas,
սպասաւոր *ssbassawor* Diener.

Uebung.

Dieser Fluß bewässert meine Felder. Hast du sein Messer? Haben Sie die Handschuhe (ձեռնոցներն)? Ja, mein Herr, ich habe dieselben. Hast du meinen Spiegel? Nein, mein Herr, ich habe den meinigen. Ich bin an diesem Lärm gewöhnt. Er verkauft sein Kind. Er trinkt mein Wasser. Das Haus meines Bruders ist schöner als das deinige, aber das Haus unseres Freundes ist das schönste von allen. Deine Geschichten sind sehr lang und nicht schön. Ist mein Bruder bei dir ([in] deinem Hause)? Nein, er ist in dem meines Vaters. Du willst irgendwo hingehen? Ich möchte ein Glas guten Weines trinken. Guten Tag, mein Herr, wie geht es Ihnen? Wie alt sind Sie? Ich bin 28 Jahre. Mein Bruder ist zuhause, er hat ein bösartiges Fieber.

IX. Section.

Bezügliche Fürwörter (Յարաբերական դերանուն)։

Das Relativpronomen որ (welcher) ist ein Substantiv und wird folgendermaßen flectiert:

	Եզակի	Յոգնակի
N. u. A.	որ *uor*	որոնք *uoronkh*
G. u. D.	որու(ն) *uoru*	որոնց *uoronths*
Ablativ	որմէ(ն) *uormê*	որոնցմէ *uoronthsmê*
Instrum.	որով *uorow*	որոնցմով *uoronthsmow*

Dieses Pronomen läßt den bestimmten Artikel — so werden nämlich in der armenischen Grammatik die Suffixe (hier ն) genannt — zu und flectiert dann mit Hilfe der Conjunction որ folgendermaßen: Որն որ, զորն որ, որուն որ, որմէ որ, որով որ, Plur. որոնք որ, որոնց որ u. s. w. Wenn es jedoch adjectivisch gebraucht wird, so bleibt es unverändert und das Suffix wird dem vorhergehenden Substantive angehängt, z. B.: Որ մարդն որ, որ մարդուն որ der Mann, welcher, des Mannes, dem Manne, welcher oder welchem, doch kann das zweite որ auch weggelassen werden, z. B.: Որ վիշտը քեզի անտանելի է der Schmerz, welcher dir unerträglich ist.

Unbestimmte Fürwörter.*)

Viele derselben flectieren ebenso wie das Relativpronomen und haben im Ablativ Singular մէ und im Instrumental մով Nominativ Plural նք, Genitiv նց, z. B.: Ոմանք einige, das nur im Plural vorkommt. N. u. A. ոմանք, G. u. D. ոմանց, Ablat. ոմանցմէ, Instrum. ոմանցմով։

Միւս, մէկալ (aus մէկ Person, Mensch und այլ vulgär ալ ein anderer), ուրիշ der andere, ein anderer, gehen nach der ersten Declination. Ամէն jeder, Genit. ամենուն, Ablat. ամէնէն, Instrum. ամէնով։

Ebenso flectieren noch իրար, մէկ զմէկ der eine, der andere; իրարու, մէկ մէկու, իրարմէ, մէկ մէկէն, իրարմով, մէկ մէկով։

---

*) Aus der Grammatica armena der Societas catholica de propaganda fide, Rom 1879, Seite 95 des „Appendice“ sulla lingua armena vulgare.

Fragende Fürwörter.

Ինչ welches und քանի wie viele bleiben als Adjectiva bei der Flexion ihres Substantives unverändert, z. B. ի՞նչ սիրտ welches Herz, ի՞նչ սրտի welchen Herzens, u. s. w. քանի մարդ wie viele Menschen, քանի մարդու wie vieler Menschen.

Ո՞վ wer, Gen. որո՞ւ, Abl. որմէ՞, Instr. որո՞վ, Plural որո՞նք, wie das Relativpronomen որ։

Uebung.

Իմ ունեցած գիրքերս ունի՞ք։ Ունիմ անոնք զորս դուք ունիք։ Անգղիացին ձե՞ր ունեցած դանակներն ունի թէ իմ ունեցածներս։ Ոչ ձեր ունեցածներն ունի, ոչ իմ ունեցածներս։ Ի՞նչ դանակ ունի։ Մարդն ա՞յս գոհարներն ունի թէ անոնք։ Անոնք ունի, բայց անոնք չունի։ Ձե՞ր հրացանները թէ իմիններս ունիք։ Ոչ ձերիններն ունիմ, ոչ իմիններս, այլ մեր բարի բարեկամներուն հրացաններն ունիմ։ Մարդ ի՞նչ թուղթ ունի։ Մերինն ունի։ Մեր սուրճն ունի՞։ Աս գինւոյ շտեմարանին ծակերը մեծ են։ Զինատունները զէնքերու շտեմարաններ են։ Մեծ ու գեղեցիկ խորհուրդները որտէն կուգան։ Աս հաստ կտաւը ի՞նչ պիտ՚որ ընես։ Ժամը քանի՞ է։ Ժամը երեքն է։ Կէս օր է։ Կէս օրը քառորդ անցած է։ Ժամը վեցին քառորդ կայ։ Ժամը մէկ ու կէսն է։ Այս դանակին պէտք ունի՞ք։ Պէտք չունիմ։ Ձեզի պէտք ունի։ Այս գիրքերուն պէտք ունի՞ք։ Այսօր ի՞նչպէս էք։ Փառք Աստուծոյ, շատ աղէկ եմ։ Տիկին մայրերնիդ ի՞նչպէս է։ Մայրս այսօր քիչ մը լաւ է։ Շատ լաւ է։ Շատ հիւանդ է։ Հիւանդութիւնն ի՞նչ է։ Բարի իրիկուն։ Գիշեր բարի։ Ձեզ լոյս բարի։ Ինծի շնորհք մը ընել կ՚ուզէ՞ք։ Այո, տէր, ո՞րը։ Կուզէ՞ք սպասաւորիս ըսել որ կրակն ընէ։ Կ՚ուզեմ ըսել որ ընէ։

Ունեցած *unethsads* gehabt,
դանակ, ի *tanag* Messer,
սուրճ *ssurdsch* Kaffee,
ծակ, ու *dsag* Loch, Oeffnung (franz. soupirail),
զինատուն *zinadun* Waffenhaus =: Arsenal,
սիրտ, սրտի *ssird* Herz,
հաստ *hassd* grob, dicht, dick,
պիտ՚որ ընես *bid'or ĕness* du wirst machen,
փառք *pharrkh* Lob, Preis, Dank,
անգղիացի *ankghiathsi* Engländer,
գոհար *kohar* Kostbarkeit,
շտեմարան, ի *schdemaran* Lager, Magazin, Keller,
զէնք, ի *zênkh* Waffe,
խորհուրդ *chorhurt* Gedanke,
կու գան = կը գան sie kommen,
կտաւ *gdau* Leinwand,
կէս *gêss* ein Halb, die Hälfte,
ժամ *žam* Zeit,
կայ *gaj* es gibt, es ist,

անցած *anthsads* überschritten, vorbei von **անցանել** über-schreiten,

աստուած, աստծոյ *assdwads* Gott.

տիկին. կնոջ *digin* Dame, Herrin,

լաւ *lau* gut,

հիւանդ *hiwant* krank,

հիւանդութիւն Krankheit,

իրիկուն *irigun* Abend,

շնորհք. ի *schnorhkh* Gefallen, Gefälligkeit, Gunst, Gnade,

կրակ *grag* Feuer,

պէտք ունենալ *bedkh unenal* nöthig haben, benöthigen, mit dem Genitiv,

մայրերնիդ, siehe besitzanzeigende Fürwörter. Warum steht **մայր** hier im Plural, obwohl es die Bedeutung eines Sing. hat?

գիշեր *kischer* Nacht,

ընել *ĕniel* thun, machen,

սպասաւոր, ի *ssbassawor* Diener,

որ ist hier nicht Relativpronomen, sondern Conjunction „auf daß", „damit".

Uebung.

Haben Sie das Messer, welches ich wünsche? Nein, mein Herr, ich habe es nicht. Ich benöthige zwei Messer. Willst du mir einen Gefallen thun? Sage dem Diener, daß ich ein Messer benöthige. Er macht Feuer. Gute Nacht, mein Herr. Das Arsenal unserer Stadt ist sehr groß. Benöthigen Sie eine Waffe? Ist Ihre Mutter krank? Ja, mein Herr, Sie ist sehr krank. Heute, Gott sei Dank, geht (ist) es ihr besser. Wie viel Uhr ist es? Es ist halb fünf Uhr vorbei. Ich benöthige starke (dicke) Leinwand. Das Herz ist das Vorrathshaus der guten und bösen Gedanken. Dieser Kaffee ist sehr gut, aber derjenige des Kaufmannes (**վաճառականի. ի**) ist besser. Die Gnade, welche Sie mir erweisen, ist zu groß. Der Diener, welchen Sie benöthigen, ist krank. Es ist Mittag vorbei. Die Oeffnungen dieses Kellers sind zu klein. Jene Keller, welche dem Kaufmanne gehören (sind), haben keine Oeffnungen. Ich wünsche, daß sie kommen (ohne **կը**). Ich benöthige Sie sehr.

X. Lection.

Das Verbum (Բայ).

Was die Tempora und Modi des neu-armenischen Verbums betrifft, so lehnen sich dieselben im Allgemeinen an die Schriftsprache an, es ist jedoch gerade das Verbum, welches in allen seinen Formen am meisten den Unterschied zwischen der alten und neuen Sprache kundthut.

Nach den Vocalen der Infinitivform theilt man die Verba in vier Conjugationen (լծորդութիւն) ein. Dieselben sind:

I.	Conjugation mit der Endung	ել	z. B. լս—ել
II.	" " " "	իլ	" սորվ—իլ
III.	" " " "	ալ	" կարդ—ալ
IV.	" " " "	նալ	" մոռ—նալ

Die regelmäßigen Conjugationen.

Nachdem sich der Indicativ und Conjunctiv des Präsens und Imperfectums nur durch die Vorsilbe կը unterscheiden, so ist in den nun folgenden Paradigmen der Conjunctiv überall aus- gelassen worden.

Das Verbum kann dreierlei Art (սեռակ) sein: 1. Activ (Transitiv) (ներգործական), 2. Passiv (կրաւորական), 3. Neutral (չէզոք), d. h. solche die kein Object im Satze verlangen. Diese Formen (եղանակ) des Verbums können eingetheilt werden in 1. Indicativ (սահմանական), 2. Conjunctiv (ստորադասական), 3. Imperativ (հրամայական), 4. Gerundium (դերբայ)*).

Die Zeiten sind:

1. Gegenwart (ներկայ), 2. Vergangenheit (անցեալ), diese zerfällt wieder in a) das Imperfectum (անկատար) und das Perfectum (կատարեալ); 3. Zukunft (ապառնի). Das Präsens und Imperfectum Activ setzen dem Verbum die Silbe կը vor. Diese Silbe hat nach Ajdĕn (Seite 76, 77, II. Theil) früher allgemein կու gelautet und soll heute noch in Armenien selbst կու gesprochen werden. In dem abendländischen Dialecte gibt es jedoch nur drei Verba, welche statt կը ein կու vorsetzen, u. z. գալ, տալ, լալ, z. B. կու տամ ich gebe, կու գայիր du kamst, կու լամ ich weine. Fünf Verba gibt es, welche die Vorsilbe (մասնիկ) կը überhaupt niemals annehmen, und zwar: ել sein, ունիլ haben, գիտել wissen und կրնալ können.

Vor Verben, die mit einem Vocal beginnen, wird das ը dieser Vorsilbe weggelassen und der Ausfall durch ein ’ angezeigt, z. B. կ՚ըլլաս։

(Die grammatikalischen Ausdrücke werden von hier ab meist nur mehr in armenischer Sprache gegeben werden, da vorausgesetzt wird, daß sich der Lernende mit denselben bereits in den früheren Lectionen hinlänglich vertraut gemacht hat.)

---

*) Unter դերբայ werden im Armenischen der Infinitiv und die Participien (Präsens und Perfectum) verstanden.

Ա Լծորդութիւն — ել:

Ներկայ		Անկատար	
Կը լս—եմ	ich höre u. s. w.	Կը լս—էի	ich hörte u. s. w.
Կը լս—ես		Կը լս—էիր	
Կը լս—է		Կը լս—էր	
Կը լս—ենք		Կը լս—էինք	
Կը լս—էք		Կը լս—էիք	
Կը լս—են		Կը լս—էին	

Կատարեալ		Հրամայական	
լս—եցի	ich habe gehört u. s. w.	լս—է	höre
լս—եցիր		լս—եցէք	höret
լս—եց			
լս—եցինք			
լս—եցիք			
լս—եցին			

Դերբայ

Part. Präs.	(Ընդունելութիւն)	լս—ող
„ Perf.	(Անցեալ)	լս—ած
Infinitiv	(Աներևոյթ)	լս—ել

Nach der ersten Conjugation gehen z. B.:

հանել, նեցի, նէ*)	ն**)	wegnehmen,
կանչել, չեցի, չէ	ն	nennen (Schriftspr. schreien),
սպասել, սեցի, սէ	չ	warten,
գովել, վեցի, վէ	ն	loben,
ուզել, զեցի, ուզէ	ն	wollen,
բռնել, նեցի, նէ	ն	thun,
վազել, զեցի, զէ	չ	springen,
ժողվել, վեցի, վէ	ն	sammeln,
խմել, խմեցի, խմէ	ն	trinken,
ազատել, տեցի, տէ	ն	retten, befreien,
պարպել, պեցի, պէ	ն	entleeren, abfeuern,
քալել, լեցի, լէ	չ	gehen, einherschreiten.

Das Futurum wird im Neu-Armenischen mit den Partikeln պիտի oder պիտ'որ (es ist nöthig) und dem Conjunctiv des Präsens gebildet, z. B.: պիտ'որ լսեմ ich werde hören, պիտ'որ լսես du wirst hören u. s. w.

Ueber das passive Futurum, sowie über die verneinten Conjugationen wird in einer späteren Lection die Rede sein.

---

*) Նէ zeigt an, daß das Verbum im Imperativ Singular հանէ lautet.

**) Ն zeigt an, daß das Verbum transitiv (ներգործական), չ, daß es neutral (չէզոք) ist.

Uebung.

Անիկա խօսելու համարձակութիւն չունի։ Ինք իր մատը կը կտրէ։ Հացը կտրելու ժամանակ ունի՞ք։ Զայն կտրելու ժամանակ ունիմ։ Աշխատելու բաղձանք ունի՞ք։ Հացը կտրելու ժամանակ ունի՞ք։ Ձի մը գնելու իրաւունք ունի՞ք։ Կրակս ընել կ՚ուզէ՞ք։ Կ՚ուզէ՞ք զայն հօրս տունը ղրկել։ Զայն հոն ղրկել կ՚ուզեմ։ Կ՚ուզէ՞ք ձեր եղբօրը գրել։ Կ՚ուզեմ գրել։ Բարի լոյս կը մաղթեմ քեզ։ Ամէն առտու տուրմ կը խմէ։ Ձեր հրացանն ինծի կը ցուցընէ՞ք։ Ձեզի կը ցուցընեմ։ Աշխատելու բաղձանք ունիմ։ Ինծի բարի իրիկուն (Abend) կը մաղթէ՞։ Գրել գիտէ՞ք։ Աս երգերս կը շարագրէիր։ Զօրապետը զինուորները ուզեց։ Կ՚ուզէ որ երգէք։ Ծոյլերը կը պատժենք։ Մեռելները կը թաղեն։ Դուք շատ թռչուն կը սնուցանէք։ Ես կը գրեմ։ Աշխատելու ժամանակ ունի՞։ Գիրքը մարդուն ղրկել կ՚ուզէ՞ք։ Ղրկել կ՚ուզեմ։ Ձեզի բարի լոյս կը մաղթէ։ Եղբայրը տուրմ կը խմէ։ Նաբուքոդոնոսոր Բաբիլոն կը զարդարէր։

Խօսիլ *chossil* sprechen,
կտրել *gĕdriel* schneiden,
ժամանակ *žamanag* Zeit,
բաղձանք *paghtsank* Wunsch,
մ՚ալ *mal* noch eines,
իրաւունք *irawunkh* Recht,
ընել *ĕniel* thun, machen,
հոն *hon* dort,
մաղթել *maghthiel* wünschen,
առտու *arrdu* Morgen,
ցուցնել *thsuthsniel* zeigen,
շարագրել *scharakriel* dichten, componieren,
զօրապետ *zorabied* Befehlshaber,
երգել *jerkiel* singen,
պատժել *badžel* strafen,
թաղել *thaghiel* begraben,
զարդարել *zartariel* schmücken, verschönern,
շատ *schad* hier: viele,
համարձակութիւն *hamartsaguthiun* Muth,
աշխատիլ*) *aschchadiel* arbeiten,
կտրել *gĕdriel* schneiden,
գնել *kniel* kaufen,
ուզել, կամիլ *uziel, gamiel* wollen, wünschen,
ղրկել *ghĕrgiel* schicken,
գրել *kriel* schreiben,
խմել *chmiel* trinken,
տուրմ Chocolade,
գիտել *kidiel* wissen,
երգ *jerk* Gedicht, Gesang, Lied,
զինուոր *zinowor* Soldat,
ծոյլ *dsojl* faul,
մեռել *mierriel* todt,
սնուցանել *ssnuthsaniel* ernähren.

Uebung.

Augustus verschönerte die Stadt Rom. Ich schrieb ihm einen großen Brief. Er hat nicht die Zeit, zu schreiben. Das wird

---

*) Das ի des Infinitivs verwandelt sich während der Flexion in ե:

ein wenig (քիչ) deine Schmerzen (ցաւերնիդ) mildern (մեղմել mit պիտի). Wir milderten seine Strafen (պատիժ). Die neuen Sitten (սովորութիւն) verdrängen (ջնջել) die alten (Plural). Er erwartet (սպասել mit կոր) dich. Sie scheeren (խուզել) die Schafe (մաքի). Dieser Hund beißt (խածնել). Was zeigst du diesem Manne? Ich wünsche Ihnen einen guten Abend. Guten Morgen. Wünscht du noch ein Buch zu kaufen? Kaufe ein Pferd! Du hast Recht, ein Pferd zu kaufen. Er hat die Zeit, aber (բայց) nicht die Lust zum Arbeiten. Sie haben nicht Recht, noch ein Pferd zu kaufen. Willst du meinem Vater schreiben? Ja, ich will, aber (բայց) ich habe nicht die Zeit. Ich trinke jeden Morgen Kaffee. Er füttert alle Tage seine Pferde. Es ist nöthig, daß man die Faulen bestraft. Sie begraben die Todten in der Nacht. Sein Bruder trank jeden Morgen Wein. Ich trank Wasser (ջուր). Hat er den Wunsch diese Bäume zu beschneiden? Ich wünsche zu arbeiten. Ich schneide das Brot.

XI. Section.

Լծորդութիւն — իլ:

Ներկայ

Կը սորվ—իմ ich lerne
կը սորվ—իս
կը սորվ—ի
կը սորվ—ինք
կը սորվ—իք
կը սորվ—ին

Կատարեալ

Սորվ—եցայ
սորվ—եցար
սորվ—եցաւ
սորվ—եցանք
սորվ—եցաք
սորվ—եցան

Անկատար

Կը սորվ—էի
կը սորվ--էիր
կը սորվ—էր
կը սորվ—էինք
կը սորվ—էիք
կը սորվ—էին

Հրամայական

Սորվ—է
սորվ—եցէք

Դերբայ

Ընդունելու. սորվ—ող
Անցեալ սորվ—ած
Աներեւոյթ սորվ—իլ

Ebenso werden folgende Verben conjugirt:

Ապրիլ, րեցայ, րէ չ leben,
խօսիլ, սեցայ, սէ չ sprechen,
աշխատիլ, տեցայ, տէ չ arbeiten,
Հաւանիլ, նեցայ, նէ չ einwilligen,
Նստիլ, տեցայ, տէ չ sich setzen,

բնակիլ, կեցայ, կէ	չ	wohnen,
պառկիլ, կեցայ, կէ	չ	schlafen gehen, liegen,
յոգնիլ, նեցայ, նէ	չ	sich ermüden.
նայիլ, նայեցայ, յէ	ն	schauen, behüten,
համարիլ, րեցայ, րէ	ն	für etwas halten, rechnen, beurtheilen.

Da diese Conjugation im Alt-Armenischen passiv war, so kommt es, daß die meisten neutralen (intransitiven) Verben, die aus der alten Sprache in die neue übergingen, nach dieser Conjug. gehen.

Uebung.

Տա՞ք էք թէ կը մսիք։ Ոչ տաք եմ, ոչ կը մսիմ։ Իմ ունեցածս չունիք։ Գաղղիացիներուն գեղեցիկ հովանոցներն ունի՞ք։ Անոնց գեղեցիկ հովանոցները չունիմ, այլ անոնց գեղեցիկ գաւազաններն ունիմ։ Գիրքը կամ գրքերն ինծի տալ կ'ուզէ՞ք։ Տալ կ'ուզեմ։ Ձեր փնտռածը (oder փնտռածնիդ) կը գտնէ՞ք։ Ձեր գնածէն կը գնեմ։ Իրենց փնտռածը կը գտնեն։ Ձեր հայրը ձեզ կը կանչէ՞։ Մտիկ կ'ընէ՞ք։ Անոր ունեցածը չունիմ։ Ձեր բարի գրացիներուն գեղեցիկ ձիերն ունիմ։ Փոխանակ խաղալու մտիկ ընեմ։ Փոխանակ գրելու կը կարդա՞ք։ Սպասաւորն անկողինը կը շինէ՞։ Կարդալ կը սորվիմ։ Կրակը կը վառէ փոխանակ անկողինը շինելու։ Մարդուն ձեզի ըսածը մտիկ կ'ընէ՞ք։ Ձեր գլխարկը կը հանէ՞ք։ Կը հանեմ։ Ձեր հայրը ձեր համարները կը սրբագրէ։ Գրել կը սորվի։ Ձեր ունեցած ձեռնոցն ունի՞մ։ Անոր փոքր ձեռնոցները չունիք, այլ անոր մեծ փեղոյներն ունիք։ Անոր ըսածս մտիկ կ'ընէ։ Հայերէն կը խօսի՞ք։ Ոչ, տէր, գաղղիերէն կը խօսիմ։ Չայ կը խմէ՞ք։ Այո, տէր, կը խմեմ։ Ձեր ունեցածը չունիմ։

Մսիլ *mssil* frieren,
գտնել *kědnel* finden,
փնտռած *phěndrrads* das Gesuchte,
փոխանակ *phochanag*, mit folgendem Genitiv, anstatt, an Stelle, von, zu,
անկողին *angoghin* Bett, անկողին շինել das Bett machen,
հանել *hanel* ab-, wegnehmen,
ձեռնոց *tserrnoths* Handschuh,
հայերէն *hajerên* armenisch,
չայ *thschaj* Thee
տալ *dal* geben,
հովանոց *howanoths* (Regen)-Schirm,
գնել *knel* kaufen,
կանչել *ganthschel* rufen,
մտիկ ընել *mdig ěnel* zuhören
խաղալ *chaghal* spielen,
գրել *krel* schreiben,
կարդալ *gartal* lesen,
վառել *warrel* anzünden,
համար *hamar* Aufgabe,
սրբագրել *ssěrpakrel* ausbessern,
գաղղիերէն *kaghierên* französ.
ունեցած Part. Perf. von ունենալ haben.

Uebung.

Lernen Sie Armenisch? Nein, mein Herr, ich lerne Französisch. Ich wohne (բնակիլ) hier (հոս). Ihr sprechet schnell (շուտ). Du wirst meine Anbote (ընծաներս) annehmen (ընդունիլ). Wenn ich diese Briefe (նամակ) weggetragen (տանիլ) habe (ետեւ mit dem Ablativ), werde ich mit dir über diese Sache sprechen. Die Katze (կատուն) stürzt sich (նետուիլ) auf (վրայ) die Ratte (մուկ Genitiv). Die Römer (Հռոմայեցիք) pflegten (մշակել Imperf.) die Künste (արուեստ) und (ու) Wissenschaften (գիտութիւն) und (եւ) belohnten (վարձատրել) das Verdienst (արժանիք). Gehen Sie spazieren (պտտիլ)? Wann frühstückten Sie (նախաճաշել), als Sie in Deutschland (Գերմանիա) waren? Wollen Sie mir einige (bloßer Plural ohne Suffix) Bücher geben? Ich will geben. Er lernt schreiben. Hörst du zu, was diese Leute zu mir sagen? Ja, mein Herr, ich höre zu. Ich frühstückte mit meinem Vater. Du lernst lesen, anstatt schreiben. Den vergangenen (անցեալ) Sommer (ամառ), als ich auf dem Lande*) (գեղ) war, gab (կար) es viele (շատ) Früchte (պտուղ Singular). Derartige Menschen sind achtenswert (յարգանաց արժանի են).

XII. Section.

Լծորդութիւն — ալ:

Ներկայ

Կը կարդ—ամ ich lese
կը կարդ—աս
կը կարդ—այ
կը կարդ—անք
կը կարդ—աք
կը կարդ—ան

Անկատար

Կը կարդ—այի ich las
կը կարդ—այիր
կը կարդ—ար
կը կարդ—այինք
կը կարդ—այիք
կը կարդ—ային

Կատարեալ

Կարդ—ացի ich habe gelesen
կարդ—ացիր
կարդ—աց
կարդ—ացինք
կարդ—ացիք
կարդ—ացին

Հրամայական

կարդ—ա՛
կարդ—ացէ՛ք

Դերբայ

Ընդ. Կարդ—ացող
Աներ. կարդ—ալ
Անց. կարդ—ացած, կարդացեր

---

*) Der Ort, auf die Frage wo?, steht immer im bloßen Accusativ.

Ebenso conjugieren:

Բաղձալ, ձացի, ձա ն wünschen,
լուալ, լուացի, լուա ն waschen,
Մնալ, մնացի, մնա չ bleiben,
պոռալ, ռացի, ռա չ schreien,
յուսալ, սացի, սա չ hoffen,
ջանալ, նացի, նա չ trachten, sich anstrengen,
աղալ, աղացի, աղա ն mahlen,
խաղալ, ղացի, ղա չ scherzen,
խղճալ, ճացի, ճա, չ Mitleid haben,
հազալ, զացի, զա չ husten.

Den Formen des Indicativ Präsens und Imperfectums wird manchmal die Partikel կոր angefügt, welche fordernde Handlung bezeichnet, z. B.: կը մեռնի կոր er ist im Sterben (he is dying). Diese Ausdrucksweise gehört fast nur der Umgangssprache an und wird nur äußerst selten in Büchern zu finden sein.

Eine eigene Gerundivform aller Verben wird noch mittelst der Silbe լիք gebildet, z. B.: երթալիք ունիմ ich muß gehen, ընելիքը չգիտեր, er weiß nicht, was er thun soll.

Uebung.

Կը վախնամ։ Կ'ամչնամ։ Տեղ մը երթալ կ'ուզէ՞ք։ Գինի բերել տալ կ'ուզէ՞ք։ Բերել տալ կ'ուզեմ։ Ձեր մանչն երթալ հաց բերել կ'ուզէ՞։ Բժիշկը բերել տալ կ'ուզեմ։ Մարդիկն ի՞նչ ունին ընելու։ Մթերանոցը երթալիք ունին։ Կը վախնաք։ Խօսելու կը վախնա՞ք։ Խօսելու կ'ամչնամ։ Ընոր տոմսակը կը բանա՞ք։ Աչուըներ կը բանա՞յ։ Ջո՞վ կը սիրէք։ Փոխանակ ուսանելու կը խաղա՞ք։ Այս իրիկուն տեսարան կ'երթաք։ Իտալերէն կը սորվիմ։ Եղբայրս գերմաներէն կը սորվի։ Կարդալ գիտէ։ Համրէ քանի հոգի կան։ Ի՞նչ կ'ուզէիր որ տար։ Այս մարդը կ'ուզէ բացարձակապէս իւր ստակը փոխ տալ ինծի։ Ստէպ Շանզ-Էլիզէ կ'երթայի՞ք, երբ Պարիզ էիք։ Ձեր հայրը իւր որդին կը սիրէ՞։ Բարի՞զ էիք երբ թագաւորը հոն էր։ Երբ Պէրլին էի, ստէպ կ'երթայի բարեկամներս տեսնելու։ Կ'աշխատէի՞ք, երբ այն կ'աշխատէր։ Կ'ուսանէի, երբ այն կ'աշխատէր։ Այս մարդը կը խօսի փոխանակ մտիկ ընելու։

Վախնալ *wachnal* sich fürchten,
երթալ *jerthal* gehen,
բերել *perel* holen,
գինի *kini* Wein,
մանչ *manthsch* Knabe,
իրիկուն *irigun* Abend,
ամչնալ *amthschnal* sich schämen,
տեղ *degh* Ort, Platz,
տալ geben, hat die Bedeutung des deutschen „lassen“ (engl. to have, franz. faire),
բժիշկ *pžischg* Arzt,

մթերանոց, ի, աց *mtheranoths* Magazin, Lager,
տոմսակ, ի, *domssag* Zettel, Briefchen, Billet,
գերմաներէն *kermanerên* deutsch,
կայ, կան *gaj*, *gan* es gibt, unpersönlich,
բացարձակապէս *pathsartsagaběss* um jeden Preis,
բանալ *panal* öffnen,
աչք *athschkh* Auge,
սիրել lieben,
տեսարան ի, *dessaran* Schauspiel,
ուսանիլ *ussanil* lernen,
իտալերէն *idalerên* italienisch,
համրիլ *hamril* zählen,
հոգի *hoki* Person,
ստէպ *ssdêb* oft.

Uebung.

Haben Sie Furcht? Nein, mein Herr, ich fürchte mich nicht. Schämst du dich? Ja, ich schäme mich. Ich lasse Wein holen. Wir vermeiden (փախչիլ) die Gefahren (վտանգներէն). Ihr zerbrechet (կոտրել) die Fächer (հովահարները). Als ich krank (հիւանդ) war, blieb (կենալ) ich den ganzen Tag im Bette (անկողին). Ich verdiene (շահիլ) meinen Lebensunterhalt (կեանքը) durch Arbeiten (Instr. des Inf.). Er verdient seinen Unterhalt durch Schreiben. Ich wünsche, daß du mir Brot holest. Sie verdienen ihr Geld (ստակ) durch Arbeiten. Womit (ինչո՞վ) verdient dieser Mensch seinen Lebensunterhalt? Er will meine Brüder holen lassen. Er setzt (շարունակել) seine Rede (ճառ) fort. Was haben diese Männer zu thun? Sie holen Wasser (ջուր). Ich lasse den Arzt holen. Weshalb (ի՞նչու համար), sprecht laut (բարձր ձայնիւ). Ich sehe den Mann, von dem ihr sprechet. Hoffen (յուսալ) Sie ihn dort (հոն) zu finden (գտնել)? Morgen (վաղը) wird er aufs Land (գեղ) gehen (պիտ'որ). Du mußt (ել mit dem Genitiv des Infinitivs) deine Lection (համար) dreimal (անգամ) lesen. Warum hast du dieses Buch gelesen, welches sehr schlecht ist. Bleiben (կենալ) Sie auf Ihrem Platze. Warum stößt (հրել) du? Wer stößt dich (denn) immer (mit կոր)? Ich werde es dem Lehrer (վարպետ) sagen. Wenn du willst (mit նէ siehe Lection XIX), so sage es ihm.

XIII. Lection.

Լծորդութիւն — նալ:

Ներկայ		Անկատար	
Կը մոռ—նամ	ich vergesse	Կը մոռ—նայի	ich vergaß
կը մոռ—նաս		կը մոռ—նայիր	
կը մոռ—նայ		կը մոռ—նայիր	

կը մոռ—նանք
կը մոռ—նաք
կը մոռ—նան

կը մոռ—նային
կը մոռ—նայիք
կը մոռ—նային

Կատարեալ

մոռ—ցայ
մոռ—ցար
մոռ—ցաւ
մոռ—ցանք
մոռ—ցաք
մոռ—ցան

Հրամայական

մոռ—ցիր
մոռ—ցէք

Դերբայ

Ընդ. մոռ—ցող
Անց. մոռ—ցած, մոռ—ցեր
Աներ. մոռ—նալ

Ebenso conjugieren:

իմա—նալ, իմացայ, իմացիր	ն	verstehen,
ճանչ—նալ, չցայ, չցիր	ն	kennen,
գիտ—նալ, գիտցայ, գիտցիր	ն	wissen, kennen,
գող—նալ, գողցայ, գողցիր	ն	stehlen,
վախ—նալ, վախցայ, վախցիր	ն	fürchten,
կե—նալ, կեցայ, կեցիր	չ	stehen,
ամչ—նալ, ամչցայ, ցիր,	չ	sich schämen,
կարմր—նալ, մրցայ, մրցիր	չ	erröthen.

Diese Verben gehörten zu jener Classe, welche den Präsensstamm um die Silbe նե oder նա vermehrt, daher auch hier die Silbe նա nur im Präsens und Imperfectum auftritt. Man hüte sich, Verben mit wurzelhaftem ն und den hier behandelten zu verwechseln.

Uebung.

Կրնա՞ք ինծի գրել։ Այս տէրն իմ հօրս տունը կը տանիմ։ Այս ճամբան Մէյէնս կը տանի։ Առաքինութիւնն երջանկութեան կը տանի։ Աւիկայ ընելու շատ պիտի զգուշանամ։ Այս մարդուն ստակ փոխ տալու զգուշացէք։ Կը զգուշանայ պատասխան տալ հարցման զոր անոր ըրի։ Եղբայրս ծովին վրայ եղած ատենը մեծ փոթորիկ մը պատահեցաւ. Նաւին կայծակ մը զարկաւ եւ բռնկցուց, եւ բոլոր նաւաստիները ծովը նետուեցան որ լողալով ազատին։ Ահիւ բռնուեցաւ, տեսնելով որ կրակն ամէն դի կը ճարակէր։ Աս բարի մարդիկները յոգնութիւննին մոռցան։ Նամակնիդ սեղանին վրայ ձգեցիք։ Փայտին կտորն իյնալով, գլխին զարկաւ։ Աս բանիս վրայ պաշտօնատարին խօսելէս ետեւ քեզի կու գամ։ Ի լրումն թշուառութեան քսակս կորսնցուցի։ Այս մարդը ընելիքը չի գիտեր։ Շատ դանակ ունի՞ք։ Քանի մը հատ ունիմ։ Ձեր սպասաւորը շատ ստակ ունի՞։ Գաղղիացին շատ ֆրանք ունի։ Բան մը չունի։ Մենք ունինք։ Կրնայ խօսիլ։

կրնալ *gĕrnal* können,
ճամբայ *dschampaj* Weg,
առաքինութիւն *arrakhinuthiun* Tugend,
զգուշանալ *skuschanal* sich hüten vor,
փոխ առալ leihen,
հարցումն *harthsumn* Frage,
ծով, ի, *dsow* Meer,
վրայ *wraj*, Präp., auf,
փոթորիկ, րկի *phothorig* Unwetter,
նաւ, ի *nau* Schiff,
կայծակ *gajdsag* Blitz,
բռնկցնել *pĕrrngethsnel* zünden,
նետուիլ sich werfen, stürzen,
լողալ *loghal* schwimmen,
ազատիլ *azadil* sich retten,
դի *ti* Seite,
ճարակել *dscharagel* angreifen, um sich greifen,
նամակ *namag* Brief,
սեղան, ի *sseghan* Tisch,
կտոր *gdor* Stück,
գլուխ, գլխի *kluch* Kopf,
պաշտօնատար *baschdonadar* Minister,
թշուառութիւն *thschuarruthiun* Unglück,
քսակ *khsag* Börse,
լրումն *lrumn* Überfluß,
տանիլ *danil* führen,
Մէյէնս *mêjêns* Mainz,
երջանկութիւն *jertschanguthiun* Glück,
ստակ *ssdag* Geld,
պատասխան *badasschan* Antwort,
եղած *jeghads* gewesen,
ատեն *aden* zur Zeit,
պատահիլ *badahil* zusammentreffen, überfallen werden,
զարնել *zarnel* schlagen, einschlagen,
նաւաստի *nawassdi* Matrose,
ահ, ի, *ah* Furcht,
բռնուեցաւ *pĕrrnuethsau* er wurde ergriffen,
յոգնութիւն *joknuthiun* Mühe,
ձգել *tskel* lassen,
փայտ, ի *phajd* Holz,
իյնալ *ijnal* fallen,
բան, ի *pan* Sache,
ետեւ *jedeu* nach, mit dem Abl.,
կորսնցունել *gorssnthsunel* verlieren,
չգիտել, siehe XVI. Lection.

Uebung.

Ich entferne mich (հեռանալ) vom Feuer (կրակ Ablativ). Ihr Schneider wünscht Sie zu sprechen. Sie kommen zu sehr gelegener (յարմար) Zeit, ich (ինծի) brauche (հարկաւոր է) einen Frack (թիկնոց). Wie wollten Sie, daß ich ihn mache (շինել)? Warum entfernte sich dieser Mann vom Feuer? Er entfernte sich, weil (վասն զի) ihm nicht kalt ist (չի մսիր). Sie machen sich zu den Herren (տէր) des ganzen Handels (վաճառականութիւն). Er schwamm im Flusse (լողալ). Man sagt, daß dieses Haus baufällig sei (երերալ mit կոր). Ich entferne mich von dort (անկէ).

XIV. Section.

I. Das Hilfsverbum ել (Էական բայ).

Indicativ (Սահմանական)

	Präsens (Ներկայ)	Imperf. (Անկատար)
Sing.	(ես) եմ ich bin	(ես) էի ich war
	(դու) ես	(դու) էիր
	(ան) է	(ան) էր
Plur.	(մենք) ենք	(մենք) էինք
	(դուք) էք	(դուք) էիք
	(անոնք) են	(անոնք) էին

II. Das Hilfsverbum ըլլալ (Էական բայ).

Սահմանական	Ստորադասական (Conj.)
Ներկայ	
Կ'ըլլամ ich werde	ըլլամ ich werde
կ'ըլլաս	ըլլաս du werdest
կ'ըլլայ	ըլլայ er werde u. s. w.
կ'ըլլանք	ըլլանք
կ'ըլլաք	ըլլաք
կ'ըլլան	ըլլան
Անկատար (Imperfectum)	
Կ'ըլլայի ich wurde	ըլլայի ich würde
կ'ըլլայիր	ըլլայիր
կ'ըլլար	ըլլար
կ'ըլլայինք	ըլլայինք
կ'ըլլայիք	ըլլայիք
կ'ըլլային	ըլլային

Կատարեալ	Հրամայական
Եղայ ich bin geworden	Եղիր werde
եղար u. s. w.	եղէք werdet
եղաւ	**Դերբայ**
եղանք	ըլլող, եղող
եղաք	եղած, եղեր
եղան	Աներ. ըլլալ

Das Hilfszeitwort ունենալ haben.

Präsens

Indicativ	Conjunctiv
Ունիմ	ունենամ
ունիս	ունենաս
ունի	ունենայ
ունինք	ունենանք
ունիք	ունենաք
ունին	ունենան

Imperfectum

Ունէի	ունենայի
ունէիր	ունենայիր
ունէր	ունենար
ունէինք	ունենայինք
ունէիք	ունենայիք
ունէին	ունենային

Perfectum

Ունեցայ	oder	ունեցեր եմ
ունեցար		ունեցեր ես
ունեցաւ		ունեցեր է
ունեցանք		ունեցեր ենք
ունեցաք		ունեցեր էք
ունեցան		ունեցեր են.

Participium Perfectum

ունեցած und ունեցեր

Futurum

Indicativ	Conjunctiv*) Bejaht	Conjunctiv*) Verneint
Պիտի ունենամ	կ'ունենայի	չէի ունենար
" ունենաս	կ'ունենայիր	չէիր ունենար
" ունենայ	կ'ունենար	չէր ունենար
" ունենանք	կ'ունենայինք	չէինք ունենար
" ունենաք	կ'ունենայիք	չէիք ունենար
" ունենան	կ'ունենային	չէին ունենար

*) Zugleich auch Futurum exactum.

Uebung.

Անօթի՞ էք։ Անօթի չեմ։ Իրաւունք ունի՞ք։ Իրաւունք չունիմ։ Մատիտն ո՞վ ունի։ Մարդն ունի մատիտը։ Ո՞վ ունի իմ գաւազանս։ Ոչ ոք ունի ձեր գաւազանը։ Ձեր եղբայրը որո՞ւն տունն է։ Մեր տունն է։ Ի՞ւր տունն է։ Տունը չէ։ Յոգնած էք։ Ձեր հայրը իւր պարտէ՞զն է։ Հոն է։ Ի՞նչ ունիք ընելու։ Խմելու բան մը չունի։ Տոմսակի մը պատասխան ունիմ տալ։ Մարդ խմելու ի՞նչ ունի։ Այս դանակին պէտք ունի՞ք։ Պէտք չունիմ։ Երթալու պէտք չունի։ Կաղնեայն փայտը կարծր է։ Մարդ կրթութեամբ վարպետ կ՚ըլլայ։ Մարդ մը երկու որդի ունի։ Քու նմաններուդ բարի եղիր։ Կը բաղձայ որ դուք խոհեմ ըլլաք։ Խելացի ըլլանք։ Հարկ եղաւ որ բոլոր գիշերը քալենք։ Ի՞նչ կ՚ընէիր որդւոյ մը վրայ որն որ հայր մեռցընելու ետեւէ ինկած ըլլայ։ Ի՞նչպէս կ՚ըլլայ որ այսպէս ուշ եկաք։ Մատ մը պակաս է որ ձեզ չափ մեծ ըլլամ։ Քիչ բան պակաս է։ Ձեր եղբօրը խօսելիք ունիմ։

Անօթի *anothi* hungrig,
մատիտ *madid* Bleistift,
յոգնած *joknads* müde,
տոմսակ *domssag* Zettel, Karte,
պէտք *bêdkh* Nothwendigkeit,
փայտ *phajd* Holz,
կրթութիւն *gèrthuthiun* Übung,
բաղձալ *paghtsal* wünschen,
խելացի *chelathsi* weise,
մեռցնել *merthsnel* tödten,
ուշ *usch* spät,
իրաւունք *irawunkh* Recht,
գաւազան *kawazan* Stock,
հոն է *hon ê* er ist dort,
պատասխան *badass-chan* Antwort,
կաղնի *gaghni* Eiche,
կարծր *gardsr* hart,
վարպետ *warbed* Meister,
նման *nman* gleich,
խոհեմ *chohem* klug,
հարկ *harg* nöthig,
այսպէս *ajssbêss* so,
մատ *mad* Finger,
պակաս է *bagass* es fehlt, es ist nöthig.

Uebung.

Es ist (dazu) nicht mehr viel (այլ եւս շատ) nöthig. Es würde viel fehlen (Imperf.), daß ich ebenso reich (հարուստ) wäre (Imperf.), als wie du. Sie glauben (կարծել), daß Sie mir alles gegeben haben, aber (dazu) fehlt (noch) viel (շատ բան). Ich möchte (կ՚ուզէի), daß dieses Haus mir (իմս) gehören (ըլլար) würde. Es fehlte wenig (քիչ մնաց), daß ich das Geld verloren hätte (պիտի կորսնցնէի). Es fehlte wenig, daß ich das Leben (կեանքս) verloren hätte. Sie wünscht, daß wir tugendhaft (առաքինի) sein sollten. Ist dein Vater zu Hause? Nein, mein Herr, er ist bei seinem Freunde. Das Herz (սիրտ) dieses Mannes ist gut. Seiet gegen Euresgleichen gut. Ich wünsche, daß ihr klug seid. Es fehlte wenig, daß die Sache

so (պէս) ausgieng (ըլլար), wie er es sagte (Participial-Construction, das Participium steht wegen des darauffolgenden պէս im Genitiv). Wir hätten (Imperf.) uns beinahe (քիչ մնաց) die Finger abgeschnitten (կտրել). Er wäre beinahe gestorben (մեռնիլ mit պիտի). Sein Anblick (տեսքը) flößt (ազդել) Achtung (յարգանք) und Bewunderung (զարմանք) ein. Du wirst auf das Land (գեղ) gehen und ich (իսկ ես) werde in die Stadt zurückkehren (դառնալ).

XV. Section.

Die passive Conjugation.

Die passiven Verba werden dadurch gebildet, daß man die Infinitivendungen ohne Unterschied, also ել, իլ, ալ und նալ in ուիլ verwandelt, nur wird bei der Ալ- und Նալ-Conjugation statt des Präsensstammes der Perfectstamm genommen, z. B.:

Լս—ել	wird zu	լս—ուիլ
սորվ—իլ	„	սորվ—ուիլ
կարդ—ալ (կարդաց—ի)	„	կարդաց—ուիլ
մոռ—նալ (մոռց—այ)	„	մոռց—ուիլ

Die so gebildeten passiven Verba conjugieren nun ganz nach der zweiten (Իլ-)Conjugation, z B.:

Հան—ել — հան—ուիլ, հան—ուեցայ, հան—ուէ, Particip. հանուող, հանուած,
խմ—ել — խմ—ուիլ, խմ—ուեցայ, խմ—ուէ,
խօս—իլ — խօս—ուիլ, խօս—ուեցայ, խօս—ուէ,
համար—իլ — համար—ուիլ, համար—ուեցայ, համար—ուէ,
կարդ—ալ — կարդաց—ուիլ, կարդաց—ուեցայ, կարդաց—ուէ,
իման—ալ — իմաց—ուիլ, իմաց—ուեցայ, իմաց—ուէ:

Viele Verba behalten jedoch die Form der alten Sprache bei, z. B.: բաժանիլ, բաժանեցաւ und բաժանուիլ, բաժանուեցաւ, u. s. w.; natürlich entfällt dann auch das ու im Part. Perf. զարդարած statt զարդարուած:

Mittelst der Hilfsverba ել und ըլլալ und des Particip. des Perfect. können ähnlich der alten Sprache unzählige zusammengesetzte Zeiten gebildet werden, z. B.: լսած եմ ich habe gefühlt (j'ai senti nicht je sentis). Das Particip. auf ած hat in solchen Zusammensetzungen immer eine bestimmte Bedeutung, während dasjenige auf եր bei der Handlung eine Ungewißheit anzeigt.

Uebung.

Երկաթը կը ծեծուի մինչդեռ տաք է։ Այս գինին գլուխը կը զարնէ։ Ձիուն վրայ կը նետուի։ Երբ հօրս տունը կը բնակէի, աւելի կանուխ կ՚ելլէի, որչափ հիմա չեմ ըներ։ Քիչ մնաց որ պիտի սպաննուէր (getödtet wurde)։ Ամենէն կ՚ատուի։ Անխոհեմութեանդ պատիժը պիտի կրես։ Իր որդիէն սպաննուեցաւ։ Որչափ աղքատներ մը մոռցուին։ Հօրերնուս ինչքերը ծախուեցան։ Աս հանդիսութեան պիտի հրաւիրուիք։ Քիչ մը բանէ կը վախնային։ Եղբայրն իր ծնողացը դարձուած էր։ Ասորիք միջնաբերդէն վռնտուեցան։ Հայրդ յանցանքներուդ լուրը առած էր։ Ոմանք թաղմանէ զրկուեցան։ Ջուրը կը նետուին։ Բոլոր օրը աշխատելու հարկաւորեցանք։ Հարցափորձ մտնելէն ետեւ պիտի պատժուին։ Ահագին հովի մը բռնուեցանք։ Թագաւորին ըսին որ մենք Փիւնիկեցւոց նաւի մը մէջ գտնուած էինք։ Չէի կարծեր որ հօրմէն սիրուած ըլլար։ Կը կարծէք որ այչափ քիչ բանէ կը վախնա՞ն։ Հովիւը թող տուած ըլլար նէ, գառնուկը գայլէն կը յափշտակուէր։

Երկաթ *jergath* Eisen,
տաք *dakh* warm,
գլուխ *kluch* Kopf,
աւելի *aweli* sehr,
որչափ *uorthschaph* so,
հիմա *hima* jetzt,
ատել *adel* hassen,
անխոհեմութիւն *anchohemuthiun* Unklugheit,
ծախել *dsachel* verkaufen,
հանդիսութիւն *hantissuthiun* Feierlichkeit,
վախնալ *wachnal* erschrecken,
դարձուած *tartswads* zurückgegeben,
վռնտել *wrréndel* verjagen,
յանցանք *janthsankh* Missethat,
լուրը առած ըլլալ benachrichtigt worden sein,
զրկել *zêrgel* verweigern, entziehen,
հարցափորձ մտնել fragen,
պատժել *badžel* bestrafen,
հով *how* Wind,
գտնել *kdnel* finden,
հովիւ *howiu* Hirte,
նէ, siehe XX. Lection,

գառնուկ *karrnug* Lamm,
մինչդեռ *minthschterr* während,
ծեծել *dsedsel* schlagen,
զարնել *zarnel* angreifen,
կանուխ *ganuch* früh aufgestanden, früh auf,
չեմ ըներ, siehe Lection XVI,
կրել *grel* leiden,
աղքատ *aghkhad* arm, [sein,
մոռցուիլ *morrthsuil* vergessen,
ինչք *inthschkh* Besitzthum,
հրաւիրել *hrawirel* einlanden,
ծնող *dsnogh* Erzeuger,
Ասորիք *assorikh* die Syrer,
միջնաբերդ *mitschnapert* Citadelle, Burg,
ոմանք *omankh* einige,
թաղումն *thaghumn* Begräbnis,
հարկաւորիլ *hargaworil* bemüssigt sein,
ահագին *ahakin* schrecklich,
բռնել *perrnel* erfassen,
սիրել *ssirel* lieben,
թող տալ verlassen, [ben,
յափշտակել *japhschdagel* rau-
գայլ *kajl* Wolf.

Uebung.

Der Feind (Թշնամին) ist uns auf den Fersen (մեր ետեւէն). Ich würde wünschen (բաղձալ Imperf.), daß dieses Zimmer (սե-նեակ) sorgfältiger (աւելի զգուշութեամբ) gereinigt (մաքրել) würde. Mein Bruder gieng aus dem Hause. Sie kamen von Spanien (Սպանիայ, Abl.). Glaubt ihr, daß sie in der Stadt getödtet wurden? Ist es möglich, daß das Kind von jenem Manne getödtet wurde? Die Feinde wurden aus der Burg unserer Stadt vertrieben. Josef wurde von seinen Brüdern an Kaufleute verkauft. Die Güter deines Bruders werden heute (այսօր) verkauft. Sie sagten mir, daß er in einem englischen Schiffe gefunden wurde. Einige wurden getödtet. Diesem Manne wird das Begräbnis verweigert werden.

XVI. Section.

Verneinte Verba (Բացասական բայեր).

Der Indic. Perf., der Subjunctiv des Präsens und Imperf. bilden ihre verneinte Form, indem sie dem Verbum ein չ vorsetzen, z. B.: չլսեցի ich habe nicht gefühlt u. s. w.

Der Indic. des Präsens und Imperf. wird mit Hilfe des verneinten Verbums ել gebildet, wobei sich das լ des Infinitivs in ր verwandelt, d. h. wird in Particip. verwandelt, z. B. լսել in լսեր daher bedeutet չեմ լսեր ich fühle nicht. In der dritten Person des Singulars kann man statt չէ auch չի sagen, z. B.: չի լսեր:

Der verneinte Imperativ wird im Singular mittelst der Negativpartikel մի gebildet, welche der verneinten „Infinitivform“ vorgesetzt wird, z. B.: մի լսեր fühle nicht. Im Plural wird die Partikel մի der zweiten Person Plural des Subjunctivs Präsens vorgesetzt, z. B.: մի լսէք fühlet nicht. Allen anderen Formen wird bloß ein չ vorgesetzt. So lautet auch der Infinitiv չլսել nicht fühlen. Das Passivum, welches bei allen vier Verben dieselbe Form hat, fügt sich auch vollkommen der oben aufgestellten Regeln.

Das ի von մի und չի (չէ) wird vor Verben, die mit einem Vocale beginnen, ausgelassen und dieser Ausfall ebenfalls durch ein Apostroph angezeigt.

Uebung.

Ընել չեմ ուզեր: Բան մը խմել կ'ուզե՞ն: Բան մը խմել չեն ուզեր: Երգ մը չերգեցիր: Գիրքը չփնտռեց: Քա-ղաքավար չեղանք: Օգտակար պիտ'որ չըլլա՞մ: Կրակս կ'ուզե՞ս

վարել։ Կ՚ուզեմ, բայց չեմ կրնար։ Այս մարդիկը կ՚ուզե՞ն իրենց գործերը վաճառել։ Զանոնք վաճառել չեն ուզեր։ Գրել չի գիտեր։ Ձեզի խօսիլ կ՚ուզէ՞։ Ինծի խօսիլ չ՚ուզեր, այլ ձեզի։ Կ՚ուզէ՞ք անոր գրել։ Չեմ ուզեր անոր գրել, այլ անոր եղբօրը։ Միսը չկտրեցին։ Կարդալ գիտէ, բայց գրել չի գիտեր։ Մէկուն երբեք վնաս ըրած չեմ։ Սքեմը կրօնաւոր չ՚ըներ։ Աղէկ խօսիլը լեզուն չի մաշեցըներ։ Չեմ կրնար գլուխ հանել։ Այս ձեր կարծիքն է։ Մի տարակուսիք։ Չի կարծեր որ մենք աղքատ ըլլանք։ Չէի կարծեր որ երջանիկ էին։ Ձեզմէ վարիններուն միշտ խիստ մ՚ըլլաք, ու անոնց տկարութեան վրայ գթացէք։ Պանիր չեմ ուտեր։ Ձեռուըները չլուաց։ Անիկայ չտեսայ։ Վախնալով որ չգայ։ Հռոմայեցիք Յունաստանի արհեստները չէին գիտեր, ու պատերազմ գիտնալը բաւական կը սեպէին։ Չեմ ուզեր որ ինծի շողոքորթես, հապա կ՚ուզեմ որ մտածածդ համարձակութեամբ յայտնես։ Հացը չտուիր։ Բոլոր օրն ալ աշխատելու ըլլայի, չէի կրնար գլուխ հանել։

Երգ *jerg* Gesang,
փնտռել *phêndrrel* suchen,
օգտակար *okdagar* nützlich,
կրնալ *gernal* können,
երբեք *jerpekh* jemals,
սքեմ, ի *sskhem* Ordenskleid,
լեզու *lezu* Zunge,
հանել *hanel* herausziehen, herausfinden,
տարակուսիլ *daragussil* zweifeln,
երջանիկ *jertschanig* glücklich,
միշտ *mischd* immer,
տկարութիւն *dgaruthiun* Schwäche,
վրայ *wraj*, mit vorhergehendem Genitiv, über,
լուալ *lual* waschen,
Հռոմայեցի *hromajethsi* Römer,
արհեստ *arhessd* Kunst,
սեպել *ssebel* meinen, halten für,
պատերազմ, ի *baderazm* Krieg,
պատերազմ գիտնալ Kriegskunst,
հապա *haba* sondern,
մտածել *mdadsel* denken,
յայտնել *jajdnel* erklären,
բոլոր *polor* ganz,
աշխատիլ *aschchadil* sich anstrengen, arbeiten,

երգել *jerkel* singen,
քաղաքավար *khaghakhawar* höflich, eigentlich städtisch,
գորգ, ի *kork* Teppich,
վնաս, ու *wnass* Schaden,
կրօնաւոր *grônawor* Mönch,
մաշեցընել *maschethsenel* verderben,
կարծիք *gardsikh* Meinung,
աղքատ *aghkhad* arm,
վարին *warin* untergeben,
խիստ *chissd* strenge,
գթալ *kthal* Mitleid haben,
ուտել *udel* essen,
պանիր *banir* Käse,
վախնալ *wachnal* fürchten,
Յունաստան *junassdan* Griechenland,
բաւական *pawagan* genügend, hinreichend,
շողոքորթել *schoghokhorthel* schmeicheln,
համարձակութիւն *hamartsaguthiun* Offenheit, Aufrichtigkeit,
հանել *hanel* finden, herausbringen,
գլուխ հանել beendigen.

Uebung.

Sie wollen sich die Hände nicht waschen. Ich kann diesen Käse nicht essen. Dieses Brot ist für uns nicht hinreichend, denn (քանզի) wir sind heute sehr hungrig, da (Part. Constr.) wir den ganzen Tag gearbeitet haben. Die Kriegskunst genügt nicht für ein Volk (ազգ), um reich (հարուստ) zu werden. Ich habe den ganzen Tag dieses Buch gelesen, aber ich konnte damit nicht zu Ende kommen. Erkläre mir offen, was du von meiner Idee (կարծիք) hältst. Ich glaube, daß die Umstände (պարագան) nicht genügend bekannt sind, um das Ganze zu Ende zu bringen. Ich glaube nicht. Er will meinen Wein nicht trinken. Sie essen das Brot nicht. Ich habe ihm niemals einen Schaden zugefügt.

XVII. Section.

Umstandswörter (Մակբայ).

Die Umstandswörter werden im Neu-Armenischen eingetheilt in: 1. eigentliche Umstandswörter (բուն մակբայներ), 2. substantivische (գոյականէ), 3. flectierte (հոլովեալ) 4. adjectivische (ածականէ), 5. pronominale (դերանուանական) und 6. durch Verdoppelung entstandene (կրկնաւոր).

Eigentliche Umstandswörter.

Die eigentlichen Adverbia sind einfache Wörter, wie z. B.. ստէպ oft, oder Wörter die mit Hilfe von Suffixen in Adverbia verwandelt wurden, wie z. B.: մեծապէս in großartiger Weise, իշխանաբար fürstlich, mächtig, սրտանց aufrichtig, u. s. w.

1. Umstandswörter der Art und Weise (որակական):

Ի՞նչպէս *intschbêss* wie? (ohne Frage) so, zum Beispiel, wie, gleichwie,
ինտո՞ր *indor* wie?
հազիւ *haziu* kaum,
սաստիկ *ssasdig* heftig,
բռնի *pěrrni* gewaltthätig, zum Trotz, u. s. w.,
ալ *al* mehr.

2. Umstandswörter des Ortes (տեղական):

Ո՞ւր *ur* wo? wo,
ուստի՞ *ussdi* von woher,
քովնտի *khowndi* von der Seite, seitwärts.

3. Umstandswörter der Zeit (*ժամանակական*):

Միշտ *mischd* immer,
երբ *jerp* als, wann, zur Zeit als,
ամէն ի ժիր *amên i žir* immer, fortwährend,
յառաջ *jarratsch* früher, in früherer Zeit,
ուշ *usch* spät,
դեռ *terr* noch, neuerdings.

Fragende, verneinende Umstandswörter und andere.

(*Հարցական, Բացասական եւ այլն*)

Միթէ *mithe* } ob, ist es möglich?
արդեօք *arteokh* } ist es etwa, daß . . .?
այո *ajo* ja, es ist so,
մի *mi* nicht,
ոչ (*չ*) *uotsch* nicht,
քաւ *khau* nein, nicht, weg, pfui,

Von der Aufzählung der übrigen Unterabtheilungen der Umstandswörter müssen wir hier wegen Raummangel absehen und sei derjenige, welcher diesen Gegenstand weiter verfolgen will, auf Ajděn II. Theil, Seite 110 u. f. verwiesen. Von den eigentlichen Umstandswörtern seien nur nachfolgende angeführt:
Վերէն *weren* von oben, **վարէն** *waren* von unten, **դրսէն**, **դրսանց** *trsen, trsants* von außen,
առջեւէն *arrtschewên* vorweg, von vorn,
ետք *jedkh* nachher, **ետքէն** *jedkhen* nachher,
խիստ *chissd* sehr, **պինտ** *bind* sehr,
շուտ, **շուտ մը** *schud, schud mê* schnell,
սանկ, **ասանկ**, **ատանկ**, **անանկ** so, auf diese Weise,
սանկ նանկ *sang nang* so oder so,
շատ մը *schad mê*, **խել մը** *chel mê* viel, sehr stark, **վաղ** *wagh* morgen.

Uebung.

Հայրդ ո՞ւր է։ Տունն է։ Ե՞րբ կ'ուզէք ղրկել։ Վաղը կ'ուզեմ ղրկել։ Ե՞րբ կ'ուզէք դուրս ելլել։ Հիմա ելլել կ'ուզեմ։ Հոս մնալ կ'ուզէ՞ք։ Ձենէ ուշ դուրս կ'ելլեմ։ Ատոնք ձեր ապասաւորնե՞րն են։ Այո, անոնք են։ Տիկին այս տղուն մա՞յրն էք։ Այո, եմ։ Երկայն ատե՞ն է որ եկաք։ Տասն եւ հինգ օրէ ի վեր։ Ամսուն քանի՞ն է։ Գիրքս կարդալու պէս, կը պահեմ։ Ինչո՞ւ միշտ անանկ բաներ կ'ուզես իզմէ, որոնք չեմ կրնար ընել։ Շատ կամաց կը խօսէր որ չըլլայ թէ մտիկ ընեն։ Ամէն բան չափով գործածելու է։ Աս գրուածքս զար-

մանալի կերպով գրուած է։ Ձեր բարեկամը հոն մնալ կ՚ուզէ՞։ Արժանապէս վարձքն առաւ։ Աստուած անսահմանս բարի է։ Աս գործք շատ վարպետութեամբ առաջ կը տանի կոր։ Զովութեամբ երթալու համար գիշերը քալեցին։ Հին ատենները ուրիշ կերպով կ՚ապրէին։ Աս մարդը խեղճութեամբ կ՚ապրի։ Կուրօրէն կիրքերուն ետեւէն կ՚երթայ։ Ասոր վրայ խառնաշփոթ բան մը լսեցի։ Նոր հասած է։ Անիկայ անմեղութեամբ լրի։ Աս գիտութեան մէջ շատ խորունկ մտած է։ Ձեր եղբօրը տունը երթալ կ՚ուզէ՞ք։

Հիմա *hima* jetzt,
հոս *hoss* hier, հոն *hon* dort,
տիկին *digin* Madame,
գալ *kal* ankommen,
ատեն *aden* Zeit,
պահել *bahel* schließen,
գործածել *kordsadsel* benützen,
գրուածք *kruadskh*, Plur. des Part. Perf. Pass. von գրել, Werk,
արժանապէս *aržanabêss*, adv., [würdig,
վարձք *wartskh* Lohn,
գործք *kordskh* Angelegenheit,
զովութիւն *zowuthiun* Frische,
ատեն *aden* Zeit,
հին *hin* alt,
խեղճութիւն *chechdschuthiun* [Elend,
կիրք *girkh* Leidenschaft,
խառնաշփոթ *charrnaschpoth*, adv., verwirrt, confus,
անմեղութիւն *anmeghuthiun* Unschuld,
խորունկ *chorung*, adv., tief,
հմտացած *hmdathsats* erfahren, gelehrt,
տանիլ *danil* tragen, führen,
մնալ *mnal* bleiben,
ուշ *usch* spät,
սպասաւոր *ssbassawor* Diener,
երկայն *jergajn* lange,
ի վեր *i wer* über,
կամաց *gamaths* leise,
չափով *thschaphow* mäßig,
կերպ *gerb* Art, Weise,
զարմանալի *zarmanali* bewunderungswürdig,
անսահմանս *anssahmanss* unendlich,
վարպետութիւն *warbeduthiun* Geschicklichkeit,
քալել *khalel* gehen,
ապրիլ *abril* leben,
ուրիշ *urisch* anderer,
կուրօրէն *gurorên* blindlings,
ետեւէն *jedewên* nach,
վրայ *wraj* über,
լսել *lssel* hören,
հասած *hassads* angekommen,
գիտութիւն *kiduthiun* Wissenschaft.

Uebung.

Mit (վրայ) seiner Aufführung (ընթացք) unzufrieden (դժգոհիլ Part. Präs.), schrieb er ihm trocken (Instrum. von ցամաքութիւն). Was ist das (übers. das was ist), ihr ärgert euch (բարկանալ mit կոր). Die Anderen folgen (երթալ) den ihnen vorher (առջեւ) gezogenen (ziehen քաշել) Weg (ճամբայ hier ճամբէ—ն) beständig (շարունակ). Sie leben verweichlicht (Subst. մեղկութիւն). Jeden Tag arbeiten (աշխատիլ) wir fleißig (փութով). Deine

Schwester (քոյր) spricht sehr gut armenisch. Sie sprach gut. Welcher Knabe kaufte diese Bücher, und wem machte er (ըրաւ) damit (Gen. von որ) ein Geschenk (ընծայ). Es ist eine Stunde, daß ich esse (ուտել) und ich kann nicht satt werden (կշտանալ). Er hat den ganzen Tag fleißig geschrieben.

XVIII. Lection.

Die Präposition (Նախադրութիւն).

Wiederhole I. Theil, Lection 33—35.

Neu sind entweder in Form oder in Anwendung:

Զքեզ տեսնելու համար um dich zu sehen, քեզի համար wegen dir,
սովորութեան դէմ gegen die Gewohnheit, ինծի դէմ gegen mich,
բերդին մօտ nahe dem Schlosse,
առանց քեզի ohne dir, առանց վկայի ohne Zeugen,
մինչեւ bis, մինչեւ մեզի եկաւ er kam bis zu uns,
դէպ ի քաղաք gegen die Stadt,
քեզմէ ի զատ oder քեզմէ զատ außer dir,
տունէն դուրս außerhalb des Hauses,
մանկութենէ ի վեր seit der Jugend, von Jugend auf,
մէջերնիս unter uns,
ամառուան ատեն während des Sommers, im Sommer,
կերակրէն ետեւ nach dem Mahle,
պատերազմէն առաջ vor dem Kriege,
մարդու մը հետ mit einem Manne,
այս գործքիս վրայօք betreffs dieser Angelegenheit,
իր մեծ ծառայութեանց նայելով in Anbetracht seiner großen Dienste,
քու խրատիդ պէս deinem Rathe gemäß,
սովորութեան համաձայն nach der Gewohnheit,
քիչ մը ստըկի ձեռքով vermittelst einer Summe Geldes,
իր առջեւը vor ihm, տան առջեւ vor dem Hause,
ըստ բնութեան gemäß der Natur,
լեռան անդին jenseits des Berges,
լեռան ասդին diesseits des Berges,
ինձմէ ետքը nach mir, վրան über, տակն unten,
բաց ի կիրակիէն ausgenommen den Sonntag,
քաղքէն հեռու weit von der Stadt.

Uebung.

Իւր բարեկամին քով կ՚ըլլայ։ Հաց գնելու համար ստակ ունի՞ք։ Ունիմ։ Ասիկայ մինչեւ աս ժամս չէր տեսնուէր։ Ձեր օգտին վրայօք հետս խօսեցաւ։ Քու բարեկամիդ հետ եկայ։ Ասիկայ իրիկուան ժամը չորսին դէմ պատահեցաւ։ Իւր հօրը քով կ՚երթայ։ Ձեր եղբօրը տունը երթալ կ՚ուզէ՞ք զանի տեսնելու համար։ Ժամանակ չունիմ հոն երթալ զանի տեսնելու համար։ Ամէնն ալ իր առջեւն ելան։ Աս հանդէսիս մէջ շատ մարդ կար։ Անիկայ քեզմէ առաջ տեսայ։ Հօրեղբօրս տունը գացի՞ք։ Իմ տունս իրենին քովն է։ Մարդուն տունը կ՚ըլլաս։ Տիբերիոս Օգոստոսէն ետեւ ինքնակալ եղաւ։ Գիշերուան առթով փախաւ։ Օդին խստութեան չնայելով գնաց։ Գրքերուս մէջը թուղթ մը գտայ։ Ապակիներուն մէկալ կողմանէ լոյսը կ՚երեւայ։ Իր չորս կողմը շարուեցան։ Վրան ունեցած կարծիքէս վեր է։ Բանակը քաղքին մօտերը կեցաւ։ Իսկ ինքը ինչպէս որ կ՚ուզէ անանկ ընէ։ Ամէն բան ձեր կարծեացը համաձայն կատարուեցաւ։ Բերնին մէջ բան մը ունի։ Ծառին ետեւը նստած է։ Անկողնին վրան ալ տակն ալ չէ։ Ասիկայ հօրմէն ծածուկ ըրաւ։ Արեւուն համեմատութեամբը երկիրս շատ պզտիկ է։ Իրենց ծնողացմէ հեռու են։ Թագաւորին ծախքովը նորէն պիտի շինել տան։ Ալ աս դաստիարակս տղոցս քովը չէ։ Սովորութեանը դէմ շատ կանուխ դուրս ելաւ։ Բոլոր կենացը մէջ ամենեւին սուտ չզրուցեց։ Աս ձին իրեն հազարէն վար չեմ տար։ Աղքատներուն ողորմած է։ Մեր երկուքին մէկը նստած էր։

Ստակ, ստըկի *ssdag* Geld,
իրիկուն, իրիկուան *irigun* Abend,
կար von կայ es gibt,
հօրեղբայր *horeghpajr* Vatersbruder, Onkel,
ինքնակալ *inkhnagal* Alleinherrscher, Kaiser,
փախչել *phachtschel* fliehen,
խստութիւն *chĕssduthiun* Strenge,
ապակի *abagi* Glas,
երեւիլ *jerewil* sich zeigen, erscheinen,
շարել *scharel* sich gruppieren, anreihen, stellen,
բանակ *panag* Lager, Feld,
բերան, բերնի *peran* Mund,
դուռ *turr* Thüre,
կեանք, կենաց *geankh* Leben,
զրուցել *zruthsel* sprechen,
աղքատ, ի *aghkhad* arm,
երկուքին, siehe Zahlwörter,
օգուտ, օգտի *okud* Vortheil, Gewinn,
պատահիլ *badahil* ereignen,
հանդէս, ի *hantêss* Fest,
գացիք Perf. von երթալ gehen,
գիշեր *kischer* Nacht,
առիթ, առթի *arrith* Anlaß,
օդ, ի *ôt* Luft, Wetter,
գտնել *kdnêl* finden,
կողմ(ն) *goghm(n)* Seite,
լոյս *luiss* Licht, Tageslicht, Tag,
կարծիք *gardsikh* Idee, Meinung,

իսկ *issg*, Conj., denn, nun, Präp. was betrifft (quant à, toccante, inquanto),
ընել *ĕnel* machen,
բան (in der Schriftspr. Wort) Ding, Sache,
կատարել *gadarel* machen, vollenden,
երկիր *jergir* Erde,
նստած von նստիլ *nĕssdil* sich setzen,
ալ — ալ ոչ weder — noch,
ընել *ĕnel* thun, ըրաւ er that,
ծածուկ *dsadsug* ohne Wissen von, geheim,
ծնող, ի, աց *dsnogh* Erzeuger, Plural, Eltern,
թագաւոր, ի *thakawor* König,
շինել *schinel* machen, construieren,
դաստիարակ *tassdiarag* Lehrer,
տղայ *dghaj* Kind,
կանուխ, *ganuch*, adv., frühe,
կեալ *geal* leben, sein,
նէ, über diese Conjunction siehe XIX. Section,
համաձայն *hamatsajn* in Übereinstimmung mit, conform,
ծառ, ի, *dsarr* Baum,
անկողին, դնի *angoghin* Bett,
արեւ, ու *arew* Sonne,
համեմատութիւն *hamemaduthiun* Vergleich, Verhältniß,
պզտիկ *bezdig* klein,
հեռու *hêrrû* ferne,
ծախք, ի *dsachkh* Kosten,
նոր *nor* neu,
ալ չէ er ist nicht mehr,
սովորութիւն *ssoworuthiun* Gewohnheit, Sitte,
բոլոր *polor* ganz,
ամենեւին *amenewin* ganz u. gar,
սուտ *ssud* falsch, unwahr,
տար von տալ geben,
ողորմած *oghormads* mildthätig.

Uebung.

Hat ihr Bruder ein Messer (դանակ), um (համար) damit sein Brot zu schneiden? In Anbetracht (նայելով) der Umstände (պարագան) verurtheilten sie ihn nicht (verurtheilen դատապարտել). Ich setzte mich ihm gegenüber (իրեն դիմաց) nieder. Dieses Ereigniß (պատահմունք) ist uns (մեզի) noch (դեռ) sehr nahe (մօտ). Ich diene (ծառայել) dir selbst (ալ) mit Gefahr (վտանգով) meines Lebens (übers. meines Lebens Gefahr auch dir ich diene). Diese Pferde (ձիանք) sind für (համար) den Stall (ախոռ, ի) des Königs (bestimmt). Er legte sich auf (վրայ) ein ausgezeichnetes (փառաւոր) Bett schlafen (պառկիլ Imperfectum). Ich erwarte (սպասել) dich zwischen fünf und sechs Uhr (ժամ). Er will wegen deines Lehrers kein Brot holen. Die Kugel (գնդակ) ist quer durch (մէջէն) die Mauer (պատ) gegangen (անցաւ). Ich habe den Degen (սուր) durch seinen Körper (bloßer Instrumental mit dem Suffixe ն, Körper: մարմին) gestossen. Er hütet sich mir zu antworten. Heute speisen (ճաշել) wir außerhalb (դուրս mit dem Ablativ) des Hauses. Die Kirche (եկեղեցին) ist außerhalb der Stadt. Ich liebe (սիրել) nicht, mit (հետ) diesem Manne zu thun (գործ) zu haben (ունենալ), denn (քանզի) er zieht die Sachen immer in die Länge (երկընցնել *jergĕnthsnel*).

XIX. Lection.

Conjunctionen (Շաղկապ).

Եւ, ու und, նաեւ noch, այլ եւ und auch,
դուն ալ չիմացար auch du hast nicht gefühlt,
թէ wenn, auch, եթէ, թէ որ, եթէ որ, թէ bedeutet auch daß,
որ auf daß, damit, um zu,
կամ oder,
թէպէտ եւ, թէ եւ wenn auch, obgleich, obschon,
վասն զի da, weil, որովհետեւ desgleichen,
որպէս զի um zu, damit,
բայց aber, jedoch, բայց միայն es sei denn, daß,
հապա sondern, sonst,
թշնամեացն անգամ յարգելի selbst den Feinden ehrfurchtgebietend,
թէ ոչ wenn nicht, auch թէ,
այսինքն das ist, das heißt,
ահա da, hier,
ուրեմն, ուստի also, nun denn,
ինչպէս որ so wie,
ի վեր seit, seitdem,
երբ որ als, zur Zeit als,
ատեն zur Zeit als, als,
ոչ ալ nichts mehr als,
ինչու որ weil, da, ինչո՞ւ warum?
դնենք որ gesetzt den Fall, daß,
ենթադրելով որ vorausgesetzt, daß,
թէպէտ obgleich, obschon,
թէ — թէ entweder oder, sei es das — sei es das,
անանկ որ so, daß, derart, daß,
վերջապէս nun endlich, zum Schlusse.

Նէ, dem Conjunctiv eines Verbums nachgesetzt, hat die Bedeutung von wenn und bereitet auf die Folgerung des Hauptsatzes, welcher keine Conjunction mehr enthält, vor.

Uebung.

Յուսամ որ բան չէ: Յուսանք որ հետեւանք մը չունենար: Գրքատան բալլիքը գտնայինք նէ, շատ զուարճալի գրքեր կ'ունենայինք: Տենդ չունենայիր նէ, ելլելու ազատութիւնը կ'ունենայիր*): Բարեկամ չունենայի նէ, քիչ հաճու-

*) In diesem Falle steht ausnahmsweise auch bei ունենալ die Vorsilbe կը, siehe XIV. Lection.

թիւն կ'ունենայի։ փութաջան ըլլայիք նէ, շատ քիչ ցաւ կ'ունենայիք։ Թէ որ գինի ունենայի, գարեջրոյ հարկաւորութիւնը չէի ունենար։ Կ'ուզէք սպասաւորին ըսել որ կրակը վառէ։ Կ'ուզեմ ըսել որ վառէ։ Թէպէտ այս կինը միւսներէն աւելի համբերութիւն կը ցուցընէ, բայց եւ այնպէս անոնցմէ քիչ վշտացեալ չէ։ Այս կինն արտասուք թափելու արուեստն ունի, նաեւ երբ ամենէն քիչ վշտացեալ է։ Կ'ուզէ որ համբերութիւն ունենամ։ Կը բաղձայ որ իրեն տեսի երթալու բարութիւնն ունենաք։ Չէի կարծեր որ անչափ գիրք ունենար։ Կը կարծէ որ իւր գիրքը մենք ունենանք։ Թղթաբերին երթալէդ ետեւ մաքսատուն գնա։ Աղէկ վարուելու ըլլար նէ, աւելի համարում կ'ունենար։ Իր ետեւէն երթայիր նէ, շատ անխոհեմ եղած կ'ըլլայիր։ Անոնց տունը երթալէն ետեւ բաժնուեցանք գացինք։

Յուսալ *jussal* hoffen,
գրքատուն *kerkhadun* Bibliothek,
գտնել, *kdeknêl* finden,
տենդ, ի *dent* Fieber,
քիչ *khitsch* wenig,
ցաւ *thsau* Schmerz,
գարեջուր, ջրի *karetschur* Bier (eigentlich „Gerstenwasser"),
վառել *warel* zünden,
համբերութիւն *hamperuthiun* Entschlossenheit, Festigkeit,
վշտացեալ *weschdathsial* betrübt,
թափել *thaphel* vergießen,
բաղձալ *paghtsal* wünschen,
կարծել *gardsel* glauben,
թղթաբեր *theghthaper* Post,
վարուիլ *waruil* sich verhalten,
համարում *hamarum* Achtung,
համարում ունենալ Achtung haben,
հետեւանք *hedewankh* Folge,
բալլիք *pallikh* Schlüssel,
զուարճալի *zwardschali* unterhaltend,
ազատութիւն *azaduthiun* Freiheit,
հաճութիւն *hadschuthiun* Vergnügen,
փութաջան *phuthatschan* arbeitsam, emsig,
հարկաւորութիւն *hargaworuthiun* Nothwendigkeit, Bedürfniß,
միւս *miuss* andere,
ցուցընել *thsuthsnel* zeigen,
թէպէտ *thêbêd* obgleich,
արտասուք, սուաց *ardassukh* Thränen,
արուեստ, ի *aruessd* Kunst,
բարութիւն *paruthiun* Güte,
մաքսատուն *makhssadun* Zollamthaus,
անխոհեմ *anchohem* unklug,
բաժնուիլ *pažnuil* sich trennen.

Uebung.

Wenn ich Euch jetzt solche Fragen stellen würde (հարցումն տալ Imperf. Conj.), wie (պէս) die Fragen, welche ich an Euch manchmal (երբեմն) in (մէջ) den ersten Lectionen (դաս) richtete (ընել), was würdet Ihr antworten (պատասխանել)? Jetzt können wir uns fast (գրեթէ) mit Leichtigkeit (դիւրութիւն) im Armenischen unter-

halten (խօսակցիլ). Wir wären undankbar (ապերախտ), wenn wir eine so (այսպիսի) schöne Gelegenheit (պատեհութիւն) verlieren würden, ohne (առանց) Ihnen unsere lebhafteste (ամենէն եռանդուն) Dankbarkeit (շնորհակալութիւն) zu bezeugen (յայտնել). Der Hund (շուն) ist der Freund und Begleiter (ընկեր) des Menschen. Italien (Իտալիա) ist der Garten von Europa (Եւրոպիոյ). Von Frankreich (Գաղղիայէ) zurückgekehrt (դառնալ Gen. des Infinitivs), werde ich nach Deutschland gehen. Nachdem (որովհետեւ) er sich beklagt (գանգատիլ), so hat (wurde) man ihm dazu Ursache (պատճառ auch տեղի) gegeben. Gebt ihm keinen Grund (= Ursache) zum Klagen. Dies ist das schlechteste (գէշ) von allen Pferden, die wir gehabt haben.

Verzeichniß der unregelmäßigen Verben*) im Neu-Armenischen.

Բերել tragen, führen (Pass. բերուիլ).

Կատ. Բերի, բերիր, բերաւ, բերինք, բերիք, բերին:

Հրա. Բեր, բերէք: Ընդ. բերող: Անց. բերած, բերեր:

Ըսել sagen (Pass. ըսուիլ).

Կատ. Ըսի, ըսիր, ըսաւ, ըսինք, ըսիք, ըսին:

Հրա. Ըսէ, ըսէք: Ընդ. ըսող: Անց. ըսած, ըսեր:

Ընել thun (hat kein Pass.).

Կատ. Ըրի, ըրիր, ըրաւ, ըրինք, ըրիք, ըրին:

Հրա. Ըրէ, ըրէք: Ընդ. ընող: Անց. ըրած, ըրեր:

Դնել stellen (Pass. դրուիլ).

Կատ. Դրի, դրիր, դրաւ, դրինք, դրիք, դրին:

Հրա. Դիր, դրէք: Ընդ. դնող: Անց. դրած, դրեր:

Առնուլ, առնել nehmen, erhalten (Pass. առնուիլ).

Կատ. Առի, առիր, առաւ, առինք, առիք, առին:

Հրա. Առ, առէք: Ընդ. առնող: Անց. առած, առեր:

Զարնել schlagen (Pass. զարնուիլ).

Կատ. Զարկի, զարկիր, զարկաւ, զարկինք u. s. w.

Հրա. Զարկ, զարկէք: Ընդ. զարնող: Անց. զարկած, զարկեր:

Տանել tragen, führen (Pass. տարուիլ).

Կատ. Տարի, տարիր, տարաւ, տարինք u. s. w.

Հրա. Տար, տարէք: Ընդ. տանող: Անց. տարած, տարեր:

---

*) Ajdĕn II., Seite 66.

Բանալ öffnen (Pass. բացուիլ).

Կատ. Բացի, բացիր, բացաւ, բացինք u. s. w.
Հրա. Բաց, բացէք: Ընդ. բացող: Անց. բացած, բացեր:

Նստիլ sich setzen.

Կատ. Նստայ, նստար, նստաւ, նստանք, նստաք, նստան:
Հրա. Նիստ, նստէք: Ընդ. նստող: Անց. նստած, նստեր:

Իյնալ fallen.

Կատ. Ինկայ, ինկար, ինկաւ, ինկանք, ինկաք, ինկան:
Հրա. Ինկիր, ինկէք: Ընդ. ինկող oder իյնող: Անց. ինկած, ինկեր:

Տալ geben (Pass. տրուիլ).

Կատ. Տուի, տուիր, տուաւ, տուինք u. s. w.
Հրա. Տուր, տուէք: Ընդ. տուող: Անց. տուած, տուեր:

Գալ kommen.

Կատ. Եկայ, եկար, եկաւ, եկանք, եկաք, եկան:
Հրա. Եկուր (եկո՛), եկէք: Ընդ. եկող: Անց. եկած, եկեր:

Երթալ gehen.

Կատ. Գնացի, գնացիր, գնաց, գնացինք u. s. w.
Հրա. Գնա, գնացէք: Ընդ. գնացող: Անց. գնացած, գնացեր:

Ուտել essen (Pass. ուտուիլ).

Կատ. Կերայ, կերար, կերաւ, կերանք, կերաք, կերան:
Հրա. Կեր, կերէք: Ընդ. կերող (ուտող): Անց. կերած, կերեր:

Լալ weinen.

Կատ. Լացի, լացիր, լացաւ, լացինք u. s. w.
Հրա. Լաց, լացէք: Ընդ. լացող: Անց. լացած, լացեր:

Neu-Armenische Lesestücke.

Armenische Zeitungsnotizen.*)

Լեռնային դպրոցներ:

Այս դպրոցները “Լեռնային„ կը կոչուին՝ վասն զի հիմնուած են կաւկասեան բարձրագաւառներու վրայ բնակող լեռնականաց համար: Այս դպրոցները մեծ կարեւորութիւն ունին այն վայրագ եւ այլեւայլ մանր ցեղերու բաժնուած լեռնորդեայքը կրթելու եւ նոցա մէջ ռուսական քաղաքակրթութիւնը տարածելու համար:

Լեռնային դպրոցներուն ուսմանց ծրագիրն ըստ ինքեան նոյն է երկդասարանեան գիւղային դպրոցներու ծրագրին հետ: Ասոնցմէ ոմանք 3 դասարան ունին եւ ոմանք 2, որոնց կից հաստատուած են նաեւ պատրաստողական բաժանմունք: Բաց ի դպրոցական ծրագրէն, զոր ամէն աշակերտ պարտաւոր է անցնելու, կ՛աւանդուին նաեւ հետեւեալ առարկաները, որոնց ուսումն կամաւոր է կամ՝ ազատ. Երգեցողութիւն, պարտիզպանութիւն, հիւսնութիւն եւայլն, ըստ պիտոյից տեղւոյն ուր հիմնուած է դպրոցը:

Ի Պուլկարիա:

Անցեալ տարի հրացանի բռնուած Փանիցա հաղարապետին այրին, Պ. Սթամպուլովի բարեկամական տնօրինութեամբ, ամուսնացաւ Սոֆիայի Ազգային պուլկարական Պանքային տնօրէն Պ. Թէնէվի հետ, որ նմանապէս այրի է: Պսակի օրհնութիւնը նախորդ կիւրակի օր տեղի ունեցաւ: Թղթակից մը կը հեռագրէ թէ “Ամէն ոք կը պախարակէ տիկին Փանիցայի ընթացքն„:

— Ադրիանուպոլսոյ ռուսական հիւպատոսարանի թարգման Պ. Քովանքի Փիլիպպէ գացեր է Պուլկարիոյ մէջ Փատլեւաքիի հետքը փնտռելու:

---

*) Die hier gegebenen Lesestücke sind der in Constantinopel erscheinenden Zeitung Արեւելք entnommen und durchwegs im vulgären Constantinopler Dialecte verfaßt; das am Schlusse beigegebene Neu-Armenisch-Deutsche Wörterbuch enthält alle in diesen Lesestücken vorkommenden Wörter. Weitere Aufklärungen finden sich in der armenischen Einleitung.

Պ. Մաք Քինլի:

Այս հռչակաւոր ամերիկացի երեսփոխան ի մօտոյ Եւրոպա պիտի գայ, գլխաւորապէս Պիզմարք իշխանին հետ տեսակցելու նպատակաւ: —(!)

Մ՚անէր:

Ֆրանսացի աշխարհահռչակ պատկերահան Մէսոնիէ մեռաւ:

— Նուազ կարեւոր բայց աւելի աղմկայոյզ մարդ մ՚ալ մեռաւ, անգլիացի երեսփոխան Չ. Պրատլօ, որ իւր սկեպտական գաղափարներով, չէր ուզած Աստուծոյ անուան եւ Ս. Գրոց վրայ երդում ընել՝ երեսփոխան ընտրուելուն առթիւ: Ի բաց առեալ իւր կրօնական գաղափարներ, իւր քաղաքական-արմատական գաղափարներով օգտակար եղած էր գործաւոր դասուն: Իւր մահուամբ Նորթէմփթընի մէջ ազատական-կլատսթոնեան աթոռ մը բաց կը մնայ, եւ կը մնայ տեսնել թէ կառավարական կուսակցութիւնը պիտի փորձէ՞ կորզել այս աթոռ:

— Աւստրիոյ-Հունգարիոյ ողբացեալ գահաժառանգին Ռուտոլֆ արհիդքսին մահուան տարեդարձին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօնք կատարեցան Աւստրիոյ-Հունգարիոյ ամէն կողմերն Յունուար 31ին:

Վսեմ. Ջիհնի փաշա:

Էվգաֆի նախարար Վսեմ. Ջիհնի փաշա, որ մէկ քանի օրէ ի վեր հիւանդ էր, բոլորովին ապաքինած ըլլալով, երէկ ներկայ գտնուեցաւ Նախարարաց Խորհրդոյ Նստին:

Ն. Վսեմութիւն երէկ, իւր պաշտօնատեղին երթալէ առաջ, կայս. պալատ գնաց եւ շնորհակալութիւն յայտնեց այն հոգածութեան համար զոր Վ. Եհ. Սուլթանը ցոյց տուած էր իւր հիւանդութեան պահուն:

Էօժէն Ոսկար իշխանը:

Անցեալ գիշեր ի կայս. պալատ տրուած հացկերոյթի պահուն Վ. Եհ. Սուլթան Իմթիազ պատուանշանի ոսկի եւ արծաթ շքադրամները նուիրած է Շուէտ-Նորվեկիոյ թագաւորին որդի Էօժէն Ոսկար իշխանին, ինչպէս նաեւ գեղարուեստից շքադրամներ Ֆրէյա մարտանաւուն զինուորական նուագածուաց:

— Պարսկական դեսպան Միրզա Մոհսին խան շաբաթ իրիկուն դեսպանատան մէջ շքեղ հացկերոյթ մը տուաւ ի

պատիւ իշխանին։ Հացկերոյթին ներկայ էին նաեւ Արտաքին գործոց նախարարութեան մէքթուպճի Միւնիր պէյ, կայս. Թիկնապահ Ահմէտ Ալի փաշա, Խարիճիյէի արարողապետի օգնական Ղալիպ պէյ, ռուսական, շուէտական, հելլէնական ու սերպիական դեսպանք, գերմանական դեսպանական գործակատարն եւ ճաբոնական մարտանաւերու հրամանատարք։ Սեղանն սկսաւ ժամ 3ին եւ աւարտեցաւ ժամ 6ին։ Սեղանէն յետոյ ցայգահանդէս մը տեղի ունեցաւ որ տեւեց մինչեւ ժամ 8։

Այս իրիկուն եւս աւստրիական դեսպանատան մէջ շքեղ հացկերոյթ մը պիտի տրուի ի պատիւ իշխանին։ Սեղանին հրաւիրուած են նաեւ նախարարք ոմանք։

Ի Կայս. Պալատ:

Բարձր Մեծ-Եպարքոսը շաբաթ օրը կայս. պալատ գնաց եւ Վ. Եհ. Սուլթանի հրամաններն ստանալով, Բ. Դուռը դարձաւ։

Ոստիկանութեան նախարար Նազըմ պէյ եւ Քաղաքապետ Րըտվան պէյ երէկ յաջորդաբար կայս. պալատ գնացին եւ ստացան Վ. Եհ. Սուլթանի հրամանները։

Արկած Ռուսիոյ կայսրորդւոյն:

Չարին երկրորդ որդի Կէորկիոյ Ալեքսանդրովիչ, որ իւր մեծ եղբօր հետ աշխարհի շուրջը պտոյտ մը կ'ընէ եւ ռուս նաւատորմին մէջ ենթասպայ է, յանկարծ ծանրապէս արկածեցաւ այն մեծ մարտանաւուն մէջ ուր կը գտնուէր՝ կայմէ մը վար իյնալով։ Չարեւիչն ի Կալկաթա իւր ուղղեւորութիւնը փութով վերջացուց՝ իւր եղբօր քով երթալու համար։

Քիւրտ եւ արաբ հեծելազօրք:

Վ. Եհ. Սուլթանն Հրամայած է Էրթողրուլ անուանել հեծելազօրաց այն նոր գունդերն որք պիտի կազմուին քիւրտ եւ արաբ ցեղերէ։ Այս հեծելազօրքեր չորս գունդերէ պիտի բաղկանան։

Մանր դրամ:

Նախարարաց Խորհուրդը նկատողութեան առնելով Ելեւմտական նախարարութեան մէկ տեղեկագիրն, որ կ'առաջարկէր մանր դրամներու նուազութեան պատճառաւ՝ 1,250.000 ղրշի մանր դրամներ պատրաստել, ընդունելի դատեց եւ տեղեկագիր մը պատրաստելով, մատոյց Վ. Եհ. Սուլթանին։

Հասան Ալի էֆէնտի:

Հեռագրական եւ Թղթատարական վերատեսուչ Հասան Ալի էֆէնտի մէկ քանի օրէ ի վեր Թոքատապէ կը տառապի. Վեհ. Սուլթան իմանալով, Թիկնապահ մը ղրկեց Ն. Վսեմութեան ապարանքն եւ որպիսութիւնը հարցնել տուաւ։ Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ՝ բժշկական տեղեկագիր մը մատուցուեցաւ Ն. Վեհափառութեան, ի մասին առողջական վիճակին Հասան Ալի էֆէնտիի։

Ահմէտ Ալի փաշա:

Գերմանիոյ Վիլհէլմ կայսրն իւր լուսանկարը նուիրած է կայս. Թիկնապահ Ահմէտ Ալի փաշայի, ի վարձատրութիւն այն ծառայութեանց զորս մատուցած էր Միտիլլի առջեւ խրած գերմանական մարտանաւու ազատման համար։ Լուսանկարին վրայ կը գտնուի Վիլհէլմ կայսեր ստորագրութիւնը։

Փոքր Ասիա:

Տպագրական Տեսչութիւնն երեկի Թուրք լրագրաց միջոցաւ կը ծանուցանէ թէ Քարբերդէն եւ Տրապիզոնէն 18 Յունուար թուականաւ եկած հեռագրերու համաձայն, այդ նահանգաց մէջ կատարեալ անդորրութիւն կը տիրէ։

Նոյն Տեսչութիւնն այս աւուր Թուրք լրագրաց միջոցաւ կը ծանուցանէ թէ Բաղէշէն, Քարբերդէն, Էնկիւրիէն եւ Տրապիզոնէն եկած հեռագրերու համաձայն, այդ նահանգաց մէջ, շնորհիւ Վեհ. Սուլթանին, որ եւ է դէպք չէ պատահած եւ թէ կատարեալ անդորրութիւն կը տիրէ։

Փոխառութիւն:

Ելեւմտական Նախարարութիւնը բանակցութեան մէջ է Օսմ. կայս. Պանքային հետ՝ 60.000 ոսկւոյ փոխառութեան մը կնքման համար։

Համազգային Անկելանոց:

Համազգային Անկելանոցի յանձնաժողովն շաբաթ օրը Ելեւմտական պաշտօնատան մէջ ի նիստ գումարեցաւ ընդ նախագահութեամբ Նախարար Վսեմ. Յակոբ բաշայի եւ խորհրդակցութիւնք տեւեցին մինչեւ իրիկուան ժամ։ Յանձնաժողովն որոշեց ի մօտոյ բանալ այն ցուցահանդէսն որ պիտի

կազմուի Վեհ. Սուլթանին կողմանէ շնորհեալ թանկագին նիւթերէն։ Այս ցուցահանդէս պիտի կազմակերպուի Թէփէ Պաշիի թաղապետական թատրոնի սրահին մէջ։

Հերքում:

Մանասդըրի գաւառական թերթն իբրեւ անհիմն եւ երեւակայական կը հերքէ Պելկրատի Օճէ+ լրագրոյ Նոյեմբեր 13ի թերթին մէջ հրատարակեալ այն լուրն թէ անցեալ Հոկտեմբեր 25ին երկու հարիւրի չափ աւազակներ Կէպրէ գաւառակի Գուսուրաչ գիւղին վրայ յարձակելով տուները կործաներ, ամբողջ գիւղը աւարի տուեր, 250ի չափ կովեր, 500 ոչխարներ ու 600 այծեր յափշտակեր, երեք մարդ ու երկու կին սպաններ եւ եօթը մարդ ալ գերի տարեր են։ Նոյնպէս նոյն ամսոյ 28ին ալ Մալիսոր կոչուած ցեղին մարդիկ նոյն գաւառակի Բոսաւէ գիւղին վրայ յարձակելով բազմաթիւ կովեր ու ոչխարներ յափշտակեր են եւ յետոյ Լահիճան գիւղին վրայ յարձակելով 40 տուներ այրեր 2000ի մօտ կով ու ոչխար յափշտակելով, գիւղն աւարի տուեր են։

Մանասթըրի թերթը կ'ըսէ թէ այդ գիւղերն ո՛չ այդչափ արջառներ ունին եւ ո՛չ ալ զայն արածելու համար բաւական ընդարձակ տեղ եւ թէ այդ դէպքեր բոլորովին ստայօդ ըլլալով, նահանգին ամէն կողմը կատարեալ անդորրութիւնը կը տիրէ։

Քոխի Մէթոտն ի Թուրքիա:

Կայս. բժշկական ընկերութեան վերջին նստին մէջ Տոքթ. Քամպուրօղլու ծանոյց ժողովլին թէ Բերայի գերմանական հիւանդանոցին մէջ քոխեան դրութեամբ դարմանումն սկսած է գործադրուիլ պտուցախտային վէրքէ (lupus) եւ արտաքին հիւծախտէ բռնուած հիւանդներու վրայ։ Այն բժիշկներ որք կը փափագին ներկայ գտնուիլ այս փորձերուն, կրնան ներկայանալ հիւանդանոցն ուր սիրով պիտի ընդունուին։ Վերոյիշեալ գումարման մէջ որոշուած է նաեւ որ առ այժմ մայրաքաղաքիս զանազան հիւանդանոցներու մէջ կատարուած դարմանմանց վրայ միայն զեկոյցներ ըլլան բժշկական ժողովոյն մէջ։ Օտար քաղաքաց մէջ հրատարակուած ուսումնասիրութիւնք ապագային մէջ պիտի քննուին։

* * *

Տոքթ. Ֆօն Տիւրինկն գերմանական եւ ֆերէմիտ հիւանդանոցներուն մէջ սկսած է Քոխեան պատուաստ գործածել կուրծքի, ոսկերաց եւ մորթի հիւանդութեամբ տառապողներուն վրայ։

Ի Հարաւային Ամերիկա:

Քիլիի Հանրապետութեան նախագահ Պ. Պալմաչէտայի եւ հակառակորդ տարրին միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացընելու համար անգլ. դեսպանին միջնորդութիւնն օգուտ չունեցաւ:

Խաղաղական Ովկիանոսի ամերիկեան (Միացեալ Նահանգաց) նաւախումբը Քիլի կ'երթայ, ամերիկացի քաղաքացեաց շահերը պաշտպանելու:

Դատական քննիչ:

Դատական նախարարութիւնը քննիչ մը կարգելու վրայ է դատարանաց վերաբերեալ խնդիրները քննելու համար: Կ'ըսուի թէ այս պաշտօնին պիտի կոչուի Վճռաբեկ ատենի պատժական ճիւղին նախագահ Հաշիմ պէյ:

Արուեստից դպրոցներ:

Այս դպրոցներու նպատակն է աշակերտաց մտաւոր զարգացման հետ միասին զանազան արուեստից գործնական ուսմունք աւանդել: Սոքա հիմնուած են գլխաւորաբար անոնց համար որ արուեստից այս կամ այն ճիւղը կ'ընտրեն իրենց մշտական պարապմունք: Այս դպրոցներու բաւական հոգ կը տարուի. եւ աշակերտներն ոչ միայն հասարակ արուեստաւոր՝ այլ եւ կէս կամ փոխ-վարպետ կ'ելլեն: Այսպիսի 8 դպրոց կայ Կաւկասիոյ մէջ:

Մանկաբարձական վարժարան:

Այս վարժարանն, որ հիմնուած է յատկապէս մանկաբարձ դայեակներ պատրաստելու, 2 տարւոյ դասընթացք ունի: Աշակերտուհիք կ'ընդունուին 16—30 տարեկան: Աշակերտիլ ցանկացողները պէտք է գիտնան՝ 1. Ռուսերէն լեզուի կանոնաւոր ընթերցանութիւն, գրութիւն եւ խօսակցութիւն, 2. Լատիներէն կարդալ, 3. Թուաբանութեան առաջին չորս գործողութիւններն ու կոտորակ եւ 4. Կրօնի սովորական գործածական աղօթքներ:

Իսկ որոնք որ կ'ուզեն “գիւղային մանկաբարձ„ լինել, կարող են առանց քննութեան ընդունուիլ, բայց մէկ տարի աւելի կը մնան վարժարանին մէջ, վերոյիշեալ ծրագրին համեմատ կրթուելու համար:

Bruchstück eines Romanes.

— Իրենց կրած հագուստներէն կ'երեւի թէ ի՞նչ դարու մէջ կ'ապրէին։ Հայր, անշուշտ պարոնուհիներ, կոմսուհիներ կամ տիկին տը Մօնբէռռէի պէս մարգիզուհիներ։

— Չեմ գիտեր, աղջիկս։

— Ա՛հ, ըսաւ Օռօռ, կանգ առնելով մարդու պատկերի մը առջեւ, որ ճոխ եւ փայլելուն հագուստ մը կը կրէր Լուդովիկոս ԺԵ.ի ժամանակին ճաշակով։

— Հայր, ըսաւ, այս գեղեցիկ իշխանը, տեսէ՛ք . . .

— Է՛, ի՞նչ կայ։

— Կարծես թէ դուք էք, այնչափ կը նմանիք իրեն։

— Քեզի այնպէս կու գայ, Օռօռ։ Բայց բաւական է որչափ որ նայեցար այդ հին նկարներուն, շարունակեց ոտքի ելնելով, եկուր, սենեակս երթանք։

— Կ'աղաչեմ, հայր, թողէք որ դեռ դիտեմ, ճշմարիտ հաճոյք 'մը կը զգամ։

Կոմսը չհամարձակեցաւ պնդել։

Աղջիկը քանի մը քայլ յառաջացաւ։

— Ա՛հ, ըսաւ, ահա տիկին մը որ միւսներուն պէս չէ հագուած. գրեթէ հիմակուան պէս զգեստներ ունի, կը տեսնուի արդէն որ այս պատկերը շատ հին չէ։ Ի՛նչ բարի դէմք ունի։ Ի՛նչ քաղցրութիւն կերպարանքին վրայ։ Ի՛նչպէս նայուածքը . . .։ Բայց, հայրիկ, ճիշդ ձեր նայուածքն ու ձեր աչքերն ունի։

Կոմսը կը սկսէր նեղութիւն զգալ։

— Յիմար աղջիկ, ըսաւ, ձայն ծաղրել ձեւացնելով, բոլոր աչքերն ու բոլոր նայուածքները նմանութիւններ չե՞ն ունենար իրարու հետ։ Հիմայ որ տեսար բոլոր այդ պատկերները, եկո՛ւր, եկո՛ւր։

Աղջիկը ետեւը դարձած ատեն Լասեռ.ի կոմսուհւոյն պատկերին առջեւ գտնուեցաւ, որ, ինչպէս գիտենք, քօղով մը ծածկուած էր։

— Հայր, ըսաւ Օռօռ, պատկե՞ր մը կայ հոն։

— Այո, պատասխանեց նա աշխուժիւ։

— Ինչո՞ւ վրան այդպէս սեւ անպիտան լաթ մը կախուած է։

— Ջայն ծածկելու համար։

— Իսկ ինչո՞ւ կը ծածկէք զայն, հայրիկ։

— Որովհետեւ, որովհետեւ... Թոթովեց կոմսը շուարած, եւ չգիտնալով թէ ինչ կը պատասխանէր, որովհետեւ շատ գէշ նկարուած է։

— Հոգ չէ, հայր, կ'ուզեմ այդ պատկերն ալ տեսնել։

— Ոչ։

— Ինչո՞ւ, հայրիկ։

— Պէտք չէ որ տեսնես, չես կրնար տեսնել զայն։

— Շա՞տ տգեղ է։

— Ահռելի՜։

— Ա՜հ... բայց այն ատեն, սիրելի հայրիկ, դուք որ այնչափ լաւ կը հասկնաք նկարչութենէ ինչպէս ամէն տեսակ բանէ, դուք որ այնքան փափկաճաշակ եւ միշտ խղճամիտ էք, ինչո՞ւ գներ էք այդ այլանդակ պատկերը։

— Օռօռ, պատասխանեց կոմսը, անհամբերութեան շարժումով մը զոր չկրցաւ զսպել, կը նեղացնես զիս հարցումներովդ։

— Օ՜հ. հա՜յր իմ, ըսաւ աղջիկը վշտագին ձայնով մը։

— Իրաւ է, խօսք չես հասկնար։ Ի՞նչ կ'ըլլայ քեզի եթէ այս պատկերն սքօղուած ըլլայ։

— Հայր, պատասխանեց աղջիկը մեծ յուզմամբ, բոլոր այս պատկերներն որք կը պաշարեն զիս, կը թուի ինձ թէ փառաւոր ու յարգելի նախահարքն են ընտանեաց մը որուն դուք կը վերաբերիք, որուն ես ալ կը վերաբերիմ...։ Ասիկա ալ գաղափար մըն է որ մտքէս կ'անցնի, հայր իմ։ Եւ հոն ան միւս ծածկուած, սեւ լաթով սքօղուած պատկերը, զոր պէտք չէ որ տեսնեմ, զոր չեմ կրնար տեսնել, այդ պատկերն իրեն կը քաշէ զիս հակառակ իմ կամացս, եւ կ'ուզէի...։

— Կ'ուզէի՞ր։

— Բանալ զայն։

— Կ'արգիլեմ այդ բանը, պատասխանեց կտրուկ ու թրթռուն ձայնով։

Մանկամարդ աղջիկը երկայն հառաչ մը արձակեց։ Յետոյ երկու ձեռները միացուցած կոմսին ուսին դնելով։

— Հայր, ըսաւ փաղաքշիչ ձայնով մը, օր մը պիտի ցուցնես, այնպէս չէ՞։

— Երբե՛ք, երբե՛ք, պատասխանեց հայրը զայրոյթով։

Եւ աղջկանը թեւէն բռնելով գրեթէ բռնի դուրս հանեց զայն սենեակէն։ Երբ իր խուցը մտաւ, յանկարծ հանդարտեցաւ։ Շրթներն Օռօռի ճակտին դպցուց եւ ըսաւ ժպտելով։

— Դուն միշտ շփացած տղայ մըն ես, թող տուի որ տեսնես նկարներս, առաւել կամ նուազ շահեկան պատկեր-

ներ, ղորս երբեմն երբեմն կը գնեմ, երբ դիպուածը ցուցունէ ինձ հատ մը որմէ ախորժիմ։ Եթէ անոնցմէ մէկը կտաւով մը ծածկուած է, պատճառն այն է որ անարժան կը գտնեմ զայն իմ պզտիկ նկարասրահիս մէջ մնալու եւ չեմ ուզեր որ տեսնեն զայն։ Այսպէս, ըսածս պիտի ըլլայ. ալ պիտի չխօսիս այս բանին վրայ, այնպէս չէ՞։

— Ալ պիտի չխօսիմ ատոր վրայ, պատասխանեց Օւօւ տրտմօրէն գլուխը ծռելով։

Վայրկեան մըն ալ խօսակցեցան իրարու հետ, յետոյ Օւօւ ոտքի ելաւ երթալու համար։ Ամեն ատեննուան պէս կոմսն ընկերացաւ անոր մինչեւ փողոցը։ Այն ատեն ներս մտաւ երբ տեսաւ քուբէին Ռօշէ փողոցէն վար իջնելն եւ Բէրինիէռ փողոցին անկիւնէն անհետանալը։

Լուի չէր մոռցած որ իր նորատի սիրուհին ըսած էր իրեն "Չեմ ուզեր որ գիտնան, մանաւանդ հայրս, թէ այս իրիկուն դաստիարակուհւոյս պիտի երթամ։" Այն ատեն, կոմսին նայած միջոցին, Ռօշէ փողոցէն վար իջած էր որպէս թէ ուղղակի տուն պիտի դառնար։ Բայց, երբ Բէրինիէռ փողոցն հասաւ, ձախ կողմը դարձաւ եւ Ռօմ փողոցէն դէպ ի Պաթինեօլ ելաւ։

Մինչդեռ Քուբէն Ռօշէ փողոցէն վար կ'իջնէր, Օւօւ կ'ըսէր ինքնիրեն։

— Զարմանալի՜ բան։ Ինչո՞ւ հայրս քօղ մը դրեր է այդ պատկերին վրայ։ Ինչո՞ւ չուզեր որ տեսնեմ զայն։

Բայց շուտով մտքէն ելաւ այդ գաղափարն եւ այլ եւս ուրիշ բանի վրայ չխորհեցաւ բայց եթէ այն ուրախութեան եւ երջանկութեան զոր պիտի զգար վերստին տեսնելով իր դաստիարակուհին, այն զոր "մայրիկ" կոչել կը սիրեր։

Քառորդ մը չանցած քուբէն Տավլի փողոցը հասաւ եւ թիւ 6ին առջեւ կանգ առաւ։

Լուի վար ցատկեց իր նստած տեղէն ու դռնակը բացաւ։ Օւօւ վար իջաւ։

— Հո՞ս է, ըսաւ։

— Այո, օրիորդ, եւ ահա տան դուռը։

— Շնորհակալ եմ, Լուի։

Ներս մտաւ, եւ դռնապանուհւոյն ուղղելով խօսքը։

— Տիկին Տիւռա՞ն, հարցուց։

— Տիկին Տիւռան իր սենեակն է, ըսաւ դռնապանուհին, աչքերը խոշոր խոշոր բանալով, անշուշտ գեղանի աղջիկը լաւ տեսնելու համար. կրնանք վեր ելնել. երրորդ յարկն է, աջ կողմի դուռը։

— Շնորհակալ եմ, տիկին, ըսաւ Օւօւ շնորհալի կերպով մը։

Եւ թեթեւ քայլով մը, իր շրջազգեստին ծալքերը սեղմելով, սանդուղէն վեր ելաւ։

Զանգակ չկար նշանակուած դրան վրայ։ Զարկաւ ձեռքովը։ Իսկոյն աթոռի մը երերալը լսեց, յետոյ ոտքի ձայն մը, եւ դուռը բացուեցաւ։

— Ա՛հ, ա՛հ, ա՛հ, ըրաւ կոմսուհին, զոր զարմացումն եւ ուրախութիւնը կը խեղդէին։

Բայց թեւերը բացած էր, եւ ծաղկատի աղջիկն անոնց մէջ նետուեցաւ արտասանելով այն սիրուն եւ գողտրիկ բառը զոր մայրը չէր կրնար այլ եւս լսել, “մայրի՛կ„։ Յետոյ, վայրկեան մը, ուրիշ բան չլսուեցաւ բայց եթէ ժխորն առնուած ու տրուած համբոյրներուն։

Կոմսուհին դուռը գոցեց նորէն, եւ իր մէկ թեւովը աղջիկը գրկելով, տարաւ զայն բազմոցի մը մօտ, գլխաւոր կահն այդ սենեկին, պզտիկ ճաշասրահ մըն էր, եւ որ միանգամայն սալոնն էր դաստիարակուհւոյն։

Իրարու քով Նաստան եւ Օռօռ սկսաւ զննել այն առարկաները զորս չորս կողմը կը տեսնէր։

—⟡—

Sprechübungen.

Բարի լոյս։	*Pari luiss.*	Guten Tag.
Հրամանոց բարի լոյս կը մաղթեմ։	*Hramanoths pari luiss gê maghthem.*	Mein Herr, ich wünsche Ihnen einen guten Tag.
Այս առաւօտ ի՞նչպէս էք։	*Ajss arrawod inthschbêss êkh.*	Wie geht es Ihnen diesen Morgen?
Առողջութիւննիդ ի՞նչպէս է։	*Arroghtschuthiunnit inthschbéss ê.*	Wie geht es mit Ihrer Gesundheit?
Առողջ է՞ք։	*Arroghtsch êkh.*	Sind Sie wohl?
Առողջութիւննիդ աղէ՞կ է միշտ։	*Arroghtschuthiunnit aghêg êmischd.*	Sind Sie immer wohl auf?
Ձեռք կուտայ․ իսկ ձերի՞նը։	*Tserrkh gudai issg tserrinĕ.*	Ziemlich wohl, und Sie?
Ի՞նչպէս էք, աղէ՞կ էք։	*Inthschbêss êkh, agheg êkh.*	Wie geht es Ihnen, gut?
Շատ աղէկ․ հրամանքնի՞դ։	*Schad aghêg, hramankhnit.*	Sehr gut, und Ihnen?
Ջձեզ տեսնելէս ի վեր ի՞նչպէս եղաք։	*Ztzĕz dessnelêss i wer inthschbĕss jeghakh.*	Ging es Ihnen wohl, seitdem ich Sie nicht gesehen habe?
Յուսամ թէ ողջ առողջ էք։	*Jussam thê oghtsch arroghtsch êkh.*	Ich hoffe, Sie sind wohl.
Դէմքերնիդ աղէկ է։	*Temkhernit agheg ê.*	Sie sehen gut aus.
Շատ աղէկ եմ։	*Schad aghêg jem.*	Mir geht es sehr gut.
Փառք Աստուծոյ աղէկ եմ։	*Parrkh Assdudsoi agheg jem.*	Gott sei Dank, mir geht es gut.
Սովորականիս պէս։	*Ssoworaganiss bêss.*	Wie gewöhnlich.
Բարի տեսանք։	*Pari dessankh.*	Ich freue mich, Sie zu sehen.
Այսօր ժամը քանի՞ն պիտի ճաշենք։	*Aissor žamĕ khaniin bidi dschaschenkh.*	Wann werden wir heute zu Mittag speisen.
Ժամը չորսին պիտի ճաշենք։	*Žamĕ thschorrsin bidi dschaschenkh.*	Wir werden heute um 4 Uhr speisen.
Պ. Բ.ին կը սպասեմ։	*Baron P.in gĕ ssbassem.*	Ich erwarte Herrn P.
Հրամանքնիդ աղէկ քնացա՞ք։	*Hramankhnit aghêg khnathsakh.*	Haben Sie gut geschlafen?

Բարի իրիկուն։	*Pari irigun.*	Guten Abend.
Գիշեր բարի։	*Kischer pari.*	Gute Nacht.
Քուններնիդ անուշ ըլլայ։	*Khunernit anusch ĕllaj.*	Ihr Schlaf sei ungestört.
Բարի ախորժակ։	*Pari achoržag.*	Guten Appetit.
Նոյնպէս հրամանոց։	*Nojnbêss hramanoths.*	Sie gleichfalls.
Երթա՛ք բարով։	*Jerthakh parow.*	Glückliche Reise.
Ծառայ եմ։	*Dsarrai jem.*	Ergebenster Diener.
Բարով եկաք։	*Parow jegakh.*	Willkommen.
Ի՞նչպէս էք, աղէ՞կ էք։	*Inthschbêss êkh, agheg êkh.*	Wie geht es Ihnen?
Գէշ եմ։	*Kêsch jem.*	schlecht.
Սանկ նանկ։	*Ssang nang.*	So so.
Ձեր հրամանաւ։	*Tser hramanau.*	Mit Ihrer Erlaubniß.
Մնաք բարով Պարոն։	*Mnakh parow baron.*	Adieu. Ich empfehle mich, mein Herr.
Այսօր ի՞նչ օր է։	*Ajssor inthsch ôr ê.*	Welchen Tag haben wir heute?
Ժամանակին եկա՞ւ։	*Žamanagin jegau.*	Ist er rechtzeitig gekommen?
Պր. բժշկին տունը ո՞ւր է։	*Baron pžěschgin dun ur ê.*	Wo wohnt der (Herr) Arzt?
Հոս, առջի դստիկոն։	*Hoss, arrtschi tssdigon.*	Hier, parterre.
Ի՞նչ նոր բան կայ։	*Inthsch nor pan ga.*	Was gibt es Neues?
Հրամանքնիդ նոր բան մը չէք գիտեր։	*Hramankhnit nor pan mě thschêkh kider.*	Wissen Sie nichts Neues?
Բան մը չիմացայ։	*Pan mě thschimathsai.*	Ich habe nichts gehört.
Աս բանս ի՞նչ կ՚արժէ։	*Ass panss intsch garžê.*	Wie viel kostet dies?
Շնորհակալ եմ։	*Schnorhagal jêm.*	Ich bin dankbar.
Քաղաքը նոր ի՞նչ կը պատմուի։	*Khaghakhě nor inthsch gê badměwi*	Was erzählt man in der Stadt Neues?
Լսեցի որ խաղաղութիւն պիտ՚որ ըլլայ։	*Lssethsi or chaghaghuthiun bid'or ĕllaj.*	Ich habe gehört, daß Friede sein wird.
Որմէ՞ լսեցիք։	*Uormě lssethsikh.*	Von wem haben Sie dies gehört?
Լրագրի մէջէն կարդացի։	*Lrakri mêthschên gartathsi.*	Ich habe es in der Zeitung gelesen.

Եղբօրէդ լուր մը առի՞ք։	*Jeghporét lur mĕ arrikh.*	Haben Sie von Ihrem Bruder eine Nachricht empfangen?
Միւս օր գրած էր ինծի։	*Miuss ôr krads êr intsi.*	Er hat mir neulich geschrieben.
Քանի որ գացած է նէ ինծի բան մը չէ գրած։	*Khani uor kathsads ê nê intsi pan mĕ thschê krads.*	Seitdem er fort ist, hat er mir nicht geschrieben.
Կ՚աղաչեմ, շնորհք ըրէք, ըսէք ինծի։	*Gaghathschem, schnorhkh, ĕrêkh éssêkh intsi.*	Bitte, seien Sie so gütig, sagen Sie mir.
Շատ սիրով։	*Schad ssirow.*	Sehr gerne.
Ինչպէս որ հրամանքնիդ կ՚ուզէք։	*Inthschbêss uor hramankhnit guzĕkh.*	Wie Sie wünschen.
Շատ կը բաղձամ հրամանոցը բանի մը մէջ ծառայել։	*Schad gĕ paghtsam hramanoths pani mĕ mĕtsch dsarrajel.*	Es freut mich sehr, Ihnen in etwas zu dienen.
Կը ցաւիմ որ ատ բանը իմ ձեռքս չէ, բայց ինչ որ կրնամ ընել նէ կ՚ընեմ, տեսնեմ։	*Gĕ thawim uor ad panĕ im tserrkhss thschê, pajths intsch uor grnam ĕnelnê gĕnem dessnem.*	Es schmerzt mich, daß dies nicht in meiner Macht liegt, aber das, was ich thun kann, wir werden sehen (eigentl. ich sehe).
Հրամանոցը շատ շնորհապարտեմ։	*Hramanathsĕ schad schnorhabard jem.*	Ich bin Ihnen sehr verbunden.
Ի՞նչ ընելու է։	*Inthsch ĕnelu ê.*	Was gibt es zu thun?
Ի՞նչ խորհուրդ կու տաք ինծի։	*Inthsch chorhurt gu dakh intsi.*	Welchen Rath geben Sie mir?
Ես կ՚ըսէի որ։	*Jess g'ései uor.*	Was mich betrifft, ich würde sagen, daß.
Թէ որ ես հրամանոցը տեղը ըլլայի։	*The uor jess hramanothse deghê êllaji.*	Wenn ich an Ihrer Stelle wäre.
Ձեզ տեսնելուս շատ ուրախ եմ։	*Tsiez diessneluss schad urach jem.*	Es freut mich sehr, Sie zu sehen.
Նախաճաշիկ ըրի՞ք։	*Nachadschaschig ĕrikh.*	Haben Sie schon gefrühstückt?
Դեռ չէ։	*Tierr thschê.*	Noch nicht.
Շատ ուրախ եմ. ինծի հետ նախաճաշիկ կ՚ընէք։	*Schad urach jem, indsi hed nachadschaschig gĕnêkh.*	Ich freue mich dessen sehr, Sie können mit mir frühstücken.
Շատ մ՚ուշանար շուտով եկուր. հիմա կու գամ։	*Schad m'uschanar schudow jegur, hima gu kam.*	Bleiben Sie nicht lange aus; ich komme sofort.

Մեծաւ հաճութեամբ։	*Medsau hadschutheamp.*	Mit Vergnügen.
Ի՞նչ կը հրամայէք։	*Intsch gĕ hramajêkh.*	Was wünschen (befehlen) [Sie?
Չօգոլադ կը սիրէ՞ք։	*Thschokolat gĕ ssirêkh.*	Trinken Sie gern Chocolade?
Երբեմն կը խմեմ։	*Jerpem gĕ chmem.*	Manchmal (trinke ich).
Մարսելու համար գաւաթ մը սեւ ջուր պէտք է։	*Marrselu hamar kawath mĕ ssieutschur bêdkh ê.*	Zur Verdauung ist eine Schale Kaffee nöthig.
Հրամանոց բարւոյն համար կ'ըսեմ։	*Hramanoths parwojn hamar gĕssem.*	Ich meine (sage) es mit Ihnen ja nur gut.
Ինծի կերեւայ որ այսպէս պէտք է ընել։	*Intsi gerewaj uor ajssbêss bêdkh ê ĕnel.*	Meiner Meinung nach müßte man es so machen.
Գնա, ինծի թուղթ, գրիչ ու թանաք գնէ։	*Kna, intsi thughth, krithsch u thanakh knê.*	Gehe, kaufe mir Papier, Feder und Tinte.
Օդը ի՞նչպէս է այսօր։	*Otĕ inthschbêss ê ajssor.*	Was für ein Wetter ist heute?
Օդը աղէկ է, գէշ է։	*Otĕ agheg ê, kêsch ê.*	Es ist schönes, schlechtes Wetter.
Օդը յստակ է։	*Otĕ issdag ê.*	Das Wetter ist heiter.
Տաք է։	*Dakh ê.*	Es ist warm.
Շատ տաք է։	*Schad dakh ê.*	Es ist sehr warm.
Ի՞նչ կ'արժէ աս շաքարին լիպրան։	*Inthsch garžê ass schakharin libran.*	Was kostet ein Pfund dieses Zuckers?
Ըսէ Պարոնին որ ապուրը սեղանի վրայ է։	*Essê baronin uor aburĕ sseghani wraj ê.*	Saget dem Herrn, daß die Suppe auf dem Tische ist.
Հրամայեցէք, նըստեցէք։	*Hrammajethsêkh, nssdethsêkh.*	Belieben Sie sich zu setzen.
Այսօր շատ ախորժակ ունիմ։	*Ajssor schad achoržag unim.*	Ich habe heute viel Appetit.
Բաւական կերայ։	*Pawagan geraj.*	Ich bin satt.
Ծարաւ ունիմ, ջուր տուր։	*Dsarau unim, tschur dur.*	Ich habe Durst, gebt mir Wasser!
Գաւաթ մը գինի խմեցէք։	*Kawath mĕ gini chmethsêkh.*	Trinket ein Glas Wein.
Առողջութիւն։	*Arroghtschuthiun.*	Zum Wohl.
Ամէնուդ առողջութիւն։	*Ammênut arroghtschuthiun.*	Zum Wohle Aller.

Neu-Armenisch-Deutsches Wörterbuch.

Ա.

Ազատական freisinnig,
ազատութիւն Befreiung,
աթոռ, ի Sessel, Thron,
ալիւր Mehl,
ալիք Fluthen,
ախոռ, ի Stall,
ախորժել gut finden, gefallen,
ածուխ Kohle,
ակռայ Zahn,
ահագին schrecklich,
ահ, ի Furcht,
աղ Salz,
աղել salzen,
աղաչել bitten,
աղմկայոյզ bewegt,
աղմուկ Lärm,
աղջիկ Mädchen, Dienerin,
աղցան Salat,
աղքատ arm,
աճառ Seife,
ամառ Sommer,
ամբողջ vollständig,
ամենեւին ganz und gar,
ամերիկացի amerikanisch,
ամիս Monat,
ամուսնանալ verheiraten,
ամչնալ sich schämen,
ամօթ Scham, Schande,
ամօթալից verschämt,
այժմ gegenwärtig, առ այժմ für den Moment,
այծ, ի Ziege,
այլանդակ widersinnig, absurd,
այնչափ ebensoviel,
այրի verwitwet (vom Manne und der Frau),
այրել brennen,
անագ Zinn (englisch pewter),
անանկ so,
անարժան unwürdig,
անգլիական englisch,
անդամ Mitglied,
անդորրութիւն Ruhe, Stille,
անիծել fluchen,
անիրաւ unrecht, անիրաւ ըլլալ Unrecht haben,
անիրաւութիւն Unrecht,
անխոհեմ unklug,
անխոհեմութիւն Unklugheit,
անկելանոց Hospital,
անկիւն, կեան Ecke,
անկողին, ղնի Bett,
անհամբերութիւն Unruhe,
անհետանալ verschwinden spurlos,
անհիմն ohne Grund,
անհոգ nachlässig,
անձրեւ Regen, անձրեւ կու գայ es regnet,
անմեղ unschuldig,
անմեղութիւն Unschuld,
անշուշտ sicherlich,
անուանում Ernennung,
անուանել ernennen,
անուանի berühmt,
անուն, նուան Name,
անուշ Conserven,
անուշ եփել einlegen, einsieden, (Obst ꝛc.),
անպիտան unnütz,
անօգուտ nutzlos,

անսահման, adv. auch անսահմանս unendlich,
անտառ, ի Wald,
անցաւոր Passant,
անցեալ vergangen,
անցնիլ überschreiten,
անօթի hungrig,
աշխատիլ arbeiten,
աշխարհահռչակ weltberühmt,
աշխուժիւ, adv., schnell, flink,
աշուն Herbst,
աշտանակ Leuchter,
աչուըներ. Plural von աչք, ի Auge (Plural auch աչքեր),
ապագայ zukünftig.
ապարանք Palast, Schloß,
ապաքինել heilen,
ապերախտ undankbar,
ապուր Suppe,
ապրիլ leben,
աջ rechts,
առ zu,
առած genommen; լուր առած benachrichtigt worden sein,
առաջարկել vorschlagen,
առաջարկութիւն Vorschlag,
առաջիկայ gegenwärtig,
առաջնորդ Oberhaupt, Befehls=haber.
առաջնորդական den Befehls=haber betreffend,
առատաձեռն großmüthig,
առարկայ Gegenstand,
առիթ, առթի Gelegenheit,
առթել Gelegenheit geben,
առժամայն frisch, neu, adv. neuerdings,
առնել thun, machen,
առնուլ nehmen, [treffend,
առողջական die Gesundheit be=
առջեւ(ր) vor,
առտու Morgen,
ասեղ Nadel,
ասուի Tuch,

աստիճան, ի Stufe,
աստղ Stern,
ատել hassen,
ատելի verhaßt,
ատելութիւն Haß,
ատեն, ի Zeit, adv. als, da,
ատրճանակ Pistole,
արածիլ weiden,
արգիլել verhindern, aufhalten,
արարողապետ, ի Ceremonien=
արդար gerecht, [meister,
արդէն bereits, schon,
արեգակ } Sonne,
արեւ, եւու } Sonne,
արեւելք Osten, (auch Name einer Zeitung)
արեւմուտք Westen,
արժանի wert,
արժանիք Verdienst,
արժանապէս würdig,
արժել wert sein,
արծաթ, ի Silber, Geld,
արկած, ի Unfall,
արկղ Koffer, [ausstoßen,
արձակել loslösen. von sich geben,
արմատական radical,
արմաւ Dattel,
արմուկ Ellbogen,
արոյր Messing,
արջառ, ու Herde (Rindvieh),
արտասանել aussprechen, sprechen, recitieren,
արտաքին äußerlich,
աւազակ, ի Räuber,
աւար, ի Plünderung, Beute,
աւարել plündern,
աւարտել beenden,
աւել, ի Besen,
աւելի mehr,
աւեր zerstört, verfallen,
աւերել zerstören,
աւերած Ruine,
աւերակ Trümmer,
ափն, փին Ufer,

աք, ի Bein,
աքաղաղ Hahn,
աքսոտել springen,
աքսոր Verbannung,
աքսորել verbannen.

Բ.

Բազմաթիւ sehr zahlreich,
բազմոց, ի Sopha,
բազուկ, ի Arm,
բաժնուիլ weggehen, sich trennen,
բախտաւոր glücklich,
բաղկանալ bestehen aus,
բաղձալ wünschen,
բաղձանք Lust, Wunsch,
բաճկոն Weste,
բամբակ, ի Baumwolle,
բան, ի Wort, Sache,
բանալ öffnen,
բանակցութիւն Verhandlung,
բանիլ thätig sein,
բաշխ Steuer,
բառ Wort,
բարեկամ Freund,
բարեկամական freundschaftlich,
բարձր hoch, erhoben,
բաց offen,
բաւական genügend,
բաւել genügen,
բեղոյր Hut,
բերան, րնի Mund,
բերնին տալ beschimpfen,
բերել holen,
բեւեռ, ի Nagel, Pol,
բժիշկ, բժշկի Arzt,
բժշկական ärztlich,
բնական natürlich,
բնութիւն Natur,
բոլոր ganz,
բռնել fassen, halten,
բարկութիւնը, արցունքը բռնել seinen Zorn, seine Thränen zurückhalten, խօսքը բռնել Wort halten,
բռնկցընել (կցուց) zünden,
բռնուիլ sich fangen lassen, angehalten werden.

Գ.

գալ kommen,
գաղափար Idee, Plan, Absicht,
գայլ Wolf,
գարեջուր, ջրի Bier,
գառնուկ Lamm,
գարուն Frühling,
գաւազան Stock,
գաւաթ Glas,
գաւառ Provinz,
գեղարուեստք die schönen Künste,
գետ Fluß,
գետաբերան (Flußmund) Mündung,
գերի Sclave, Gefangener,
գերմանական deutsch,
գէշ schlecht,
գնդապետ Oberst,
գլխաւոր, գլխաւորապէս adv. hauptsächlich,
գլուխ, գլխի Kopf,
գինի Wein,
գիտնալ wissen,
գիտուն Gelehrter,
գիր Buchstabe, Brief,
գիրք, գրքի Buch, Plur. գրքեր,
գիւղ, ի Dorf, Land,
գնդակ Kugel,
գնել kaufen,
գնում Kauf,
գողտրիկ zart,
գոյացընել hervorbringen,
գովելի löblich,
գորգ, ի Teppich,
գործ Werk,
գործադրել ausführen,
գործածել verwenden,
գործակատար, ի Geschäftsträger,
գործակցութիւն Mithilfe,
գործաւոր Arbeiter,

գործել arbeiten, machen,
գործունեայ thätig,
գոց geschlossen,
գոցել schließen, bedecken,
գուլպա Strumpf,
գումարել vereinigen,
գումարում Vereinigung, math. Addition,
գունդ, գնդի Truppe,
գտնել finden,
գրակալ Pult,
գրեթէ beinahe,
գրել schreiben,
գրկել umfassen,
գրասենեակ Comptoir,
գրիչ Feder, Schreiber,
գրուածք Werk (Buch),
գրութիւն Schrift,
գրպան Tasche.

Դ.

Դատել beurtheilen, verurtheilen,
դանդաղ langsam,
դառնալ drehen,
դաս, ու Lection,
դասատու Lehrer
դաստիարակութիւն Erziehung,
դաստիարակուհի Erzieherin,
դատ, ի Proceß,
դատախազ, ի Kläger,
դատական klägerisch, zur Partei, zur Sache des Klägers gehörig,
դար, ու Jahrhundert,
դարձեալ neuerdings,
դարձուած zurückgegeben,
դարման Heilmittel,
դարմանել heilen,
դարմանում Heilung,
դգալ Löffel,
դեռ noch,
դեսպան, ի Gesandter,
դեսպանական zur Gesandtschaft gehörig,
դեսպանատուն Botschaft,
դեղձ Pfirsich,
դերձակ, ի Schneider,
դերձան Zwirn,
դէպք Ereigniß,
դժբաղդ unglücklich,
դի Leichnam, Seite,
դիմաց gegenüber (իրեն դիմաց ihm gegenüber),
դիպուած Zufall,
դիւան, ի Archiv, Bureau,
դիւրահաւան (leicht) gläubig,
դնել, դրած stellen, legen,
դուռ Thüre,
դռնակ Pförtchen, Thürflügel 2c.,
դպցընել, ցուցի berühren, erreichen,
դռնապան(ուհի) Pförtner(in),
դրամ, (ոյ) ու Geld,
դրամագլուխ, լխու Capital (Geldkopf),
դրամատէր Capitalist (Geldherr),
դրացի, ւոյ Nachbar,
դրութիւն System, Zusammensetzung, Methode.

Ե.

Եզ Ochs,
եզան միս Ochsenfleisch,
ելակ Erdbeere.
ելլել oder ելնել aufsteigen 2c.,
եկեղեցի Kirche,
եղ Oel,
եղբայր Bruder,
եղունգ Fingernagel,
եպիսկոպոս, ի Bischof,
եռանդ vorgestern,
ետ տալ zurückgeben,
ետեւ, präp. nachher, m. d. Abl.,
ետեւէն nach,
երբեք, երբէք jemals, manchmal,
երգ Gesang, Gedicht,
երգել singen,
երդում Schwur,
երեկ gestern,

երես Antlitz,
երեսը վար առնել tadeln,
երեսփոխան Abgeordneter,
երերել schaukeln,
երեւալ erscheinen,
երեւակայական phantastisch, imaginär,
երեւելի berühmt,
երիտասարդ jung, junger Mann,
երկաթ, ի Eisen,
երկաթուղի, ւոյ Eisenbahn,
երկնցընել in die Länge ziehen,
երկիր Erde (երկրի),
երկչոտ furchtsam,
երկրաշարժ Erdbeben,
երշիկ Wurst,
երջանիկ glücklich.
եփ հանել sieden, P. եփ ելլել.

Զ.

Զայրոյթ Wuth, Zorn,
զանազան verschieden,
զանգակ, ի Glocke,
զարդարել schmücken,
զարմանալի wunderbar,
զարմացում Erstaunen,
զարնել schlagen,
զբաղած geschäftig,
զգալ fühlen, wahrnehmen,
զգեստ Kleid,
զգուշանալ sich hüten,
զեղծում Mißbrauch,
զինուորական militärisch,
զովութիւն Frische,
զուարթ froh,
զռալ schreien (Esel),
զրուցել sprechen,
զօրաւոր stark.

Է.

Էանալ existieren, bestehen,
էն, auch է, ի das Bestehende, Gott,
էք Schöpfung, Dinge,
էշ, իշու Esel,
էջ, իջի Seite eines Buches,
է՞ր warum?

Ը.

Ընդարձակ geräumig,
ընդունիլ erhalten, annehmen,
ընդունելի zulässig,
ընել thun (unregelm. Verbum),
ընթացք Schritt,
ընծայ Geschenk, ընծայ ընել ein Geschenk machen,
ընծայել anbieten, schenken,
ընկերութիւն Gesellschaft,
ընդհանուր allgemein,
ընտանենալ sich mit jemandem befreunden, an ihn gewöhnen,
ընտանեցած zahm,
ընտիր ausgezeichnet,
ընտրել wählen, aussuchen,
ըսել sagen.

Թ.

Թագաւոր, ի König,
թագաւորութիւն Reich,
թաղ, ի Quartier,
թաղել beerdigen,
թան Suppe,
թանաք Tinte,
թատրոն Theater,
թարգման Dolmetsch, Dragoman,
թարմ frisch, zart, weich,
թերթ, ի Blatt,
թեւ Arm,
թէպէտ obgleich,
թլփատել beschneiden,
թիթեղ Blech,
թիկնապահ Leibwache,
թիկնոց Frack,
թղթակից Correspondent,
թղթատարական brieflich,
թշնամի Feind,
թշուառ unglücklich,
թշուառութիւն Unglück,

թոթովել stottern,
թուական Datum,
թողուլ. թող տալ verlassen, lassen,
թուզ Feige,
թութ Maulbeere,
թուիլ erscheinen,
թուր Schwert,
թոք, ոյ Lunge,
թռիչ Flug,
թռչուն Vogel,
թրթռուն zitternd,
թրջած naß, [feuchten.
թրջել naß machen, baden, be-

Ժ.

ժամ Stunde,
ժամանակ Zeit,
ժապաւէն, ւինի Band,
ժխոր Lärm, Tumult,
ժողով, ի Versammlung,
ժողվել schöpfen, zusammenraffen,
ժպտիլ lächeln, schmunzeln.

Ի.

Իմանալ umfassen, erfassen,
իմաստուն Weise,
իյնալ fallen,
ինչու warum? wozu?
ինչք Besitzthum,
իշխան, ի Machthaber, Fürst,
իջնալ herabsteigen,
իրաւ wahr, recht,
իրաւագիտական rechtswissenschaftlich, juridisch, gerichtlich,
իրիկուն, կ-ան Abend.

Լ.

Լաթ, ի Leinwand,
լայն breit,
լայնութիւն Breite,
լատին latein(isch),
լար Band,
լեզու Sprache, Zunge,
լինդ, լնդերք Gaumen,
լմնց(ու)նել beendigen,
լողալ schwimmen,
լուսանկար, ի Photographie,
լուսանկարել photographieren,
լուսաւորել beleuchten,
լուսին Mond,
լուր Gerücht, Nachricht,
լռել schweigen,
լսել hören,
լրագիր. գրի, աց Zeitung (Neuigkeitsschrift).

Խ.

Խածնել beißen,
խաղալ spielen,
խաղաղական friedlich,
խաղաղական Ովկիանոս der stille Ocean,
խաղող Weintraube,
խայտառակ verschämt,
խառնաշփոթ confus,
խար Heu,
խաւրել schicken,
խելագար närrisch,
խելօք weise,
խեղ lahm,
խեղդել ersticken,
խիստ scharf, unbeugsam,
խից Stöpsel,
խցահան Stöpselzieher,
խղճահար scrupulös,
խնամակալութիւն Vormundschaft (göttliche Vorsehung),
խնդիր, դրոյ Frage,
խնձոր Apfel,
խնդալ lachen,
խշտեակ Hängematte,
խոզ, ի Schwein, [ken,
խոզենի, խոզի ապուխտ Schin-
խոհեմ vorsichtig,
խոհարար, ի Koch,
խոյրարար Hutmacher,
խոնարհ niedrig, demüthig,

խոշոր roh, rauch, grob,
խոստովանել gestehen, beichten,
խորհիլ denken,
խորհուրդ Idee, Absicht, Beschluß, Conferenz,
խորհրդակցիլ berathen, um Rath fragen,
խորհրդակցութիւն Berathung,
խորհրդապահ verschwiegen,
խորոված Braten,
խուզել scheeren,
խուլ taub,
խուց. ի Zimmer,
խուփ Deckel,
խօսել sprechen (auch իլ),
խօսք Wort.

Ծ.

Ծալ Falte,
ծայր Ende,
ծախել verkaufen,
ծախք, ի Kosten,
ծածկել verbergen,
ծածուկ geheim (m. d. Abl),
ծակ, ի Loch,
ծակաչք neidisch,
ծաղիկ Blume,
ծաղրել verhöhnen, lachen,
ծանուցանել mittheilen,
ծանրապէս, adv. schwerlich,
ծառ Baum,
ծառայել dienen,
ծառայութիւն Dienst,
ծառայ Diener,
ծարաւի durstig,
ծեր alt,
ծխախոտ, ի Tabak,
ծխել rauchen,
ծնանիլ gebären, geboren werden,
ծնող, ի, աց Eltern,
ծոյլ faul,
ծով. ի (dsow) Meer,
ծունկ Knie,
ծռել neigen, beugen.

Կ.

Կագ, ի Streit,
կազմակերպել anordnen, organisieren, zusammenstellen,
կազմել bilden (ein Buch), binden,
կաթ Milch,
կախել aufhängen,
կահ Möbel, Hausgeräth,
կահագործ Möbeltischler,
կաղամար Tintenfaß,
կաղանդ Neujahr,
կաղին Haselnuß,
կաղնի, ղնւոյ Eiche,
կամաց leise, langsam,
կամել oder կամենալ wollen,
կայծակ Blitz,
կանաչ grün,
կանգուն aufrecht,
կանուխ früh auf,
կանչել rufen,
կաշի, ւոյ Leder,
կապար Blei,
կապիկ Affe,
կապոյտ blau,
կառավարական zur Regierung gehörig, leitend,
կառավարութիւն Leitung, Regierung,
կատարեալ vollständig,
կատարել vollbringen, beenden,
կատարուիլ stattfinden,
կատու, ի Katze,
կարագ Butter,
կարգ, ի Rang, Ordnung,
կարգադրել anordnen,
կարգել anordnen, vorschreiben,
կարդալ lesen,
կարդինալ, ի Cardinal,
կարել nähen,
կարեւոր wichtig, nöthig, dringend,
կարծել glauben,
կարծիք Meinung,
կարծր hart,

կարկանդակ Kuchen,
կեանք, կենաց Leben,
կեղեւ Kruste.
կեղծաւոր Hypokrit,
կեղծել hypokrisieren,
կենալ bleiben,
կե(ն)դրոնական mittlere, central,
կեռաս Kirsche,
կերպ, ի Form, Art,
կերպարանք, ի Gesicht, Züge,
կեցայ ich blieb,
կեցընել aufhalten,
կթել melken,
կիրք Leidenschaft,
կիրակի, ի Sonntag,
կնքել versiegeln,
կշտանալ satt werden,
կողով (Brot)korb,
կոճակ Knopf,
կոնդակ, ի Bulle,
կորսնցընել verlieren,
կոկորդ Kehle,
կողմ Seite,
կոմս, ի Graf,
կոմսուհի Gräfin, Comtesse,
կոյր blind,
կոչել rufen,
կով, ու Kuh,
կոտրել zerbrechen,
կորզել entreißen,
կործանել zerstören,
կորսնցունել verlieren, խելքը կորսնցունել den Kopf, die Fassung verlieren,
կուզ Höcker, bucklig,
կուսակցապետ Parteiführer,
կուսակցութիւն Partei,
կուրծք, ի Brust,
կուրօրէն blindlings,
կռնակ Rücken,
կտաւ Leinwand,
կտոր Stück.
կտուց Schnabel,
կտրել schneiden,
կտրուկ scharf, schneidend,
կրել leiden, tragen, ertragen,
կրթութիւն Übung, Bildung,
կրկին, adj. subst. doppelt,
կրկնել verdoppeln,
կրնալ können,
կրօնական religiös,
կօշիկ Schuh.
կօշկակար Schuhmacher.

Հ.

Հագնիլ sich ankleiden, anziehen,
հագուստ Kleidung,
հագցընել kleiden,
հազարապետ Oberst,
հակառակ, ի Gegner,
հաճոյք, հաճութիւն Gefallen, Vergnügen, Freude,
համաձայն einstimmig,
համազգային international,
համաձայնութիւն Übereinstimmung, Vereinigung,
համար Aufgabe, Präp., wegen,
համարձակ verwogen, keck,
համարձակիլ kühn sein, wagen,
համբերութիւն Geduld, Festigkeit,
համբոյր Kuß,
համեմ Gewürze,
համեմատութիւն Vergleich,
համեստ bescheiden,
համր taub,
համրել zählen,
հայելի Spiegel,
հայր Vater,
հայրիկ Väterchen,
հայրապետ Patriarch,
հանգստեան օրեր Ferien,
հանդարտ ruhig,
հանդարտել beruhigen,
հանդարտութիւն Stille, Ruhe,
հանդէս(ի), էսի Fest, Rundschau,
հանդիսութիւն Feierlichkeit,
հանել weg-, abnehmen, herausgeben, erlassen,

հանրապետութիւն Republik, (Herrschaft aller),
հանքային ջուր Mineralwasser,
հաշուակալութիւն Buchhaltung,
հառաչ Seufzer,
հասած angekommen,
հասնիլ ankommen, erreichen,
հասկնալ begreifen,
հասոյթ, սութի Rente,
հաստատել befestigen, consolidieren,
հատ Stück,
հատոր Volumen, Band,
հարաւ Süden,
հարաւային südlich,
հարկ Nothwendigkeit,
հարկաւոր nöthig,
հարուստ reich,
հարց, ի Frage,
հարցափորձ Ausfrage,
հարցափորձ ընել ausfragen,
հարցընել fragen,
հաց Brot,
հացագործ, ի Bäcker,
հարցում Frage,
հացկերոյթ, ի Mahl,
հաւասար gleich,
հաւատալ glauben,
հաւատարիմ treu,
հաւ, ու Huhn,
հաւկիթ Ei,
հեզ sanft,
հելլենական griechisch,
հեծելազօր Cavallerie, Reiter,
հեռագրական telegraphisch,
հեռագրել telegraphieren,
հեռու ferne,
հետ mit,
հետաքրքիր neugierig,
հետեւիլ folgen,
հետեւցընել beschließen, folgern,
հետք Spuren,
հերքել zurückweisen,
հերքում Zurückweisung,
հիմայ jetzt,
հիմակուան, adv. jetzige,
հին alt,
հիւանդ krank,
հիւանդանոց Spital,
հիւանդութիւն Krankheit,
հիւծիլ abmagern,
հիւպատոսարան, ի Consulat,
հիւսիս Norden,
հմտանալ lernen, erfahren,
հնազանդ gehorsam,
հոգածութիւն Aufsicht, Sorgfalt,
հոգալ versehen, besorgen,
հոգեհանգիստ, գատեան Requiem,
հոկտեմբեր October,
հորթ Kalb,
հով Wind,
հովահար Fächer,
հովանոց Schirm,
հպարտ stolz,
հռչակաւոր gefeiert, berühmt,
հրաժարել verabschieden, absetzen,
հրամայել befehlen,
հրաման, ի Befehl,
հրամանատար Commandant (Befehlsgeber),
հրատարակել veröffentlichen,
հրացան Flinte,
հրաւիրել einladen,
հրել stoßen.

Ձ.

Ձախ, ու links,
ձայն Stimme,
ձգել lassen,
ձեռնոց Handschuh,
ձեռք Hand,
ձէթ Oel,
ձի Pferd,
ձորձ Kleid,
ձուկ Fisch,

Ղ.

Ղրկել schicken.

Ճ.

Ճաբոնական japanisch,
Ճակատ Stirne,
Ճակատիլ sich in Reih und Glied stellen,
Ճամբայ, ու Weg,
Ճանչնալ kennen,
Ճանչցած gekannt,
Ճաշակ, ի Geschmack, Mode,
Ճաշել speisen,
Ճարակել weiden, um sich greifen,
Ճարտար geschickt,
Ճարտարագործ Künstler,
Ճիշդ recht, richtig,
Ճիւղ, ի Zweig, Theil,
Ճոխ reich, mächtig, groß,
Ճշմարիտ wahr.

Մ.

Մածուն saure Milch,
մահ, ու Tod,
մամուլ, մլոյ Presse,
մաղթել (glück)wünschen,
մայրաքաղաք, ի Hauptstadt,
մանաւանդ besonders,
մանկամարդ junge Frau,
մանչ Knabe,
մանր, նու klein, unbedeutend.
մաշեցընել abschleifen,
մաս, մասն, մասին Theil,
մատ, ու Finger, Zoll (Maß),
մատիտ Bleistift,
մատնել verrathen,
մատնոց Fingerhut,
մատուցանել näherbringen, anbieten,
մարքիզ(ուհի) Marquis(se),
մարել auslöschen,
մարմին Körper, (engl. body),
մարտ, ի Krieg,
մարտանաւ Kriegsschiff,
մաքի Schaf,
մաքրել reinigen,
մեծ groß,
մեղկութիւն Weichlichkeit,
մեղր Honig,
մենավաճառ Monopolinhaber,
մեռնիլ sterben,
մեռցընել tödten,
մերկանալ wegnehmen,
մթերանոց Magazin,
մթնոլորտ Athmosphäre,
միանգամայն adv. zu gleicher Zeit, gemeinschaftlich,
միացընել vereinigen,
մինչ während,
միջնաբերդ Citadelle,
միջնորդութիւն Vermittlung,
միջոց, ի Mitte, Mittel,
միջուկ Krume, Schmolle,
միս Fleisch,
միւս ander,
մնալ bleiben,
մշակել pflegen,
մոռցընել vergessen, vergessen lassen,
մորթ, ի Haut,
մորթել schlachten,
մուկ, ի Maus, Ratte,
մուճակ Schuh,
մուրհակ, ի Obligation, Schuldschein,
մուրճ Hammer,
մսավաճառ Fleischer,
մսիլ frieren,
մտածել denken,
մտերմական freundschaftlich,
մտիկ ընել zuhören,
մտնել eintreten,
մօտ nahe, ի մօտոյ demnächst,
մօրուք Bart, մօրուքն ածիլել rasieren, մօրուքը կը բուսնի der Bart wächst, մօրուքը ներկել sich den Bart färben,

Յ.

Յաղթել besiegen,
յաճախ oft,
յամառ widerspenstig,
յայտնել mittheilen, entdecken,
յանկարծ plötzlich,
յանկարծակի überrascht,
յանձնաժողով Commission,
յանդուգն kühn,
յանցանք Schuld, Verbrechen,
յանցաւոր adj. Verbrecher, der Schuldige,
յաջողակ geschickt,
յաջորդաբար nach einander,
յատակ, Grund, Boden,
յարգելի achtenswerth,
յարդանոց Strohscheuer,
յարկ Stockwerk,
յարձակիլ angreifen, überfallen
յափշտակել rauben,
յետաձգել aufschieben,
յիմար Narr,
յոգնած müde,
յոգնածութիւն Müdigkeit,
յուզում Aufregung,
յուսալ hoffen.

Ն.

Նաեւ noch, auch,
նախագահ Präsident,
նախագահութիւն Vorsitz,
նախահայր Stammvater, Stammherr,
նախաճաշել frühstücken,
նախանձոտ neidisch,
նախդիր Präposition,
նախընթաց, ի vorig, früher,
նախկին erster, einstig,
նախնական ursprünglich,
նախորդ, ի Vorgänger,
նահանգ, ի Provinz,
նահանջ, (տարի) Schaltjahr,
նամակ Brief,
նայելով, präp. in Anbetracht,
նայիլ betrachten, schauen,
նայուածք Aussehen,
նապաստակ Hase,
նարինջ Orange,
նաւ, ի Schiff,
նաւախումբ eine Escadre von Schiffen,
նաւապետ Capitän (Schiffsherr),
նաւաստի Matrose,
նաւատորմ, ի Flotte,
նեղացընել beengen, stören, quälen,
նեղութիւն Beengung, Unruhe,
նեղուց Meerenge,
նետել werfen,
նետուիլ sich stürzen,
ներելի entschuldbar,
ներկայ gegenwärtig,
ներկայանալ sich zeigen, sich vorstellen,
ներկել färben,
նիստ, նստի Sitzung,
նիւթել spinnen, anstiften, anzetteln, vorbereiten,
նկատողութիւն Ansicht,
նկար, ու Bild,
նկարել malen,
նկարիչ Maler,
նկարչութիւն Malerei,
նկար Gemälde,
նմանապէս, adv. in ähnlicher Weise,
նմանիլ ähneln, gleichen,
նմանութիւն Aehnlichkeit,
նշանակել bezeichnen,
նոյեմբեր November,
նոր neu,
նորատի jung,
նորէն շինել neuerdings machen,
նորոգել erneuern, wiederherrichten,
նուագածու, աց Musiker,
նուագածութիւն Concert,

նուազ wenig,
նուազութիւն Nachlaß, Verminderung,
նուիրակութիւն Deputation,
նուիրել anbieten, schenken,
նուշ Mandel,
նպատակ, ի Ziel, Ansicht,
նպաստաւոր vortheilhaft,
նստիլ sich setzen, residieren,
նօտար Notar.

Շ.

շահ, ու, ի Gewinn, Interesse,
շահիլ gewinnen, verdienen,
շահիլ կեանքը den Lebensunterhalt verdienen,
շարագրել verfassen, componieren,
շարել anordnen,
շարժել bewegen,
շարժիլ sich bewegen,
շարժում Bewegung,
շարունակ beständig,
շարունակել fortsetzen,
շաքար Zucker,
շինել bauen,
շինութիւն Bau,
շնորհակալ dankbar,
շնորհակալութիւն Danksagung,
շնորհք, ի Gnade, Gunst, Gefallen,
շոգեկառք Locomotiv, Eisenbahn,
շոգենաւ Dampfschiff,
շողոքորթ schmeichlerisch,
շողոքորթել schmeicheln,
շուարիլ erstaunen, überrascht sein,
շուէտական schwedisch,
շուրթն, շրթունք Lippe,
շուկայ Markt,
շուն, Gen. շան, Hund,
շուտով in Eile,
շուրջ um, herum,
շռայլ ausschweifend,
շրջազգեստ, ի Schürze,
շրջանաւոր periodisch,
շքադիր ehrend, շքադիրք Gefolge, Ehren-Geleit,
շքեղ glänzend.

Ո.

Ողբացեալ beklagt,
ոչխար, ի Schaf, ոչխարի միս Schaffleisch,
ոսկի Gold,
ոստիկանութիւն Polizei,
ոտք Fuß,
որբագրել corrigieren, ausbessern,
որդողած ärgerlich,
որիզ Reis,
որկրամոլ gefräßig, Feinschmecker,
որոշել entscheiden, auszeichnen, auflösen, trennen,
որոշում Entscheidung,
որոտում Donner,
որովհետեւ weil,
որչափ so viel, ո՞րչափ wie viel?
որպիսութիւն Beschaffenheit,
ուժով stark,
ուղեւորութիւն Reise,
ուղղակի, adv. direct, gerade hin,
ուղղել zurechtmachen, verbessern,
ուշ spät,
ուս, ի Schulter,
ուսումնասիրութիւն die Vorliebe für das Studium,
ուսում Studium,
ուսումնասէր fleißig,
ուսանիլ lernen,
ուտել essen,
ուրախ froh,
ուրախութիւն Freude, Lustigkeit,
ուրանալ verneinen,
ուրիշ anderer.

Չ.

Չամիչ Rosine,
չայ Thee,
չանցաւոր, ewig,
չար schlecht,

չափ Maß, չափէն աւելի zu viel,
չոր trocken,
չորութիւն Trockenheit,
չորեքշաբթի Mittwoch,
չու Abreise, Marsch,
չուխայ, ի Tuch,
չպէտ unnütz,
չտես neidisch.

Պ.

Պ. = պարոն Herr,
պալատ Palast,
պախարակել tadeln,
պակաս mangelhaft, m. Ablativ, wenig, als,
պահանջել fordern,
պահուն, այն պահուն eben, in dem Augenblicke,
պաղպաղակ Krystall, Gefrorenes,
պաշարել belagern,
պանիր Käse,
պանքա, Gen. ․յի․ Bank,
պաշտպանել vertheidigen,
պաշտօն Dienst, Amt, Feier, Cultus, Religion, Gottesdienst,
պառկած liegend,
պառկիլ sich schlafen legen,
պատ, ի Mauer,
պատահիլ stattfinden, sich ereignen, zusammentreffen,
պատահմունք Ereignis,
պատանի Jüngling,
պատասխան Antwort,
պատասխանել antworten,
պատառ Bissen, Stück,
պատառաքաղ Gabel,
պատել einfassen, umgeben, umringen,
պատերազմ, ի Krieg,
պատերազմիլ kämpfen,
պատիժ Strafe,
պատժական strafrechtlich,
պատժել strafen,
պատիւ, ւոյ Ehre,
պատկեր, ի Bild,
պատկերահան, ի Maler,
պատճառ Ursache, Grund,
պատճառել verursachen,
պատուանշան, ի Orden,
պատուաստ Impfung,
պատռել zerreißen,
պատրաստ bereit,
պատրաստել vorbereiten,
պարագայ Umstand,
պարահանդէս Ball,
պարկ, ի Sack,
պարոն Baron, Herr (Anrede),
պարոնուհի Baronin,
պարսկական persisch,
պարսկաստան Persien,
պարտք Schuld,
պարտիլ Schuld haben, müssen,
պետ, ի Herr, Herrscher, Meister,
պետական dem Herrscher gehörig, regierung-,
պետութիւն Regierung, Herrschaft,
պզտիկ klein,
պէյ türk. Befehlshaber,
պէտք, ի Nothwendigkeit, պէտք ըլլալ nöthig haben, nothwendig sein,
պիտոյ, ի nöthig, nothwendig,
պղինձ Kupfer,
պղպեղ Pfeffer,
պնդել bestätigen, bejahen, zureden,
պնդել pressen, befestigen, auf etwas bestehen,
պողպատ Stahl,
պորանի Ragout,
պուլկարական bulgarisch,
պսակ, ի Krone (auch bei der Trauung),
պտոյտք, ի Wirbel, Abgrund,
պտուկ Knopf,
պտուղ Frucht,
պտուտակ Schraube.

Ջ.

ջերմ warm,
ջերմոց Ofen, Verheizung,
ջնջել vertilgen,
ջուր Wasser.

Ռ.

Ռշտութիւն knickerisches Gebaren, falsche Sparsamkeit,
ռուսական russisch.

Ս.

Սալոր Pflaume,
սանդուղ Stiege.
սանտր Kamm,
սաստիկ stark,
սեղան, ի Tisch, Mahl,
սեղմել festmachen, zusammendrücken,
սենեակ, եկի Zimmer,
սեպել (türk.) für etwas halten, meinen, glauben,
սեր Rahm,
սերպիական serbisch,
սեւ schwarz,
սիրելի lieblich,
սիրուն hübsch,
սիրտ Herz,
սխալել verfehlen,
սկեպտական sceptisch,
սկիզբ Anfang,
սկսիլ anfangen,
սորվիլ lernen,
սուտ falsch,
սուրճ Kaffee,
սպաննել tödten,
սպասաւոր Diener,
սպասել erwarten,
սպարապետ, ի général en chef,
ստակ, ստըկի Geld,
ստամոքս Magen,
ստայօդ, ի lügnerisch, falsch,
ստանալ erwerben, empfangen,
ստորագրութիւն Unterschrift,
սրահ Salon, Saal, Halle,
սրբել reinigen,
սրճարան Kaffeehaus,
սրունք Schenkel,
սքեմ, ի Ordenskleid,
սքօղել verschleiern.

Վ.

Վազել laufen,
վախ Furcht,
վախկոտ furchtsam,
վախնալ fürchten, erschrecken,
վաղ, վաղիւ, adv. morgen,
վաճառական Kaufmann,
վաճառատուն Kaufhaus, Magazin,
վաճառել kaufen,
վայելուչ angenehm, hübsch,
վայլել genießen, passen,
վայրկեան, կենի Minute, Augenblick,
վանահայր Abt,
վանել ausjagen, vertreiben,
վառել anzünden, brennen,
վառեակ Hühnchen,
վաստկիլ erwerben,
վարժարան Schule, hohe Schule,
վարձատրել belohnen,
վարձատրութիւն Belohnung,
վարձք Lohn,
վարպետ, ի Lehrer, Meister,
վարպետութիւն Lehrerschaft, Meisterschaft, Geschicklichkeit,
վեհափառ Majestät,
վերաբերել erheben, anbieten, angehören, sich beziehen auf,
վերատեսուչ Director (Aufseher),
վերարկու Ueberkleid,
վերոյիշեալ obenerwähnt,
վերջացընել beendigen,
վերջընթեր vorletzt,
վերջին letzte,
վերստին, adv. neuerdings,

վերցընել erheben, aufheben,
վտանգաւոր gefährlich,
վիզ Nacken,
վիճակիլ zufallen,
վիրաւորել verwunden,
վիրաւորուած verwundet,
վնաս, ու Schaden,
վնասել schaden,
վշտագին schmerzhaft,
վշտացեալ betrübt, [gend,
վշտացընող Beleidiger, beleidi=
վռնտել verjagen,
վսեմութիւն Excellenz,
վտանգով mit Gefahr,
վրան über.

Տ.

Տալ geben, wird auch als unser deutsches „Lassen" gebraucht (französ. fair), տուր gebe, մի տար gebe nicht,
տալիք Passiven, Schulden,
տակաւին noch,
տանել, իլ führen, tragen,
տանձ Birne,
տապ, ոյ Hitze, Entzündung,
տապկել rösten,
տառապիլ leiden, erkrankt sein,
տարափ, besser տեղատարափ, Platzregen,
տարեդարձ Jahresgedächtnis, Jahrestag,
տարի Jahr,
տարր, ի Element,
տաք warm,
տաքցընել heizen,
տգեղ häßlich,
տեղապահ Vicar,
տեղեկագիր, գրոյ Bericht,
տեղ, տեղի Ort,
տենդ, ի Fieber,
տեսնել sehen,
տեսչութիւն Direction, Vorsehung,
տեսարան Scene, Schauspiel,
տեւել dauern, aushalten,
տիեզերք Weltall,
տիկին, կնոջ, կնանց, կնայց Frau, Herrin, (Anrede),
տիրել herrschen,
տկար schwach,
տղայ Kind,
տնօրէն, րինի, auch րէնի, Director, Verwalter,
տնօրինութիւն Maßregel, Verwaltung,
տմարդի barbarisch,
տոկոս, տոկոսի Zinsen,
տոմս. ի Schein, Zettel,
տոմսակ Zettel,
տողաշար Linienblatt,
տուր siehe տալ,
տուրմ Chocolat,
տպագրական typographisch,
տպագրութիւն Typographie,
տրապիզոն Trapezunt,
տրտում betrübt,
տրտմօրէն, adv. traurig.

Ց.

Ցայգահանդէս Soiree,
ցաւիլ schmerzen,
ցեղ, ի Stamm, Rasse,
ցոյց Schaustellung,
ցորեկ Tag,
ցորեն Getreide,
ցուցահանդէս Ausstellung,
ցուցընել zeigen,
ցօղ Thau.

Փ.

Փախչիլ fliehen (փախաւ),
փակուած geschlossen,
փաղաքշիչ schmeichlerisch,
փայլիլ leuchten,
փայտ, ի Holz,
փառաւոր glorreich,
փառք Ruhm,

փափագ, ի Wunsch,
փափկական zart,
փափուկ zart,
փիղ Elephant,
փետրուար, ի Februar,
փնտրել suchen,
փշրանք Krümchen, Ueberbleibsel,
փոթորիկ, րկի Unwetter,
փոխ տալ leihen,
փոխանակ, Präp., anstatt, an Stelle von,
փոխանակութիւն Austausch,
փոխանորդ Stellvertreter,
փոխառութիւն Anleihe,
փողոց, ի Straße,
փորձ, ի Versuch,
փորձել versuchen,
փութաջան fleißig,
փութով, adv. fleißig, eilig, [schnell,
փոքր klein,
փրկութիւն Befreiung.

Ք.

Քայլել marschieren, gehen,
քաղաք, քաղքի Stadt,
քաղաքական höflich (urbanus),
քաղաքապետ Bürgermeister,
քաղաքավար höflich,
քաղցր milde,
քաղցրութիւն Milde,
քայլ, ի Schritt,
քանի՞ wie viele?
քանի մը einige,
քաջասրտութիւն Muth,
քաջութիւն Tapferkeit,
քաշել ertragen, ziehen, aufziehen,
քարտուղար, ի Secretär,
քացախ Essig,
քիթ Nase,
քիչ wenig,
քնանալ schlafen,
քննել untersuchen, controlieren,
քննիչ Erforscher, Controlor, Examinator,
քուն Schlaf,
քսակ Börse, Tasche,
քօղ Schleier.

Օ.

Օթեկ հաց altbackenes Brot,
օգնական zugetheilt, Gehilfe, Adjutant,
օգուտ, գտի Nutzen, Gewinn, Vortheil,
օգտակար nützlich,
օդ Luft, Wetter,
օղի Branntwein,
օշարակ Syrup,
օտար ausländisch,
օտարական Fremde,
օր Tag,
օրացոյց Kalender,
օրիորդ Fräulein,
օրհնել segnen,
օրհնութիւն Segen, Weihe,
օրհնութիւն տալ den Segen ertheilen.

Deutſch-Neu-Armeniſches Wörterbuch.

A.

Aal օձաձուկ:
Abend իրիկուն:
Aber բայց:
Abkürzung համառօտութիւն:
Ablaſſen դադարել:
Abmachung սակ, դաշն:
Abort ճեմիշ, արտաքնոց:
Abreiſe երթ, չու:
Abſchaffen ջնջել:
Abſcheu սոսկում:
Abſchneiden կտրել. յօշել:
Abſicht միտք, դիտաւորութիւն:
Abweſenheit հեռաւորութիւն:
Achten մեծարել. կարծել:
Achtung համարում, յարգ:
Ackerbau հողագործութիւն:
Adieu հրաժարական, ողջմնա:
Adler արծիւ:
Adreſſe երեսագիր, հասցէ:
Aehnlich նմանական:
Alt հին:
Affe կապիկ:
Agitation շարժում:
Alles ամէն, բոլոր:
Allianz խնամութիւն:
Allmächtig ամենակարող:
Almoſen ողորմութիւն:
Alphabet այբուբենք:
Als ատեն, երբ:
Alter հասակ, տարիք:
Amme ստնտու:
Anbeten պաշտել:
Anblicken հայել:
Anderer այլ, միւս:
Anfang սկիզբն:
Angel կարթ:
Angelegenheit առիթ, բան:
Angenehm հաճոյ:
Angreifen յարձակիլ:
Angriff յարձակում:
Anklagen ամբաստանել:
Ankleiden, ſich հագնիլ:
Ankommen գալ:
Ankunft գալուստ:
Annähernd գրեթէ:
Annehmen առնուլ, առնել:
Annoncieren ազդ ընել:
Anſehen subst. համարում, ա-
Anſehen verb. հայել: [նուն:
Anſtecken ապականել:
Anſtrengung ճիգ, յոգնածու-
թիւն:
Anzeigen նշանակել, իմացընել:
Anzünden վառել:
Anzug զգեստ:
Appetit ախորժակ:
Apotheker դեղագործ:
Applaudieren ծափահարել:
April ապրիլ:
Arbeit աշխատութիւն, գործք:
Architekt ճարտարապետ:
Argwöhniſch կասկածաւոր:
Arm, der թեւ:
Arm adj. աղքատ:
Armee բանակ, զօրք:
Armut աղքատութիւն:
Arſenik զառիկ:
Arzt բժիշկ:
Aſche մոխիր: [թիւն:
Aſtronomie աստեղագիտու-

Athem շունչ, շնչառութիւն:
Auch նաեւ:
Aufenthalt բնակութիւն:
Auge աչք:
Aufheben վերցընել, ամբառնալ:
Aufmerksamkeit մտադրութիւն:
Aufschieben յապաղել:
August օգոստոս:
Ausbessern նորոգել:
Ausgabe ծախք:
Ausgeben ծախսել:
Ausgehen դուրս երթալ:
Ausgenommen ի բաց առեալ:
Auslöschen մարել:
Ausnahme բացառութիւն:
Auswählen ընտրել:
Auswandern գաղթել:

B.

Baar պատրաստ ստակ:
Bad լուացումն:
Baden, sich բաղնիք ընել:
Backen եփել:
Bäcker հացագործ:
Bär արջ:
Bald հիմա, շուտ մը:
Bank (Geld) դրամատուն, պանքա:
Bankerott սնանկութիւն:
Barbier սափրիչ:
Bart մօրուք:
Basis խարիսխ:
Bassin (Schüssel) պտուկ:
Bauch փոր:
Baum ծառ:
Bauen շինել:
Bazar վաճառանոց:
Beamter պաշտօնեայ:
Bedecken ծածկել:
Bedingung թէութիւն, պայման:
Beeilen, sich փութալ, աճապա-
Beerdigen թաղել: [րել:
Befehlen հրամայել:
Befinden, sich (տեղ մը) գըտնուիլ, ըլլալ:
Befreien ազատել:
Begegnen պատահիլ:
Beginnen սկսիլ:
Begleiten հետն երթալ:
Begraben թաղել: [կել:
Begreifen ըմբռնել, բովանդա-
Begrüßen ողջոյն տալ:
Behörde տեսչութիւն:
Bein սրունք:
Beispiel օրինակ:
Belagern պաշարել:
Belästigen նեղել:
Beleidigen վշտացընել:
Belohnen հատուցումն ընել:
Bemerkung դիտողութիւն:
Berathen խորհուրդ տալ. խորհըրդածել:
Berg լեռ:
Bernstein սաթ:
Berühmt աշխարհահռչակ:
Berühren շօշափել:
Beschäftigen, sich զբաղիլ (բանով մը):
Bescheidenheit համեստութիւն:
Beschwerde նեղութիւն, վիշտ. գանգատ:
Beschweren, sich ամբաստանել:
Besen աւել:
Besitz սեպհականութիւն:
Besitzen ունենալ:
Bestätigen հաստատել:
Besuch այց, այցելութիւն:
Besuchen այցելել:
Beten աղաչել:
Betrunken գինով, արբած:
Bett անկողին:
Betteln մուրանալ:
Beugen կորացընել:
Beute որս, աւար:
Bewahren պահել:
Bewohnen բնակիլ:
Bewundern զարմանալ:

Bibliothek գրատուն։
Biene մեղու։
Billig արժան, դիւրագին։
Billigen հաւանիլ։
Binden կապել։
Bitte աղաչանք։
Bitten աղաչել։
Bitter դառն։
Blatt (eines Buches) թուղթ։
Blättern թերթել, թղթատել։
Blau կապոյտ։
Blei կապար։
Bleiben մնալ։
Bleistift կապարագրիչ, մատիտ։
Blitz փայլակ, կայծակ։
Bloß միայն։
Blühen ծաղկիլ։
Blume ծաղիկ։
Blut արիւն։
Bluten արիւն գալ։
Börse քսակ։
Bombe ռումբ։
Boshaft չար։
Bosheit չարութիւն։
Boot նաւակ։
Brand հրդեհ։
Branntwein օղի, ցքի։
Braten verb. խորովել։
Braten subst. խորոված։
Brauchen (nöthig haben) պէտք ունենալ. (verwenden) գործածել։
Braun թուխ։
Breit լայն։
Breite լայնութիւն։
Brennen այրել։
Brief նամակ։
Bringen բերել։
Brot հաց։
Bruder եղբայր։
Brüderlichkeit եղբայրակցութիւն։
Bruderschaft եղբայրութիւն։
Brücke կամուրջ։
Brunnen ջրհոր։
Bureau գրասենեակ։
Bürste խոզանակ։
Buch գիրք։
Buchhändler գրավաճառ։
Bucht ծովածոց։
Butter կարագ։

C.

Charakter նկարագիր։
Chef պետ, տէր։
Christ քրիստոնեայ։

D.

Da հոն. երբ որ, որովհետեւ։
Damals այն ատեն։
Dampfschiff շոգենաւ։
Dankbar շնորհակալ։
Daß թէ, որ։
Dauerhaft տեւական։
Decke ծածկոց։
Deckel խուփ, կափարիչ։
Decken ծածկել։
Degen սուր։
Denken խորհիլ։
Denn ինչու որ, վասն զի։
Dennoch եւ սակայն։
December դեկտեմբեր։
Dialect գաւառաբարբառ։
Dichten խտացընել. բանաստեղծել։
Dichter բանաստեղծ։
Dichtkunst բանաստեղծութիւն։
Dieb գող։
Diebstahl գողութիւն։
Dienen ծառայել։
Diener ծառայ։
Dienst ծառայութիւն։
Dienstag երեքշաբթի։
Dieses այս։
Director վերատեսուչ, վարիչ։
Dolmetsch թարգման։
Donnerstag հինգշաբթի։
Drehen, sich դառնալ։
Dringen ստիպել։

Dürre ցամաքութիւն։
Dummkopf անխելք։
Dürsten ծարաւիլ։
Durst ծարաւ։

E.

Edel ազնուական։
Edelstein ազնիւ քար, գոհար։
Ehre պատիւ։
Ehren պատուել։
Ehrwürdig պատուական։
Ei հաւկիթ։
Eile ճեպ, աճապարանք։
Eilen փութալ, աճապարել։
Eingeborner բնիկ, տեղացի։
Einige քանի մը։
Einladen հրաւիրել։
Einladung կոչ, հրաւէր։
Einsperren բանտարգել ընել։
Eintreten մտնել։
Eintritt մուտք։
Einwilligen հաւանիլ։
Eisen երկաթ։
Eisenbahn երկաթուղի։
Eleganz վայելչութիւն։
Elend թշուառութիւն։
Eltern ծնողք։
Empfang ընդունելութիւն։
Empfangen ընդունիլ։
Empfehlen յանձնել։ [թիւն։
Empfehlung յանձնարարու-
Ende վերջ, կատարած։
Endigen վերջանալ։
Endlich վերջապէս։
Engel հրեշտակ։
Engländer անգղիացի։
Ente բադ։
Entscheiden որոշել, սահմանել։
Entschuldigen անմեղադիր ընել։
Entschuldigung անմեղադրու-
թիւն, ներողութիւն։
Entweihen պղծել։
Entweihung պղծութիւն։
Epoche դարագլուխ։

Erbe ժառանգել։
Erdbeben երկրաշարժ։
Erde երկիր։
Erfinden հնարել, գտնել։
Erfolg յաջողութիւն։
Erhaben բարձր, վսեմ։
Erhöhen բարձրացնել։
Erinnern յիշել։
Erinnerung յիշատակ։
Erkälten պաղ առնել։
Erlauben հրաման տալ։
Erlaubniß հրաման, թոյլտուու-
թիւն։
Erneuern նորոգել։
Erneuerung նորոգութիւն։
Eroberer աշխարհակալ։
Erobern նուաճել, տիրել։
Eroberung աշխարհակալու-
թիւն։
Erschlagen սպաննել։
Erwachen զարթնուլ։
Erwarten սպասել։
Erwerb օգուտ, վաստակ.
Erwerben շահիլ, վաստկիլ։
Erzählung պատմութիւն։
Erziehung կրթութիւն, դաս-
տիարակութիւն։
Erzürnen բարկանալ։
Esel էշ։
Essen ուտել։
Essig քացախ։
Ewig յաւիտենական։
Examen քննութիւն։

F.

Fabel առասպել։
Fächer հովահար։
Fall անկում. դէպք։
Fallen իյնալ։
Familie ընտանիք։
Fangen բռնել։
Farbe գոյն։
Färben գունաւորել։
Fastenzeit մեծպահք։

Faul ծոյլ։
Faulheit ծուլութիւն։
Februar փետրուար։
Feder գրիչ։
Federmesser գմելին։
Fehlen պակսիլ։
Fehler պակասութիւն։
Feig վատ։
Fein նուրբ, ազնիւ։
Feinheit նրբութիւն։
Fels ժայռ։
Fenster պատուհան։
Ferien հանգստեան օրեր։
Fest adj. հաստատուն։
Fest (Feierl.) հանդէս, տօն։
Feucht խոնաւ։
Feuer կրակ։
Fieber տենդ։
Finden գտնել։
Finger մատ։
Firmament հաստատութիւն։
Fisch ձուկ։
Flamme բոց։
Flasche շիշ։
Fleisch միս։
Fleischer մսավաճառ։
Fliege ճանճ։
Fliegen թռչիլ։
Fließen վազել, հոսել։
Floh լու։
Flucht փախուստ։
Fluß գետ։
Flügel թեւ։
Folge հետեւութիւն։
Folgen հետեւիլ։
Frage հարցումն։
Fragen հարցընել։
Frau տիկին. կին, կնիկ։
Fräulein օրիորդ, աղջիկ։
Fremder օտար։
Frei ազատ։
Freitag ուրբաթ։
Fressen լափել։
Freude ուրախութիւն։
Freuen, sich ուրախանալ։
Freund բարեկամ։
Freundschaft բարեկամութիւն։
Friede խաղաղութիւն։
Frisch նոր, թարմ։
Frosch գորտ։
Frucht պտուղ։
Frühling գարուն։
Früh կանուխ։
Frühstück նախաճաշիկ։
Fuchs աղուէս։
Führen տանել, առաջնորդել։
Führung առաջնորդութիւն։
Füllen լեցընել։
Furcht վախ։
Fürchten վախնալ։
Fuß ոտք։

G.

Gabel պատառաքաղ։
Gans սագ։
Gardine վարագոյր։
Garn դերձան։
Garten պարտէզ։
Gas կազ, արուեստական օդ։
Gasse փողոց։
Gast հիւր։
Gasthof պանդոկ։
Gatte ամուսին, էրիկ։
Gattin հարս, կնիկ։
Geben տալ։
Geburt ծնունդ։
Geduld համբերութիւն։
Gefahr վտանգ։
Gefallen subst. հաճութիւն։
Gefrieren սառիլ։
Gefroren սառոյց։
Gehen երթալ։
Gehorchen հնազանդել։
Gehör լսելիք։
Geier անգղ։
Geistlicher եկեղեցական։
Geiz ագահութիւն։
Geizhals ագահ։

Gelb դեղին։
Geld ստակ։
Gelegenheit առիթ, պատեհու-
թիւն։
Gemüse բանջարեղէն։
Genesen, բժշկել, ապաքինել։
Genug բաւական։
Genügen բաւել, բաւ. ըլլալ։
Geographie աշխարհագրու-
թիւն։
Gern կամօք, յօժարութեամբ։
Gerste գարի։
Geruch հոտ. հոտոտելիք։
Gesandter դեսպան։
Geschäft գործք. գործառնու-
թիւն. վաճառատուն։
Geschehen ըլլալ, հանդիպիլ։
Geschenk տարգեւ։
Geschmack ճաշակ. ճաշակելիք։
Gesetz օրէնք։
Gesicht կերպարանք։
Gestern երէկ։
Gesund առողջ։
Gesundheit առողջութիւն։
Gewehr հրացան։
Gewinnen շահիլ։
Gewiß ստուգիւ։
Gewissen խղճմտանք։
Gewöhnen, sich սովորիլ։
Gift թոյն։
Glas ապակի. գաւաթ (Gefäß)։
Glaser ապակեգործ։
Glauben հաւատալ, կարծել։
Gleich հաւասար։
Glocke զանգակ։
Glück բախտ։
Gold ոսկի։
Gott Աստուած։
Grab գերեզման։
Grammatik քերականութիւն։
Greis ծեր։ [րէն։
Griechisch յունական, յունա-
Grob կոշտ, անքաղաքավար։
Groß մեծ։
Größe մեծութիւն։
Großmutter մամ, հանի։
Großvater հաւ, պապ։
Grün կանաչ։
Gruß ողջոյն։
Grüßen ողջոյն տալ, բարեւել։
Gut բարի, լաւ։

H.

Haar մազ։
Haben ունենալ։
Händler ծախող։
Häßlich տգեղ։
Hagel կարկուտ։
Hahn աքաղաղ։
Hälfte կէս։
Hals կոկորդ։
Halten բռնել։
Hammel մալեալ խոյ։
Hand ձեռք։
Handel առուտուր։
Handeln գործել։
Handlung գործ։
Handtuch անձեռոց։
Handwerk արուեստ։
Hart խիստ։
Hassen ատել։
Hauptstadt մայրաքաղաք։
Haus տուն։
Heben ամբառնալ։
Herde հօտ։
Heft (zum Schreiben) տետրակ։
Heilen բժշկել։
Heilig սուրբ։
Heiß տաք։
Heißen նշանակել, անուանել։
Heiter յստակ։
Helfen օգնել։
Hemd շապիկ։
Herbst աշուն։
Herr տէր. (Anrede) պարոն։
Herrschen տիրել, իշխել։
Herz սիրտ։
Heuchler կեղծաւոր։

Heulen գոչել, ոռնալ:
Heuschrecke մարախ:
Heute այսօր:
Hier հոս:
Hilfe օգնականութիւն:
Himmel երկինք:
Hinabsteigen իջնալ:
Hinaufsteigen ելլել:
Hinterhalt դարան:
Hinterlassenschaft ժառանգութիւն:
Hinzufügen յաւելուլ:
Hirn ուղեղ:
Hitze տաքութիւն:
Höflich քաղաքավար:
Höflichkeit քաղաքավարութիւն:
Hof բակ. արքունիք:
Hoffen յուսալ:
Hoheit բարձրութիւն. տէրութիւն:
Holz փայտ:
Honig մեղր:
Hotel հիւրանոց. ապարանք:
Hübsch սիրուն:
Huhn հաւ, մարի:
Hund շուն. Hündin քած:
Hunger քաղց, անօթութիւն:
Husten subst. հազ, verb. հազալ:
Hut գլխարկ:

J.

Ignoranz տգիտութիւն:
Immer միշտ:
In մէջ:
Indigo լեղակ:
Individuum անհատ:
Inneres ներքին մասն:
Insect միջատ:
Instrument գործի:
Intelligenz ուշիմութիւն, կորովամտութիւն:
Interesse շահ, շահասիրութիւն:
Interessieren շահ ունենալ, յօժարիլ:

Jagen որսալ:
Jahr տարի:
Januar յունուար:
Jetzt հիմա:
Juli յուլիս:
Juni յունիս:
Jüngling երիտասարդ:
Jugend երիտասարդութիւն:

K.

Käufer գնող:
Kälte ցրտութիւն:
Kämpfen մարտնչել, կռուիլ:
Käse պանիր:
Kaffee սուրճ, խահուէ:
Kalb հորթ:
Kalk կիր:
Kalt ցուրտ:
Kameel ուղտ:
Kamerad ընկերակից:
Kamm սանտր:
Kämmen սանտրել:
Kampf կռիւ, պատերազմ:
Kanal առու, ջրմուղ:
Kapitän նաւապետ:
Kapital դրամագլուխ:
Karte տոմսակ. թուղթ (խաղի):
Kasse արկղ:
Katze կատու:
Kaufen գնել:
Kavallerie հեծելազօր:
Keim բողբոջ, ծիլ:
Keineswegs ամենեւին, բնաւ:
Kennen ճանչնալ, գիտնալ:
Kind տղայ:
Kirche եկեղեցի:
Kirchhof գերեզմանատուն:
Klar պայծառ:
Kleid զգեստ, հանդերձ,
Kleidung զգեստեղէն:
Klein պզտիկ:
Klima օդաբաժին, կլիմա:
Knabe մանուկ, մանչ:
Knie ծունկ:

Knochen ոսկր։
Knopf կոճակ։
Koch խոհարար։
Kochen եփել։
Können կրնալ։
König թագաւոր։
Königreich թագաւորութիւն։
Koffer արկղ։
Kohle ածուխ, գործելի։
Kommen գալ։
Konsul հիւպատոս, բդեշխ։
Kopf գլուխ։
Kopieren ընդօրինակել։
Korb կողով։
Korn հացհատիկ, ցորենահատ։
Korrespondenz թղթակցութիւն։
Kostbar պատուական։
Krachen ճայթել։
Kraft զօրութիւն։
Krank հիւանդ։
Kredit առնելիք. վարկ։
Kreuz խաչ։
Krieg մարտ, պատերազմ։
Kriegsschiff մարտանաւ։
Krug կուժ։
Küche խոհանոց։
Kugel գնդակ։
Kuh կով։
Kuhmilch կովի կաթ։
Kummer տրտմութիւն։
Kunst արուեստ։
Kupfer պղինձ։

L.

Lachen խնդալ, ծիծաղիլ։
Lächeln ժպտել։
Laden բեռնաւորել։
Lärm աղմուկ։
Länge երկայնութիւն։
Lampe կանթեղ։
Land գաւառ։
Lang երկայն։
Langsam յամր, դանդաղ, կամաց։
Lassen թողուլ, թող տալ։
Leben subst. կեանք։
Leben verb. ապրիլ։
Leder կաշի։
Lehren սորվեցընել։
Lehrer ուսուցիչ։
Lehrling աշակերտ։
Leib մարմին։
Leichnam դիակ։
Leicht դիւրին։
Leiden կրել։
Lernen սորվիլ, ուսանիլ։
Lesen կարդալ։
Leser ընթերցող։
Letzter յետին, վերջին։
Leuchter աշտանակ։
Licht լոյս։
Liebe սէր։
Lieben սիրել։
Lohn վարձք, թոշակ։
Löwe առիւծ։
Lüge ստութիւն, սուտ։
Luft օդ։

M.

Machen գործել, ընել։
Macht իշխանութիւն, զօրութիւն։
Mächtig հզօր։
Mädchen աղջիկ։
Mahlzeit ճաշ, կերակուր։
März մարտ։
Magazin վաճառատուն։
Magen ստամոքս։
Mager վտիտ։
Mai մայիս։
Mais եգիպտացորեան։
Mal անգամ։
Mann այր։
Mantel վերարկու, թիկնոց։
Marter տանջանք։
Maschine մեքենայ, գործիք։
Maß չափ, կանոն։
Matrose նաւավար։

Mauer որմն։
Medicin դեղ։
Meer ծով։
Meinung կարծիք։
Menge բազմութիւն, ամբոխ։
Mensch մարդ։
Messer դանակ։
Metall մետաղ։
Milch կաթ։
Mineral հանք։
Minister պաշտօնեայ։
Ministerium պաշտօնարան։
Minute վայրկեան։
Mit հետ, մէկտեղ։
Mittagmahl ճաշ։
Mitte միջոց, միջինն. միջավայր։
Mittwoch չորեքշաբթի։
Möglich հնարաւոր, կարելի։
Mörder մարդասպան։
Monat ամիս։
Mond լուսին։
Montag երկուշաբթի։
Mord սպանութիւն։
Morgen subst. առաւու, առաւօտ. Morgen avd. վաղը։
Mörtel շաղախ։
Müde յոգնած։
Mund բերան։
Muth քաջասրտութիւն։
Mutter մայր։

N.

Nachahmung նմանողութիւն։
Nachdenken խորհրդածել։
Nachher յետոյ, վերջէն,
Nachricht լուր։
Nacht գիշեր։
Nächstens ի մօտոյ, անմիջապէս։
Nahrung սնունդ։
Name անուն։
Nase քիթ։
Nebel մէգ, մշուշ։
Neffe եղբօրորդի, քեռորդի։
Neger սեւամորթ։
Nehmen առնել։
Neid նախանձ։
Nein ոչ։
Nennen անուն դնել, անուանել։
Neu նոր։
Nicht ոչ։
Nichte եղբօր աղջիկ. քեռ աղջիկ։
Niederkunft ծնունդ։
Niemals ոչ երբեք։
Norden հիւսիս։
November նոյեմբեր։
Noch դեռ։
Noth պէտք։
Nothwendig կարեւոր, հարկաւոր։
Nur միայն։
Nützlich օգտակար։

O.

Oben վեր, վրան։
Oeffentlich յայտնի։
Oel եղ։
Oeffnen բանալ։
Oeffnung ծակ։
Ohr ականջ։
October հոկտեմբեր։
Onkel հօրեղբայր, մօրեղբայր։
Ortschaft գիւղ. գիւղօրէք։

P.

Papier թուղթ։
Perle մարգարիտ։
Petroleum քարաձէթ, քարիւղ։
Pfeffer պղպեղ։
Pferd ձի։
Pflanze տունկ։
Pforte դուռ։
Pförtner դռնապան։
Platz հրապարակ։
Plündern կողոպտել։
Porträt կենդանագիր։
Postamt նամակատուն։
Prächtig շքեղ. գեղեցիկ։
Preis գին, յարգ։
Priester քահանայ։

Pulver վառօդ։
Punkt կէտ։

Q.

Quelle ակունք, աղբիւր։
Quittung անդորրագիր։

R.

Rabe ագռաւ։
Rad անիւ։
Rasieren, sich ածիլուիլ։
Rasiermesser ածելի։
Rath խորհուրդ։
Rechnen հաշուել։
Recht adv. աջ. արդար, ուղիղ, լաւ. subst. իրաւունք։
Rechts աջ, աջակողմը։
Rede խօսք։
Regen անձրեւ։
Register արձանագիր, ցանկ։
Reichthum հարստութիւն։
Reif հասուն։
Rein մաքուր։
Reis բրինձ։
Reisen ճանապարհորդել։
Reizen գրգռել, հրապուրել։
Religion կրօնք, հաւատք։
Reputation համարում, համբաւ, անուն։
Rest մնացուած, մնացորդ։
Reue զղջում, ստրջանք։
Revolution յեղափոխութիւն։
Richten դատել։
Richter դատաւոր։
Ring մատանի։
Rollen գլորել։
Roth կարմիր։
Rufen կանչել։
Ruhe հանգիստ։
Ruhm փառք, հռչակ։
Rund կլոր, բոլորակ։

S.

Saat վարուցան, սերմանիք։
Sack քսակ, պարկ։
Säbel թուր։
Sagen ըսել։
Salz աղ։
Sand աւազ։
Sarg դագաղ։
Scham ամօթ։
Schämen, sich ամչնալ։
Schatz գանձ։
Schätzen յարգել, մեծարել։
Schaf ոչխար։
Schelm խաբեբայ, ստահակ։
Schenken տալ, պարգեւել։
Schiff նաւ։
Schlaf քուն։
Schlag հարուած։
Schlagen զարնել։
Schlange օձ։
Schlecht գէշ, յոռի։
Schlechtigkeit գէշութիւն։
Schmeicheln շողոքորթել, շոյել։
Schmerz ցաւ։
Schmied դարբին, երկաթագործ։
Schnarchen խորդալ։
Schnee ձիւն։
Schneiden կտրել։
Schneien ձիւն գալ։
Schnell adv. շուտով, արագ։
Schnelligkeit արագութիւն։
Schnupftabak քթախոտ։
Schön գեղեցիկ։
Schönheit գեղեցկութիւն։
Schöpfer արարիչ։
Schon արդէն։
Schrank դարան։
Schreiben գրել։
Schreiber գրող, գրագիր։
Schrei աղաղակ։
Schrift գիր։
Schüler աշակերտ։
Schüchtern երկչոտ, ամչկոտ։
Schuh հողաթափ, մուճակ։
Schuld պարտք։
Schule դպրոց։

Schützen պաշտպանել։
Schwach տկար։
Schwager քեռայր, տագր։
Schwalbe ծիծառ։
Schwarz սեւ։
Schwein խոզ։
Schwer ծանր։
Schwester քոյր։
Schwitzen քրտնիլ։
Schwören երդնուլ։
Schwur երդումն։
Secte աղանդ։
Seele հոգի։
Segen օրհնութիւն։
Sehen տեսնել։
Seide մետաքս։
Seit ի վեր, յորմէ հետէ։
Seite (eines Buches) երես, էջ։
Selbst նոյն իսկ։
Senden առաքել, խաւրել։
September սեպտեմբեր։
Setzen, sich, նստիլ։
Sicher ապահով. adv. անշուշտ։
Sichtbar տեսանելի։
Sieben եօթն։
Sieg յաղթութիւն։
Silber արծաթ։
Singen երգել։
Sitte սովորութիւն։
Sitz նիստ։
Sclaven գերի, ստրուկ։
Sohn որդի։
Sonne արեւ։
Sommer ամառ։
Spät ուշ։
Speise կերակուր։
Spiegel հայելի։
Spiel խաղ։
Spinnen մանել։
Spitzbube խաբեբայ, ստահակ։
Sprache լեզու։
Sprechen խօսիլ։
Sprichwort առակ։
Springen ոստնուլ, ցատկել։

Staat տէրութիւն։
Stadt քաղաք։
Stahl պողպատ։
Stall ախոռ, գոմք։
Stark հզօր։
Station կայարան։
Staub փոշի։
Staunen զարմանալ։
Stechen խայթել։
Stecknadel գնդասեղն, գնծիկ։
Stehen կենալ, կալ. գտնուիլ։
Stehlen գողնալ։
Steigen շարժիլ (վեր ու վար). ելլել, բարձրանալ։
Stein քար։
Stelle տեղ։
Stellen դնել, կանգնել։
Stellung դիրք, կացութիւն։
Stempel կնիք, դրոշմ. նամա-կադրոշմ։
Sterben մեռնիլ։
Stern աստղ։
Steuer, das, ղեկ։
Steuer, die, հարկ, տուրք։
Stier ցուլ։
Still լռին, խաղաղ։
Stillstehen դադարիլ։
Stimme ձայն։
Stock գաւազան.
Stoff նիւթ։
Stöpsel խից, խցան։
Storch արագիլ։
Stoßen մղել, խթել, բախել։
Strafe պատիժ։
Straße պողոտայ։
Strauß (Vogel) ջայլամն։
Streichhölzchen լուցկի։
Streit կռիւ, վէճ։
Strick չուան։
Strom մեծ գետ, հոսանք։
Strumpf զանկապան, գուլպայ։
Stube սենեակ։
Stück կտոր, մասն։
Student ուսանող։

Stuhl աթոռ։
Stumm համր։
Stunde ժամ։
Sturm փոթորիկ, մրրիկ։
Stützen, sich յենուլ։
Suchen խնդրել, փնտռել։
Süden հարաւ։
Summe գումար.
Suppe ապուր։
Süß քաղցր։
Sympathie համակրութիւն։

T.

Tabak ծխախոտ։
Tadeln պարսաւել։
Tag օր։
Täglich օրական, առօրեայ։
Tante հօրաքոյր. մօրաքոյր։
Tanz կաքաւ, պար։
Tapfer քաջ։
Tasche գրպան։
Taschentuch թաշկինակ։
Tasse սկահակ, թաս։
Taub խուլ։
Taube աղաւնի։
Tauschen փոխել։
Täuschen խաբել։
Teich աւազան, լճակ։
Telegramm հեռագիր։
Teller պնակ, սկաւառակ։
Teppich գորգ։
Teufel սատանայ, դեւ։
Thal ձոր, հովիտ։
That գործք։
Thee թէյ, չայ։
Theuer սուղ, թանկ։
Thöricht ապուշ, յիմար։
Thräne արցունք։
Thun ընել, գործել։
Thür դուռ։
Thier անասուն։
Tiger վագր։
Tinte թանաք։
Tisch սեղան։
Tochter դուստր։
Tod մահ։
Tödten սպաննել։
Topf պուտուկ, աման։
Traum երազ։
Trennung բաժանում, անջատում։
Treu հաւատարիմ։
Trinken խմել։
Trocken չոր, ցամաք։
Trotzen դիմադրաւել, յանդգնիլ։
Trüb պղտոր։
Tuch ստուի. լաթ։
Tugend առաքինութիւն։
Tulpe կակաչ։

U.

Über վրայ, վրան։
Übereinkommen համաձայնութիւն, դաշն, սակ։
Übergeben աւանդել, տալ։
Übermorgen մէկալ օր, վաղը չէ միւս օր։
Übersetzen թարգմանել։
Überzieher վերարկու։
Übung կրթութիւն, հրահանգ։
Ufer գետեզր, ափն։
Uhr ժամացոյց. ժամ։
Um շուրջ, չորս կողմը։
Umgebung շրջավայրք։
Unbarmherzig անգութ։
Unbeachtet չնայուած։
Unerträglich անտանելի։
Unfall արկած։
Unfruchtbar անպտղաբեր։
Unglück թշուառութիւն։
Unheilbar անբժշկելի։
Unmenschlich անմարդկեղէն։
Unmöglich անկարելի։
Unnütz անպիտան, անօգուտ։
Unruhe անհամբերութիւն։
Unschuldig անմեղ։
Unsittlich անառակ։
Unter տակ։

Unterhalten, sich խօսակցիլ։
Unterricht կրթութիւն, ուսումն։
Untersuchen քննել։
Untreue անհաւատարմութիւն։
Unverschämt անամօթ։
Unwahrscheinlichkeit անհաւանա-
kանութիւն։
Unwohl հիւանդ։
Unzufrieden դժգոհ։
Ursache պատճառ։
Urtheil վճիռ, դատաստան։
Urtheilen դատել, վճռել։

V.

Vater հայր։ [տել։
Verachten արհամարհել, խո-
Verbannen վռնտել, մերժել։
Verbergen ծածկել։
Verbessern ուղղել, նորոգել։
Verbieten արգելուլ։
Verbinden, sich միանալ։
Verbot արգելք։
Verbrennen այրել։
Vergessen մոռնալ։
Vergnügen զուարճութիւն։
Verhaften բանտ դնել։
Verheiraten v.a. ամուսնացընել։
Verhindern արգելուլ։
Verkaufen ծախել,
Verlassen լքանել, թողուլ։
Verlieren կորսնցընել։
Vermehren աճեցընել։
Vermeiden խորշիլ։
Vernunft միտք։
Verräther մատնիչ։
Verriegeln փակել։
Verschieden տարբեր։
Verschwören դաւադրել։
Verspätung յապաղումն։
Verstehen հասկընալ, իմանալ։
Verstecken ծածկել։
Vertrag դաշինք։
Vertrauen վստահութիւն։
Verwalten կառավարել։
Verwalter վերատեսուչ։
Verwunden վիրաւորել։
Viel շատ։
Vogel թռչուն։
Vollenden լմնցընել, կատարել։
Vor առջեւ, նախ քան։
Vorne առջեւը։
Vorgestern երէկ չէ մէկալն օր։
Vornehm ազնուական։
Vorsehung նախախնամութիւն։
Vorsichtig շրջահայեաց։
Vorstand վարչութիւն.
Vortheil օգուտ. շահ։
Vortrefflich գերազանց։

W.

Wachen հսկել։
Wachs մոմ։
Wachsen աճիլ։
Wächter պահապան։
Wade սրունք։
Waffe զէնք։
Wage կշիռք։
Wägen verb. կշռել։
Wagen subst. համարձակիլ։
Wählen ընտրել։
Wahl ընտրութիւն։
Wahnsinnig ցնորեալ, խելա-
Wahr ճշմարիտ։ [գար։
Wald անտառ։
Wand պատ, որմ։
Wandern գաղթել։
Wange այտ, թուշ։
Waare վաճառք, ապրանք։
Warm ջերմ, տաք։
Warten սպասել։
Waschen լուանալ։
Wasser ջուր։
Weber ոստայնանկ.
Wechsel փոխանակագիր։
Wecken verb. արթնցընել։
Weg ճամբայ։
Weich կակուղ։ [հրաժարիլ։
Weigern, sich ընդդիմանալ,

Wein գինի ։
Weinberg այգի, այգեստան ։
Weinstock որթ ։
Weinen լալ ։
Weiß ճերմակ ։
Weisheit գիտութիւն ։
Weit հեռու ։
Weizen ցորեն ։
Welle ալիք ։
Welt աշխարհ ։
Wenden դարձընել ։
Werfen ձգել. նետել ։
Wert յարգ, արժէք ։
Westen արեւմուտք ։
Wetter օդ ։
Wichse կօշկի ներկ ։
Wichtig կարեւոր ։
Wieder վերստին ։
Wiederholen կրկնել ։
Wiege օրօրոց ։
Wiese մարգ ։
Wille կամք ։
Wind հով ։
Winter ձմեռ ։
Wirkung արդասիք. հարդիւնք ։
Wirt տանուտէր. հիւրընկալ. պանդոկապետ ։
Wirtshaus պանդոկ ։
Wissen գիտնալ ։
Witwe, Witwer, այրի ։
Woche շաբաթ ։
Woge ալիք ։
Wohnen բնակիլ ։
Wolf գայլ ։
Wolke ամպ ։
Wolle բուրդ ։
Wollen կամենալ, ուզել ։
Wort բառ, խօսք ։
Wunde վէրք, խոց ։
Wundern, sich, զարմանալ ։
Wunsch բաղձանք ։
Wurm որդ ։
Wurzel արմատ ։
Wüste adj. անբնակ, ամայի ։

Z.

Zahl թիւ ։
Zahlen վճարել ։
Zählen թուել, հաշուել ։
Zahn ակռայ ։
Zahnfleisch լինդ, լնդերք ։
Zanken, sich, վիճել. կագել ։
Zeichnen v. գծագրել ։
Zeigen ցուցընել ։
Zeigefinger ցուցամատ ։
Zeit ժամանակ ։
Zeitung լրագիր ։
Zerbrechen խորտակել ։
Zerreißen պատռել ։
Zeug նիւթ. կերպաս. կտաւ ։
Zeuge վկայ ։
Zeugniß վկայութիւն ։
Ziege այծ ։
Ziegel կղմինտր ։
Ziehen ձգել, քաշել ։
Ziel նպատակ ։
Zimmer սենեակ ։
Zinn անագ ։
Zittern դողալ, դողդողալ ։
Zone գօտի ։
Zorn բարկութիւն ։
Zucker շաքար ։
Zufall բախտ. դիպուած ։
Zufrieden գոհ ։
Zukunft ապագայ ։
Zunge լեզու ։
Zurückkehren ետ դառնալ ։
Zusammen հետ ։
Zweifel տարակոյս ։
Zwiebel սոխ ։
Zwirn թել, դերձան ։
Zwischen մէջ, մէջտեղ ։

